

Este vorba de un demers cu un subiect de mare interes, încadrat în istoria culturală a Transilvaniei. Interesul suscitât de tema abordată este asigurat și de faptul că Biblioteca Centrală a „Astrei” a rămas, pentru o lungă perioadă de timp, cea mai importantă bibliotecă românească din provincie, fiind concurată, abia după Primul Război Mondial, de Biblioteca Universității din Cluj.

Ca atitudine de cercetare, se remarcă spiritul critic al autorului, care, situând biblioteca în programul cultural general al Asociațiunii, nu ezită să identifice carentele care i-au marcat conținutul și activitatea în fiecare etapă. În același context trebuie apreciată și onestitatea de a prezenta limitele documentării, cu toate că aceasta poate fi considerată completă, vreun document sau altul care ar putea să mai apară neputând să răstoarne vreuna din concluziile referitoare la rolul bibliotecii.

Valer MOGA

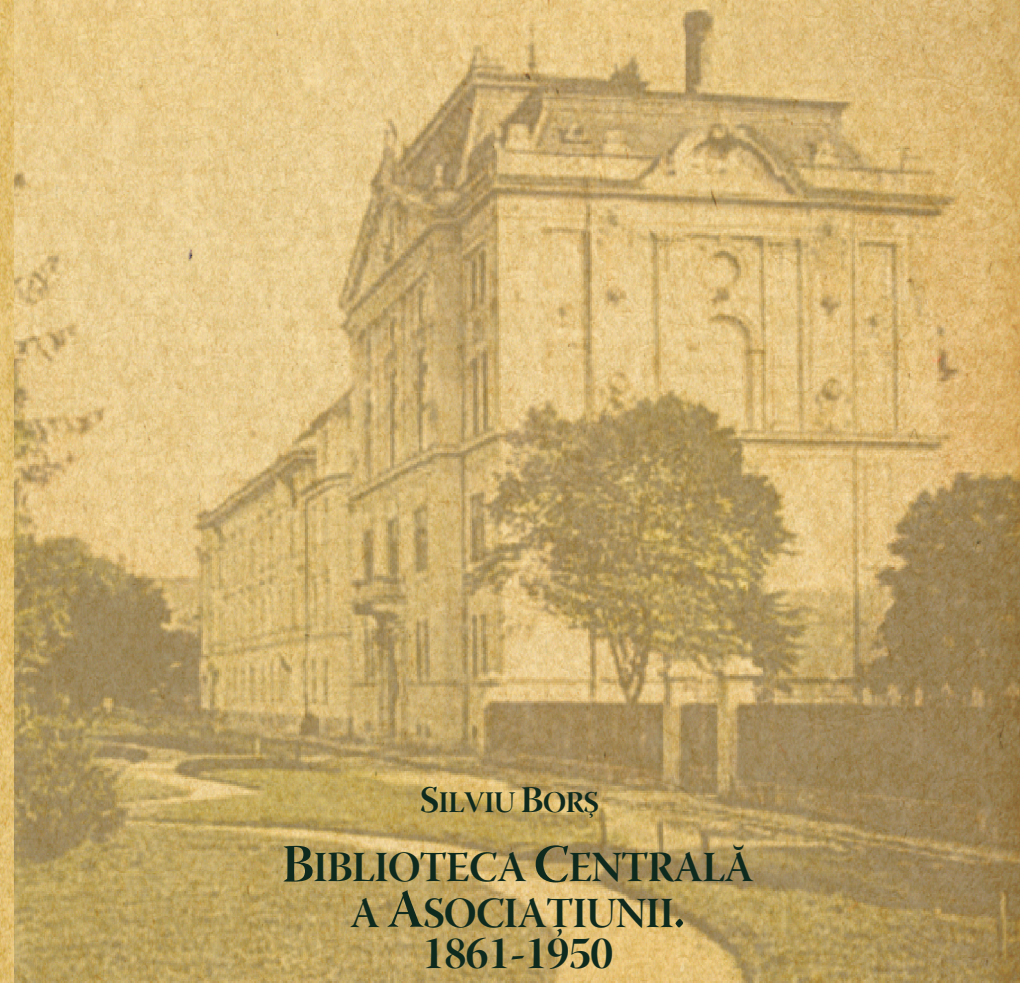
Reconstituirea istoriei *Asociațiunii* reprezintă o restituire istoriografică asupra istoriei națiunii. Acestui subiect din istoria românilor i se asociază și lucrarea lui Silviu Borș, *Biblioteca Centrală a Asociațiunii. 1861-1950*; el propune o reconstituire aplicată la un capitol din istoria *Asociațiunii*, plasând cercetarea într-un discurs postmodernist, care încurajează cercetările de detaliu.

Trebuie să remarcăm faptul că suntem în fața primului studiu monografic dedicat Bibliotecii Centrale a Asociațiunii. Lucrarea se constituie într-o cronică detaliată a Bibliotecii, a drumului spre cultura înaltă a românilor ardeleni, reconstituind istoria fenomenului public al lecturii. Ea reflectă, apoi, sensibilitatea epocii, solidaritățile naționale, prin participarea elitei la crearea instituției publice a cărții.

Cornel SIGMIREAN

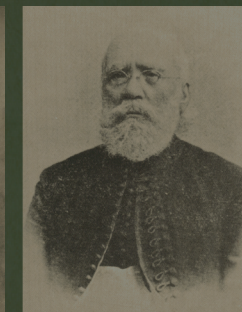
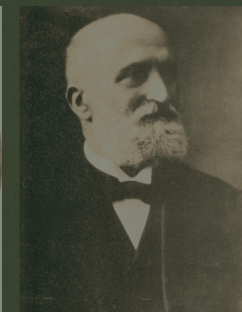
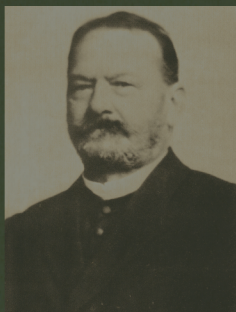
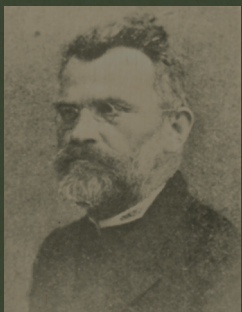
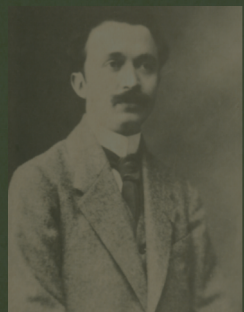
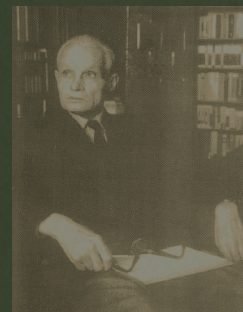
SILVIU BORȘ

Biblioteca Centrală a Asociațiunii. 1861-1950

SILVIU BORȘ

BIBLIOTECA CENTRALĂ A ASOCIAȚIUNII. 1861-1950

Editura InfoArt Media

9 786068 1341002 >

Editura MEGA

9 786065 1431461 >

InfoArt Media - MEGA
Sibiu - Cluj Napoca, 2011

SILVIU BORȘ

**Biblioteca Centrală
a Asociațiunii.
1861-1950**

lui Octavian

SILVIU BORȘ

**Biblioteca Centrală
a Asociațiunii.
1861-1950**

Cuvânt înainte de Eva MÂRZA.

Editura InfoArt Media, Sibiu 2011
Editura Mega, Cluj Napoca 2011

Lucrarea *Biblioteca Centrală a Asociațiunii. 1861-1950* este un proiect cultural finanțat de Centrul Cultural Interetnic Transilvania și Revista *Transilvania* din Sibiu.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BORȘ, SILVIU

Biblioteca Centrală a Asociațiunii : 1861-1950 /
Silviu Borș. - Sibiu : InfoArt Media ; Cluj-Napoca :
Mega, 2011

ISBN 978-606-8341-00-2 ; ISBN 978-606-543-146-1

027.53(498 Sibiu) Astra „1861/1950”

Imaginile de pe coperti:

Coperta 1: Sediul *Căminului Național al Asociațiunii*, în perioada interbelică; bibliotecari ai Asociațiunii (de la dreapta la stânga): Visarion Roman, Nicolae Cristea, Nicolae Petra-Petrescu, Ioan Crișan.

Coperta 4: Sediul *Căminului Național al Asociațiunii* în anul 1905; bibliotecari ai Asociațiunii (de la dreapta la stânga): Nicolae Togan, Victor Lazăr, Horia Petra-Petrescu, Aurel Gherasim.

© 2010. Toate drepturile aparțin autorului. Reproducerea integrală sau parțială a conținutului acestei lucrări este posibilă numai cu acordul prealabil scris al autorului.

Autorul își asumă întreaga răspundere asupra conținutului.

Editura InfoArt Media
550278 Sibiu, Bucegi 36
+40 744375484
<http://www.infoartmedia.ro>
infoartmedia@gmail.com

Cuprins

Cuvânt înainte / 9

Considerații preliminare / 17

Istoriografia cu privire la Biblioteca Centrală a Asociațiunii / 25

Etape din dezvoltarea Bibliotecii Centrale a Asociațiunii / 35

Contextul social, cultural și politic / 35

Bibliotecarii Asociațiunii (1861-1950) / 54

Visarion Roman (1861-1865) / 54

Nicolae Cristea (1865-1870) / 66

Ioan Maxim (1870-1872) / 78

Ioan Crețu (1872-1877) / 81

Nicolae Petra-Petrescu (1877-1882) / 90

Ioan Crișan (1883-1888) 95

Petru Șpan (1888-1889) 97

Nicolae Togan (1889-1908) 98

Octavian Goga – Octavian C. Tăslăuanu (1909-1910) / 127

Ioan Banciu (1910-1928) / 132

Victor Lazăr (1928-1929) / 160

Horia Petra-Petrescu (1929-1945) / 164

Aurel Ciungan (1929-1940) / 186

Minodora Cristea (1929?-1951) / 191

Petre Olariu (1940-1944) – Aurel Gherasim (1940-1952) / 196

Aurel Gherasim (1940-1952) / 211

Relația Bibliotecii Centrale a Asociațiunii cu Biblioteca
Universității „Regele Ferdinand I”, aflată în refugiu la
Sibiu (1940-1945) / 247

Considerații finale / 269

Anexe / 283

- 1874 – raportul lui Ioan Crețu referitor la situația bibliotecii / 285*
- 1879 – raportul lui Nicolae Petra-Petrescu referitor la situația bibliotecii / 292*
- 1897 - Nicolae Togan, scrisoare adresată Comitetului Central, din care reiese situația bibliotecii la preluarea sa / 296*
- 1928 - Victor Lazăr, Constatări și propuneri [...] / 297*
- 1929 - Petre Drăghici, propuneri cu privire la reorganizarea bibliotecii și raportul Comisiei Muzeului și a Bibliotecii / 301*
- 1929 - scrisoare a lui Victor Lazăr către Vasile Goldiș, 7 iulie 1929 / 303*
- 1929 (?) – informații referitoare la starea bibliotecii / 305*
- 1929 – Horia Petra-Petrescu, rapoarte referitoare la reorganizarea bibliotecii / 307*
- 1930 - Horia Petra-Petrescu, scrisoare către Vasile Goldiș, Sibiu, 16 ianuarie 1930 / 310*
- Horia Petra-Petrescu către Vasile Goldiș, Basna-Băi, „la Farmacie”, 18 august 1930 / 311*
- 1940 – Biblioteca Universității “Regele Ferdinand I” Cluj, propunere colaborare cu Biblioteca Centrală a Asociațiunii / 313*
- 1941 - Biblioteca Universității “Regele Ferdinand I” Cluj, propunere colaborare în continuare cu Biblioteca Centrală a Asociațiunii / 315*

*1941 - Biblioteca Universității "Regele Ferdinand I" Cluj
solicitare dublete de la Biblioteca Centrală a
Asociațiunii / 316*

*1942 – Replica lui Aurel Gherasim la raportul lui
Dumitru St. Petruțiu / 317*

*1945 – Aurel Gherasim, propuneri de reorganizare a
bibliotecii / 336*

*1947 – Aurel Gherasim, rapoarte referitoare la conferința
organizată de Biblioteca Academiei Române / 352*

*1948 – Decizia (Comitetului Central) de dizolvare a
Asociațiunii / 358*

*1949 – Raportul lui Aurel Vasilescu referitor la
bibliotecă / 358*

*1951 – Proces verbal referitor la situația bibliotecii din
perioada iulie 1949 – decembrie 1950 / 359*

Bibliografie / 363

Indice de nume / 377

**Central Library of the Association. 1861-1950.
Abstract / 385**

Cuvânt înainte

Biblioteca rămâne un cuvânt magic pentru bibliofili sau un spațiu în care se concentrează știința, dar și o temă de cercetare, așa cum se întâmplă în cazul de față. Până la biblioteca virtuală, conceptul de bibliotecă s-a dezvoltat pe parcursul secolelor în toate spațiile geografice în care a apărut cartea, orice formă ar fi avut aceasta. Biblioteca, în toate situațiile cunoscute, este oglinda civilizației în care s-a format și reprezintă fie nivelul cultural, fie cel politic, economic și social al comunității care a creat-o.

Lucrarea *Biblioteca Centrală a Asociațiunii. 1861-1950* a tânărului Doctor în Istorie Silviu Borș are ca subiect predilect cercetarea apariției și evoluției celei mai importante biblioteci românești din Transilvania secolului al XIX-lea, *Biblioteca Asociațiunii – a Asociației Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*. Tema investigată se încadrează în domeniul conex al istoriei – istoria bibliotecilor românești. Apărută într-o perioadă în care Europa Centrală și de Sud-Est se afla într-un proces complex de determinare a identităților naționale, Biblioteca Asociațiunii se alătură, dacă avem în vedere spațiul geografic transilvănean, celor similare de sorginte germană sau maghiară formate în cadrul societăților erudite, *Verein für Siebenbürgische Landeskunde* de la Sibiu sau *Erdélyi Múzeum* la Cluj, dar și instituțiilor numite în lumea slavă *Matica*, slovenă, sârbă, cehă, slovacă ș. a. Demersurile culturale de formare a fondurilor de carte începute la sfârșitul secolului al XVIII-lea au fost definite de Anne-Marie Thiesse (în lucrarea *Crearea identităților naționale în Europa*) drept procese de cristalizare a identității și au constat în determinarea patrimoniului fiecărei națiuni și în difuzarea cultului său.

Autorul lucrării de față, prin formația sa de bibliotecar, istoric și informatician, a demonstrat o anume sensibilitate față de însemnătatea nașterii și dezvoltării unei biblioteci care, prin transformările suferite în timp, i-a fost și lui, o vreme nu îndelungată, dar importantă pentru devenirea sa profesională, loc de muncă, și nu numai, fiind angajatul Bibliotecii „Astra” de la Sibiu. *Asociațiunea*, instituție cu o istorie cercetată de mulți specialiști, dintre care Pamfil Matei, Valer Moga, Ioan Domșa, Eugenia Glodariu ș. a., preocupați la un moment dat chiar de Biblioteca Asociațiunii, cum au fost Barbu Theodorescu, Gheorghe Bondoc și mulți alții, au lăsat suficient spațiu de investigare și valorificare a materialului arhivistic. Silviu Borș se aliniază prin actuala preocupare în rândul celor de mai sus, iar cartea sa va face parte din bibliografia obligatorie pentru eventualele cercetări ulterioare.

La începutul demersului său, autorul a pornit pe drumul bătătorit de înaintași cu speranța descoperirii, atât în arhiva Bibliotecii actuale „Astra” de la Sibiu, cât și la Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Sibiu ori în bibliografie, a noilor informații utile. Lucrarea de acum este dovada identificării noilor surse documentare, ceea ce i-a permis amendarea mai vechilor informații, corectarea și îndreptarea unor stereotipii privind în special Biblioteca Centrală a Asociațiunii și, nu în ultimul rând, completarea istoriei instituției pentru perioada stabilită.

Împlinirea culturală și istoriografică a autorului se datorează cunoașterii materialului de arhivă, a bibliografiei aferente temei de cercetare, consecință directă a travaliului intelectual necesar și pentru îndeplinirea obligațiilor impuse și de un Grant de cercetare CNCSIS destinat tinerilor doctoranzi, câștigat în anul 2007.

Necesitatea înființării unor societăți culturale și în spațiul românesc, așa cum se întâmpla, de la începutul secolului al XIX-lea, în Europa Centrală, s-a materializat după eforturile intelighenției românești, mai ales de după Revoluția 1848/1849 în Transilvania, ca un proces istoric firesc de racordare și la cerințele autorităților politice. Prin ampla mișcare de revendicări politice ale românilor transilvăneni, inițiată de „Aufklärung”-ul european și românesc, s-a pregătit terenul pentru înființarea bibliotecilor școlare, a bibliotecilor societăților ori a reuniunilor, legea Trefort din 1879 fiind numai unul din imboldurile resimțite în plan social și politic în Transilvania.

Aplecându-se asupra prezentării a celor mai semnificative perioade de funcționare, autorul parcurge *Istoriografia cu privire la Biblioteca Centrală a Asociațiunii*. Este, de fapt, un „coup d'oeil”, considerăm credibil, asupra autorilor și lucrărilor care tratează mai scurt sau mai complex tema cercetată. Între publicațiile apărute în România, identificăm și două lucrări referitoare la tema cercetării de față, tipărite în SUA după anul 2000: ale lui James Niessen și Hermina Anghelescu. Secvența *Etape din dezvoltarea Bibliotecii Centrale a Asociațiunii* cuprinde esența investigației asupra perioadelor de funcționare. Contextualizarea fondării mai întâi a „Astrei” și apoi a Bibliotecii a adus aprecieri de ordin general istoric, dar și o privire asupra condițiilor în care se puteau înființa biblioteci, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea în Transilvania. Situația neclară în domeniul utilizării alfabetelor chirilic și latin, implicit și a ortografiei, a fost numai una din cauzele care au grăbit înființarea „Astrei”. Nu se poate trece peste momentul 6 septembrie 1861, când sosește la Sibiu aprobarea finală pentru

înființarea *Asociațiunii* din partea împăratului Franz Joseph al Austriei.

Proiectată ca o academie națională, „Astra” a urmat un program care, în concluzie, a avut menirea de culturalizare a societății transilvane la toate nivelele. Una din direcțiile în care *Asociațiunea* s-a implicat prin despărțăminte ei a constat în înființarea bibliotecilor „poporale”, care au funcționat prin două forme: cele stabile, cu sediu, dar și biblioteci ambulante, a căror activitate s-a stipulat prin regulamente legiferate doar la câteva decenii după înființarea unora dintre aceste biblioteci. Biblioteca Centrală a *Asociațiunii* se afla în vârful unei ierarhii culturale destul de bine proiectate.

Istoria Bibliotecii Centrale a *Asociațiunii* se profilează acum în secvențe, pe de o parte independente, pe de altă parte cu o logică interioară a problematicii (fiind ordonate cronologic). În vedeta discursului istoric sunt nominalizați bibliotecarii cu activitate remarcabilă, persoana aflată în conducere, ori un grup de bibliotecari, a căror personalitate și activitate au marcat câte o etapă evolutivă. Între bibliotecarii care s-au remarcat în răstimpul cercetat, autorul a identificat personalități profund implicate în bunul mers a Bibliotecii, dar se află între ei și unii care nu au reușit, din motive de multe ori obiective, să lase în urmă rezultate memorabile. Perioada stabilită pentru cercetare se extinde pe cel puțin trei etape ale devenirii istorice a Transilvaniei, ceea ce a determinat ca soluția abordării cronologice a conținutului cărții să devină una edificatoare. Prezentarea fiecărei etape evolutive prin figura proeminentă a bibliotecarului – în cele mai multe cazuri era unul singur – a permis evaluarea contribuției sale (pozitive, chiar dacă abordările critice nu lipsesc) la dezvoltarea bibliotecii. Câte un medalion biografic permite

reconstituirea valorii acestor mentori de bibliotecă, implicarea lor în viața culturală a *Asociațiunii* sau pur și simplu a societății sibiene, ori din toate locurile pe unde „Astra” își răsfrise influența. Materialul arhivistic descoperit și exploatat a generat posibile evaluări statistice privind creșterea fondurilor de carte. Corespondența identificată vorbește în subtext despre dificultățile prin care au trecut bibliotecarii, de la asigurarea fondurilor financiare necesare achiziționării cărților, până la acele fonduri care le-au asigurat existența – salariile. Pentru anii 1861-1918, Silviu Borș a stabilit ordinea funcționării bibliotecarilor și semnificativ ni se pare a fi faptul că cei mai mulți nu au stat în fruntea bibliotecii mai mult de cinci ani. De remarcat, prin eforturile depuse, sunt Visarion Roman, primul reprezentant oficial al bibliotecii, care a avut de înfruntat funcționarii Guberniului Transilvaniei, care nu au permis aducerea manualelor școlare românești tipărite la Viena și Buda, dar nici celor de peste munți, justificându-se oficial prin ideea că tipografia de la Sibiu poate aproviziona cu suficientă carte bibliotecile transilvane. Sunt prezentate aici luările de poziție atât din partea Mitropolitului Andrei Șaguna și a enciclopedistului Timotei Cipariu, cât și din partea bibliotecarului numit.

Remarcabilă, pentru această primă perioadă de funcționare a Bibliotecii, până la anul 1918, este personalitatea lui Nicolae Togan, singurul de până atunci care a condus biblioteca timp de 19 ani (1889-1908) și a depus, după cum remarcă autorul, o „bogată activitate”, demonstrată datorită informațiilor aflate în fondurile de arhivă, dar și în revista *Transilvania*, conținând rapoarte de activitate, regulamentul bibliotecii, informații despre cititori, creșterea colecțiilor prezentată într-o formă

sistematizată. Un moment de schimbări radicale în istoria Transilvaniei, anul 1918, l-a implicat pe bibliotecarul Ioan Banciu (1910-1928). Este identificat drept autorul celui de al treilea Regulament al bibliotecii, el încheind catalogul tematic și de autori a bibliotecii. Se poate sesiza o legătură cu Gimnaziul de la Blaj în vederea schimbului de publicații, dar și cu diferite instituții din Ungaria pentru schimbul interbibliotecar, cât și agrearea în anul 1916 a numeroaselor donații din partea diferitelor instituții maghiare. Anul 1919 aduce un interes deosebit pentru completarea fondurilor bibliotecii cu manuscrise și cărți românești.

Funcționarea bibliotecii după anul 1919 și în primii ani după Unirea Transilvaniei cu România liberă nu abundă în documente de arhivă, doar revista *Transilvania* oferă unele informații utile autorului. Evoluția bibliotecii în perioada interbelică are un ritm ascendent prin număr de cititori și număr de publicații intrate în fond; implicit se pune și problema spațiului necesar pentru depozite și buna funcționare. O explozie a fondului de bibliotecă este provocată de apariția Legii depozitului legal în anul 1922, comentată de Silviu Borș. Documentele de arhivă demonstrează o continuă necesitate de îmbunătățire a calității actului de bibliotecă; dintre bibliotecari sunt remarcați Victor Lazăr și Horia Petra-Petrescu, intelectuali dinamici la scară regională și națională.

„Aparent paradoxal, al Doilea Război Mondial a însemnat pentru Biblioteca Centrală a Asociațiunii perioada cea mai bună din existența ei”; argumentul citat se bazează pe o realitate bine cunoscută – refugiuul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj la Sibiu. Pe baza izvoarelor publicate și nepublicate, se remarcă frământările administrative provocate de sosirea la Sibiu a

Bibliotecii universitare din Cluj, propunerile de colaborare între bibliotecarii celor două instituții, anumite divergențe organizatorice, dar și emulația culturală care a durat aproape cinci ani. Personalitatea instituției, marcantă și remarcată de autor, omul Bibliotecii universitare, Ion Mușlea, ocupă un rol esențial ca specialist de primă mână, de la aducerea Bibliotecii la Sibiu și până la returnarea ei la Cluj.

Cartea pe care o ținem în mână acum, în anul 2011, la celebrarea celor 150 de ani de funcționare a *Asociației Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*, completează prin conținutul său rândul lucrărilor aducătoare de lumină în funcționarea acestei instituții nu numai regionale, dar și naționale, la formarea așteptatei sinteze privind istoria bibliotecilor românești. Mai mult decât atât, demersul istoriografic al lui Silviu Borș poate fi inclus în rândul acelor lucrări care contribuie la mai buna cunoaștere a culturii în „secolul naționalităților” în spațiul românesc, cum a fost numit secolul al XIX-lea, când a fost întemeiată *Asociațiunea*, și a afilierii românilor ardeleni la mișcările naționale ale acelei perioade din Europa Centrală.

Eva MĂRZA

Alba Iulia, 20 aprilie 2011

Considerații preliminare

Colecție de publicații, manuscrise și alte tipuri de documente sau materiale purtătoare de informații, biblioteca publică își anunță existența prin completarea și organizarea colecțiilor sale și prin accesul publicului la acestea pe baza unor norme și dispoziții specifice bine stabilite, prin intermediul unui regulament; conform unei definiții *à la dictionnaire*, regulamentul de bibliotecă reprezintă „totalitatea normelor și instrucțiunilor referitoare la activitatea unei biblioteci, al căror scop principal este folosirea, conservarea și protejarea fondului de documente. Indicațiile acestuia au în vedere evidența publicațiilor, organizarea serviciilor, obligațiile bibliotecarilor și cititorilor, limitele împrumuturilor de cărți, ordinea în sălile de lectură etc.”¹. Biblioteca nu înseamnă numai colecțiile de publicații pe care și le constituie sau sala de lectură cu practicile sale, ci și o formă de propagare a ideilor, mai ales atunci când este posibilă și asocierea cu mediul educațional, profesional și/sau editorial².

În funcție de necesitățile culturale și sociale ale societăților, de-a lungul timpului, rațiunea de a exista a bibliotecilor era percepută diferit; în secolele XVII-XVIII, în contextul liberalizării accesului la informație, biblioteca era o instituție tolerată, scopul acesteia fiind de a asigura spațiu util de lectură, activitatea ei principală fiind aceea de

---

¹ Virgil Olteanu, *Din istoria și arta cărții. Lexicon. Vademecum pentru editori, ziariști, tipografi, bibliotecari, librari, documentariști, arhiviști, muzeografi, profesori și studenți*. București, Editura Enciclopedică, 1992, p. 308.

² Victor Neuman, *Tentația lui Homo-Europaeus. Geneza spiritului modern în Europa Centrală și de Sud-Est*, București, Editura științifică, 1991, p. 150.

tezurizare a publicațiilor; în secolul al XIX-lea, în condițiile în care se punea tot mai des accentul pe utilitatea informației, biblioteca era acceptată ca instituție socială și culturală în societate, scopul său fiind acela de a educa prin intermediul cărții; combinația între accesul liber la informație și utilitatea acestuia vor defini funcția de mediere a bibliotecii între educare și construirea unui fundament cultural spre sfârșitul secolului al XIX-lea și cel următor, intervenind acum și relații de colaborare interinstituționale, publicul bibliotecilor fiind co-interesat în îmbunătățirea și diversificarea serviciilor de bibliotecă³.

Funcția unei biblioteci, publică sau particulară, specializată sau enciclopedică, populară sau științifică etc., este asociată funcției pe care o deține în societate instituția care o patronează. Colecțiile bibliotecii oglindesc, de regulă, ceea ce este considerat a reprezenta producție editorială/tipografică de vârf a unei societăți; în această idee, biblioteca își asumă rolul unui filtru care, cel mai adesea, reflectă imaginea societății respective; tendința unei biblioteci, în mod normal, este aceea de a-și dezvolta colecțiile de publicații, astfel încât să fie capabilă să asigure un minim de cunoștințe grupului social, economic, cultural, confesional, politic sau național datorită căruia există⁴.

Prin înființarea la 1861 a Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, cu toate structurile sale funcționale, alcătuite după modelul

---

³ Joseph Z. Nitecki, *Metalibrarianship: A Model For Intellectual Foundations of Library Information Science*. Volume 1, 1993 (<http://twu.edu/library/Nitecki/Metalibrarianship>, accesat la 01/10/2008).

⁴ Regăsim ideea la Bartholomeus Landheer, *Social Functions of Libraries*, New York, Scarecrow Press, 1957, p. 9 *et passim*.

societăților similare germană și maghiară⁵, fiecare dintre cele trei mari națiuni transilvane deținea propria bibliotecă națională; fiecare dintre cele trei grupuri etnice aspirau la alcătuirea de colecții specific naționale pe care să le pună apoi la dispoziția propriului public⁶. Dacă Asociațiunea s-a dovedit a fi o societate culturală ce servea intereselor naționaliste ale românilor, mai puțin celor politice (la nivel declarativ), și mai ales într-un secol în care naționalismul românesc s-a manifestat în toate formele sale socio-culturale, economice, profesionale și politice, firesc este să deducem care erau rolul și funcția Bibliotecii Asociațiunii.

Ne propunem, în cadrul cercetării de față, să facem cunoscute condițiile în care Asociațiunea a reușit să înființeze o bibliotecă, imaginată națională a românilor, eforturile constituirii colecțiilor de publicații pe durata a aproape 90 de ani de existență, precum și măsura în care biblioteca a reușit să-și mențină funcția inițială. Analizată în amănunt, activitatea fiecărui bibliotecar lasă impresia lucrului parțial realizat, în cea mai mare măsură din cauza mijloacelor materiale de care era privată biblioteca, dar și din cauza funcționarilor, în ale căror preocupări, de cele mai multe ori, biblioteca ocupa un loc secundar sau terțiar;

---

⁵ Este vorba de Verein für Siebenbürgische Landeskunde, înființată la Sibiu în 1840 și de Societatea Muzeului Ardelean, înființată la Cluj în 1859, care, un an mai târziu va dispune și de o bibliotecă proprie. După modelul primei societăți amintite, Asociațiunea stabilea organizarea de adunări generale anuale, existența unui bibliotecar în structurile sale funcționale fiind una tipică actelor de înființare a Societății Muzeului Ardelean. *Cfr.* James P. Niessen, *Museums, Nationality, and Public Research Libraries in Nineteenth-Century Transylvania*, în *Libraries & the Cultural Record*, Vol. 41, No. 3, Summer 2006, p. 317 (http://muse.jhu.edu/journals/libraries_and_culture/v041/41.3niessen.pdf, accesat la 10/01/2008).

⁶ *Ibidem*, p. 299.

privind în ansamblu evoluția bibliotecii, realizăm însă că fiecare dintre cei 13 bibliotecari și-au lăsat o amprentă benefică asupra bibliotecii. Desigur, analizând din punctul de vedere modern al sistematizării colecțiilor situația este cu totul alta.

Visarion Roman, profesor, editor de reviste, membru fondator al Institutului de credit și economii „Albina” din Sibiu, membru corespondent al Societății Academice Române din 1877, a reușit să constituie primele colecții ale bibliotecii prin apelul la donații și la schimburile interinstituționale de publicații, ajungând să alcătuiască și un prim catalog al bibliotecii, chiar dacă sub forma unei simple liste de publicații întocmită conform criteriului cronologic al intrării acestora în bibliotecă; prima sistematizare a publicațiilor, în 15 clase, este realizată tot de către Visarion Roman. Lui Nicolae Cristea, profesor, redactor, memorandist, i se datorează întocmirea primului regulament de funcționare al bibliotecii; Ioan Maxim, profesor și jude regal, a refăcut catalogul bibliotecii, împărțind colecțiile acesteia în 19 clase, pentru ca Ioan Crețu, asesor judiciar și vichenotar comitatens, să resistematiizeze colecțiile bibliotecii în 21 de clase, propunând și alcătuirea a trei cataloage: alfabetic, sistematic și cronologic. Lui Nicolae Petra-Petrescu, publicist și traducător, i se datorează întocmirea și publicarea în volum a primului catalog al bibliotecii (în 1882) și reorganizarea colecțiilor bibliotecii în 19 clase. Ioan Crișan – doctor în istorie la Universitatea din Leipzig, profesor și director al Școlii de fete a Asociațiunii – a fost cel care a reușit să facă o nouă sistematizare a colecțiilor, într-un sediu nou. Se remarcă în mod deosebit lunga activitate a lui Nicolae Togan, învățător, preot și protopop greco-catolic, bibliotecar în perioada 1893-1907: sistematizarea anuală a

colecțiilor bibliotecii în 13 clase, realizarea celui de-al doilea regulament de funcționare a bibliotecii și a celui de-al doilea catalog (în 1893, respectiv 1895), preluarea și organizarea unor importante donații, printre care și cea a lui George Barițiu, includerea selectivă a publicațiilor în colecția bibliotecii, mutarea și reorganizarea bibliotecii în Casa națională (în anul 1904), introducerea unui Registru de intrare al publicațiilor. În scurta perioadă de timp petrecută la bibliotecă, chiar dacă oficial funcția era ocupată de către Octavian Goga, Octavian C. Tăslăuanu a procedat și el la o nouă organizare a colecțiilor, după sistemul aplicat de Academia Română, lucrare preluată și finalizată de către Ioan Banciu, bibliotecar în perioada 1910-1928; tot Ioan Banciu va introduce cel de-al treilea regulament de funcționare a bibliotecii (1912); a fost organizată și colecția de periodice ca secție separată a bibliotecii, gestionată de o a doua persoană (Victoria Jourca, bibliotecar ajutor). Victor Lazăr – profesor, redactor și fost bibliotecar ajutor la Biblioteca Academiei Române – este cel care va impune o reorganizare a colecțiilor bibliotecii, prin realizarea unui inventar și a unui catalog alfabetic, acesta din urmă alcătuit după sistemul Bibliotecii Universității din Halle; reorganizarea începută de el a fost preluată și realizată (parțial după sistemul dorit de el) de către Horia Petra-Petrescu, publicist și scriitor, secretar literar al Asociațiunii. Începând cu anul 1940, biblioteca va fi reorganizată, cu ajutorul și după modelul Bibliotecii Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj până în 1945, de către Petre Olariu și Aurel Gherasim (continuată de Aurel Gherasim din 1945 până în 1948).

Dacă entuziasmul de început al proiectului ne făcea să credem că finalizarea lucrării va fi posibilă în timp relativ

scurt, dificultățile întâmpinate mai ales în faza de documentare ne-au convins de contrariu; în această fază putem să afirmăm că istoriografia cu privire la Biblioteca Asociațiunii este una sărăcăcioasă; acest lucru se datorează însă nu neapărat comodității cercetătorilor care, în proiectele lor de cercetare, au fost nevoiți să apeleze, în mare parte, la informațiile publicate în revista *Transilvania*, ci datorită faptului că fondul arhivistic cu privire la activitatea Asociațiunii până în anul 1950 înregistrează încă numeroase curențe de organizare. Recenta decizie de reintegrare a unor documente în fondul arhivistic și darea spre cercetare a altor părți din fond, necercetat până la noi, a făcut posibilă continuarea demersului nostru. Chiar și în aceste condiții, pentru unele perioade de timp din intervalul stabilit al temei, reflectarea activității bibliotecarilor în documentele de arhivă nu a fost posibilă, fapt care ne obligă să revenim pentru noi cercetări, pe măsura reordonării fondului arhivistic.

Lucrarea este structurată în patru capitole, de dimensiuni variabile, la care se mai adaugă *Anexele*, *Bibliografia* și *Indicele de nume*. În capitolul dedicat *Istoriografiei cu privire la Biblioteca Centrală a Asociațiunii* am procedat la o analiză a lucrărilor care tratează, integral sau parțial, problematica abordată de noi, demersul parcurs până la această fază în ceea ce privește eforturile noastre de documentare și realizare a unei lucrări cu caracter monografic referitoare la Biblioteca Centrală a Asociațiunii fiind prezentat în *Considerațiile preliminare* ale lucrării. Cel mai consistent capitol, *Etape din dezvoltarea Bibliotecii Centrale a Asociațiunii*, este împărțit, la rândul său, în trei subcapitole; în primul dintre acestea am procedat la plasarea bibliotecii în contextul social, cultural și politic al perioadei tratate și, mai ales, evidențierea rolului pe care

biblioteca l-a jucat în logica activităților culturalizatoare ale Asociațiunii pe distanța a 90 de ani. Subcapitolul *Bibliotecarii Asociațiunii (1861-1950)*, împărțit în mai multe subcapitole, tratează, într-un mod descriptiv și într-o proporție considerabilă doar pe baza documentelor de arhivă, istoricul constituirii și organizării colecțiilor bibliotecii așa cum le-au structurat, pe rând, cele 13 personalități care au ocupat funcția de bibliotecar al Asociațiunii, la care s-au mai adăugat alte persoane care au ocupat funcția de bibliotecar-ajutor. Am dedicat, de asemenea, un subcapitol special relațiilor dintre Biblioteca Centrală a Asociațiunii și Biblioteca Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj, aflată în refugiu la Sibiu în perioada 1940-1945, ca urmare a Dictatului de la Viena.

Având în vedere și cantitatea mare de date și situații statistice extrase din surse editate și inedite, dar și specificul instituției, am procedat la o abordare descriptivă a problematicii; mai logică ar fi părut poate o împărțire a lucrării în funcție de evoluția evenimentelor istorice care au marcat, inevitabil, și evoluția bibliotecii; am fi provocat, credem noi, o ruptură în prezentarea liniară a istoricului dezvoltării colecțiilor bibliotecii. În capitolul *Considerații finale*, am procedat la o structurare a informațiilor a căror inserare în capitolele anterioare nu ar fi fost potrivită.

Nu am reușit să valorificăm în lucrare toate documentele identificate de noi în fondul arhivistic cercetat, chiar dacă, pe alocuri, am reprodus câteva documente inedite; o parte dintre cele în discuție, considerate de noi reprezentative, au fost reproduse în *Anexe*, în ordine cronologică, cu intenția de a completa imaginea referitoare la evoluția bibliotecii.

Realizarea lucrării de față a fost posibilă și datorită amabilității unor persoane care ne-au sprijinit

necon condiționat în demersul nostru științific: Voichița Bițu, șefa compartimentului *Colecții speciale* de la Biblioteca Județeană „Astra” Sibiu, Dana Bărbat, Elena Hususan și Dana Nițu de la Sala de studiu a Direcției Județene Sibiu a Arhivelor Naționale. Mulțumirile și întreaga noastră recunoștință le adresăm profesorilor noștri de la universitatea apulensă, fără de care realizarea acestei lucrări nu ar fi fost posibilă: prof. univ. dr. Eva Mârza, coordonatorul științific al tezei de doctorat (susținută public în noiembrie 2008), cercetare care stă la baza cărții de față, prof. univ. dr. Iacob Mârza, prof. univ. dr. Florin Stănescu și conf. univ. dr. Valer Moga; mulțumim pentru susținere și profesorilor Cornel Sigmirean (Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș) și Lucian Giura (Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu).

Pe parcursul elaborării acestei cărți, ne-am bucurat și de susținerea colegilor de la Facultatea de Litere și Arte a universității sibiene, precum și de sprijinul colegilor de la Redacția Revistei *Transilvania* (Radu Vancu, Dragoș Varga, Corvin Lupu, Horia Savu, Ovidiu Tomulețiu, Simona Morariu și Gabriela Ignat), revistă editată de Centrul Cultural Interetnic Transilvania, instituție finanțatoare a acestei ediții.

Mulțumiri adresăm și editurii clujene MEGA, pentru această deschidere spre colaborarea noastră editorială și profesionalism în tehnica tiparului.

Și, cu siguranță această carte nu ar fi fost posibil de realizat fără susținerea morală a soției mele, Monica, și a lui Octavian, cel pentru care existența noastră a început să capete sens.

Istoriografia cu privire la Biblioteca Centrală a Asociațiunii

Prima lucrare în care se prezintă istoricul Bibliotecii Asociațiunii, cu titlul *Biblioteca „Asociațiunii”*, a fost elaborată de Nicolae Togan, fostul bibliotecar al asociației din perioada 1889-1908; acesta a dedicat două pagini și aproape un sfert din a treia (p. 476-478) unui scurt istoric al bibliotecii în numărul 4 din iulie-august 1911 al revistei *Transilvania*, număr ce a stat sub semnul aniversării „jubileului de cincizeci de ani al «Asociațiunii»”; lucrarea, modestă și onestă în același timp, asemenea autorului, fixează momentele constituirii primelor colecții ale bibliotecii, alcătuirea și tipărirea în volum separat a celor două cataloage (primul de către Nicolae Petra-Petrescu, în 1882 și cel de-al doilea de către Nicolae Togan, în 1895), precum și mutarea în anul 1904 a bibliotecii în noul sediu al Asociațiunii (str. George Barițiu, nr. 5); întâlnim numele primilor donatori ai bibliotecii și numele bibliotecarilor, în ordinea în care au succedat la conducerea acesteia, până la Ioan Banciu, bibliotecarul în funcție de la acea dată. Din punctul nostru de vedere, lucrarea a înregistrat de la bun început un handicap, în economia grupajului ea ocupând penultimul loc, după istoricul Școlii civile de fete cu internat a Asociațiunii și cel al Muzeului Asociațiunii, prima elaborată de Vasile Bologna, iar cea de-a doua de Octavian Tăslăuanu, ambii autori având formație și aptitudini spre arta scrisului și a discursului; chiar dacă involuntar, aceste două personalități redau în lucrările lor destul de multe detalii referitoare mai ales la sediile pe care le-a avut biblioteca. Este vorba despre sediul din Strada Morii, numărul 8, achiziționat în anul 1882, unde alături de birouri se va muta și biblioteca, și cel din strada George

Barițiu, numărul 5, unde biblioteca se va muta în anul 1904, înaintea birourilor și a Muzeului. Chiar și din punct de vedere al iconografiei folosite de cei doi autori, biblioteca este avantajată, ilustrațiile redând, în diferite ipostaze, locația bibliotecii (este vorba de sediul din 1904). Acest prim istoric al bibliotecii va fi preluat (și, ocazional, completat cu date de actualitate) periodic de către oficiali ai Asociațiunii și folosit pentru a-și argumenta unele solicitări de scutiri de taxe sau solicitări de subvenții de la diferite ministere.

O altă lucrare cu caracter monografic al bibliotecii a fost realizată în anul 1944 de Ioan Domșa, licențiat în litere la Universitatea „Regele Ferdinand I” din Cluj în 1942, bibliotecar-ajutor la biblioteca universității clujene la data realizării lucrării. Cu titlul *Biblioteca Centrală a Asociațiunii (ASTRA). Istoric – Desvoltare – Perspective*, lucrarea este publicată în numărul 3-4 al revistei *Transilvania* din anul 1944; un an mai târziu ea va fi publicată și în volum separat¹. Este prima lucrare referitoare la Biblioteca Asociațiunii care are un caracter științific și nu unul de popularizare (cu toate că a fost tipărită tocmai în această din urmă idee); Ioan Domșa insistă să facă cunoscută contribuția fiecărui bibliotecar până la Victor Lazăr inclusiv, în ce privește perioada de după acesta, accentuând pe ideea că biblioteca trebuie reorganizată după principii științifice. Partea cea mai consistentă (ca număr de pagini) este alocată istoricului bibliotecii de până la Unirea din 1918, amendând, pe alocuri, unele remarce la adresa bibliotecii făcute, probabil,

---

¹ Ioan Domșa, *Biblioteca Centrală a Asociațiunii (ASTRA). Istoric – Desvoltare – Perspective*. Extras din rev. „Transilvania” anul 76, Nr. 3-4, Sibiu, Tipografia „Astra culturală” Sibiu, 1945, 23 p.

din ignoranță²; cu detașarea celui care vede lucrurile din afară, dar și cu superioritatea conștiinței proprii pregătiri profesionale, Ioan Domșa descrie, în cifre, spre final, starea bibliotecii din perioada universitarilor clujeni și aportul acestora la reorganizarea ei. Lucrarea lui Ioan Domșa va fi amendată nu mai târziu de același an, de către Aurel Gherasim, bibliotecarul în funcție al Bibliotecii Centrale a Asociațiunii care, cu ocazia întocmirii raportului de activitate pe anul administrativ 1944/1945, spunea că cifrele referitoare la bibliotecă raportate până atunci de către bibliotecari au fost inexacte, motiv pentru care „în *Manualul bibliotecarului* a lui Barbu Theodorescu, am găsit date deformate în defavoarea noastră asupra Bibliotecii Centrale, iar în unele publicații suntem complet ignorați. Nici articolul D-lui Domșa asupra Bibliotecii Centrale [s.n.], apărut recent în *Transilvania*, nu poate fi considerat ca oglindind situația reală”³. Cu toate acestea, importanța acestei lucrări nu trebuie diminuată, pentru elaborarea sa autorul a folosit date publicate în revista *Transilvania* provenite din raportările anuale ale bibliotecarilor, deci informații oficiale.

Note privind începuturile unei vechi biblioteci românești și colecțiile sale (Astra – Sibiu) este prima lucrare cu caracter monografic de după desființarea Asociațiunii și, implicit a bibliotecii sale; publicat în revista

---

² La pagina 17, autorul redă un pasaj publicat de Nicolae Iorga în *Vechile biblioteci românești*, în *Floarea darurilor*, 2/1907: „Și nu e o laudă pentru Asociație, societatea de cultură a neamului nostru peste munți, că ea posedă un palat de bibliotecă și muzeu, fără să fi avut vreodată, fără să pară că se gândește să aibă, o bibliotecă și un muzeu”.

³ *Raportul bibliotecarului cu privire la următoarele două chestiuni [...]*, Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale (în continuare DJSAN), *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3058/1945.

profesională *Probleme de bibliologie*, volumul II, București, 1967, de către Consiliul Așezămintelor Culturale al Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, în colecția *Biblioteca Activistului Cultural*, alături de alte studii cu caracter similar de popularizare, studiul lui Gheorghe Bondoc, pe atunci director adjunct al Bibliotecii Centrale de Stat din București, se încadrează într-o perioadă în care istoriografiei românești începea să i se traseze un discurs permisiv, pigmentările cu elemente de substrat ideologic naționalist începând să fie încurajate, devenind, în scurt timp, metodă de lucru pentru istorici. Studiul prezintă, așa cum reiese și din titlu, problematica constituirii colecțiilor Bibliotecii Asociațiunii; un tabel ce cuprinde principalii donatori și perioada în care au fost înregistrate aceste donații este redat la pagina 142. Bazându-se pe informații extrase din revista *Transilvania* în cea mai mare măsură, dar și pe altele puse la dispoziție, după propria-i mărturisire, de către Lidia Băncescu, bibliotecară la Biblioteca Județeană (raională la acea dată) „Astra”, și de către Ioan Holhoș, directorul în funcție al amintitei biblioteci, Gheorghe Bondoc prezintă colecțiile de carte veche românească, documente, cărți rare (carte străină veche – n.n.), manuscrise, fotografiile originale și publicații periodice, „tezaur păstrat cu grijă și îmbogățit în anii noștri”, fără a specifica, însă, perioada în care aceste colecții au fost constituite. Spre sfârșitul studiului, ca o a doua parte a lucrării, autorul consacră 6 pagini preocupărilor de organizare științifică a colecțiilor de publicații de către bibliotecarii Asociațiunii, începând cu Nicolae Cristea, cel de-al doilea bibliotecar al Asociațiunii, până la, cu totul nejustificat credem noi, Horia Petra-Petrescu. În cea de-a treia parte a studiului, sunt redată, cu

un scurt comentariu, primele două regulamente de funcționare ale bibliotecii.

Centenarul Revistei „Transilvania”, sesiune de comunicări organizată în 11-12 mai 1968 ce are ca finalitate și editarea și tipărirea unui volum al studiilor și comunicărilor prezentate cu această ocazie (Biblioteca „Astra” Sibiu, 1969, [216] p.), ne oferă câteva lucrări referitoare la activitatea bibliotecii, având ca arie de acoperire, prudent trasată, până la 1918. Elena Dunăreanu va dedica 8 pagini, în format B5, activității bibliotecarilor care au desfășurat, în paralel cu funcția de bibliotecar sau nu, și activități publicistice: Visarion Roman, Nicolae Cristea, Nicolae Petra-Petrescu, Petru Șpan, Nicolae Togan, Octavian Goga, Victor Lazăr și Horia Petra-Petrescu (Elena Dunăreanu, *Bibliotecari ai „Astei”, publiciști*, p. 29-36); Lidia Băncescu, fostul bibliotecar șef al Bibliotecii Centrale a Asociațiunii din perioada 1948-1951, prezenta, de fapt, *Revista Transilvania – cronică a dezvoltării Bibliotecii „Astra” din Sibiu* (p. 37-44); Valeriu Nițu prezenta un studiu referitor la preocupările lui Timotei Cipariu față de Biblioteca Asociațiunii (*Timotei Cipariu și începuturile Bibliotecii „Astra”,* p. 193-200), iar Mioara Dădârlat prezenta un istoric al constituirii colecției de publicații periodice din bibliotecă (*Colecțiile de periodice ale Bibliotecii „Astra” din Sibiu,* p. 211-214).

Pamfil Matei, cercetător sibian, dedică în lucrarea sa (teză de doctorat la origine) *„Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” (ASTRA) și rolul ei în cultura națională (1861-1950)*, publicată la Editura Dacia din Cluj-Napoca în anul 1986, puțin peste 8 pagini de text (cules cu corp mic de literă, p. 220-227); în această parte a lucrării sale, a folosit ca surse de informare lucrările prezentate de noi mai sus, precum și

revista *Transilvania*. Întâlnim într-o altă parte a lucrării (paginile 140-146) date legate de desființarea Asociațiunii extrase din documente din fondul arhivistic amintit; regăsim aici, cu ușurință, informații referitoare de bibliotecă și muzeu, aceste două instituții fiind ultimele lichidate de noua administrație politică. În anul 2005, Pamfil Matei revine cu încă o lucrare dedicată Asociațiunii, în care regăsim câteva contribuții documentare, din același fond arhivistic, referitoare mai ales la unele donații făcute pentru bibliotecă; centrul de greutate al lucrării este prezentarea activității revistei *Transilvania*, de la înființarea ei, în 1868, până la desființare, în 1946 (Matei, Pamfil. *Asociațiunea în lumina documentelor (1861-1950). Noi contribuții*. Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2005, 360 p.). Pentru o lungă perioadă de timp, lucrarea din 1986 a lui Pamfil Matei, și cele prezentate mai jos, vor ține locul unei istorii oficiale a Asociațiunii.

Anul 1986 oferă istoriografiei cu privire la Asociațiune și alte studii; este anul în care se aniversau, la Sibiu, 125 de ani de la înființarea Asociațiunii. Victor V. Grecu a organizat „o sesiune științifică națională jubiliară, menită să aniverseze pe măsura cuvenită, potrivit rolului și însemnătății avute, acest moment de seamă”⁴, sub tutela Filialei Sibiu a Societății de Științe Filologice din R.S. România și sub patronajul Academiei R.S.R.; sesiunea de comunicări se numea *125 de ani de la înființarea ASTREI* și făcea parte dintr-o manifestare științifică mai amplă, *Zilele academice istorice*, organizată de Academia R.S.R la

---

⁴ Victor V. Grecu, *Cuvânt înainte*, în *Astra. Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. 1861-1950. 125 de ani de la înființare*, coordonator Victor V. Grecu, Sibiu, 1987, 520 p.

Sibiu și Săliște între 29 și 31 august 1986. Volumul cuprinzând studiile secțiunii amintite a fost publicat un an mai târziu; referitor la activitatea bibliotecii, remarcăm studiile lui Ioan Holhoș, *Concepția biblioteconomică promovată în acțiunea ASTREI de creare a sistemului de biblioteci publice în Transilvania și în alte provincii românești*, p. 383-394 și al Elenei Dunăreanu, *Biblioteca în concepția marilor bărbați ai ASTREI*, p. 395-398.

Tot în acest an, seria nouă a revistei *Transilvania* (înființată în 1972) a dedicat un număr special acestei aniversări; referitor la problematica abordată de noi, remarcăm articolul de popularizare al Elenei Dunăreanu, „... *priviți biblioteca drept cel mai de preț bun*”, p. 34-35.

În anul 1990, Ioan Holhoș, fost director al Bibliotecii Județene „Astra” Sibiu (1957-1985), Ioan Mariș, director în funcție al aceleiași biblioteci (1986-2004), Elena Dunăreanu, bibliotecar la biblioteca amintită, Vasile M. Câmpeanu și Nicolae Salade, profesori în învățământul preuniversitar sibian, au alcătuit un volum, cuprinzând tot atâtea studii, *Astra în slujba Marii Uniri*, publicat sub egida Bibliotecii „Astra” în același an; primul dintre autori prezintă un interesant studiu referitor la *Caracterul național al fondurilor de publicații ale Bibliotecii ASTRA din Sibiu*; Ioan Holhoș a procedat la o măsurare cantitativă a publicațiilor existente în bibliotecă până la sfârșitul secolului al XIX-lea, pe baza cataloagelor întocmite de Nicolae Petra-Petrescu (1882) și Nicolae Togan (1895); din păcate procentele rediate aici nu sunt cele corecte și sperăm că acest fapt se datorează unei nedorite greșeli tipografice; analiza sa se extinde și asupra documentelor, manuscriselor și publicațiilor periodice colecționate de bibliotecari, perioada dintre 1919 și 1950 fiind prezentată superfluu ...

Doi ani mai târziu, în 1992, este tipărit, tot la Sibiu, un volum de studii rezultat în urma unei alte sesiuni de comunicări organizate cu ocazia aniversării, în 1991, de data asta, a 130 de la înființarea Asociațiunii⁵; chiar dacă manifestarea nu a avut același răsunet precum cel de cu 5 ani înainte, volumul reunește mult mai multe studii dedicate istoriei cărții și a bibliotecilor din România, nici unul dedicat istoricului Bibliotecii Asociațiunii (sporadic regăsim, desigur, referiri la aceasta în câteva studii publicate în volum).

Din categoria lucrărilor cu caracter științific referitoare la Asociațiune, cunoscute de noi până la această dată, în care regăsim importante contribuții, secvențiale ce-i drept, referitoare la Biblioteca Asociațiunii, le amintim pe cele ale lui Mihai Sofronie, cercetător la Muzeul Brukenthal din Sibiu și profesor la universitatea sibiană, *Asociația Transilvană (ASTRA) model de organizare culturală până la 1918*. Sibiu, Editura Caleidoscop, 1996, 92 p. și *Asociațiunea Transilvană (ASTRA). De la solidaritate la unitate națională*. Sibiu, Editura Caleidoscop, 1998, 136 p., (părți din teza de doctorat a autorului), pe cea a lui Dorin Goția (la data elaborării lucrării - angajat la Filiala Sibiu a Arhivelor Naționale ale României), *ASTRA în anii Primului Război Mondial (1914 - 1918)*. Teză de doctorat susținută în 1998, conducător științific Liviu Maior, Facultatea de Istorie - Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, 345 p. și pe cea a lui Valer Moga, cercetător și profesor al Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, *Astra și societatea. 1918-1930*. Cluj-Napoca,

---

⁵ *Astra. Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. 1861-1991. 130 de ani de la înființare*, coordonatori Ion Mariș, Mircea Avram și Mircea Opreșiu, Sibiu, 1992, 239 p. + il.

Presa Universitară Clujeană, 2003, 584 p., de asemenea, rezultat al tezei de doctorat.

Dintre lucrările elaborate de bibliotecarii sibieni, semnificative pentru demersul nostru științific, au fost: Dunăreanu, Elena. *Biblioteca „Astrei” până la Marea Unire*, Colecția „Biblioteca «Astra»”, serie nouă, nr. 29, Sibiu, Biblioteca „Astra”, 81 p.; Mariș, Ion. *Biblioteca Centrală a „Asociațiunii”. Cronologie 1861-1950*. Colecția „Biblioteca «Astra»”, serie nouă, nr. 24, Sibiu, Biblioteca „Astra”, 2001, 149 p. + anexe; același text în Mariș, Ion. *Biblioteca Județeană ASTRA: 1851-2001*. Sibiu, Editura Imago, 2001; *Biblioteca „Astra” în publicații. Culegere de articole din periodice. Vol. 1: Biblioteca ASTRA în Actele Asociațiunii și în revista „Transilvania”. 1861-1944*. Colecția „Biblioteca «Astra»”, serie nouă, nr. 28, Sibiu, Biblioteca „Astra”, 2002, 270 p., precum și capitolul referitor la activitatea bibliotecii din perioada 1918-1930 din lucrarea lui Valer Moga, menționată mai sus. Dacă prima dintre lucrările amintite se dovedește a se menține în limitele unui studiu științific, cele coordonate de Ion Mariș sunt, de fapt, niște culegeri de texte, după cum reiese și din titlu, din *Actele Asociațiunii* tipărite în volum până în 1866, și din *Revista Transilvania* și *Analele Asociațiunii*, de la această dată până la 1944; utilitatea acestor lucrări s-ar fi putut dovedi din plin dacă toate informațiile prezentate ar fi fost corecte⁶, sau complete.

---

⁶ Prezentăm aici informația prezentă în toate cele trei lucrări menționate, conform căreia, în anul 1873, „ASTRA participă la Expoziția Universală de la Viena, unde prezintă lucrarea „România Jună”. După expoziție lucrarea este dăruită”. De fapt, operele expuse la Viena au fost donate reuniunii *România Jună* din Viena; este vorba despre actele Adunărilor generale pe anii 1862-1866 tipărite și publicate într-un volum, revista *Transilvania* pe anii 1868 (un volum), 1869-1872 (două volume), Statutele Asociațiunii din

În mediul internațional istoria Bibliotecii Asociațiunii, bazată în cea mai mare parte pe lucrările din 1986, este cunoscută prin intermediul unor lucrări de sinteză despre istoria bibliotecilor românești: Anghelescu, Hermina Georgeta-Benedicta. *Public Libraries in Modern and Contemporary Romania: Legacy of French Patterns and Soviet Influences, 1830-1990*. Dissertation. Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Austin [...] for the Degree of Doctor of Philosophy. The University of Texas at Austin, August 2000, 520 p. și Niessen, James P. *Museums, Nationality, and Public Research Libraries in Nineteenth-Century Transylvania*, în *Libraries & the Cultural Record*, Vol. 41, No. 3, Summer 2006 (http://muse.jhu.edu/journals/libraries_and_culture/v041/41.3niessen.pdf, accesat la 10/01/2008).

Nu avem pretenția că am epuizat, în demersul nostru, toate lucrările în care se face referire la Biblioteca Centrală a Asociațiunii; cele pe care nu le-am amintit, nu fac decât să reproducă într-o continuă cascadare aceleași surse bibliografice, de multe ori chiar aceleași formulări în conținutul discursului istoric. Pentru Asociațiune în ansamblu, remarcăm două studii rigurose întocmite referitoare la istoriografia cu privire la Asociațiune: Dorin Goția, „*Astra*” – *realitate și simbol*, în *Anuarul Institutului de cercetări Socio – Umane Sibiu*, III, 1996, p. 196 – 207 și Valer Moga, „*Astra*” și *societatea. 1918 – 1930*. Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, p. 14 – 17.

1862-1866, legate într-un volum împreună cu Regulamentul din 1871, și conspectul membrilor Asociațiunii pe anii 1866-1872 (un volum); informația este preluată din *Transilvania*, 20/15 octombrie 1875, p. 202-204 și 23/1 Decembrie 1873, p. 282.

Etape din dezvoltarea Bibliotecii Centrale a Asociațiunii

Contextul social, cultural și politic

Secolul al XIX-lea european stă sub semnul impactului schimbărilor relativ rapide provocate de declinul regalității și al nobilimii, naționalizării ordinelor religioase și al transformării colecțiilor particulare de carte în colecții instituționalizate, publice. Interesul pentru conținutul cărții este transferat către indexarea cunoștințelor din acestea, vânzătorii de cărți fiind primii care realizează, evident din rațiuni comerciale, bibliografii profesionale; interesul în continuă creștere pentru publicațiile cu caracter științific se justifică prin transformările provocate de descoperirile geografice, de educația publică diversificată, de înmulțirea universităților și a societăților de lectură; târgurile de carte se vor instituționaliza, crescând numărul de publicații periodice, serviciile bibliotecilor înregistrând și ele îmbunătățiri. Până la sfârșitul secolului rolul bibliotecarului va fi bine definitivat – ne referim la activități de completare, organizare și prelucrare a colecțiilor de bibliotecă – așa încât, secolul următor se va caracteriza printr-o atentă selectare a publicațiilor în funcție de relevanță, făcându-se simțită, până la jumătatea secolului, o delimitare a serviciilor în bibliotecă; bibliografiile retrospective vor fi elaborate de către bibliotecari în scopuri științifice, fiecare disciplină reclamându-și propria bibliografie, în unele cazuri

împlicarea guvernelor naționale făcându-se simțită tot mai mult în organizarea bibliotecilor¹.

Transilvania secolului al XIX-lea, componentă a Monarhiei Habsburgice, era o societate multiethnică asociată până la Unirea din 1918 cu coroana maghiară, principalele naționalități din această provincie fiind cea românească, cea maghiară și cea germană; conform unor statistici, românii reprezentau peste 50% din populație, în perioada 1850-1851, din totalul de 2.062.000 de locuitori, românii numărau 1.227.000 de persoane, adică 59%. Peste 90% dintre români erau țărani, iar dintre aceștia mai mult de trei pătrimi erau dependenți de moșier; puțini dintre ei știau să scrie și să citească. Reformele promulgate de Iosif al II-lea au marcat pe termen lung fiecare aspect semnificativ al vieții sociale și economice românești (agricultura, învățământul, drepturile civile și religia); promovând ideea de conștiință națională, moștenire a Școlii Ardelene, intelectualii români, deși puțini la număr, se vor considera datori să-i aducă pe conaționali în pas cu marile curente ale vieții culturale și economice ale vremii; cu câteva excepții, generația de intelectuali de la mijlocul secolului al XIX-lea, provenea din păturile educate ale satului, rămânând atașați de mediul rural mult timp după alegerea unei profesii urbane²; o situație statistică întocmită în decursul lunilor octombrie-decembrie 1849, în urma apelului făcut de autoritățile de la Viena în scopul de a utiliza intelectualii români în cadrul unor funcții publice, a totalizat un număr de 346 de persoane cu pregătire înaltă, majoritatea cunoscători a cel puțin două

---

¹ Joseph Z. Nitecki, *op. cit.*

² Keith Hitchins, *Românii. 1774-1866*, București, Humanitas, 1996, p. 246, 255, 267-268.

limbi străine (germană, latină, franceză, engleză sau maghiară)³. Iau naștere societăți de lectură organizate de către profesori, elevi, învățători, meseriași. Convinși fiind că nu vor putea beneficia de drepturi egale cu cele ale celorlalte națiuni decât dacă se constituiau într-o comunitate etnică educată și prosperă din punct de vedere economic, intelectualii români au reușit să înființeze o asociație culturală națională a românilor din Transilvania; cu toate că acest lucru s-a întâmplat într-un context social și politic favorabil, reușita înființării Asociațiunii aproape că surprinde, dacă analizăm situația momentului descrisă de George Barițiu câțiva ani mai târziu: „[...] suma întregă a inteligenței române era mai tot cea scăpată din focurile revoluțiunii, [...] adică tinerimea dintre 20 și 30 de ani. [...] Partea cea mai mare a junilor câți mai rămăseseră în viață pe la 1860, se afla aplicată în serviciul statului. [...] În clere se simțea lipsă mare de elevi, candidați demni de a fi hirotoniți la mulțimea de parohii rămase vacante, după omorârea unui mare număr de preoți insurgenți în 1849. Mulți oameni tineri se înrolaseră în unele regimente. Nu ne ajungeau concurenți nici pentru serviciul statului. [...] O mare parte din poporul țăran apucase a se restaura în cei zece ani și a înainta binișor; inteligența mult mai puțin, mai ales care cădea în afurisita boală a unui lux demn de casa nebunilor [...] la cele două ziare române, *Gazeta Transilvaniei* cu *Foaia* sa și *Telegraful român* numărul abonaților scăzuse până la câte 400. Iară din o cifră minimă ca aceasta, pentru aproape trei milioane de suflete, puteai combina sigur cumplita întunecime carea domnea în cele mai multe regiuni locuite de români, de unde nici

---

³ Vasile Curticăpeanu, *Mișcarea culturală românească pentru Unirea din 1918*, București, Editura Științifică, 1868, p. 19.

cu ajutor de patru mii de abonați, buni cititori nu pot străbate nici în zece ani prin întunericul nopții sufletești mai ales din punct de vedere al politicii actuale militante”⁴.

Preocupările de constituire de societăți culturale naționale nu sunt singulare în Imperiu. Forme de manifestare a voinței de revigorare a conștiinței apartenenței la o națiune prin promovarea și difuzarea studiilor istorice, literare și folclorice specifice individualității etnice întâlnim la popoarele slave⁵; în această idee au fost înființate Matica Srbska la Budapesta (1826), Matica Česka la Praga (1831), Matica Moravska la Brno (1836), Matika Ilirska la Zagreb (1842), Matica Slovenská la Martin (1863) și Slovenska matica la Liubliana (1864)⁶.

Istoria bibliotecilor românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul celui următor ne oferă o literatură consistentă referitoare la cadrul legislativ în care au luat ființă și s-au dezvoltat majoritatea marilor biblioteci românești⁷; interesante sunt preocupările de instituționalizare a bibliotecilor din prima parte a

---

⁴ George Bariț, *Părți alese din istoria Transilvaniei. Pe două sute de ani în urmă*. Volumul III. Ediția a II-a. Brașov, Muzeul de Artă, 1995, p. 127 – 128.

⁵ *Istoria României. Transilvania*. Volumul II, Cluj Napoca, Editura „George Barițiu”, 1997 (<http://www.istoriatransilvaniei.ro/vol2/v2c2.pdf>, accesat la 10/01/2008)

⁶ Pamfil Matei, „*Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*” (ASTRA) și rolul ei în cultura națională (1861-1950), Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 35.

⁷ *Vezi*, în acest sens, Constantin Mătușoiu, Mihaela Hélène Dinu *Istoria bibliotecilor din România în legi și documente*. Vol. I. (1817 – 1944), 593 p.; vol. II (1945 – 2000), 344 p. Constanța, Ex Ponto, 2001, lucrare care redă integral și fără intervenții din partea autorilor, textele reglementărilor.

perioadei amintite prin faptul că arată nivelul de preocupare al legiuitorului față de educație și instruire prin instituționalizarea culturii cât și prin faptul că, în sine, aceste colecții de publicații și documente (inclusiv constituirea lor) arată evoluția societății românești pe parcursul epocii moderne, regulamentele elaborate după această perioadă constituind, în marea lor parte, mai degrabă îmbunătățiri ale celor anterioare, mai mult sau mai puțin consistente, și care țin de specificul colecțiilor și al publicului. Luată în ansablu, bibliotecile românești cu caracter public din perioada cercetată sunt subordonate unor instituții și societăți culturale, dinamica acestora fiind dependentă și descriind totodată dinamica instituțiilor care le patronează.

În Țara Românească și Moldova se înființează biblioteci publice prin prevederi ale Regulamentului Organic: prima în 1831, iar a doua în 1832⁸; conform *Jurnalului privind organizarea și funcționarea bibliotecii publice de la Colegiul Sf. Sava din 15 octombrie 1836*, îndatoririle bibliotecarului erau de a inventaria în „registruri șnuruite” sub proprie răspundere, publicațiile pe care le va primi; de a le aranja în ordine sistematică, „clasificându-le după limbă, materie și după autor”; de a alcătui cataloage în conformitate cu specificul publicațiilor; de a nu împrumuta publicații în afara bibliotecii „fie oricare persoana care face această cerere”; a face revizia unei părți din bibliotecă cel puțin o dată pe lună etc., iar a custodelui de a ține biblioteca deschisă câte cinci ore zilnic (9-12 și 14-16 iarna și 10-12 și 14-17 vara, în afară de zilele de duminică și în sărbătorile legale); de a „păzi liniștea și buna rânduială între cetitori”; de a da publicațiile solicitate și de

---

⁸ Constantin Mătușoiu, Mihaela Hélène Dinu, *op. cit.*, vol. I, p. 22 – 23.

a sta la dispoziția bibliotecarului⁹. În Moldova reglementările sunt mult mai severe¹⁰, însă cititorii beneficiază de prevederi explicite cu privire la împrumutul publicațiilor și comportamentul în sala de lectură: programul pentru public este stabilit între orele 9-12 și 16-19, vara și 9-15 iarna, în afara zilelor de duminică și sărbători legale, precum și în perioada vacanței; cititorii pot solicita doar trei publicații o dată, însemnarea pe acestea fiind categoric interzisă, eventualele pagube urmând a fi reținute din garanția financiară depusă în prealabil de către cititor; se specifică explicit că, în sala de lectură, „cuvintele adresate către bibliotecar sau la alții trebuie a se rosti încet și în chip a nu sminti pe cetitori”; bibliotecarul trebuie să treacă „într-o caietă provizorie” fiecare operațiune de împrumut, nefiindu-le permisă nici bibliotecarului nici personalului auxiliar plecarea din bibliotecă, la sfârșitul programului, înainte de a aranja publicațiile împrumutate și returnate, precum și mobilierul; „este oprit a se fuma tiutiu în apartamentele bibliotecii” și „nime va puté intra în bibliotecă cu

---

⁹ *Ibidem*, p. 26 – 27; prevederile sunt aceleași și în *Jurnalul ...* din 19 iunie 1840.

¹⁰ *Cfr.* Veniamin, Mitropolitul Moldovei, N. Cantacuzino, N. Șuțu, I. Șuțu și Gheorghe Asachi, *Reglementul atingătoriu despre organizația unei biblioteci publice de ținerea și condițiile intrării în sala cetirei*. Apud Nicoleta Popescu, Liviu Papuc, Radu Tătărăucă, *Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” – Iași. Monografie*. Iași, 1989, p. 17. Autorii afirmă că acest regulament (în fapt, un raport al persoanelor amintite, epitropi ai școlilor, către Domnul Mihai Sturza) este primul regulament complet de bibliotecă publică din România; accesul în bibliotecă era liber pentru epitropi, referendari, profesori și donatori, alte categorii de cititori fiind admise doar pe baza unei legitimații eliberate de către Epitropia școlilor, împrumutul acasă fiind interzis categoric.

luminare”¹¹. În *Regulamentul școlar* elaborat de *Așezământul pentru reorganizarea învățăturilor publice alcătuit de o comisie rânduită de prea înălțatul domn și înțărit la 1851*, condițiile pentru utilizarea colecțiilor și a sălii de lectură sunt, în mare, aceleași de mai sus; se elaborează însă și un regulament de organizare a colecțiilor bibliotecii: achizițiile de publicații se fac pe baza unor liste de propuneri de către „sfatul școlariu”, fiind preferate „toate cărțile românești tipărite până acum aice sau aiurea, precum și manuscriptele ce oriunde se vor putea găsi sau în original sau în copie adeverită și mai ales acele ce ar privi asupra istoriei naționale...” în limita a maxim două exemplare din fiecare titlu; la fiecare început de an bibliotecarul trebuie să elaboreze și să publice suplimente ale catalogului cărților din bibliotecă pentru anul anterior; tot la fiecare început de an bibliotecarul trebuie să prezinte un raport asupra activității bibliotecii¹².

După Unirea din 1859 organizarea și funcționarea bibliotecilor publice (adică bibliotecile didactice speciale, bibliotecile comunale și bibliotecile publice centrale) este reglementată de *Regulamentul pentru bibliotecile publice din 28 octombrie 1864*¹³; acesta este structurat în cinci capitole și, în linii mari, reunește dispozițiile regulamentelor amintite mai sus, o atenție deosebită dându-se, de această dată, donatorilor al căror nume va fi trecut într-un „registru de aur”, un „tablou” extras din acesta fiind expus în sala de lectură, iar donatorii de cărți și

---

¹¹ *Despre condițiile primirei în sala de citire a Bibliotecii Academiei Mihăilene*, în *Catalogul cărților de citit în Biblioteca Academiei Mihăilene*. Iași, Institutul Albinei, 1841, p. 2 – 3; Constantin Mătușoiu, Mihaela Hélène Dinu, *op. cit.*, vol. I, p. 31 – 32.

¹² *Ibidem*, p. 39 – 41.

¹³ *Ibidem*, p. 49 – 54.

obiecte în valoare mai mare decât 200 de galbeni fiind considerați și înscrși în lista fondatorilor bibliotecii. Copii sau exemplare ale cataloagelor bibliotecilor centrale urmau a fi trimise la principalele biblioteci din Europa cu scopul de a se stabili schimburi de publicații.

În Transilvania, pe fondul militantismului cultural românesc prin intermediul lecturii și al cărții, bibliotecile românești se adresează unor largi categorii de cititori; adesea de foarte mici dimensiuni, dispunând de colecții fragmentare și fragmentate (sau funcționând mai degrabă ca săli de lectură – vezi cazul casinelor), bibliotecile românești din Transilvania urmează, mai îndeaproape decât cele din Moldova și Țara Românească, mai târziu România, destinul instituțiilor sau societăților culturale care le patronează. După o clasificare realizată de către Ion Mușlea în 1935¹⁴, care vine să conteste statisticile oficiale ale fostei Ungarii, completată în 1967¹⁵, Lucia Turc¹⁶ propune un tablou al bibliotecilor românești transilvănene compus din câteva categorii, fiecare cu prevederi organizatorice mai mult sau mai puțin specifice. Fie că este vorba despre **biblioteci școlare** (împărțite, de regulă, în biblioteci pentru profesori și biblioteci pentru elevi), **biblioteci ale societăților și reuniunilor**, **biblioteci ale societăților de lectură ale elevilor și studenților**,

---

¹⁴ Ion Mușlea, *Contribuțiuni la cunoașterea bibliotecilor românești ale orașelor din Transilvania (până la Unire)*. Cluj, Tipografia „Cartea Românească”, 1935, 38 p.

¹⁵ Idem, *Date noi privitoare la cunoașterea bibliotecilor românești ale orașelor din Transilvania*, în *Probleme de bibliologie*, vol. II, București, 1967, p. 119 – 139.

¹⁶ Lucia Turc, *Tipurile de biblioteci românești transilvănene în epoca modernă (1850-1918)*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia*. XLVI, nr. 1-2/2001, p. 59 – 80.

biblioteci ale casinelor, biblioteci ale reuniunilor de învățatori, biblioteci ale reuniunilor de meseriași, biblioteci ale reuniunilor de femei, biblioteci ale asociațiilor culturale, eventualele regulamente elaborate prevedeau metodele de protecție a fondurilor, modalitățile concrete de împrumut și lectură, termenele de restituire, mijloacele de evidență și informare, obligațiile cititorilor și atribuțiile bibliotecarului, cel mai frecvent instrument de evidență și informare al bibliotecii era Registrul inventar, care ținea loc, cel mai adesea, și de catalog; majoritatea bibliotecilor școlilor elementare aveau și rol de bibliotecă publică mai ales în mediul rural, legea Trefort (1879 și 1883) impunând, printre altele, înființarea de biblioteci pe lângă fiecare școală elementară.

Este cunoscut faptul că înființarea *Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român* în anul 1861 (23 octombrie/4 noiembrie) reprezintă finalizarea unor proiecte precedente ale cărturarilor români transilvăneni. Fără a proceda la o prezentare amănunțită a acestor proiecte, se cuvine totuși să menționăm câteva demersuri făcute de către „inteligenta” română din Transilvania cu scopul de a înființa o societate literară, finalizate prin înființarea *Asociațiunii*: în septembrie 1860, la Guberniul Transilvaniei sosise un ordin al ministrului de Culte și Instrucțiune Publică (emis în aprilie același an) prin care se cerea de la o comisie de filologi români părerea în legătură cu ortografia limbii române care urma a fi utilizată în unitățile administrative și pentru tipărirea manualelor școlare, trimițându-li-se în același timp și un proiect gata elaborat, se pare de către

Aron Pumnul¹⁷. În 10/22 mai 1860, Șaguna trimisese guvernatorului Transilvaniei, principele Liechtenstein, o petiție prin care cele 173 de personalități semnatare spun că „s’au semțitu chiamati, a cugetá despre mediulócele prin care, - de si baremu partialu, s’aru putea ajunge amintitulu scopu alu luminarii poporului, si au devenitu la acea convingere tare, ca acela scopu mai siguru se póte ajunge [...] prin infiintiarea unei reuniune, a carei chiamare se fia latirea culturai popolare si inaintarea literaturai cu poteri unite”¹⁸. La 12 iulie 1860, guvernatorul trimite un răspuns „aproape negativ” dar, deși „el nu va putea suferi ca reuniunea plănuită să aibă caracter exclusiv

---

¹⁷ Numele lui Aron Pumnul, legat de această chestiune, apare în George Bariț, *op. cit.*, p. 130. Ioan Georgescu (*Astra*. Extras din *Boabe de grâu*, I, nr. 4, 1930) susține că motivul acestei solicitări din partea Guvernului era faptul că românii introduseseră alfabetul latin în locul celui chirilic, întâi în manualele școlare și apoi în cărțile bisericești și chiar în publicațiile periodice cu apariție periodică (prima publicație care folosea alfabetul latin fiind *Organul luminării* al lui Timotei Cipariu, Blaj, 1847), iar administrația austriacă de la Viena, care trebuia să publice textele de legi și în limba română, „nu mai știa ce alfabet și mai ales ce ortografie să întrebuințeze pentru limba noastră”; însărcinat cu convocarea comisiei a fost inspectorul școlar Pavel Vasici (*op. cit.*, p. 6).

¹⁸ *Rogamintea mai multoru barbati fruntasi ai natiunei nóstre catre inalt’a locotintia c.r. transilvana, pentru a se dá voia la tinerea unei adunari consultatóre in privinti’a infiintiarii unei asociatiuni pentru literatur’a si cultur’a popor. Romanu, în Actele privitóre la Urdirea si infiintiaria Asociatiunei Transilvane pentru literatur’a romana, si cultur’a poporului romanu*, date în tipariu de **Insasi Asociatiunea**, Sibiiu, în Tipografi’a diecesana, 1862, p. 7. Printre semnatarii petiției îi întâlnim pe episcopul Andrei Șaguna, canonicul Timotei Cipariu, mitropolitul Alexandru Sterca Șuluțiu, Axente Sever, Iacob Mureșianu, Pavel Vasici, Iacob Bologa, Nicolae Popea, Ioan Rațiu, Ioan Popazu, Gavril Munteanu, Paul Dunca ș.a. George Barițiu susține (*op. cit.*, p. 129) că au fost 176 de semnatari.

național românesc”¹⁹, solicită lui Șaguna statutele proiectatei reuniuni în conformitate cu legea de asociere culturală din 1852. Ședințele Comisiei filologice au fost ținute la Sibiu, sub președinția lui Timotei Cipariu, pe atunci directorul Gimnaziului din Blaj, cu rugămintea lui Șaguna de a nu se ține cont, în principiu, de proiectul elaborat, altfel românii li s-ar putea reproșa că doar datorită intervențiilor străine au și ei o ortografie²⁰. În ședința din 6 octombrie (a V-a) a Comisiei, înainte de încheierea discuțiilor pe marginea noului proiect de ortografie, s-a cerut permisiunea guvernatorului forma o asociație literară al cărei scop general să fie promovarea culturii românești, și în particular să realizeze un dicționar etimologic exhaustiv, precum și elaborarea și tipărirea de manuale școlare²¹. Timotei Cipariu a fost desemnat de către comisie²² să redacteze statutul societății literare. La începutul lunii noiembrie 1860, Șaguna deținea trei proiecte de statut (elaborate de către George Barițiu, Timotei Cipariu și Ioan Cavaler de Pușcariu) după care el elaborează un al patrulea²³, pe care-l propune spre

---

¹⁹ George Bariț, *op. cit.*, p. 129.

²⁰ Cfr. Mihai Sofronie, *Asociațiunea Transilvană (ASTRA). De la solidaritate la unitate națională*. Sibiu, Editura Caleidoscop, 1998, p. 25.

²¹ *Ibidem*.

²² Din această comisie mai făceau parte: George Barițiu, director al fabricii de hârtie din Zărnești; Gavril Munteanu, directorul Gimnaziului din Brașov; Andrei Mureșanu, translator gubernial la Sibiu; Ioan Popazu, protopop la Brașov, Antoniu Veștemean, paroh la Sibiu; Ioan Negruțiu, protopop la Cluj; Ioan Pușcariu, pretor la Veneția (Făgăraș), Ioan Codru, adjunct la pretură în Cincu Mare.

²³ Antonie Plămădeală (*ASTRA – ctitorii și ctitoriile ei, în ASTRA 1861 – 1950. 125 de ani de la înființare*. Sibiu, 1987, p. 45 – 46) susține că acest proiect al lui Șaguna, ca și Statutele definitive din 1861, ar fi fost, de fapt, cel al lui Ioan Cavaler de Pușcariu.

aprobare Comisiei la 6 decembrie 1860²⁴ și la 22 ianuarie 1861 Locotenentei, cu scopul de a fi înaintat împăratului de la Viena în vederea aprobării lui; la o săptămână după cel de-al doilea demers (31 ianuarie 1861), cancelaria aulică este de acord cu ținerea adunării consultative solicitate. Prin intermediul *Telegrafului român*, Șaguna le cere petiționarilor din 10 mai 1860 să participe la o adunare în ziua de 9/21 martie 1861 în vederea definitivării statutelor și a trimiterii lor spre aprobare. În zilele de 9 – 11/21 – 23 martie 1861, conform solicitării lui Șaguna, în clădirea Seminarului Ortodox din Sibiu, sub președinția lui Șaguna, și-a început lucrările Adunarea de constituire a societății²⁵; s-au dezbătut cele patru proiecte de statute și s-a elaborat statutul definitiv; totodată s-a stabilit numele asociației. Barițiu i-a cerut episcopului Andrei Șaguna, iar acesta a acceptat, să rămână în această funcție și să continue demersurile până la prima Adunare generală. După traducerea în germană a statutelor și trimiterea lor spre aprobare, la 6 septembrie 1861 Andrei Șaguna primește o rezoluție favorabilă de la împăratul Francisc Iosif. Printr-o circulară, Șaguna îi convoacă „pre toți inteligenții națiunii noastre, care voiesc a fi membri asociațiunii spre a lua parte la inaugurarea și deplina constituire a aceleiași” la data de 23 octombrie/4 noiembrie 1861. Lucrările Adunării s-au întins pe o

---

²⁴ Societatea urma să poarte titlul *Societatea pentru literatura și cultura poporului român și pentru înaintarea industriei și agriculturii*, vezi Mihai Sofronie, *op. cit.*, p. 26.

²⁵ Lipseau de la conferință mitropolitul Alexandru Sterca Șuluțiu și Timotei Cipariu, acesta din urmă publicând totuși în *Gazeta Transilvaniei* primele zece puncte din proiectul său de statute; mitropolitul va fi reprezentat de către Ioan Rațiu și Antoniu Veștemean (*cf.* Mihai Sofronie, *op. cit.*, p. 27 – 28).

perioadă de 4 zile (23 – 26 octombrie/4 – 7 noiembrie 1861) și au fost deschise de Andrei Șaguna; în ședințele a doua și a treia (25 – 25 octombrie/5 – 6 noiembrie) a fost aleasă conducerea Asociațiunii: Andrei Șaguna, președinte; Timotei Cipariu, vicepreședinte, George Barițiu, secretar I; Antoniu Veștemean, secretar II; Antoniu Bechnițiu, casier; Ioan Pinciu, controlor; Visarion Roman, arhivar și bibliotecar²⁶. Primul comitet al Asociațiunii cuprindea 12 membrii, aleși în funcție de numărul de voturi obținute²⁷. În ultima zi a lucrărilor s-a discutat posibilitatea acordării de burse, se stabilește sigiliul (ce cuprindea titlul asociației și efigia zeiței Minerva) și se stabilește ca sediu pentru cancelarie, arhivă și bibliotecă o sală din clădirea Seminarului ortodox din Sibiu²⁸.

Imaginată la început ca fiind instituția academică națională a românilor transilvăneni, apoi societatea culturală națională care să polarizeze în jurul programului său, pe lângă publicul larg, și celelalte societăți culturale transilvănene, Asociațiunea urmărea îmbunătățirea stării materiale și a nivelului cultural a publicului românesc printr-un program cultural și educațional concretizat în

---

²⁶ Pentru această funcție au mai candidat: Zaharia Boiu - 30 de voturi, Nicolae Popea - 7 voturi, Ioan Popescu - 7 voturi, Ioan Nemeșiu - 4 voturi, Pavel Vasici - 2 voturi, Ladislau Tomașiu, Dimitriu Boer, Antoniu Veștemean și Nicolae Stoia - câte un vot. Visarion Roman a întrunit 61 de voturi. Vezi *Actele privitoare la Urdirea și înființarea Asociațiunii Transilvane pentru literatură română, și cultură a poporului român*, date în tipărire de **Insasi Asociațiunea**, Sibiu, în *Tipografi'a diecesana*, 1862, p. 67.

²⁷ Pamfil Matei, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român (ASTRA) și rolul ei în cultura națională. (1861 – 1950)*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 23.

²⁸ Mihai Sofronie, *op. cit.*, p. 33; Pamfil Matei, *op. cit.* p. 24.

organizarea de manifestări cu impact regional sau național precum acordarea de burse de studiu, premiarea și publicarea de studii și cercetări referitoare la istoria românilor și de manuale școlare, organizarea de conferințe și prelegeri populare, înființarea și organizarea de așezăminte culturale în mediul rural și urban, precum case naționale, cămine culturale, biblioteci publice, muzee și expoziții cu profil istorico-etnografic și economic, înființarea și susținerea de școli țărănești, susținerea mișcării feministe prin organizarea de cursuri practice pentru fete și femei și înființarea de școli pentru fete, promovarea, înființarea și susținerea de însoțiri sau întovărășiri agricole pentru lucrarea pământului în comun, înființarea de cooperative și bănci populare, organizarea de expoziții și monumente comemorative, instituirea de colecții editoriale pentru toate categoriile sociale și distribuirea lor masivă către publicul larg prin stufoasa rețea de biblioteci și muzee proprii, activitatea cinematografică, implementarea Serviciului social, acordarea de sprijin pentru instituțiile școlare, organizarea de cursuri de alfabetizare și de igienă publică ș.a.²⁹. Deși organizarea secțiilor științifice și literare a fost proiectată a se realiza încă din anul 1862 (filologică, istorică și fizico-naturale, respectiv istorică, literară, de științe naturale și fizice, școlară, și economică începând cu anul 1900 și literară, școlară, geografică și etnografică, social-economică,

---

²⁹ Ioan Holhoș, *Sistemul organizatoric pentru susținerea și realizarea programului cultural-educativ al ASTREI*, în *ASTRA 1861 – 1950. 125 de ani de la înființare*. Sibiu, 1987, p. 253. *Vezi și Vasile Curticăpeanu, Caracterul european și modernizator al concepției și activității ASTREI pînă la Unirea din 1918*, în *ASTRA 1861 – 1950. 125 de ani de la înființare*. Sibiu, 1987, p. 77-88; Valer Moga, *Astra și societatea. 1918-1930*, Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, p. 361-524.

demografică și etnopolitică, istorică, medicală și biopolitică, de științe naturale, artistică, juridică și feminină începând cu 1935), despre o activitate semnificativă a acestora se poate vorbi abia după reorganizarea din 1900³⁰. Revista *Transilvania* (cu prima apariție în ianuarie 1868), *Enciclopedia Română* (1898 – 1904), colecțiile *Biblioteca populară a Asociațiunii* (înființată în 1900, 296 de titluri), *Biblioteca pentru tineret* (1909-1912, 9 titluri), *Biblioteca Astra* (1921 – 1944, 32 de titluri), precum și alte lucrări cu valoare științifică incontestabilă și în timpurile noastre, neîncadrate într-o colecție anume, sunt doar câteva dintre rezultatele concrete pe care Asociațiunea le-a înregistrat în ceea ce privește activitatea editorială și tipografică³¹. Înființarea unei remarcabile rețele de muzee, printre care și Muzeul istoric și etnografic de la Sibiu (inaugurat în 1905), Muzeul național „Avram Iancu” de la Vidra (inaugurat în 1924), Muzeul Unirii din Alba Iulia (inaugurat în 1929), muzeele regionale de la Brașov (inaugurat în 1937) și Cluj (inaugurat în 1939, însoțit de expozițiile *Astra în documente, cărți și imagini* și *Expoziția de artă plastică ardeleană (1919-1939)*), precum și organizarea expozițiilor cu caracter național începând cu anul 1862, se constituie în tot atâtea succese instituționale ale Asociațiunii în ceea

---

³⁰ Pamfil Matei, *op. cit.*, p. 147-171.

³¹ Pentru mai multe informații referitoare la activitatea editorială a Asociațiunii vezi Corneliu Dragoman, *Asociațiunea – „Astra”. Activitatea editorială la Sibiu*. Sibiu, 1973, XXXIV + 60 p.; Mihai Sofronie, *Activitatea editorială a «Asociațiunii transilvane» până la 1918*, în *ASTRA 1861 - 1950. 125 de ani de la înființare*. Sibiu, 1987, p. 287 – 291; Pamfil Matei, *op. cit.*, p. 200-220.

ce privește eforturile de recuperare și reconstruire a unei identități naționale³².

Impresionantă este și rețeaua de biblioteci populare înființată de Asociațiune, existența acestora fiind strâns legată de existența despărțămintelor, ca forme de organizare ale Asociațiunii; înființarea primei biblioteci populare a Asociațiunii este legată de Adunarea generală din 8/20 februarie 1872, când Despărțământul Făgăraș face propunerea de a se înființa o bibliotecă a acestuia, alegându-se totodată o comisie care să elaboreze un proiect de statute; în acest sens, la 20 octombrie 1872, această comisie a înaintat statutele spre aprobare Comitetului central, care, în ședința lunară din 14 ianuarie 1873, a numit o comisie (formată din Zaharia Boiu și Ioan Crețu, bibliotecarul în funcție al Asociațiunii) pentru analizarea statutelor amintite³³; raportul comisiei a fost citit în ședința lunară din 10 mai același an de către Ioan Crețu și, cu mici modificări, aprobat³⁴. Conform Regulamentului, „scopul bibliotecii este dezvoltarea și cultivarea gustului de lectură și prin acesta latirea cunoscințelor necesare și salutare în populația română, a despărțământului II., cum și adunarea și păstrarea de orice documente de însemnătate istorică, ce s’ar afla, după timpuri în teritoriul acestui despărțământului său s’ar donă bibliotecii”³⁵.

De-a lungul existenței sale, Asociațiunea a promovat și a înființat două tipuri de biblioteci populare: stabile – la sediul despărțământelor și al unor agenturi din comunele mai mari – și ambulante – care se deplasau, prin rotație,

---

³² Pamfil Matei, *op. cit.*, p. 234-249.

³³ *Transilvania*, 3/1 februarie 1873, p. 35.

³⁴ *Transilvania*, 11/1 iunie 1873, p. 134.

³⁵ *Transilvania*, 13/1 iulie 1873, p. 155.

din comună în comună³⁶. Un regulament general pentru organizarea și funcționarea bibliotecilor populare a început să fie elaborat de către Nicolae Togan, bibliotecarul Asociațiunii, începând cu anul 1897; acesta a fost însă respins în anul următor din cauza limitării prevederilor acestuia doar la bibliotecile ambulante. Proiectul a fost refăcut și aprobat de către o comisie în 1899 și publicat în vederea discutării lui în adunările despărțămintelor. *Regulamentul pentru înființarea și administrarea bibliotecilor populare ale Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român* cuprindea 14 puncte și intra în vigoare, după dezbaterile lui în 1899, cu ocazia adunării generale din acest an³⁷; recomanda înființarea de biblioteci stabile în comunele mari și de biblioteci ambulante în localitățile mici. Procurarea cărților urma să se facă după un plan stabilit de comitetul cercual, ele trebuind să îndeplinească condiții referitoare la conținut, precum: stil ușor, popular, cu tematica legată de preocupările locuitorilor din comunele despărțămintelor (agricultură, pomărit, grădinărit, stupărit, industrie, comerț, drept, apoi literatură beletristică, istorie, etnografie, religie). Comitetul Asociațiunii avea obligația de a ușura alegerea cărților pentru biblioteci prin publicarea unui repertoriu al celor mai indicate. Funcția de bibliotecar trebuia să fie ocupată de către notarul agenturii sau de un împuternicit al acestuia, având obligația de a raporta activitatea bibliotecii către Comitetul cercual la sfârșitul fiecărui an. Trebuiau

---

³⁶ Ioan Holhoș, *Concepția biblioteconomică promovată în acțiunea ASTREI de creare a sistemului de biblioteci publice în Transilvania și în alte provincii românești*, în *ASTRA 1861 - 1950. 125 de ani de la înființare*. Sibiu, 1987, p. 386.

³⁷ *Transilvania*, 13/1 iulie 1873, p. 357.

făcute inventare riguroase (inventarul cuprindea numele autorului, titlul cărții, locul și anul tipăririi, numărul volumelor; fiecare carte trebuia să poarte sigiliile despărțământului și agenturii comunale; un al doilea exemplar al inventarului trebuia predat Comitetului cercual). În ceea ce privea bibliotecile ambulante erau menținute prevederile și prevederile regulamentare ale bibliotecii brașovene³⁸: aceeași mărime, cărți din domenii diferite împărțite în grupuri cu numere și inventare separate; sediul despărțământelor era și sediul bibliotecilor ambulante, iar durata staționării și transferarea lor erau fixate de către comitetele cercuale. Se putea împrumuta o singură carte, în schimbul unui bon și nu pentru mai mult de 14 zile; nu se impuneau taxe pentru cărțile împrumutate; agenturile fixau orarul bibliotecii iar neîngrijirea cărților împrumutate era sancționată³⁹.

Cea mai importantă dintre bibliotecile publice create de Asociațiune a fost Biblioteca Centrală a Asociațiunii, bibliotecile despărțământelor regionale, județene și de plasă și cele ale cercurilor culturale din comune și satele aparținătoare urmându-i pe scara ierarhică. Dintre bibliotecile mai bine înzestrate și cu o activitate

---

³⁸ Prima bibliotecă ambulantă a luat ființă la 14 ianuarie la Feldioara, despărțământul Brașov, la puțin timp fiind tipărite și *Instrucțiunile pentru înființarea bibliotecilor ambulante*, prin care se stabileau modul de organizare, împrumut, înregistrare și ținere a evidenței bibliotecii precum și modul de transferare a ei în fiecare din cele 22 de comune ale despărțământului. *Transilvania*, 10/15 octombrie 1895, p. 346.; Eugenia Glodariu, *Biblioteci populare ale «ASTREI»*. *Partea a II-a*, în *Acta Musei Napocensis*, VII, 1970, p. 354; Măriuca Radu, *Contribuția Brașovului la întemeierea și dezvoltarea «Asociațiunii ...»*. *Activitatea despărțământului Brașov al «ASTREI» (1870 – 1918)*, în *Cumidava*, XIV, 1989, 171 – 172.

³⁹ *Transilvania*, 1899, p. 64-66; Eugenia Glodariu, *op. cit.*, p. 358.

remarcabilă, enumerăm bibliotecile despărțămintelor Brașov, Turda, Sighet, Oravița, Zalău, Târgu Mureș și Sfântu Gheorghe; dotarea bibliotecilor se făcea în funcție de categoriile de cititori, completarea colecțiilor de publicații fiind asigurată de Asociațiune prin Oficiul de înzestrare creat special pentru această chestiune, care cădea în sarcina Bibliotecii Centrale a Asociațiunii și a Oficiului de expediție; la dizolvarea Asociațiunii, la Oficiul de expediție pentru bibliotecile regionale și cele de la sate se mai găseau zeci de mii de publicații din producția editorială a Asociațiunii încă neexpediate⁴⁰; probabil că este vorba despre publicațiile trimise mai târziu la Cluj în vederea topirii⁴¹. Tot Biblioteca Centrală a Asociațiunii mai avea și rolul de a asigura, prin împrumut interbibliotecar, din colecțiile sale, publicațiile solicitate de către bibliotecile regionale⁴².

Între mijloacele de culturalizare a publicului larg, biblioteca ocupa, cel puțin la nivel declarativ, un loc de primă importanță, aceasta reprezentând, de altfel, primul patrimoniu cultural înființat de Asociațiune, bibliotecarul fiind și unul dintre funcționarii asociației; alocarea de spațiu întotdeauna alături de birourile de la „centru”, eforturile (la început modeste) de constituire a unui fond de publicații cu specific național și reorganizarea periodică a fondului de publicații vor aduce biblioteca în atenția publicului; colecțiile bibliotecii au început să înregistreze o creștere fără precedent ca urmare a introducerii instituției pe lista celor care beneficiau de dreptul de depozit legal

---

⁴⁰ Ioan Holhoș, *op. cit.*, p. 384; 390-391.

⁴¹ *Proces verbal. Astăzi, 26 Septemvrie 1949, orele 17,30, Dresat în ședința Consiliului de conducere a Asociațiunii [...]*, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 941/1949.

⁴² Ioan Holhoș, *op. cit.*, p. 391; Ioan Domșa, *op. cit.*, p. 3.

național prin legea din 19 decembrie 1922, fapt care o va propulsa pe un loc național cinci în ceea ce privește bogăția colecțiilor⁴³.

Bibliotecarii Asociațiunii (1861-1950)

Visarion Roman⁴⁴ (1861-1865)

Perspectiva dezvoltării bibliotecii pare destul de îndepărtată, mai ales că Înalțul Guvern al Transilvaniei restricționa circulația cărților românești în spațiul transilvan; în anii 1861 și 1862 au fost respinse 11 oferte de

---

⁴³ Valer Moga, *op. cit.*, p. 414-416.

⁴⁴ 5 iulie 1833, Șeica, Târnavă Mică - 11 mai 1885, Sibiu. Și-a petrecut copilăria la Dârlos, județul Sibiu; studii la Mediaș, Dumbrăveni și Sibiu (Seminarul Teologic); după terminarea studiilor a fost dascăl la Rășinari (perioadă în care a fost și bibliotecar al Asociațiunii), apoi profesor la Seminarul Teologic din Sibiu, redactor la *Telegraful Român*, contabil și supraveghetor la Tipografia arhidiecezană; a editat revista *Amicul Școlii* (1860 - 1865), apoi *Progresul* (1866) și *Albina Carpaților* (1877 - 1880); întemeietor al Institutului de credit și economii „Albina” din Sibiu (14 martie 1872); membru corespondent al Societății Academice Române (ales în 13 septembrie 1877). Publică, pe lângă rapoarte și dări de seamă despre Biblioteca Asociațiunii, *Aritmetica cu țifre pentru pruncii începători spre întrebuițarea în școlile populare de Legea greco-răsăriteană. După alții autori germani de Visarion Romanu*. Sibiu, Tipografia Episcopescă, 1855, 684 p., cu ediții și în 1856 și 1858; *Geografia monarhiei austriece*. Sibiu, Edițiunea și tipariul Tipografiei episcopicești, 1855, 168 p., reeditată și în 1865; *Cunoștințe istorice, statistice și istorico-naturale despre monarhia austriacă*. Sibiu, cu cheltuiala și tiparul Tipografie Diecezane, 1859, 84 p.; *Carte de lectură românească pentru școlile române primare*, Tipăritul și provedietura lui S. Filtsch, 1861, reeditată și în 1862, 1865, 1873 și 1877. Vezi *Bibliotecarii «Astrei»*. (1861-1999), Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, serie nouă, nr. 16, Sibiu, 1999, p. 64-65.

manuale școlare și alte cărți românești ale tipografiilor din Viena și Buda pe motiv că tipografia românească din Sibiu acoperea cererea existentă în zonă. În privința importului de cărți din afara granițelor exista, de asemenea, o interdicție care se menținea din timpul domniei Mariei Tereza (1740-1780). În anul 1861, câțiva librari din Muntenia, considerându-se discriminați, au făcut un apel la Ministerul de Externe de la București pentru ca publicațiile românești să beneficieze de aceleași drepturi cu celelalte publicații străine; de aici, adresa librarilor ajunge la Ministerul de Interne din Viena și apoi la Înaltul Guvern al Transilvaniei de la Cluj; la rândul său, acesta a solicitat părerea lui Andrei Șaguna, episcop la acea vreme și proaspăt președinte al Asociațiunii (adresa către Șaguna este datată 12 februarie 1862). Răspunsul lui Andrei Șaguna a fost, evident, favorabil importului de cărți, solicitând acum și luarea unor „măsurî extraordinare asupra scrierilor române patriotice sau și estranee” deoarece, consideră el, „cărțile și jurnalele, în genere luîndu-se, sînt de feliurite categorii, care se vădu din inscripțiunile și programele lor”, manualele și cărțile școlare, cele cu caracter științific, lucrările din domeniul economic, istoric și altele asemănătoare nu trebuiau considerate ca aducînd prejudicii statului; periculoase ar fi fost, după părerea de atunci a lui Șaguna, doar unele publicații cu conținut politic („politica rău socotită”); el atrage atenția că legea „garantează cetățenilor săi libertatea bine’nteasă”, iar interzicerea importului de cărți era neîntemeiată - „aceeași împrejurare au îndemnatu pre inteligenții români din Patriea a forma o Asociațiune pentru literatura română și cultura poporului român careea regimulu înnaltu a binevoitu a-i da aprobarea sa, și totodată a-i îngădui ca aceasta asociațiune să poată avea

membri din țări străine -, cărțile și ziarele românești neputând fi supuse unui regim diferit față de cele de altă origine⁴⁵.

Și Timotei Cipariu, vicepreședinte al Asociațiunii, și Visarion Roman, bibliotecarul în funcție al acesteia, își vor manifesta dezaprobarea față de interzicerea importului de cărți românești din România; primul amintit dintre cei doi, în ședința Comitetului din 8 aprilie 1862, a făcut cunoscută o scrisoare a sa către Guvern prin care a solicitat acestuia ridicarea interdicției de a importa „dein Principatele romanesci, și ori de unde dein afara, orice carti romanesci, pentru biblioteca sa, farà nece una censura, și farà cea mai mica împiedecare si întârziare”, deoarece, Asociațiunea „semte neparatu trebuinti'a nu numai de una biblioteca câtu se pote mai complexa de carti romanesci, ci și de una cunoscentia neintrerupta despre cursulu a întrega literatura romana, atâtu dein Transilvania, câtu si dein tieretele învecinate ...”⁴⁶. Cel de-al doilea, a solicitat intervenția Comitetului central la Înaltul Guvern pentru „ridicarea cenzurii impuse cărților românești din Principate” socotind că, în felul acesta, putea să „adauge măcar cât cel mai mic grăunte de nisip la edificiul culturii” poporului său, pentru că, spunea el, „nu poate fi supus la nici o îndoială că, cărțile sunt unul din mijloacele cele mai puternice pentru lățirea culturii”⁴⁷.

---

⁴⁵ Acest episod este tratat pe larg în Ana Grama, *Un „caz” mult mai complicat*, în *Transilvania*, serie nouă, 9/1986, p. 10-11.

⁴⁶ Scrisoarea este prezentată în ședința Comitetului din 8 aprilie 1862. Biblioteca Astra, *Colecții speciale*, M. VII/2/2, nr. inventar 2783.

⁴⁷ *Amicul Școalei*, nr. 3, 1862, p. 140, *apud* Elena Dunăreanu, *Biblioteca „Astrei” până la Marea Unire*, Colecția „Biblioteca «Astra””, serie nouă, nr. 29, p. 4.

La 18 ianuarie 1863, împăratul a anulat interdicția importului de cărți românești pe tot cuprinsul Imperiului, beneficiind de această hotărâre și ilirii și evreii; printr-o adresă, datată 3 martie 1863, Prezidiul Guvernului de la Cluj i-a făcut cunoscut lui Șaguna acest lucru⁴⁸.

Profilul bibliotecii, conturat în proiectul de statut al lui Timotei Cipariu, prezentat sub forma unui discurs cu ocazia celei de-a doua Adunări generale, era acela de bibliotecă națională a românilor, nu una populară, ci una științifică; el susținea că era nevoie de „Una bibliotecă de cărțile vechi românești, tipărite și manuscrise, din timpurile cele mai vechi, până cătră a. 1700, pe cât se poate mai completă, cu spesele societății (Asociațiunii – n.n.), și în depozitul ei (s.n.); la care faptă ar fi de a se ruga să concure toată națiunea română, fiindcă este în interesul general al nostru al tuturor”; pentru constituirea acesteia el venea și cu soluția practică, și anume constituirea unei „Comisiune de bărbați de lângă acea bibliotecă, care anume să se ocupe cu exploatarea acelei bibliotecă și altoru monumente, spre a aduna materiale la un *Dicționariu românu*, bazat pe testimonia de scrietori români, și pe câtu se póte mai complete”⁴⁹.

Eforturile constituirii unei asemenea biblioteci sunt vizibile, în această fază, prin apelul la donații; Visarion Roman, în urma unui asemenea apel public, a și publicat

---

⁴⁸ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 188/1863; DJSAN, *Fond „Astra”, Protocoale de exhibite*. Vol. I, 1861-1867, p. 45, poz. 104 din 27 aprilie 1863.; Mihai Sofronie, *op. cit.*, p. 52.

⁴⁹ *Discursulu D. Canonicu etc. Timoteu Cipariu tienutu in adunarea Asociatiunei etc. in 29 c.n. Iuliu 1862*, în *II. Adunare generale a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu tienuta in Brasiovu. Dela 28/16 – 30/18 Iuliu 1862*. Sibiiu, in Tipografi'a diecesana, 1862, p. 124 – 125.

în ianuarie 1862 în *Amicului Școalei*, revistă pe care o redacta, numele celor dintâi donatori: tipograful sibian Samuel Filtsch, dr. Nicolae Stoia, Ioan Pinciu și Iuliu de Bardoși; în ședința Comitetului din 8 aprilie 1862, Visarion Roman aduce la cunoștință faptul că Moise Panga, directorul școlii din Orlat, donează Bibliotecii Asociațiunii 165 de cărți, printre care un Atlas istorico-genealogic-geografic; Timotei Cipariu, este amintit și el ca donator, angajându-se în același timp să doneze în continuare câte un exemplar din toate lucrările pe care le va edita. Comitetul central prezintă mulțumiri donatorilor și hotărăște alcătuirea unui catalog al cărților existente în bibliotecă, precum și comandarea unei ștampile pentru aplicarea însemnului de proprietate pe cărți („sigilu care să se însemne toate cărțile bibliotecii Asociațiunii”) ⁵⁰.

În octombrie 1862, Comitetul alocă suma de 100 florini pentru achiziție de cărți ⁵¹, iar o comisie formată din Timotei Cipariu, George Barițiu, Gavril Munteanu și Ioan Antonelli urma să stabilească ce anume cărți vor fi achiziționate ⁵².

La începutul anului 1863, într-una din ședințele Comitetului, secretarul Asociațiunii face cunoscut faptul

---

⁵⁰ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 69/1862.

⁵¹ *II. Adunare generale a Asociațiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu tienuta in Brasiovu. Dela 28/16 – 30/18 Iuliu 1862*. Sibiu, in Tipografi'a diecesana, 1862, p. 23.

⁵² *Raportulu Archivarului si bibliotecariului Asociațiunii despre starea bibliotecii si a altoru colectiuni pentru Asociațiune*, DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 214/1863; *Protocolulu Adunarei generali a Asociațiunii Transilvane pentru Literatur'a romana si Cultur'a Poporului Romanu, tienuta in 7. si 8 Septembre s.n. 1863. in Opidulu Blasiu*. Sabiu, in Tipografi'a diecesana, 1863, p. 82-89; Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 6.

că au fost donate cărți pentru bibliotecă, iar bibliotecarul Asociațiunii, Visarion Roman, „carele de câteva luni n'a prea cercetat Cancellari'a Asociațiunei”, nu a înregistrat aceste donații și nici nu a publicat lista acestora. Comitetul Central decide atenționarea bibliotecarului în sensul respectării articolului 17 din Statute⁵³, anume, „Bibliotecariulu îngrigesce de registrarea opureloru și obiepteloru științifice [...]”⁵⁴. La 30 mai 1863, Visarion Roman trimite Comitetului un raport în care face cunoscute donațiile în discuție; el anexează și o listă a donațiilor pe care o numește *Catalogul Bibliotecei Asociațiunei transilvane pentru literatura romana si cultura poporului romanu, in rendulu dupa cum au intratu*⁵⁵; lista conține 59 de titluri donate de către Timotei Cipariu, Nicolae Stoia, Samuel Filtsch, Moise Panga, Al. Claudiu Vlad, Iuliu Bardoși, Ioan Pinciu și Visarion Roman. El mai face cunoscut faptul că a dat spre tipărire la *Telegraful Român* această listă, însă la acea dată nu era încă apărută; propune Comitetului să stabilească relații de colaborare cu societăți similare din Imperiu și din țările învecinate, colaborare care ar consta și efectuarea de schimburi de publicații pentru Biblioteca Asociațiunii.

Preocupările sale pentru sistematizarea bibliotecii, alături de evoluția acesteia, sunt făcute cunoscute oficial

---

⁵³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 79/1863.

⁵⁴ *Actele privitoare la Urdirea și înființarea Asociațiunei Transilvane pentru literatur'a romana, si cultur'a poporului romanu, date IN TIPARIU de Insasi Asociațiunea*. Sibiu, în Tipografi'a diecesana, 1862, p. 29.

⁵⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 115/1863. Lista identificată de noi la DJSAN conține primele 59 de poziții din catalogul publicat de Visarion Roman în *Telegraful Român*, nr. 37, 39-42 1863; nr. 24, 59, 60, 61, 1865; în ordinea intrării în bibliotecă, lista cărților conține autor, titlu, localitatea, anul de apariție, tipografia, numărul volumelor, numele donatorului și data donației.

cu ocazia Adunării generale din anul 1863 de la Blaj (26 iulie/7 septembrie – 27 iulie/8 septembrie) când, conform regulamentului, Visarion Roman își prezintă raportul de activitate; cele 344 volume existente în bibliotecă la data întocmirii raportului (4 septembrie 1863) erau împărțite în 15 clase, astfel: „I. din ramula istorica 18 opuri statatore dein 19 tomuri si 60 fasciore; II. dein scrieri bisericesci 4 opuri in 4 tomuri; III. dein filologia 11 opuri in atate tomuri; IV. dein scrierile-morale 1 opui intr’unu tomu; V. dein Clasicii vechi 7 opuri, in 9 tomuri; VI. Oपुरi geografice suntu 2, in atatea tomuri; VII. dein scienti’a naturala se afla 9 opuri in 20 tomuri; VIII. dein Matematica 3 opuri in atatea tomuri; IX. dein Pedagogia 4 opuri in 3 tomuri si 19 fasciore; X. dein Politica suntu 4 opuri in atatea tomuri; XI. dein legislatiune 1 opu intr’unu tomu; XII. dein Technica 2 opuri in 3 tomuri; XIII. dein Enciclopedia 1 opu in 60 fasciore; XIV. Scrieri poetice suntu 6 in atatea tomuri; si XV. Alte scrieri diverse suntu 16 statatorie dein 17 tomuri si 102 fasciore”. Adică 89 de titluri în 103 volume și 241 „fascióre”; procedând la o repartizare a acestora după limba în care erau scrise, observăm ponderea foarte mare a publicațiilor în limbi străine: 39 erau în limba română, 32 în limba germană, 8 în limba maghiară, 1 în limba franceză și 9 în limba latină.

Sunt făcute cunoscute numele unor donatori, printre care cel al lui Samuil Filtsch, tipograf și librar din Sibiu, care promite instituirea unei linii de donații din tot ceea ce va tipări în viitor („tóte produptele literarie”), în condițiile în care nici una dintre tipografiile românești n-au făcut donații; Moise Panga este amintit cu consistenta sa donație, din lista de lucrări donate de aceta amintindu-se și *Mayers Volksbibliothek für Lander, Völker – und Naturkunde* în „102 fascióre” și *Mayers Geschicht’s-*

Bibliothek für allgemeine Kunde des Kultur- und Völkerlebens mit Illustrationen, ambele în valoare de peste 60 florini, v.[alută] a.[ustriacă]. Tot în categoria donatorilor sunt amintite redacțiile periodice „nostre romanesci”, care au trimis cu regularitate, pe măsura apariției, câte un exemplar din tirajele lor: *Telegrafulu Romanu*, *Auror’a Romana*, *Amiculu Scolei* și *Organulu pedagogicu*, *Concordi’a* fiind trimisă doar în anul 1862.

Visarion Roman, militant pentru revizuirea statutelor Asociațiunii, atrage atenția că acestea au rămas cu deficiențe în unele privințe; de exemplu nu este prevăzută nicăieri înființarea unei biblioteci de către Asociațiune, acest lucru putând doar fi dedus din capitolul 17 al statutelor în discuție⁵⁶.

După prezentarea raportului său, la 5 octombrie 1863, Visarion Roman mai raportează câteva donații făcute pentru bibliotecă de către Ilie Măcelaru (jude regal), Nicolae Cristea și Iacob Mureșianu; întrucât toate aceste publicații – aproximativ 30 – erau depozitate pe „mésă Asociațiunii din cauza, ca in dulapulu unde stau actele, cărțile, diplomele și totu ce are Asociațiunea, nu mai e locu pentru carti”, el solicită confecționarea unui „stelagiu mai corespondietoriu pentru cartile bibliotecii și colecțiunile Asociațiunii”; în același timp, solicită alocarea de resurse financiare pentru achiziția de publicații pentru bibliotecă, până la acea dată neefectuându-se nici o achiziție în acest sens⁵⁷.

---

⁵⁶ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 214/1863; *Protocolulu Adunarei generali a Asociațiunii Transilvane pentru Literatur’a romana și Cultur’a Poporului Romanu*, ținuta în 7. și 8 Septembre s.n. 1863. in *Opidulu Blasiu*. Sabiiu, in *Tipografi’a diecesana*, 1863, p. 82-89.

⁵⁷ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 814/1863.

În ședința din 1 martie 1864, la propunerea lui Visarion Roman, Comitetul Asociațiunii decide alcătuirea unei comisii formată din Pavel Vasici, Nicolae Popea și Ioan Nemeșiu care să efectueze o clasificare a cărților donate⁵⁸; Adunarea generală din acest an a alocat bibliotecii 100 de florini pentru achiziționarea de cărți, iar în ședința din 6 decembrie, Comitetul decide ca bibliotecarul să publice „dein tempu in tempu câte un conspectu despre cartile intrate la biblioteca Asociatiunei”⁵⁹.

Motivând imposibilitatea de a mai putea rămâne în funcția de arhivar și bibliotecar la Asociațiune prin faptul că un asemenea post necesita ca funcționarul să aibă locuința la Sibiu (iar el locuia și își avea serviciul remunerat la Rășinari), printr-o scrisoare, datată 6 martie 1865, Visarion Roman a solicitat Comitetului demisia sa; el a făcut cunoscut faptul că a solicitat acest lucru direct președintelui Asociațiunii încă din 1863, acesta refuzându-i acest lucru la momentul respectiv; își întărește motivația și prin faptul că arhiva și biblioteca sunt în creștere, fapt ce ar putea determina, în cazul celei din urmă, punerea colecțiilor la dispoziția membrilor Asociațiunii pentru studiu⁶⁰. Deși apreciază ca fiind justificate motivele pentru

---

⁵⁸ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 30/1864.

⁵⁹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 192/1864.

⁶⁰ „Fiindu-ca bibliotec’a Asociatiunei noastre cresce din ce în ce, încātu în curând, Onor. Comitet va trebui a face dispusețiuni pentru folosirea ei de către acei mulți membrii ai Asociațiunei noastre, cari doresc a citi din cărțile bibliotecei, fiindu-ca archivá Asociațiunei se apropia de mărimea aceea, încātu se cere neapăratu mai strânsă păzire d’aci încolo a celoru ce prescriu Statutele Asociațiunei în asta privire, adica cá archiva să stea sub încuietóre în grigea Archivarului care apoiu se se aflte totudeun’a aci de câte ori se cere a semna actu, fiindu-ca in fine și diversele colecțiuni ale Asociațiunei noastre vor trebui cá se se înmulțiesca d’aci’ncolo spre a puté pune baza la infiențarea unui muzeu:- se cere prin tóte aceste

care Visarion Roman solicita demisia din postul de bibliotecar și arhivar, Comitetul Asociațiunii, în ședința din 7 martie 1865, nu va accepta această demisie, motivând, la rândul său, că nu are competența de a face acest lucru (competența pentru această rezolvare ar avea-o doar Adunarea generală, bibliotecarul fiind ales tot de aceasta), cu atât mai mult cu cât consideră că demisia nu este impusă de o situație de urgență⁶¹. În așteptarea Adunării generale (Abrud, 16/28 august – 17/29 august

---

impregiurări indispensabilu, ca Archivariulu și bibliotecarulu Asociațiunei năstre se-și aibă locuinți'a aici în Sibiiu, cu atât'a mai vertosu, căci și în alte privinție cancelari'a Asociațiunei năstre mai cere ajutoriulu Archivarului. / Și eu însumi când am priimitu asta, potu dice, cea mai mare onóre de care fac partasiu în vieția-mi, locuiamu în Sibiiu și aveam prospecte de a putea rămâne în Sibiiu. Înse neaternându omului în lumea aiesta numi dela voia sa și numai dela o impregiurare, s'au templatu și cu mine, de valurile vieții m'au aruncatu unde n'am gânditu și m'au făcutu, ca astadi ocupațiunea capitală, dela care'mi aterna subzistinti'a, nu me mai iartă a purta după cerintia și alte servițiuni. În cunoscienti'a acestora eu încă în anulu 1863, prevediendu că nu voiu puté luá parte la dunarea generală, mi-amu datu dimisiunea Esel. Sale Dlui Presiedinte alu nostru, carele însa nu o primi; în anulu trecutu 1864, amu fostu mai multu cá siguru ca adunarea generală va face în sensulu statuteloru năstre altă legere de oficiali, ce însă n'au urmatu. / Suntu deci silitu onorabilu Comitetu a descoperi cu umilinția, ca impregiurările mele nu me iérta nici într'unu modu a mai provedé servițulu de archivariu și bibliotecariu alu Asociațiunei și rogá pre Onoratu Aceleiasiu, cá în interesulu lucrăriloru năstre se binevoiesca a încredinți'a încă de acum servițulu meu la unu substitutu cu locuinți'a în Sibiiu, cá asiá afacerile Asociațiunei năstre în acea privire nu numai se nu mai pătimésca, ci după putinți'a se întréca așteptările comune. Era eu me voiu tiene totu-deuna ferice, cá membru alu Asociațiunei năstre a lucrá în tóta viéti'a mea spre binele și naintarea Asociațiunei după mărginitele puteri. / Fiindu cu totulu respectulu / Alu Onorabilulu Comitetu / Sibiiu, 7 Martiu 1865 / Plecatu / V Romanu, arch. și bibl.". DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 40/1865.

⁶¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, documentele nr. 42/1865 și 43/1865.

1865), Visarion Roman prezintă, în ședința din 6 iunie 1865, „unu catalogu de cărți ce cugetă a se poté casciga în folosul bibliotecii Asociațiunei” în valoare de 100 florini v.a. Este vorba de fondul alocat pentru achiziționarea de publicații de Adunarea generală de la Hațeg din anul precedent; Comitetul dispune constituirea unei comisii, alcătuită din Zaharia Boiu, Sava Popovici Barcianu și Visarion Roman pentru a analiza lista de cărți propuse spre achiziționare, exprimându-și, în același timp, preferința pentru cărțile românești⁶²; în următoarea ședință (4 iulie), comisia apreciază ca fiind potrivite pentru achiziționare cărțile propuse de Visarion Roman, iar Comitetul îi solicită acestuia să facă demersurile necesare achiziționării cărților⁶³.

Din raportul lui Visarion Roman prezentat la Adunarea generală din anul 1865 surprindem un sentiment de dezamăgire a bibliotecarului față de evoluția bibliotecii; numărul volumelor din bibliotecă este, la această dată, de 250 de titluri în 679 volume; dintre acestea, păstrând în bună măsură clasificarea inițială, ele erau distribuite după cum urmează” „opuri filologice 19, istorice 40, geografice 9, filosofice 8, teologice 7, dein scienti’a naturala 32, agronomice 2, juridice 10, pedagogice 7, poetice 9. enciclopedice 2, matematiche 2. — Celelalte sunt de cuprinsu diversu”; predomină din nou publicațiile în limbi străine, mai ales cele în limba germană, provenite, se pare, dintr-o donație consistentă din partea Academiei de Științe din Viena; Visarion Roman apreciază și că valoarea publicațiilor din bibliotecă era una scăzută, doar publicațiile provenite din achiziții proprii și cele obținute

---

⁶² DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 89/1865.

⁶³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 109/1865.

prin schimb de publicații cu alte instituții (deci rezultate în urma unei expertize de specialitate), puține la număr, veneau să ridice valoarea colecțiilor bibliotecii; la lista donatorilor se mai adaugă Petru Bodilă și Sava Popovici Barcianu. La finalul raportului, Visarion Roman solicită Adunării generale să „benevoiesca a face dispusetiunile de lipsa pentru compunerea unui regulamentu in privinti'a intrebuintarii si folosirei bibliotecii de acum inainte, deoarece suntu mulți, carii ar' voi se capete si se folosescu opurile bibliotecii”⁶⁴. Profitând de ocazie, printr-o altă scrisoare, datată Sibiu, 24 august 1865, mult mai auster formulată decât cea adresată Comitetului central în martie același an, dar aducând aceleași motive, Visarion Roman își va prezenta, din nou, demisia⁶⁵. Această solicitare îi este acceptată, în funcția de bibliotecar și arhivar fiind ales Nicolae Cristea (profesor de teologie); până la plecarea sa din funcția de bibliotecar, Visarion Roman nu a reușit să cheltuiască întreaga sumă de 100 fl. alocată de Comitet, acesta cerându-i lui Nicolae Cristea, în ședința din 14 noiembrie, să mai achiziționeze cărți de suma rămasă (39 florini și 40 kreitari v.a.)⁶⁶.

---

⁶⁴ *Protocolulu Adunarei generale a IV-a a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, tienute la Abrudu in anulu 1865, sub presidiulu Reverendiss. D. Vice-presiedinte alu Asociatiunei Timotetiu Cipariu. Sabiiu, in Tipografi'a diecesana, 1865, p. 73-75.*

⁶⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 149/1865.

⁶⁶ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 176/1865.

Nicolae Cristea⁶⁷ (1865-1870)

În prima ședință de după Adunarea generală din anul 1865(3 octombrie), Comitetul a luat cunoștință de alegerea noului bibliotecar și a procedat la alcătuirea unei comisii formată din Ioan Nemeșiu și Zaharia Boiu pentru predarea/primirea bibliotecii, solicitând în același timp efectuarea unui inventar⁶⁸. Predarea/primirea bibliotecii nu a fost făcută decât în 14 decembrie 1865, Comitetul solicitându-i lui Visarion Roman să se supună deciziei acestuia de a efectua operațiunea cât mai curând posibil⁶⁹. A fost instituită și o comisie pentru predarea/primirea bibliotecii; în ședința din 6 februarie a Comitetului, Ioan Nemeșiu a raportat că predarea/primirea bibliotecii s-a efectuat. Conform procesului verbal întocmit de Ioan Nemeșiu și Zaharia Boiu cu aceasta ocazie, „biblioteca întregă constă în cărțile consemnate sub Nri. poziționali 1 până la 278” ale catalogului întocmit de

---

⁶⁷ S-a născut la 11 noiembrie 1834 la Ocna Sibiului; a urmat Gimnaziul Teologic la Sibiu, apoi studiile universitare la Leipzig, cu bursă; în 1863 este numit profesor seminarial la Institutul Teologic din Sibiu; în 1865 devine cel de-al șaselea redactor al *Telegrafului Român*, numit în această funcție „pe viață” de Andrei Șaguna în testamentul său (va conduce redacția acestui periodic până în 1883). În 1867 înființează Reuniunea sodalilor români din Sibiu (care va purta mai târziu numele Reuniunea Cultural Națională a meseriașilor români din Sibiu); la 14 aprilie 1884, împreună cu Eugen Brote, Damian Manole, Ioan Bechniț și sub conducerea lui Ioan Slavici, constituie redacția ziarului *Tribuna*. A fost cooptat în conducerea Partidului Național Român; în urma procesului Memorandumului din 1894, a fost condamnat la 8 luni de închisoare la Văcz. Moare în 1902 (25 ianuarie/7 februarie), la Sibiu. Cfr. *Bibliotecarii „Astrei”. (1861-1999). Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 25-26.

⁶⁸ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 160/1865 și 164/1865.

⁶⁹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, documentele nr. 176/1865 și 177/1865.

Visarion Roman⁷⁰ se afla în Cancelaria Asociațiunii; în patrimoniul acesteia se mai aflau un dulap prevăzut cu încuietoare precum și un birou prevăzut, de asemenea, cu încuietoare („masa de scrisu providiuta cu cheia”)⁷¹; Comitetul i-a cerut noului bibliotecar să ordoneze publicațiile periodice din fondul bibliotecii și să solicite eventualele numere lipsă din acestea de la redacțiile ziarelor⁷².

În raportul său prezentat la Adunarea generală din 1866 de la Alba Iulia (16/28 – 17/29 august), Nicolae Cristea face un scurt istoric al preluării bibliotecii de la predecesorul său Visarion Roman și deplânge lipsa timpului necesar pentru realizarea unei clasificări a publicațiilor din bibliotecă, „după tenorea lor cualitativa si dupa numerulu tomurilor”, operațiune care presupunea, mai mult decât o simplă adăugare într-o listă de titluri, și însușirea unui criteriu de selecție a publicațiilor (deoarece, spunea bibliotecarul, nu toate ar fi meritat să facă parte din colecțiile bibliotecii) - „censur’a ore carei critice” -, selecție pe care Nicolae Cristea nu și-o asuma. De la preluarea bibliotecii, colecția de documente a crescut cu 62 de publicații (existau, deci, 341 de titluri); dulapul din Cancelaria Asociațiunii, în care erau depozitate cărțile ce constituiau biblioteca, era plin, o parte din titlurile în dublu sau triplu exemplar fiind depozitate pe biroul bibliotecarului. Nicolae Cristea

---

⁷⁰ Este vorba de catalogul publicat de Visarion Roman în *Telegraful Român*, nr. 37, 39-42 / 1863; nr. 24, 59, 60, 61 / 1865.

⁷¹ Procesul verbal este întocmit în data de 14 decembrie 1865, dar va fi prezentat Comitetului abia în februarie 1866 (vezi nota următoare), DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 13/1866.

⁷² DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 9/1866.

subliniază din nou că trebuie să se procedeze la o clasificare a operelor din bibliotecă „asia încâtu se pota fi totu deun'a in evidentia; caci numai asia va fi bibliotec'a, biblioteca, altmintrea ea devine unu magazinu [magazie – n.n.] de carti”. În partea a doua a raportului său privitor la bibliotecă, Nicolae Cristea redă lista titlurilor nou intrate în bibliotecă, donate și achiziționate (2 titluri)⁷³.

În anul următor, în ședința din 7 mai, Comitetul central aprobă solicitarea lui Nicolae Cristea de confecționare a unor rafturi potivite pentru publicațiile din bibliotecă („propunerea Dlui bibliotecariu al' Asoc. pentru facerea unei tece correspundietorie pentru asiediarea cartiloru tienatorie de bibliotec'a Asoc.”); tot în această ședință se face cunoscută decizia Înaltului Guvern de a se trimite bibliotecii Asociațiunii câte un exemplar din actele și stenogramele ședințelor dietelor transilvane din 1863/4 și 1865⁷⁴.

În cel de-al doilea său raport, întocmit la 23 august 1867 pentru a fi prezentat la Adunarea generală de la Cluj (14/26 august – 16/28 august 1867), Nicolae Cristea reia chestiunea „privitoria la unu feliu de organizare a bibliotecii” dispunând acum și de spațiu de aranjare a publicațiilor; el spune că a reușit să pună „opurile in ordine dupa spetialitate despre care se tracteaza intrensele”,

---

⁷³ *Raportulu bibliotecariului despre starea bibliotecii Asoc.*, în *Protocolu despre a Sies'a Adunare generale, ce Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu a tienutu la Alb'a Iuli'a in anulu 1866, sub presidiulu Eselentiei Sale Domnului Presedinte alu Asociatiunei, Archiepiscopu si Metropolitu Andreiu Bar. de Siagun'a. Sabiiu*, in *Tipografi'a diecesana*, 1866, p. 47-53.

⁷⁴ *Raportulu secr. II. despre lucrarile si decisiunile mai insemnate ale comit. Asociatiunei transilvane romane, in decursulu anului Asociat. 1866/7*, în *Transilvania*, 6/1 martie 1868, p. 105-106.

înregistrându-se în ultimul an 37 de poziții în „protocolulu de intrate” („s'a continuatu la pos. 341 si stamu la 378”); numărul publicațiilor periodice este și el în continuă creștere, redacțiile revistelor *Familia*, *Foia Societății din Bucovina*, *Archivulu pentru filologia si istoria*, *Magazinulu pedagogicu*, *Ateneulu romanu*, *Convorbiri literarie*, *Umoristulu (Gura satului)*, *Telegraful Român*, *Concordia*, *Albina* trimițând câte un exemplar din tirajul lor⁷⁵.

Nicolae Cristea raportează Comitetului, în ședința din 3 martie 1868, că, prin intermediul lui George Barițiu, Înalțul Minister de Culte și Instrucțiune publică din București a donat pentru Biblioteca Asociațiunii un număr de 51 de volume de carte⁷⁶; alți donatori: George Barițiu (trimite sistematic publicații periodice, probabil este vorba de publicațiile primite la redacția revistei *Transilvania*)⁷⁷, Ioan Bechnețiu („ascultătoriu de drepturi la Universitatea dein Vien'a”), V.A. Urechia (director general în Ministerul Instrucțiunii publice din România), Academia Împărătească de Științe din Viena; de la Biblioteca Centrală din Iași sosesc 3 exemplare din catalogul acesteia⁷⁸ solicitând, la schimb, catalogul Bibliotecii Asociațiunii⁷⁹; în ședința Comitetului din 7 aprilie 1868, se fac cunoscute dispozițiile testamentare ale lui Ioan Piposiu din 3 septembrie anul precedent, conform cărora, printre

---

⁷⁵ *Raportulu bibliotecariului despre starea bibliotecii Asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu*, în *Transilvania*, 7/15 martie 1868, p. 145-147.

⁷⁶ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 97/1868.

⁷⁷ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 151/1868.

⁷⁸ Este vorba de Cesar Catanescu, *Catalogu generalu alu Bibliotecii Centrale din Iassi*, Iassi, Tipografia Societății Junimea, 1868.

⁷⁹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 177/1868.

altele, acesta lăsa Asociațiunii întreaga sa bibliotecă⁸⁰.

Adunarea generală din acest an (Gherla, 13/25 august – 14/26 august 1868) hotărăște tipărirea în revista *Transilvania* a catalogului Bibliotecii Asociațiunii și elaborarea, până la Adunarea generală din anul următor, a unui proiect de regulament pentru bibliotecă (propunerea, adoptată de Adunarea generală, aparține lui Ilie Măcelaru și Ioan Popescu); în ședința din 15 septembrie, Comitetul îi solicită bibliotecarului redactarea unui proiect de regulament de utilizare a fondurilor bibliotecii, în conformitate cu decizia Adunării generale din acel an. Avem de a face, la acest moment, cu un prim regulament al bibliotecii, chiar dacă este vorba de unul întocmit în grabă pentru o perioadă foarte scurtă și care nu a fost aprobat de Adunarea generală; în această ședință, Comitetul decide ca, în lipsa unui regulament în funcțiune, publicațiile bibliotecii să poată fi consultate de către membrii Asociațiunii, chiar și de către persoane care nu erau membre ale acesteia, dar aveau reședința în Sibiu, pe baza unui angajament simplu - în cazul celor dintâi -, și pe baza angajamentului și a altor două angajamente din partea a doi membri ai Asociațiunii – în cazul celor din urmă -, precum și cu acordul președintelui Asociațiunii (conform capitolului 17 al Statutelor, „Elu [bibliotecarul – n.n.] fara concesiunea Presidentului nu va da afara nimicu dein obieptele incriedintiate ingrigirei lui”)⁸¹; catalogul

---

⁸⁰ *Raportulu secretariului II, despre activitatea comitetului asociatiunei transilvane in decursulu anului 1867/8*, în *Transilvania*, 20/1 octombrie 1868, p. 475.

⁸¹ „productele literarie și științifice aflătorie în bibliotec’a Asoc., se nu rămână neusuate dein partea aceloru barbați, cari ar dori se le citésca, bibliotecariulu se inpoternicesce, ca membriloru Asoc. prelenga reversu subscrisu de densii, er’ nemembriloru pre lenga reversu subscrisu de densi

cărților din bibliotecă urma a fi publicat într-un număr al viitoarei reviste *Transilvania*. Bibliotecarul solicită achiziționarea unui registru inventar pentru înregistrarea cărților⁸².

În raportul său din acest an referitor la activitatea bibliotecii (datat 21 august 1868), Nicolae Cristea se mulțumește să enumere donațiile, constând în cărți și publicații periodice, înregistrate în bibliotecă; îi regăsim printre donatori pe Ioan Maniu, Pavel Vasici, Ladislau Vaida, Iosif Pop, Ioan Bechnițiu, Zaharia Boiu, Ioan Popescu, V.A. Urechia, Ioan Nemeșiu și Simon Mihali, Academia de Științe din Viena, Verein für Siebenbürgische Landeskunde din Sibiu, Ministerul Instrucțiunii Publice din România.

Proiectul de regulament solicitat la adunarea generală din anul precedent va fi prezentat Comitetului Central de către Nicolae Cristea în ședința din 8 mai 1869, cu titlul *Regulament despre modulu întrebuințării bibliotecii Asociațiunii transilvane romane pentru literatur'a și cultur'a poporului romanu*⁸³; Zaharia Boiu, Ioan Popescu și Dimitrie Răcuciu sunt numiți într-o comisie de „esaminare și opinare” a proiectului, bibliotecarul fiind invitat să ia parte la eventualele discuții ce vor avea loc pe tema proiectului⁸⁴. Regulamentul prevedea că biblioteca Asociațiunii devine una de utilitate publică, colecțiile acesteia putând fi consultate atât la sediul bibliotecii cât și

---

și doi membrii ai Comit., și sub privighierea presidiului, conformu §^{lvi} 17 din statute, se le pota împrumutá spre cetire, cărți dein bibliotec'a Asoc., și anume celoru aflători cu locuinți'a în Sibiu”. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 237/1868.

⁸² DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 237/1868.

⁸³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 161/1869.

⁸⁴ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 141/1869.

în afara ei, programul de funcționare al acesteia, pentru împrumutul publicațiilor în afara bibliotecii, fiind stabilit la două zile pe săptămână – luna și joia între orele 11 și 19; este specificat faptul că doar bibliotecarul poate să opereze împrumuturi de publicații. De asemenea sunt menționate explicit condițiile de împrumut a publicațiilor: „spre folosință a afară de localul bibliotecii se dau numai cărți legate, trecute degia în registrul asociațiunii și provideute cu stampigli a bibliotecii” (Art. 3); fiecare operațiune de împrumut trebuia să fie consemnată într-un registru de împrumut în care se trecea titlul publicației, numărul de exemplare, numele celui care împrumuta publicația, data împrumutului și data returnării publicației. Cei care doreau să împrumute publicații trebuiau să completeze un formular în care era specificat titlul acesteia, numărul volumului (dacă era cazul – n.n.), data împrumutului; prin semnarea acestui formular de cerere cititorii luau la cunoștință prevederile regulamentului; formularul de cerere trebuia vizat de către președintele Asociațiunii (conform Art. 17 din Statute⁸⁵). În cazul expirării termenului de împrumut (maxim patru săptămâni), bibliotecarul trebuia să înștiințeze „pre morosu” cu privire la returnarea publicației în termen de alte 8 zile; înștiințarea trebuia să fie făcută în scris prevăzându-se și o penalizare financiară de 10 creițari valută austriacă pentru fiecare zi de întârziere; dacă nici ca urmare a acestei înștiințări publicația/publicațiile nu a/au

---

⁸⁵ „[...] Bibliotecariulu ingrigesce de registrarea opureloru si obiepteloru scientifiche [...] Elu fara concesiunea Presiedintelui nu va dá afara nimicu dein obieptele incredintiate ingrigirei lui”. *Actele privitoare la Urdirea si înfiintiarua Asociatiunii Transilvane pentru literatur'a romana, si cultur'a poporului romanu*, date in tipariu de **Insasi Asociatiunea**, Sibiu, în Tipografi'a diecesana, 1862, p. 98.

fost recuperată/e, sau în cazul în care s-au restituit publicații deteriorate, bibliotecarul va trebui să facă cunoscute Comitetului central aceste situații, acesta, la rândul său, urmând a lua măsuri pentru recuperarea pagubei. Articolul 9, ultimul al acestui regulament, prevede că în ultima ședință a Comitetului (ca și până acum – n.n.) bibliotecarul trebuie să prezinte acestuia un raport cu privire la situația bibliotecii⁸⁶.

Extrem de sumar, cu prevederi adresate aproape exclusiv împrumutului de publicații, acest regulament trădează lipsa de experiență și chiar de preocupare a responsabililor Asociațiunii în ceea ce privește biblioteca, la acel moment⁸⁷; totuși, regăsim aici influențe din regulamentele bibliotecii din Iași, precum și din *Regulamentul pentru bibliotecile publice din 28 octombrie 1864*; chiar și în această formă, acest regulament anunță existența **primei biblioteci publice românești din Ardeal** și constituie baza teoretică pentru următorul regulament al bibliotecii. Redăm în continuare textul integral al Regulamentului, așa cum a fost el publicat în

---

⁸⁶ Față de datele de până acum, raportul urma să conțină și informații cu privire la împrumutul publicațiilor.

⁸⁷ Ne referim aici la perioada foarte mare de timp reclamată de elaborarea proiectului acestui regulament (de altfel, în aproape toate cazurile hotărârile era nevoie de o perioadă destul de mare de timp și din cauză că era nevoie de aprobarea în ședințele adunării generale a oricărui proiect, adunarea generală ținându-se o dată pe an), la faptul că acest regulament a fost analizat de o comisie formată din cărturari cu renume care cu siguranță că făceau parte din publicul cititor al marilor biblioteci europene, și la faptul că în celelalte două provincii istorice românești existau deja regulamente de organizare și funcționare a bibliotecilor foarte bine întocmite, cu prevederi ce acopereau aproape toată activitatea de bibliotecă și care ar fi putut fi luate ca model.

revista *Transilvania*⁸⁸, deci varianta sa finală, împreună cu annotările referitoare la variantele de lucru ale acestuia.

Regulamentu

Despre modulu întrebuițării bibliotecii asoc. tr. rom. pentru literatur'a și cultur'a poporului rom.

§ 1. Bibliotec'a asoc. trans. rom. pentru literatur'a și cultur'a poporului rom. se dă spre folosință publică: a) în localulu bibliotecii, b) afara de localulu bibliotecii.

§ 2. Pentru întrebuițarea opuriloru în localulu bibliotecii se determină luna și joi'a dela 11-12 ½ ore diu'a. Atunci bibliotecariulu, care numai în persona pôte da opuri din biblioteca, se va afla în bibliotec'a asociațiunei. Acestu tempu este destinat pentru împărțirea opuriloru afară de localulu bibliotecii.

§ 3. Spre folosinți'a afară de localulu bibliotecii se dau numai cărți legate, trecute degia în registrul asociațiunei și provediute cu stampigli'a bibliotecii.

§ 4. În bibliotec'a asociațiunei este un protocolu anumitu, în care la fiecare estradare de op se trece numele opului, numerulu tomuriloru și numele primitorului. O rubrică este deschisă pentru a se însemna datulu estradării opuriloru, er alt'a care se însemna datulu înapoierii.

§ 5. Pentru asigurarea bibliotecii, opurile estradau din ea numai pre lîngă unu reversu dat de cătră priimitoriu, provediutu cu vis'a presiedintelui Asociațiunei (§ 17 din statute)⁸⁹.

§ 6. Reversulu de primire compusu dupe formulariulu A vidamatu de presiedinte seu vicepresiedinte se păstrează deosebi de bibliotecariu și se înapoieza aducatoriulu opului.

---

⁸⁸ *Transilvania*, 1869, p. 277-278.

⁸⁹ În varianta inițială, prezentată în ședința Comitetului din 8 iunie, la acest capitol mai era textul: „Opuri constătătorie din mai multe tomuri, precum și manuscripte, tablouri, monede și alte asemenea obiecte de raritate notoria nu se estradau decâtu numai în urm'a unui concludu speciale a comitetului asociațiunei. / În casu cându unu opu s'ar cére afara de loculul resiedinței comitetului Asociațiunei, doritoriulu singuru are a se îngriji pentru primirea și retransmiterea opului pe răspunderea sa și espesele sale”. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 161/1869.

§ 7. Opu lu primitu are a se restitui în starea în care a fostu, cîndu s'a primitu⁹⁰.

§ 8. Nimenea nu pote tiene la sine unu opu luat spre folosire mai multu decâtu 4 septemâni⁹¹.

Bibliotecariulu după espirarea terminulu de folosire va provoca pre morosu la restituirea opulu în terminu de 8 dile.

Admonițiunea se va face în scrisu si morosulu va ave se solveze dupu primit'a admonițiune pentru retinierea opulu pentru fiecare diua cîte 10 cr. v. a. ca mulcta. Nedânduse ascultare acestei admonițiuni, seu restituinduse opulu cu vreunu defectu (§ 7) bibliotecariulu fără amânare va face arătare comitetulu, ca acesta în sedinți'a sa cea mai deaprope, se întreprindă pașii necesari pentru desdăunare.

§ 9. Înainte de fiacare adunare generala, bibliotecariulu arată comitetulu în cea din urmă sedințiã a lui unu conspectu despre cărțile, resp. opurile împărțite spre folosințiã.

Din siedinți'a II.a adun. gen. asoc. trans. rom. ținută la Siomcuta-mare în 11 Aug. 1869.

Formulariu A.

Subscrisulu recunosce prin acesta, cumcã a primitu din bibliotec'a asociat. trans. pentru literatur'a română și cultur'a poporulu romanu din opulu intitulatu ..... tomulu ..... și se supune cu privire la folosirea și înapoierea acestui opu rigorei regulamentulu edatu pentru folosirea bibliotecei asociațiunei.

Sibiiu 18

N.N.

---

⁹⁰ Textul din forma inițială: „Opu lu primitu are a se restitui în starea întocma ei aflătoare în care a fostu cîndu s'a primitu séu restituiește opulu cu [indescifrabil] defectu”. *Ibidem*.

⁹¹ Termenul pentru împrumut, în varianta inițială, era de 8 săptămâni; redăm textul din document: „Terminulu folosirei unui opu nu pôte trecã preste 8 septemâni, decâtu numai pre lângã reinoirea reversulu resp. a conclusulu comitetulu Asociațiunei. / Ne intrandu aceste impregiurări la mediulocu, bibliotecariulu după espirarea terminulu de folosire, va provoca pre morosu la restituirea opulu în terminu de 8 dile” ... și mai departe, dextul, adăugat se pare de către membrii comisiei, așa cum apare în forma tipărită. *Ibidem*.

Comisia alcătuită cu scopul analizării proiectului de regulament în cadrul Adunării generale de la Șomcuta Mare din acest an, propune modificări de ordin stilistic dar și de conținut; astfel, de la § 4 este eliminată exprimarea „resp. a fasciíóreloru” deoarece venea în contradicție cu formularea de la § 3, și anume că din bibliotecă se pot împrumuta doar cărți legate; din § 5 sunt eliminate pasajele al doilea și al treilea (vezi textul redat în nota de la capitol) deoarece erau în contradicție cu § 17 din Statute în care se prevede că doar președintele Asociațiunii poate să aprobe împrumutul de cărți în afara instituției; modificări au suferit, după cum reiese din varianta tipărită și varianta din manuscris, majoritatea capitolelor, comisia, alcătuită din Iacob Bologa (-1877, unul dintre fondatorii Băncii „Albina”) și Ioanițu Papu [?], notar, adăugând **Formularul A** pentru împrumutul documentelor.

Conform programului Adunării generale, bibliotecarul Nicolae Cristea trebuia să prezinte raportul despre starea bibliotecii Asociațiunii; acesta nu a fost prezent la adunare, iar raportul, trimis prin poștă, nu a ajuns la timp⁹². Nici în anul următor bibliotecarul nu se va prezenta la Adunarea generală (Năsăud, 8/20 august – 10/22 august 1870); mai mult, nu a trimis nici raportul său referitor la activitatea bibliotecii, drept pentru care președintele Asociațiunii, Vasile Ladislau Pop, apreciază acest act ca o desconsiderare incalificabilă a încrederii pe care Asociațiunea i-a acordat-o bibliotecarului și atenționează Adunarea să fie mai atentă în ceea ce privește alegerea

---

⁹² *Protocolul Adunării generale a IX-a a Asociațiunii ..., ținută în 10 – 11 august 1869 la Șomcuta Mare, sub președinția lui Vasile Ladislau Pop, în Transilvania, 19/1 octombrie 1869, p. 218.*

„oficialiloru sei” și de a „onora cu încrederea sa” persoane care să satisfacă cu promptitudine sarcinile ce le revin⁹³. Lipsa de activitate la bibliotecă a lui Nicolae Cristea (chiar și donațiile sosite pentru bibliotecă nu mai sunt raportate de către bibliotecar în ședințele de Comitet central ci, cel mai adesea, de către secretarul administrativ) este amendată de către conducerea Adunării generale și, în a treia sa ședință din acest an, în locul său a fost ales Ioan Maxim (cu 58 de voturi din 61)⁹⁴. Înainte de această schimbare de bibliotecari, în ședința extraordinară a Comitetului central din 26 iulie 1870 a fost prevăzută în *Proiectul de buget pe 1870/1871* (document care urma să fie supus aprobării Adunării generale) suma de 200 fr. drept „remuneratiune pentru bibliotecariulu, carele este totu-odata si archivariu”; după dezbateri, la propunerea lui Iacob Bologa, suma propusă (și votată și în Adunarea generală) pentru salarizarea bibliotecarului este stabilită suma de 100 fr.⁹⁵; Comisia constituită pentru examinarea bugetului pe anul administrativ 1870/1871 a aprobat alocarea sumei de 100 fr. pentru închirierea a „inca a unei chilii pre langa cealea 2 de pana acumu”, care erau date spre utilizare gratuit de către „Seminarul grec reseritean din Sibiu” în sediul său⁹⁶. Spre sfârșitul acestui an a fost plătită suma de 65,50 florini tâmplarului („massariulu”)

---

⁹³ *Protocolul Adunării generale a Asociațiunii, ținută la Năsăud ...*, ședința I, 8 august 1870, în *Transilvania*, 19/1 octombrie 1870, p. 226.

⁹⁴ *Transilvania*, 21/1 noiembrie 1870, p. 254.

⁹⁵ *Protocolul ședinței extraordinare a Comitetului, ținută în 26 iulie*, în *Transilvania*, 16/15 august 1870, p. 198.

⁹⁶ *Raportulu comissiunei de 5. in caus'a preliminarei bugetului pe anulu 1870/1*, în *Transilvania*, p. 227. Este vorba despre sediul din strada Cisnădiei nr. 5-7, astăzi clădirea de vis-à-vis de Hotelul „Împăratul Romanilor”.

Albert Loew, reprezentând contravaloarea a două dulapuri confecționate pentru bibliotecă⁹⁷, valoarea integrală a acestora fiind achitată abia în februarie anul următor.

Ioan Maxim („Ion Roujeanu Maximu”, 1870-1872)

Nu se știe în ce condiții a preluat biblioteca Ioan Maxim⁹⁸; după raportarea târzie asupra stării acesteia (martie 1871) putem să bănuim că sistematizarea pe care și-o propusese Nicolae Cristea în plan nu s-a realizat. De asemenea, conform raportului său prezentat în ședința din 7 martie 1871 a Comitetului central, Ioan Maxim a găsit o „masa de carti diformu aruncate langa si preste olalta”, pe care însă a transformat-o într-o „masa cu fatia de o regula sistematica, cu chipu, in care se oglinda ordine”; biblioteca, constituită din cele 740 de publicații „legate si nelegate” în 1428 de volume fiind, cu „óresicari esceptiuni [...] de o insemnătate científica secundaria, de óre-ce scientiele cu tendentie realu practice, sunt mai de totu nerepresentate”; literatura română era, față de celelalte literaturi ce făceau parte din colecția bibliotecii, „mai de totu esilata”, în condițiile în care, după aprecierea sa, producția literară românească din ultima perioadă era destul de „fructifera”;

---

⁹⁷ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document datat Sibiu, 22 decembrie 1870/3 ianuarie 1871; fără număr de înregistrare, probabil parte a unui set de documente.

⁹⁸ S-a născut în 1837 la Boița, Sibiu; absolvent al Liceului Brukenthal și al Academiei de Drept din Sibiu. A fost profesor de limba și literatura română la liceul pe care-l absolvise. A înființat și condus Reuniunea pompierilor și Casina din Săliște; tot la Săliște a înființat Casa de păstrare și a ocupat funcția de „Jude singulariu”; a murit la Sibiu, în 1890. Cfr. *Bibliotecarii „Astrei”. (1861-1999). Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 50-51.

alcătuind și un catalog al publicațiilor, Ioan Maxim solicită constituirea unei comisii care să analizeze dacă acesta a fost bine întocmit⁹⁹; comisia solicitată se constituie, având ca membri pe Paul Dunca, Zaharia Boiu și Ioan Maniu¹⁰⁰. Un alt raport al lui Ion Maxim, prezentat Adunării generale de la Făgăraș (7/19-8/20 august 1871), prezintă un inventar general de 935 de volume sistematizate în 19 clase; cu siguranță că este vorba despre catalogul, completat între timp, prezentat în martie Comitetului Central. Cele 19 clase pe care le propunea bibliotecarul erau: I. Agricultură și industrie; II. Arheologie și antichități; III. Arhitectură și arte; IV. Bibliografie, biografii și memorii; V. Economie națională, politică și statistică; VI. Geografia și cunoștințe topografice; VII. Gramatică și cărți de lectură; VIII. Istorie naturală; IX. Istorie universală și particulară; X. Jurisprudență și legislație; XI. Lexicoane; XII. Literatură (pe limbi); XIII. Matematică (aritmetică și geometrie); XIV. Medicină (igienă); XV. Pedagogie și instrucțiune publică; XVI. Scrieri teologice și bisericesti; XVII. Numismatică; XVIII. Diverse scrieri și documente publice și XIX. Publicații periodice. În cadrul fiecărei dintre aceste clase el a procedat la o subîmpărțire pe limbi.

Cu ocazia acestei clasificări, Ioan Maxim este în măsură să aprecieze și să prezinte conducerii Asociațiunii, la fel cum procedase și în martie același an, faptul că un procent foarte mare din publicațiile ce constituiau biblioteca Asociațiunii era, de fapt, un balast, fie că era vorba despre lucrări cu profil tehnic, de cultură generală sau literatură;

---

⁹⁹ *Raportu despre arangiarea bibliotecei asoc. trans. Pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu*, în *Transilvania*, 1871, p. 87 – 88.

¹⁰⁰ *Protocolulu sedintiei lunare a com. it. asoc. trans. tienute in 7. Martiu c. n. 1871*, în *Transilvania*, 7/11 aprilie 1871, p.

mai mult, din producția literară românească se regăseau în rafturile bibliotecii foarte puține lucrări, lipsind „produsele originale naționale ale lui Bolintineanu, V. Alecsandri, A. Mureșianu, Eliade-Rădulescu, Sion, Alexandrescu, Cezar Bolliac, Văcărescu, Marțian cu economia sa politico-națională și statistica, traducerile din Schiller și Goethe de Pogoru și Scheleti, traducerile lui Shakespeare, fabulele lui Țichindeal, Donici etc. nu se află nici chiar operele mari ale românului George Șincai și Samuil Clain și alte multe”¹⁰¹. În proiectul de buget pentru anul următor, conducerea Asociației alocă pentru salariul bibliotecarului suma de 100 florini și pentru achiziție de publicații încă 100 de florini; întrucât acesta va renunța la salariul său, comisia constituită pentru analiza proiectului de buget propune majorarea la 150 de florini pentru achiziție de publicații, majorare neaprobată însă, întrucât nu s-au putut face economii la alocațiile bugetare pentru posturile superioare¹⁰².

Ioan Maxim va înainta pentru aprobare în ședința extraordinară a Comitetului Central din 3 octombrie același an, o listă de cărți propuse spre achiziționare; Comitetul Central va aproba propunerea lui Visarion Roman de a se constitui o comisie alcătuită din membri ai Comitetului (Ioan Maxim, Zaharia Boiu și Visarion Roman) care să analizeze oportunitatea achiziționării

---

¹⁰¹ *Bibliotecariulu asoc. trans. Pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu reportéza despre starea bibliotecei asociatiuni*, în *Transilvania*, 19/1 septembrie 1971, p. 221-222.

¹⁰² *Protocolu despre a unusprediecea adunare gen. a asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, tienuta in Fagarasiu, in 7-8. Augustu 1871 sub presidiulu dlui cons. aulicu in pens. Iacobi Bolog'a. Siedintia II. tienuta in 8. Augustu 1871*, în *Transilvania*, 19/1 septembrie 1971, p. 221-222.

publicațiilor din listă, cu amendamentul lui Ilie Măcelariu ca respectiva comisie să-și prezinte concluziile în această privință cu opt zile înainte de proxima ședință a Comitetului, pentru ca membrii acestuia să aibă timp pentru a analiza oportunitatea achiziționării publicațiilor respective¹⁰³. Lista propusă de Ioan Maxim, datată 2 octombrie/20 septembrie 1871, conține 30 de titluri în valoare de 93,67 florini, la care, sub semnătura bibliotecarului a mai fost adăugat un titlu în valoare de 16 lei; lucrările din această listă sunt de popularizare a cunoștințelor de geografie, psihologie, agricultură, economie, istoria românilor, istorie universală, creație literară românească și universală (Rîmniceanu, N. Nițulescu, Baraș, Bolintineanu, Heliade Rădulescu, Hașdeu, Ernest Rénan, Thomas Bukle ș.a., traduceri din Goethe, Schiller, Shakespeare, Cicerone), în mare, ca acoperire tematică, cam ceea ce reclama în raport că lipsește din colecțiile bibliotecii¹⁰⁴.

Ioan Crețu (1872-1877)

La începutul anului 1872, Ioan Maxim a demisionat, numit fiind jude regal la Săliște; locul său este luat de Ioan Crețu¹⁰⁵, vice-notar comitatens; conform raportului său pe anul administrativ 1871/1872, întocmit la începutul lunii august, colecția de publicații a bibliotecii a crescut cu 128

---

¹⁰³ *Procesu verbale, luat în ședința estraord. a comitet. asoc. transțienuta în 3 Oct. c.n. 1871*, în *Transilvania*, 21/1 noiembrie 1871, p. 251.

¹⁰⁴ DJSAN, *Fond „Astra”*, *Acte*, document nr. 46/1872.

¹⁰⁵ S-a născut la Slimnic, la 14 aprilie 1847. A fost asesor judiciar și viconotar comitatens. Este înmormântat la „Biserica dintre brazi” din Sibiu, în februarie 1908. Cfr. *Bibliotecarii „Astrei”*. (1861-1999). *Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „*Biblioteca «Astra»*”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 25.

de volume (87 de titluri), 23 din acestea provenind din achiziții proprii; existau, deci, în bibliotecă 1022 titluri în 1752 volume - cărți, reviste, hărți și manuscrise, din care 405 erau legate iar 1347 nelegate. Ioan Crețu apreciază, la această dată, că „peste totu luat, bibliotec’a noastră represintă unu tesauru frumosu de opuri d’in mai tote ramurile de sciencia”¹⁰⁶, și insistă, la Adunarea generală, pentru majorarea sumei alocate pentru achiziționarea de publicații, sperând la o apropiată integrare a bibliotecii Asociațiunii în rândul bibliotecilor europene, cu atât mai mult cu cât, spunea el plin de entuziasm, „un comitet din Germania” a solicitat date statistice privind biblioteca Asociațiunii¹⁰⁷.

În anul următor, Ioan Crețu, prezintă o listă de 128 de publicații propuse spre achiziționare, în valoare de 30 florini v.a.; după propria-i declarație¹⁰⁸, bibliotecarul a identificat aceste publicații în Anticariatul lui Friedrich Engber din Sibiu; acestea puteau fi văzute deja „asiediate pe mas’a cancelariei bibliotece nóstre” și aveau conținut cu preponderență din domeniul istoriei secolelor XV-XVIII, cele care tratau istoria Ungariei și a Transilvaniei fiind mai puține, spune autorul – nu am identificat lista în fondul arhivistic cercetat –, decât cele care tratau istoria României; aceste cărți „le-am crediutu indispensabilu pentru bibliotec’a nóstra, contienundu unu materialu de interesu superioru pentru istori’a patriei și a Daco-

---

¹⁰⁶ Apreciere forțată, după părerea noastră, dacă ne gândim că doar cu doi ani înainte și la distanță de aproape 200 de volume, biblioteca se afla într-un adevărat impas din punct de vedere al calității publicațiilor. Vezi raportul din 1871 al lui Ioan Maxim.

¹⁰⁷ *Raportulu dlui bibliotecariu alu asociațiunei transilvane pe an. 1871/2*, în *Transilvania*, 19/1 octombrie 1872, p. 224.

¹⁰⁸ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 280/1873.

Romaniei îngenere, și că adăugându-se aceste cărți la opurile istorice ce le mai posedemu, vomu înlăturá o mare lacună [indescifrabíl] istoriei alu bibliotecii nóstre”.

Adunarea generală din 1873, programată la Deva, s-a amânat. La Adunarea generală din anul următor (Deva, 10/22 august – 11/23 august 1874), Ioan Crețu a prezentat un raport din care reiese că, în anteriorii doi ani de zile, colecțiile bibliotecii au crescut cu 177 de titluri în 365 de volume, provenite din achiziții (în limita sumelor alocate de conducerea Asociațiunii în acest scop) și 134 de titluri în 377 volume, provenite din donații; existau acum 1331 de titluri în 2494 „tomuri, volume si manuscrise”, precum și 55 de titluri de publicații periodice românești din Austro-Ungaria, majoritatea incomplete, și 7 hărți. În privința donațiilor, sunt făcute cunoscute cele provenite de la Academia de Științe din Viena, din a căror colecție („322 tomuri mari séu aprópe la 2.000 de volume”, începând cu anul 1848) se înregistrează „fórte pucine lacune” – apreciind, în același timp, că „atatu in privintia cuprinsului loru catu si in privinti’a numerica aceste opere se pótu privi pana acumu de cea mai pretiósá si importanta accuisitiune a bibliotecii nóstre” („lucrarile comisiunei instituite pentru histori’a patriei, ale carei lucrari éra se estindu in dóue directiuni, dintre care un’a e: „Archivulu pentru historia austriaca” si cea-alalta „Fontes rerum austriacarum”, si in fine dein memoarele laudatei academie”). Dintre personalitățile românești care au contribuit cu donații la creșterea colecțiilor bibliotecii, sunt amintiți: Nicolae Popea, I. Moldovan, Gavrilă Pop, Ioan Lazaru, Mihail Kogălniceanu, Friedrich Engber, Iuliu Bardoși, Adalbert Bielz, Anastasie Fătu și alții.

Pe fondul unei crize economice prin care trecea Asociațiunea, unii membri ai Comitetului central încercau

să facă economii la unele capitole de buget care nu erau aducătoare de venit imediat; amintim, în acest sens, episodul în care revista *Transilvania* era în pericol de a-și sista apariția, precum și reducerea la aproape jumătate a salariului bibliotecarului (de la 100 fl. la 60 fl., după demisia lui Ioan Maxim) și a sumei alocate pentru achiziția de publicații¹⁰⁹. Intenționând probabil să legitimizeze existența bibliotecii în societatea românească transilvăneană și să demonstreze importanța dezvoltării colecțiilor acesteia, în raportul său, Ioan Crețu face un istoric al bibliotecilor din Antichitate până la acea vreme, pornind de la etimologia cuvântului *biblioteca*; el încearcă și o integrare a bibliotecii Asociațiunii în categoria celor prezentate, dar ajunge la concluzia că „Bibliotec’a nostra nu se pôte clasifica inse nece specialminte alésa, nice curatu istorica ori clasica etc.; nefiendu formata dupa unu planu statoritu a nume pentru o specialitate, ci e mai multu unu conglomeratu de carti din diferite ramuri de scientia si cunoscintia si de unu interesu multu-pucinu corespundietoriu scopului Asociatiunei, asi dupa cum bunulu simtiu alu daruitoriloru de carti spontanaminte a contribuitu la realizarea si ameliorarea bibliotecei nóstre”, dar „inca se pôte numerá intre bibliotecele publice, potându-se folosi de dens’a numai membrii Asociatiunei, ci intre marginile regulamentului sustatoriu pentru bibliotec’a nostra si altii, carii nu suntu membrii”; pe scurt, privind la istoricul constituirii colecțiilor bibliotecii,

---

¹⁰⁹ În ședința Comitetului Asociațiunii din 10 noiembrie 1873, Dimitrie Răcuciu propune înjumătățirea salariului redactorului *Transilvaniei* (de la 400 florini – fixat încă din anul 1867 -, la 200 florini). *Transilvania*, 23/1 decembrie 1873, p. 283; George Barițiu face cunoscut faptul că el își depusese demisia și înainte de această ședință de vreo patru ori. *Transilvania*, 24/15 decembrie, p. 292-294.

înțelesul frazei *Neque ullus liber tam malus est, ut non aliqua sua parte prodesset*¹¹⁰ ar putea fi la baza caracterizării bibliotecii Asociațiunii¹¹¹. Tot cu această ocazie, bibliotecarul face cunoscut faptul că în anul 1873, biblioteca a participat la Expoziția Universală de la Viena¹¹² cu actele Adunărilor generale pe anii 1862-1866 tipărite și publicate într-un volum, revista *Transilvania* pe anii 1868 (un volum), 1869-1872 (două volume), Statutele Asociațiunii din 1862-1866, legate într-un volum împreună cu Regulamentul din 1871, și conspectul membrilor Asociațiunii pe anii 1866-1872 (un volum); se pare că Asociațiunea nu a beneficiat de tratamentul

---

¹¹⁰ de fapt *Nihil enim legit quod non exciperet; dicere etiam solebat nullum esse librum tam malum ut non aliqua parte prodesset*; textul este preluat din Pliniu cel Tânăr (Gaius Plinius Cecilius Secundus) care, în *Epistulae, Liber III, V. C. PLINIUS BAEBIO MACRO SUO S.*, 10, descriind viața împăratului Vespasian, spunea că atunci când acesta avea puțin timp liber citea ceva întotdeauna, însă *nu a citit niciodată fără să extragă citate; el spunea că **nici o carte nu este destul de rea încât să nu conțină și o parte utilă*** (t.n., s.n.). http://agoraclass.fltr.ucl.ac.be/concordances/Pline_le_jeune_lettresIII

¹¹¹ *Raportul bibliotecariului Asociațiunei transilvane pro 1872/3 și 1873/4*, DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 196/1874; raportul a fost publicat și în revista *Transilvania*, 20/15 octombrie 1875, p. 202-204.

¹¹² În ședința ordinară a Comitetului Central din 4 martie 1873 (p.v. 57/1873), secretarul administrativ al Asociațiunii, Ioan V. Russu, face cunoscut faptul că la Expoziția universală de la Viena „aru fi unu micu locu rezervatu si pentru representarea asociat. transilvane” și întreabă dacă nu ar fi potrivit ca Asociațiunea să fie prezentă la această manifestare „prin operile, actele si statutele sale”; „comitetulu decide a insarcinâ pre domnulu bibliotecariu si archivariu, că se esopereze pre calea ce o va aflâ mai corespundietória, că si asociat. dein parte’si, se póta fi representata la amentit’a espositiune prin actele si operile sale, pre tempulu dela intemeierea ei pâna in presentu”. *Transilvania*, 6/15 martie 1874, p. 71.

așteptat în pavilionul rezervat Ungariei¹¹³; după desfășurarea manifestării, Comisia Expoziției Universale din Viena va invita Asociațiunea să-și aducă înapoi, pe cheltuială proprie, exponatele, Comitetul central hotărând, în ședința lunară din 8 noiembrie 1873, ca operele expuse la Viena să fie donate reuniunii *România Jună* din Viena¹¹⁴.

Ioan Crețu nu a putut participa la Adunarea generală de la Reghin din anul 1875 (17/29 august – 18/30 august), „pentru indispușetiune corporale”; din raportul despre starea bibliotecii întocmit de el și prezentat de către secretarul administrativ reiese că în decursul anului administrativ 1874/1875 colecțiile bibliotecii au crescut cu 102 „opuri si manuscrite în 174 de tomuri” provenite din achiziții și alte 65 de titluri în 137 de volume, provenite din donații; biblioteca deținea acum 1498 de titluri în 2805 volume plus 60 de titluri de periodice (cu cinci titluri mai mult decât în anul anterior); de asemenea, în conformitate cu decizia Adunării generale din anul anterior de la Deva, s-a început achiziționarea de periodice vechi românești. El procedează la o clasificare a publicațiilor și manuscriselor din bibliotecă, după un sistem propriu, se pare (împărțire contestată în termeni destul de duri câțiva ani mai târziu de către Eugen Brote¹¹⁵); pe distanța a 21 de clase, împarte

---

¹¹³ Ioan Domșa, *Biblioteca Centrală a Asociațiunii (ASTRA). Istoric – Desvoltare – Perspective*. Extras din rev. „Transilvania” anul 76, Nr. 3-4, Sibiu, Tipografia „Astra culturală” Sibiu, 1945, p. 11.

¹¹⁴ *Transilvania*, 23/1 Decembrie 1873, p. 282.

¹¹⁵ Redăm textul integral: „Științe bibliotecară este vechie și are deja o istorie întreagă a desvoltării sale. Multe și varii vor fi sistemele catalogisărei, ce s’au ivit din vechime până astăzi, dar fără îndoială între toate aceste catalogisarea bibliotecii Asociațiunii transilvane este unică în felul ei. Ce oare vor fi avend a însemna clasele „anticități”, „literatură” și „alte broșuri”? Ce însușiri va trebui să aibă o

colecțiile astfel: „1. Teologia, biserica si religiune 78 opuri. 2. Pedagogia 32 opuri. 3. Filosofia 5 opuri. 4. Jurisprudentia si legeslatiune 110 opuri. 5. Medicina 12 opuri. 6. Istoria 263. 7. Geografia si voiage 76 opuri. 8. Economia politica, statistica si politica 41 opuri. 9. Matematic'a și geometria 19 opuri. 10. Scientie naturali (botanica, zoologia, mineralogia, chemia, fisica si astronomia) 147 opuri. 11. Agricultura si industria 10 opuri. 12. Gramatic'a si lectura 58 opuri. 13. Lexicoane 19 opuri. 14. Biografia, memoride (sic!), bibliografia si monografia 67 opuri. 15. literatura 117 opuri. 16. Brosiuri, tractate, documente, protocoale etc. 240 opuri. 17. Scrieri periodice – afara de diurnale 144 opuri. 18. Arte 7 opuri. 19. Tablouri si carte geografice 14 opuri. 20. Archeologi'a 20 opuri. 21. Manuscripte 21 opuri”. Dintre donatorii importanti îi aminteste, în ordine cronologică a donației, pe Bogdan Petriceicu Hașdeu, Ioan Balomiri, Friederich Engber, Ioan Crețu, Ioan Hențescu, Societatea Academică Română din București, Societatea pentru Cultura și Literatura Română din Bucovina, Ioan Popescu, Ioan V. Russu, redacțiile ziarelor *Albina* și *Federațiunea*, Petru

---

carte pentru a-o pute înregistra între „anticități” sau între „literatură” sau între „alte broșuri”? Bibliotecarii, cari au scos la lumină acest sistem clasic de catalogisare, trebuie că au avut deadreptul intențiunea al face cât se poate mai irațional. Ei au început cu agricultura și prin o asociațiune ciudată de idei au ajuns de la agricultura la archeologie, au continuat cu architectura, căreia i-au coordinat arta și pentru a face o săritură cât se poate mai mare, au înșirat bibliografia, căreia coordinează – biografia și memoarele! Prin un studiu anumit trebuie să fi ajuns apoi la convingerea, că disharmonia cea mai mare posibilă în catalogisare s'ar produce, dacă va urma „economia politică”, apoi „atlase și charte”, „gramatica” etc. etc.”. Eugen Brote, *Biblioteca societății*, în *Foișoara Telegrafului român*, Sibiiu, An I, nr. 16/29 iulie 1876, p. 122 – 123.

Bran, Ministerul Cultelor din România, redacția de la *Revista contemporană*, George Barițiu, Carl Josef Trausch, Reuniunea Transilvană pentru Științele naturale, Nicolae Fekete Negruțiu, Ilarion Pușcariu, Gimnaziile românești din Năsăud și Brașov, Universitatea săsească din Sibiu, Constantin D. Aricescu, Vasile Dragoșescu¹¹⁶.

Tot în sensul organizării colecțiilor bibliotecii, în 1876 Ioan Crețu a propus introducerea și utilizarea a trei registre-catalog: unul cronologic, unul alfabetic și unul tematic, urmând a se însemna într-o rubrică specială, în ultimele două, „locul unde se află așezată o carte anumită în bibliotecă” (cota cărții – n.n.)¹¹⁷; a mai fost achiziționat încă un dulap pentru bibliotecă, în valoare de 19 fl. 70 cr.¹¹⁸. O atenție deosebită a fost acordată și dezvoltării colecțiilor de periodice, încercându-se completarea acestora și prin achiziții de la colecționari particulari¹¹⁹; în anul 1877, el a prezentat o situație a colecțiilor complete de periodice românești pe care le deținea biblioteca și a solicitat legarea lor în volum¹²⁰.

În anul administrativ 1875/1876, conform raportului secretarului administrativ, D. P. Barcianu, existau în

---

¹¹⁶ *Raportulu bibliotecariului asociat. pre 1874/5*, în *Transilvania*, 20/15 octombrie 1875, p. 225-226.

¹¹⁷ Cfr. Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 85-86.

¹¹⁸ *Proces verbal al ședinței Comitetului Central din 19 septembrie 1876*, în *Transilvania*, 21/1 noiembrie 1876, p. 247.

¹¹⁹ În ședința Comitetului central din 2 noiembrie 1875 el va prezenta un raport despre zierele achiziționate de la învățătorul Iosif Olariu; raportul este înaintat comisiei constituită în ședință din 28 septembrie a.c. cu însărcinarea de a stabili „ce ar’ mai fi de a se procura pre sam’a bibliotecei, si eventualmente si asupr’a modului completării operelor defectuose”. *Transilvania*, 23/1 decembrie 1875, p. 263.

¹²⁰ *Proces verbal al ședinței Comitetului Central din 5 iunie 1877*, în *Transilvania*, 13/1 iulie 1877, p. 152.

biblioteca 1717 titluri în 3098 volume; s-au achiziționat pentru bibliotecă 177 titluri în 213 „tomuri si volume”, la care se mai adăugau 42 de titluri în 80 de volume provenite din donații; numărul publicațiilor periodice era de 66 de titluri¹²¹.

Importanța bibliotecii începe să crească în optica membrilor Asociațiunii, ea fiind considerată un element-cheie în activitatea secțiunilor științifice, spre exemplu. Conform *Regulamentului pentru înființarea de secțiuni științifice în sinul asociațiunii trans. Pentru literatură română și cultură a poporului român*, aprobat în ședința extraordinară a Comitetului central din 21-22 iunie 1877, biblioteca Asociațiunii „va sta deschisă spre uzul membrilor din secțiuni pre totu timpul, câtu ilu voru petrece în resedinți'a ei, și în decursulu anului cu preferința facia de alții”¹²². Tot în acest an, la Adunarea generală de la Blaj (24 iulie/5 august – 26 iulie/7 august 1877), conform *Raportulu generale alu comitetulu despre activitatea asoc. trans. pre 1876/7*, biblioteca deținea 1785 de „opuri, tractate și manuscrise” în 3218 volume, iar periodicele erau în număr de 80 de titluri, cu 20 mai multe decât în anul anterior; au fost achiziționate în anul administrativ trecut 8 titluri în 12 volume, „precumu și unu considerabilu numeru de diuarie române”; au fost donate 66 de titluri în 108 volume, precum și „mai multe diuarie și scrieri periodice”¹²³.

---

¹²¹ *Raportu despre activitatea comitetulu asociatiunei trans. in an. 1875/6*, în *Transilvania*, 21/1 noiembrie 1876, p. 240.

¹²² *Transilvania*, 14/15 iulie 1877, p. 167.

¹²³ *Raportulu generale alu comitetulu despre activitatea asoc. trans. pre 1876/7*, în *Transilvania*, 19/1 octombrie 1877, p. 221.

Nicolae Petra-Petrescu (1877-1882)

Ioan Crețu a demisionat din funcția de bibliotecar, la Adunarea generală de la Blaj din 1877 (24/5 august – 26/7 august) fiind ales Nicolae Petra-Petrescu¹²⁴, cu 41 de voturi. La Adunarea generală de la Șimleu (23 iulie/4 august – 24 iulie/5 august), din 1878, în ședința din prima zi, conform ordinii de zi, după citirea raportului Comitetului Asociațiunii pe 1877/8 urma citirea raportului bibliotecarului; președintele aduce la cunoștința Adunării că bibliotecarul nu a putut fi prezent la această adunare și, oricum biblioteca nefiind complet aranjată, bibliotecarul nu putea face raportul, dar că va pregăti un raport anul următor¹²⁵; conform raportului de activitate al Comitetului central prezentat de Iosif Hodoșiu, bibliotecarul „n’a potutu pana acumu se compuna tóte registrele ale unei bibliotece organizate”, dând asigurări, în același timp, că, până în anul următor, „și va completá si terminá lucrarea sa, candu apoi ne va dá o icóna esacta despre bibliotec’a asociatiunei nóstre”; specifică totuși că în ultimul an au intrat în bibliotecă 78 de titluri în 88 de volume¹²⁶.

---

¹²⁴ S-a născut la Ibănești (Mureș) la 7 noiembrie 1848; Absolvent al Seminarului Teologic de la Sibiu. A fost publicist și traducător; cea mai mare parte a vieții și-a dedicat-o băncilor Albina din Sibiu și Cordiana din Fofeldea. A colaborat la *Albina*, *Albina Carpaților*, *Amicul Tinerimii*, *Familia*, *Gazeta Transilvaniei*, *Observatorul*, *Românul*, *Școala română*, *Telegraful Român*, *Transilvania*, *Țara Noastră* ș.a.; a editat calendarele *Dacia Traiană*, *Calendarul săteanului*, *Amicul poporului*, apărute la Sibiu; cunoscut sub pseudonimul „Moșul”. A murit la Sibiu, la 25 iunie 1923. Cfr. *Bibliotecarii „Astrei”. (1861-1999)*. *Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 59-60.

¹²⁵ *Transilvania*, 19/1 octombrie 1878, p. 225.

¹²⁶ *Raportulu comitetului asociatiunei despre lucrările sale din anului 1877/8*, în *Transilvania*, 23/1 decembrie 1878, p. 272.

Într-adevăr, la Adunarea generală de la Sighișoara din 1879 (22 iulie/3 august – 23 iulie/4 august), Nicolae Petra-Petrescu va prezenta un raport detaliat despre situația bibliotecii. Bibliotecarul a procedat la o resistemizare a colecțiilor bibliotecii, făcând cunoscută situația bibliotecii la preluare: spune că a găsit un catalog de publicații „pe foi singuratice”, de care nu s-a putut folosi, catalogul nefiind, de fapt, decât o simplă consemnare cronologică, pe deasupra și incompletă, a publicațiilor intrate în bibliotecă. Una din greșelile făcute de către predecesorul său era aceea că titluri care găseau în mai multe volume, ca de exemplu *Actele Academiei de Științe din Viena – 200 de volume* –, erau înregistrate la numere diferite, iar altele, precum *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde*, care apărea ca publicație periodică, dimpotrivă, sunt înregistrate la numărul curent din anul în care au intrat prima dată în bibliotecă; în această situație se mai aflau și foarte multe publicații deținute de bibliotecă în dublu exemplar, iar dacă s-ar fi dorit o identificare a unui titlu sau autor, trebuia parcurs întregul catalog, aranjarea în dulapuri a publicațiilor lăsând de asemenea de dorit.

În demersul său pentru sistematizarea bibliotecii, Nicolae Petra-Petrescu a luat fiecare din cele peste 3000 de volume pe care le deținea biblioteca la acea dată și a alcătuit un catalog alfabetic mobil („pe foliante singuratice”) în care a trecut titlurile, formatul publicațiilor și, adesea, paginația, urmând să alcătuiască și un catalog cronologic și unul tematic, după care a procedat la rearanjarea publicațiilor în dulapuri pe 19 grupe, și anume: „1. Teologia; 2. Jurisprudentia si legislatiune; 3. Filosofia; 4. Medicina; 5. Istoria; 6. Geografia si voiagie; 7. Pedagogia si didactica; 8. Matemetecel; 9. Sciintiele

naturali; 10. Agricultura si Industria; 11. Literatura classica vechia; 12. Literatura moderna; 13. Filologia (gramatice, lexicografie); 14. Arta; 15. Brosiuri si Manuscrise; 17. Periodice scientifice; 18. Tablouri si 19. Diuare politice”.

Achizițiile, în anul precedent, au fost în valoare de 62,50 florini, în lista acestora întâlnindu-se autori precum Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Constantin Negruzzi, Titu Maiorescu, Timotei Cipariu, M. A. Canini, George Barițiu, Timotei Cipariu ș.a.; din rândul donatorilor făceau parte Florian Porcius, Iuliu Filipescu, George Barițiu, precum și 13 redacții de ziar (*Observatorul, Telegraful Român, Familia, Șezătoarea, Școala română, Foi'a scolastica, Economul, Igiena școlară, Cărțile săteanului român, Amicul familiei, Gura satului, Revista științifică*).

Nicolae Petra-Petrescu justifică slaba reprezentare a publicațiilor românești în colecțiile bibliotecii prin insuficienta alocație bugetară pentru achiziții (s-a ajuns în acel an la „prea bagatela” suma de 45,84 florini) și solicită majorarea acestei alocații la minim 100 florini; tot acum el solicită Adunării generale „se binevoiesca a incuviintiá tiparirea catalogului alfabeticu” alcătuit de el fie în Analele Asociațiunii, fie în foia periodică ce s-ar reînființa în locul acestora, după care să se tipărească extrase, iar după aceea, anual adăugirile rezultate în urma creșterii colecțiilor bibliotecii¹²⁷.

În prima ședință a Adunării generale de la Turda (7-9 august) din 1880, în absența bibliotecarului, secretarul ales ad-hoc al ședinței, Artemiu Publiu Alexi, citește raportul acestuia (177/1880), precum și propunerile sale de a se

---

¹²⁷ *Raportulu asupra bibliotecii Asociatiunei transilvane pro 1878/9, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 174/1879.*

publica în publicația periodică a Asociațiunii (*Analele Asociațiunii*) catalogul bibliotecii, de a se vinde sau de a fi oferite la schimb toate colecțiile de ziare și cărți incomplete; raportul este înaintat spre analiză unei comisii; în ședința a II-a a Adunării, Nicolae Fekete Negruțiu, raportorul comisiei, supune spre aprobare Adunării propunerile comisiei: „a) Catalógele bibliotecii sa se publice in organele Associatiunei; b) Opurile si diarele manca, defectuóse, se se scóta cu totul si se se vinda cá maculatura; c) Duplicatele cari nu se cuprindu in numerulu introdusu in catalogulu Associatiunei de 1393 opuri in 2356 volume se se dáe pe la alte biblioteci in schimbu pentru alte carti”; Barcianu propune tipărirea catalogului în volum separat, Visarion Roman propune tipărirea catalogului atât în volum separat cât și în publicația Asociațiunii, Iacob Brândușianu propune publicarea colecțiilor incomplete și a duplicatelor în periodical Asociațiunii înainte de a fi vândute, respectiv date la schimb. Au fost adoptate ultimele două propuneri. Daniil Popovici Barcianu propune ca, pe viitor, să existe doar un singur raport, cel al secretarului administrativ, care să le cuprindă și pe celelalte¹²⁸.

Catalogul va fi publicat în revista *Transilvania* în 1881 și în cel următor, precum și în volum separat în 1882¹²⁹; conține, în cele 66 de pagini în format 8°, 1283 de titluri; 413 sunt în limba română (o treime), 333 în limba latină, 420 în limba germană, 60 în limba maghiară, 46 în limba

---

¹²⁸ DJSAN, *Fond „Astra”*, *Acte*, document nr. 220/1880.

¹²⁹ *Catalogulu catiloru aflatóre in bibliotec'a „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu” pâna inclusive la adunarea generala dela Turd'a din 7-9 Augustu 1880, compusu de Petra-Petrescu, archivariu si bibliotecariu alu Asociatiunei, Sibiiu, Tipariulu tipografiei archidiecesane in Sibiiu, 1882, 66 p.*

franceză, 9 în limba italiană și câte una în limba greacă și olandeză; 249 erau scrise în alte limbi de autori români români (19), despre români (59) sau referitoare la Transilvania (171); 341 de publicații au fost tipărite în Transilvania (192 la Sibiu, 47 la Cluj, 44 la Brașov, 28 la Blaj, una la Făgăraș, 2 la Bistrița, 5 la Gherla și 22 în alte localități transilvănene), 188 în România (154 la București, 21 la Iași, 5 la Craiova, 8 în alte localități), 244 în Austro-Ungaria (exceptând Transilvania; 149 la Viena, 85 la Budapesta, 8 la Cernăuți, 2 la Praga și alte 3 în alte localități), 150 în Germania (82 la Leipzig, 23 la Frankfurt, 21 la Berlin, 7 la Nürnberg, 7 la Stuttgart, 6 la Göttingen, 4 în alte localități), 44 în Franța (38 la Paris și 6 la Lyon)¹³⁰.

În 10 ianuarie 1882, Eugen Brote, pe atunci membru supleant al Comitetului central, a propus construirea unui edificiu comun pentru toate societățile românești din Sibiu – Asociațiunea, Reuniunea română de lectură, Reuniunea română de cântări, Reuniunea femeilor române, Reuniunea sodalilor români și Reuniunea agricultorilor români (în curs de înființare); propunerea sa este acceptată în ședința de Comitet din 6 martie, o comisie, formată din Partenie Cosma, Visarion Roman și Eugen Brote, urmând să studieze această chestiune. Adunarea generală de la Dej (15/27 august – 17/29 august) din 1882 va împuternici Comitetul să achiziționeze un imobil în Sibiu, în valoare de 20.000 fl.; comisia prezentată mai sus, în componența căreia s-au mai adăugat și Baronul David Urs de Margina,

---

¹³⁰ Statistica este realizată în anul 1990 de către Ioan Holhoș, fost director al Bibliotecii Județene „Astra” din Sibiu în perioada 1957-1985, în lucrarea *Caracterul național al fondurilor Bibliotecii ASTRA*, în *ASTRA în slujba Marii Uniri*, Sibiu, 1990, p. 8. Conform unei analize mai vechi (vezi Ioan Domșa, *op. cit.*, p. 12), catalogul conținea 1393 de titluri în 2356 volume.

Ioan Popescu și Basiliu P. Harșianu, a decis achiziționarea clădirii din strada Morii, nr. 8, un fost hotel numit „Leul Alb”¹³¹ (Josefstadt, Mühlgasse Nr. 8), proprietari fiind W. Ickrich și C. Göbbel, cu suma de 27.500 florini v.a.¹³².

Ioan Crișan (1883-1888)

Nicolae Petra-Petrescu a demisionat din funcția de bibliotecar în 14 august 1882. Postul său a fost suplinit de Comitetul central până în 22 decembrie același an, când a fost numit bibliotecar, cu titlu provizoriu, Ioan Crișan¹³³

---

¹³¹ Mihai Sofronie, *Asociațiunea Transilvană (ASTRA), model de organizare culturală până la 1918*, Sibiu, Editura Caleidoscop, 1996, p. 65-66.

¹³² Comisia, prin Ioan Popescu, raportor, a prezentat concluziile sale în ședința Comitetului central din 21 noiembrie 1882; din demersurile făcute până la achiziționarea imobilului, reținem faptul că a fost solicitată părerea a trei experți asupra stării în care se afla imobilul în cauză: 1. inginerul șef „alu cetatii Sibiiu”, W. Dietrich, care evaluase clădirea în anul 1873 în vederea înființării unei școli de stat și spunea că procedându-se la efectuarea unor lucrări de întreținere, stabilitatea edificiului putea fi asigurată pentru un timp îndelungat, 2. inginerul șef „alu oficiului edilu” din localitate care, de asemenea, evaluase clădirea, în mai 1878, din dispoziția Oficiului comitatens și spunea, fără argumente tehnice, că imobilul nu oferă siguranță, și 3. arhitectul W. Guth care evaluase clădirea tot în anul 1878, tot la cererea Oficiului Comitatens, părerea lui, argumentată și cu date tehnice, fiind aproape aceeași cu cea a lui W. Dietrich; acești doi ingineri evaluaseră valoarea clădirii la 28.000 florini, lucrările de reparații și întreținere fiind evaluate la suma de 5000-6000 de florini. Chiar și în situația în care se afla la acea dată, de pe urma edificiului se putea obține un venit brut de 2581 florini (2231 florini, venit net) pe an, ceea ce însemna 7% din valoarea de achiziție. *Procesu verbale alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur’a romana si cultur’a poporului romanu, luat in siedinti’a extraordinara dela 21 Novembre n. 1882*, în *Transilvania*, 1882, p. 199-200.

¹³³ S-a născut la 26 septembrie 1852 la Sard, Târnava Mare; și-a făcut studiile la Sighișoara, Brașov și Sibiu, apoi, cele universitare, cu bursă, la Leipzig unde și-a luat și titlul de doctor în istorie. A fost învățător,

(el a fost ales definitiv în această funcție la Adunarea generală din anul următor); biblioteca s-a mutat, alături de cancelarie și casierie, în imobilul achiziționat în anul anterior, în toamna anului 1883, cancelaria și biblioteca ocupând cele patru încăperi de la parter¹³⁴. Raportul său întocmit pentru a fi prezentat Adunării generale de la Brașov din 1883 (17/29 august – 20 august/1 septembrie) face cunoscute mai multe donații, printre care și cele ale Academiei de Științe din Christiania (Norvegia) și ale Societății geografice italiene din Roma; colecția de publicații a bibliotecii număra 1861 de titluri în 3506 volume, achizițiile fiind prezente într-un număr modest de publicații, suma alocată pentru acest lucru fiind folosită pentru legarea cărților și achiziționarea de rafturi și dulapuri pentru bibliotecă¹³⁵.

Până în anul 1887, când este ales secretar administrativ al Asociațiunii și renunță la funcția de bibliotecar, Ioan Crețu face raportări scurte care furnizează datele esențiale privind dezvoltarea colecțiilor bibliotecii; astfel, la sfârșitul anului 1884 existau în bibliotecă 1887 de titluri, în 5620 volume, cu 26 de titluri, respectiv 115 volume mai mult decât la raportarea anterioară, provenite din donații și schimburi interinstituționale de la/cu Academia Română din București, Academia Maghiară de Științe din Budapesta, Verein für Siebenbürgische Landeskunde,

---

inspector seminarial, profesor de patristică, metodică, teologie morală; a fost profesor, și apoi director, la Școala de Fete a Asociațiunii. A murit la Sibiu, la 9/22 octombrie 1893. Cfr. *Bibliotecarii „Astrei”*. (1861-1999). *Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 27-28.

¹³⁴ Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 20.

¹³⁵ [*Raport despre starea bibliotecii pe anii 1882-1883*], in *Transilvania*, 17-18/1-15 septembrie 1884, p. 133.

Societatea Istorică Maghiară din Budapesta, Academia de Științe din Viena și alți donatori particulari (suma alocată achizițiilor a fost folosită din nou pentru legarea unor cărți)¹³⁶; o importantă donație a fost făcută de către Iosif și Aureliu St. Șuluțiu – 185 de titluri în 245 de volume, printre care și trei cărți în limba armeană veche¹³⁷; la sfârșitul anului 1885 existau în bibliotecă 5730 de volume (cu 110 mai multe decât în anul precedent), în lista donatorilor enumerați în anul precedent adăugându-se și Ioan Pop Reteganul și George Meitani, iar din categoria achizițiilor face parte doar revista *Literarisches Centralblatt für Deutschland*¹³⁸; la sfârșitul anului 1886 biblioteca deținea cu 98 de volume mai mult decât în anul precedent, adică 5828 volume, la lista donatorilor adăugându-se, din nou, Societatea geografică română din București, pe lista de achiziții menținându-se doar aceeași revistă *Literarisches Centralblatt für Deutschland*¹³⁹; în anul următor, 1887, biblioteca deținea cu 54 de volume mai mult, adică 5882 de volume, înregistrându-se aceeași listă de consistente donații, precum și abonamentul la *Centralblatt für Deutschland*¹⁴⁰.

Petru Șpan (1888-1889)

La Adunarea generală din 1888 de la Abrud (24 iulie/5 august – 25 iulie/6 august), Ioan Crișan a fost ales secretar administrativ, fiind nevoit astfel să demisioneze din funcția

---

¹³⁶ *Transilvania*, 17-18/1-15 septembrie 1885, p. 134.

¹³⁷ Ioan Domșa, *op. cit.*, p. 13; Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 21 dă cifra de 196 de titluri în 315 volume.

¹³⁸ *Transilvania*, 15-16/1-15 august 1886, p. 123.

¹³⁹ *Transilvania*, 15-16/1-15 august 1887, p. 139.

¹⁴⁰ *Transilvania*, 13-14/1-15 iulie 1888, p. 122.

de bibliotecar, mulțumindu-i-se pentru activitatea sa la bibliotecă, precum și pentru faptul că a renunțat la salariul său în favoarea bibliotecii în acel an (60 de florini). În funcția de bibliotecar a fost ales, la propunerea lui George Barițiu, președintele Asociațiunii, Petru Șpan¹⁴¹, proaspăt doctor al Universității din Jena. A rămas în această funcție doar până în anul următor. La sfârșitul anului 1888, existau în bibliotecă 6118 volume, cu 236 mai mult decât la raportarea precedentă; această creștere se datorează, în continuare, donațiilor, dintre care cea mai consistentă a fost cea a lui Iacob Bologa, fost vicepreședinte al Asociațiunii (162 de titluri), precum și cea a Herminei Sentz, văduva fostului director al Academiei de Drepturi din Sibiu și membru onorific al Asociațiunii, A. Sentz, membru (19 titluri)¹⁴².

Nicolae Togan (1889-1908)

---

¹⁴¹ S-a născut în localitatea Lupșa (Alba) la 4 iunie 1860; urmează cursurile Gimnaziului din Blaj, pentru ca Bacalaureatul să-l obțină la Gimnaziul Român din Brașov; la Sibiu a urmat cursurile Secției Teologice a Seminarului Andreian; se înscrie la Universitatea din Viena în 1884, unde urmează cursuri de pedagogie, filosofie și istorie; trece la Universitatea din Jena după doi ani, unde obține titlul de doctor cu teza *Die Fortbildung der Pädagogik Herbats durch Ziller*, publicată în 1889 la Sibiu; din 1888 a fost profesor la Școala de Fete a Asociațiunii, iar din 1892 profesor la Seminarul Andreian. A colaborat la *Gazeta Transilvaniei*, *Telegraful Român*, *Biserica și școala*, *Țara noastră*, *Foaia școlastică*; conduce, împreună cu D.P. Barcianu revista *Foaia pedagogică* și cu Ioan Lupaș, V. Stan, Timotei Popovici și Nicolae Vătășan *Vatra școlară*. Cfr. *Bibliotecarii „Astrei”*. (1861-1999). *Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 72.

¹⁴² *Transilvania*, nr. 17-18/1-15 septembrie 1889, p. 127; *Transilvania*, nr. 1/15 ianuarie 1890, p. 23-24; Ioan Mariș, *Biblioteca Județeană ASTRA. 1861-2001*, Editura Imago, Sibiu, 2001, p. 55-56.

Nicolae Togan¹⁴³ a fost ales bibliotecar al Asociațiunii la Adunarea generală din 1889 de la Făgăraș (15/27 august –

---

¹⁴³ S-a născut la 4 noiembrie anul 1859 în Ghijasa de Sus, județul Târnava Mare (în prezent teritoriul lui aparține județelor Sibiu, Mureș și Brașov). Studii: școala primară romano-catolică, în perioada 1869-1873, la Sibiu; tot la Sibiu „liceul ung. de stat de pe vremuri” (Liceul de stat, azi Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”) în perioada 1873-1881, cu Bacalaureat; la Blaj urmează cursurile Academiei teologice greco-catolice, în perioada 1881-1885. În anul școlar 1885/6 – învățător la școala primară din Ghijasa de Sus. În perioada 1886-1891 învățător la școala primară gr.-cat. din Sibiu și totodată cooperador parohial din 1886-1901; din 1901 până în 1926 paroh și protopop greco-catolic român al Sibiului. Dintr-o autocaracterizare pe care Nicolae Togan și-a făcut-o în anul 1926 la solicitarea Asociațiunii, redăm următoarele aspecte legate mai ales de activitatea sa științifică: „... a făcut cercetări istorice în arhiva orașului Sibiu, răsfoind toate protocoalele magistratului din 1734-1780 și culegând o mulțime de notițe de însemnătate istorică necunoscute mai înainte, pe care le-a pus la dispoziția Dr. Aug.[ustin] Bunea, iar acesta le-a și utilizat mai ales în opul său: Episcopii Petru Pavel Aron, 1902. A publicat Indicele alfabetic al publicațiilor revistei „Transilvania” (an. I-XXV), al „Actelor” și „Analelor” Asociațiunii transilvane (1862-1894), Sibiu, 1896; Conscripția Românilor din Transilvania făcută la 1733 de episcopul I.I. Micu-Klein, Sibiu, 1898. În colaborare cu scriitorul Silvestru Moldovan și din încredințarea „Asociațiunii” a întocmit și publicat: Dicționarul numirilor de localități cu populațiune română din fosta Ungarie (Ed. I – 1909, Sibiu și ed. II – 1919, Orăștie), care a făcut în 1916 însemnate servicii documentare îndeosebi armatei române, cum și autorităților române după preluarea imperiului în Transilvania (a se vedea prefața ediției II). Din ediția a II-a a acestui Dicționar „Asociațiunea” editoarea, pe lângă retribuția autorilor a realizat un beneficiu net de 25000 cor., cel mai mare beneficiu ce l-a avut vreodată după publicațiunile editate de dânsa. A colaborat la marea întreprindere literară de sub conducerea lui Dr. Cornel Diaconovich (a se vedea titlul „Enciclopedia Română” la pag. 296 a acestei opere monumentale). Toate articolele cu semnătura [nt] sunt ale sale pe lângă altele multe și mai mărunte rămase fără semnătură. Mai departe a scris în bază de cercetări arhivale: Monografia parohiei și districtului protopopesc gr.-cat. al Sibiului, și poartă o cronică (acum în al doilea volum) cu reflexii personale asupra oamenilor și evenimentelor, ce s’au succedat. Aceste din urmă în manuscris. /A colaborat la ziarul „Tribuna”

din Sibiu din 1898 (cu excepția anului administrativ 1930/1931, când, din greșeală, nu a fost pus pe lista eligibilă); la 3 Octombrie 1931 a fost ales vicepreședinte administrativ al Asociațiunii, rămânând în această funcție până la 8 octombrie 1932 când, „din motive familiare (sic!)”, a demisionat din această funcție; a murit în ianuarie 1935. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 87/1935.

144 Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 23.

din Sibiu de sub conducerea lui Ion Slavici (1886), unde a fost invitat ca redactor responsabil după osândirea redactorului ei Cornel Pop Păcurariu la un an temniță de stat pe urma unui proces de presă; la „Unirea” din Blaj; la „Gazeta Transilvaniei”; la revista „Transilvania” ani de rândul; la ziarul „Dacia Traiană” din Sibiu, contribuind la fondarea acestui ziar și a tipografiei cu același nume, etc., etc.”. Purtând dela începutul activității sale preoțești aproape până la revoluția din 1918 și sarcina pastorației militare în garnizoana Sibiului, fu distins de către împăratul Francisc Iosif prin diploma de data: Viena la 20 Sept. 1913 „in Anerkennung einer eifrigen Tätigkeit auf dem Gebiete der Militär-Seelsorge” [distincție acordată preoților militari „în semn de recunoaștere a unei activități zelose” – n.n., t.n.] cu crucea de cavaler a ordinului „Francisc Iosif”; prin decretul dela 27 Decemvrie 1922 de către M.S. Regele Ferdinand pentru „munca apostolică depusă pe teren bisericesc” cu medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică” clasa I, iar prin decretul din 23 Decemvrie 1924 „pentru comemorarea nașterii lui Avram Iancu,” cu crucea de ofițer al ordinului „Steaua României”, „Biblioteca Județeană „Astra” Sibiu, *Colecții speciale*, C.LXVIII/97, nr. inv. 5564; a fost membru ordinar al Comitetului central din 1898 (cu excepția anului administrativ 1930/1931, când, din greșeală, nu a fost pus pe lista eligibilă); la 3 Octombrie 1931 a fost ales vicepreședinte administrativ al Asociațiunii, rămânând în această funcție până la 8 octombrie 1932 când, „din motive familiare (sic!)”, a demisionat din această funcție; a murit în ianuarie 1935. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 87/1935.

144 Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 23.

Hermannstadt 1868” și „unu exemplaru din opulu Șaguna A. baronu de: manualu de studiulu pastoralu, Sibiuu 1872”) ¹⁴⁵. În octombrie 1890, Nicolae Togan prezintă Comitetului Central, în urma solicitării acestuia din septembrie același an, o listă de publicații periodice care puteau fi donate spitalului civil „Franciscu-Iosefinu” din Sibiu, cu mențiunea că această donație nu aducea prejudicii colecțiilor bibliotecii ¹⁴⁶.

La Adunarea generală din 1891 de la Hațeg (4/16 august – 5/17 august), cu prilejul raportării activității pe anul administrativ încheiat, se specifică faptul că biblioteca deținea 1989 de titluri în 4958 volume și 4237 de broșuri, diferența (mică!) de publicații față de anul precedent provenind, ca de obicei, din donații ¹⁴⁷. În luna noiembrie a aceluiași an face cunoscute Comitetului Central câteva donații consistente; este vorba de bibliotecile lui Simion Magiucă ¹⁴⁸, Iosif Hodoșiu ¹⁴⁹ și Ioan Moga ¹⁵⁰, însumând,

---

¹⁴⁵ *Transilvania*, 6/15 iunie 1890, p. 188-189.

¹⁴⁶ *Transilvania*, 12/15 decembrie 1890, p. 451.

¹⁴⁷ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 262/1891.

¹⁴⁸ „Președintele Asociațiunii notifică comitetului, ca d-na Ana Manguca a trimisu din biblioteca regretatului ei soțu pe sema bibliotecei Asociațiunii 5 lădi pline de cărți. / Cu mulțumită spre sciință. bibliotecarulu primesce însărcinarea a ridica cărțile dela gară și a le încorpora la biblioteca Asociațiunii făcendu la timpululu seu raportu”. *Transilvania*, 8/15 august 1891, p. 238. Donația a constat în 486 de titluri în 728 de volume. Apud Ioan Domșa, *op. cit.*, p. 14.

¹⁴⁹ „D-na Ana Hodoșu a donatu pe sema bibliotecei Asociațiunii o parte considerabilă din biblioteca fericitului ei soțu, Dr. I. Hodoșu, fostu secretaru alu Asociațiunii; pe cale presidială i s’a mulțumitu d-nei Hodoșu pentru frumosulu daru, eru bibliotecarulu Asociațiunii a primitu însărcinarea a dispune transportarea cărțiloru și a le încorpora la biblioteca Asociațiunii”. *Transilvania*, 12/15 decembrie 1891, p. 374.

¹⁵⁰ „Doamna Ana ved. Dr. I. Moga oferă apoi și frumoasa bibliotecă științifică medicală a fericitului seu soțu, constatătoare din 100 diferite

după declarația bibliotecarului, peste 1000 de volume; cu această ocazie, Nicolae Togan solicită achiziționarea de noi dulapuri pentru cărți și face cunoscut faptul că, în bibliotecă existau „mulțime de diare defectuoase și necomplete, prin urmare fără nece o valóre, afară de acea se mai află o mulțime de conspecte vechii, despre membrii Asociațiunii și catalóge de ale bibliotecii asemenea fără nece o valóre actuală”, precum și alte publicații provenite din donații de titluri în foarte multe exemplare („mai multe sute de broșuri din studiile lui Meitani asupra constituțiunei Românilor, mai departe aprópe la 100 de esemplare de acte de ale conferinței naționale din Miercurea și mai multe sute de esemplare de acte de ale adunărilor generalí și în sfârșit la 150 esemplare din Monografia scólei civile de fete a Asociațiunei”). Pentru a putea proceda la o reorganizare a colecțiilor bibliotecii, Nicolae Togan solicită achiziționarea de dulapuri necesare depozitării publicațiilor, „căci prin grămădirea cartilor și prin lipsa teceloră recerute subscrisulú este adusú la imposibilitate de a poté întreprinde ceva in asta privință”, iar în lipsa acestor dulapuri, donația Simion Manguica se afla și la acea dată „nedesfăcută”; solicită împuternicire din partea Comitetului central de a proceda la o selecție a publicațiilor periodice incomplete pe care să le scoată din inventarul bibliotecii și să le vândă „în ori-care pravaliiă cu chila”; broșurile provenite din donația lui Meitani „asupra consituțiunei Românilor” să fie trimise la Despărțământul Cluj al Asociațiunii și la Societatea „Petru Maior” din Budapesta pentru a fi distribuite studenților români din acele localități; actele Adunărilor generale ale

---

opuri în 26 tomuri legate și 28 broșuri, spre a fi încorporată la biblioteca Asociațiunii”. *Ibidem*, p. 380.

Asociațiunii, precum și cele ale Conferinței naționale de la Miercurea să fie, de asemenea, trimise despărțămintelor pentru a fi distribuite membrilor Asociațiunii; exemplarele din Monografia Școlii Civile de Fete a Asociațiunii, „nefiind cautate de nimeni”, să fie transferate direcțiunii școlii în discuție pentru a fi distribuite gratuit părinților elevelor, lucru care „încă poate contribui la deșteptarea interesului față de școla Asociațiunii”¹⁵¹ (Anexa). Solicitarea, prezentată în ședința Comitetului din 7 noiembrie 1891, este dată spre analiză și rezolvare (este autorizat „a procura, în conțelegere cu bibliotecarul ..., dulapurile trebuincioase la biblioteca Asociațiunii”) lui Gherasim Candrea. Biblioteca deținea la sfârșitul anului 1891, 2639 de titluri în 6130 de volume, 4177 broșuri și 12 hărți¹⁵².

În ședința Comitetului din luna mai 1892, se face cunoscut faptul că spațiile destinate cancelariei sunt insuficiente, și aceasta, „mai ales pentru că nu mai încap dulapurile de lipsă pentru adăpostirea bibliotecii, care se mărește an de an în mod considerabil... peste acestea lipsește cu totul și un cabinet de lectură a cărui necesitate se presupune la orice societate destinată a cultiva științele și literatura ...”¹⁵³; referitor la această chestiune, în ianuarie anul următor, Zaharia Boiu arăta că biblioteca „a fost asediată în localități corespundietóre, și că comitetulu a luat mesurile de lipsă pentru tipărirea noului catalogu, pentru procurarea sistematică de scrierile cele mai

---

¹⁵¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 454/1891.

¹⁵² *Raportu generalu alu comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului românú despre activitatea sa in decursulu anului 1892*, DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 295/1893; *Transilvania*, 11/15 noiembrie 1893, p. 358-360.

¹⁵³ Cfr. Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 26.

însemnate și pentru facerea unui regulamentu, ca biblioteca se se potă pune câtu mai curându la dispozițiunea publicului iubitoru de sciință”¹⁵⁴.

La 15 mai 1893, Comitetul Central îi solicită lui Nicolae Togan să preia biblioteca lui George Barițiu de la moștenitorii acestuia, reprezentați de Ieronim Barițiu; după aproape o lună de zile, la 12 iunie, o parte din biblioteca fostului președinte al Asociațiunii, însumând 438 de titluri în 510 volume și 563 broșuri, „împreună cu 3 stelaje”, a fost preluată de către bibliotecar; acesta prezintă și un inventar al unor obiecte și acte, de asemenea donate, și, în privința bibliotecii spune că moștenitorii legali ai lui George Barițiu și-au păstrat „unele opuri, ce le-aū aflatu de trebuință pentru dênșii”; procedând la o inventariere a donației, Nicolae Togan a constatat că „intre cărțile primite din biblioteca lui G. Barițiu se află unele fără de neci o valóre, cum: călindare, diare necomplete etc.” și solicită scoaterea acestora din evidența bibliotecii, deoarece ar fi ocupat „spațiulū în zădarū”. Pentru operațiunea de inventariere, bibliotecarul solicită și suma de 15 fl. v.a.¹⁵⁵.

Donația moștenitorilor lui George Barițiu nu este cuprinsă în raportul bibliotecarului întocmit pentru a fi prezentat Adunării generale de la Năsăud din 1893 (10/22 octombrie – 11/23 octombrie) deoarece nu era încă „arangiată și catalogisată”; conform raportului amintit, biblioteca deținea, la sfârșitul anului 1892, 2723 de titluri în 6130 de volume, 4409 broșuri și 15 hărți. Tot cu ocazia prezentării acestui raport, Nicolae Togan mai face câteva constatări/propuneri: Comitetul central, în ședința sa din

---

¹⁵⁴ *Transilvania*, 1/15 ianuarie 1893, p. 3.

¹⁵⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 236/1893.

20 decembrie 1892, a dispus constituirea unei comisii care să facă propuneri de achiziție „pentru suplinirea lacunelor” din suma alocată de Adunarea generală din acel an (200 florini); pe baza propunerilor acestei comisii, „s’au cumpărat o seriă de opuri ale unor scriitori moderni, cari lucrări în urma valórei lorú nu puteau lipsi din biblioteca Asociațiunei”; bibliotecarul a alcătuit un nou catalog al bibliotecii – acesta, însă, nu putea fi dat spre utilizare decât după ce „se vorú suplini lacunele existente măi alesú în ceea-ce privesce literatura nóstră națională și după-ce se va catalogisa și biblioteca fericitulú președinte George Barițiú,, elaborându-se în același timp și „unú regulamentú specialú al bibliotecii”¹⁵⁶.

Regulamentul bibliotecii, cel de-al doilea, a fost prezentat și aprobat în ședința Comitetului central din 17 august 1893 și publicat la începutul anului următor în revista *Transilvania*¹⁵⁷, precum și în volum separat, cu un tiraj de 500 de exemplare cu titlul *Regulamentu pentru folosirea bibliotecii „Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului românú”*; întârzierea este datorată valoroasei colecții de publicații intrate în fondul bibliotecii prin prevederile testamentare ale lui George Barițiú¹⁵⁸, precum și de propunerea amânării publicării catalogului până la completarea

---

¹⁵⁶ *Raportú generalú alú comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului românú despre activitatea sa în decursulú anului 1892*, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 295/1893; *Transilvania*, 11/15 noiembrie 1893, p. 358-360.

¹⁵⁷ *Transilvania*, XXV, 2/15 februarie 1894, p. 50- 51.

¹⁵⁸ Este vorba despre 438 de opere în 510 volume și 563 de broșuri; la apariția catalogului existau în bibliotecă 3214 opere în 4654 u.b., 3331 broșuri și 15 hărți. *Cfr.* Ioan Domșa, *op. cit.*, p. 14; *vezi și* Ioan Holhoș, *Caracterul național al fondurilor de publicații ale Bibliotecii ASTRA din Sibiu*, în *ASTRA în slujba Marii Uniri. Sibiu*, 1990, p. 8.

lacunelor în ce privește literatura română modernă, propunere făcută de comisiunea bibliotecii constituită în 1892 din care făceau parte Zaharia Boiu, Cornel Diaconovici și Nicolae Togan¹⁵⁹.

Deși trecuți deja prin experiența a aproape un sfert de veac de „bibliotecărie”, putem observa, în cazul acestui al doilea regulament, timid și el în ceea ce privește reglementările, că deosebirile nu sunt semnificative față de primul și țin mai degrabă de registrul lingvistic decât de cel al unei practici profesionale de profil. Potrivit acestui regulament, biblioteca era la dispoziția publicului și „mai ales a oamenilor de litere” gratuit, consultarea colecțiilor sale putându-se face și în „cabinetul de lectură” în cel puțin două zile pe săptămână, însă „bărbaților de litere” dornici de cercetare li se permitea accesul și în alte zile decât cele fixate de către bibliotecar cu acordul președintelui Asociațiunii; puteau fi studiate, la cabinetul de lectură, toate tipurile de documente pe care le deținea biblioteca; pentru împrumutul publicațiilor în afara sediului bibliotecii trebuia depusă o garanție în bani, care era returnată la înapoierea acestora, neputându-se împrumuta la domiciliu „cărțile mai rare și de o valoare mai însemnată, de care nu /se/ mai /pr/ocură în comerțul de cărți, asemenea nici manuscripte și documente netipărite”, iar numărul de publicații care puteau fi împrumutate era stabilit de către bibliotecar; publicațiile puteau fi împrumutate pentru o perioadă de maxim trei luni, iar dacă publicațiile respective nu au fost solicitate de către altcineva, termenul de împrumut putea fi prelungit; în cazul depășirii termenului de împrumut urma a se trimite o înștiințare de restituire a publicației/publicațiilor și, dacă

---

¹⁵⁹ Ioan Domșa, *op. cit.*, p. 14.

în termen de 15 zile, și aceasta rămânea fără rezultat se proceda la recuperarea pagubei din garanția depusă de către cel care a împrumutat publicațiile; bibliotecarul putea solicita returnarea publicațiilor mai repede decât termenul de împrumut prevăzut prin regulament, dacă situația o cerea; costurile de expediere a publicațiilor în afara Sibiului, precum cele care țin de returnarea acestora erau suportate de către solicitant.

Fondul de publicații provenit din biblioteca lui George Barițiu a fost integrat în fondul bibliotecii Asociațiunii în anul 1893, astfel încât, la sfârșitul acestui an, conform raportului bibliotecarului către Comitetul central, biblioteca deținea 3176 de titluri în 7113 volume, 4721 de broșuri și 15 hărți; la dezvoltarea colecțiilor, pe lângă donația amintită, au fost achiziționate și 25 de titluri în 28 de volume și o broșură, „mai ales din literatura noastră modernă”, precum și alți donatori consecvenți. Catalogul bibliotecii era încă netipărit, deși se făcuseră dispoziții în acest sens încă din anul precedent, drept urmare, Nicolae Togan, solicită din nou alocarea unei sume de bani pentru tipărirea acestuia¹⁶⁰. Pe baza raportului, prezentat în ședința din 9 august 1894, Comitetul central a dispus adăugarea raportului bibliotecarului la cel al Comitetului central ce urma a fi prezentat Adunării generale de la Sebeș din acest an (14/26 august – 15/27 august 1894), tipărirea catalogului bibliotecii fiind încredințată bibliotecarului, cheltuielile rezultate din această operațiune urmând a fi alocate din „paușalulu cancelarii”¹⁶¹. Tipărirea catalogului este anunțată în

---

¹⁶⁰ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 261/1894; *Transilvania*, 9/15 septembrie 1894, p. 282-283.

¹⁶¹ *Transilvania*, 8/15 august 1894, p. 260.

Transilvania în iulie-august 1895¹⁶².

În anul 1895, Nicolae Togan procedează la o nouă clasificare a publicațiilor; conform raportului său prezentat Comitetului Central la 1 august 1895, cele 3232 de titluri în 7389 volume, 5521 broșuri și 15 hărți, câte deținea biblioteca la sfârșitul anului 1894, erau împărțite în 13 clase, după cum urmează: „I. Teologia 179 opuri în 208 tomuri și 166 broșuri. II. Filosofie 42 opuri în 52 tomuri și 8 broș. III. Pedagogie 56 opuri în 64 tomuri 90 broș. IV. Limba, literatură, artă 891 opuri în 1062 tomuri și 579 broșuri. V. Istorie și geografie 541 opuri în 1087 tomuri și 451 și 11 charte. VI. Istoria specială a Româniloru 231 opuri în 290 tomuri și 227 broș. și 2 charte. VII. Științe naturale 118 opuri în 402 tomuri și 211 bro. și 2 charte. VIII. Matematică și geometrie 28 opuri în 36 tomuri și 14 broș. IX. Medicină 133 opuri în 158 tomuri și 40 broș. X. Științe juridice și politice 358 opuri în 481 tomuri și 229 broșuri. XI. Economie, industrie, comerț 105 opuri în 72 tomuri și 117 broș. XII. Diverse 492 opuri în 492 tomuri și 1199 broș. XIII. Foi periodice 40 foi în 241 tomuri”.

Din lista donatorilor făceau parte, și de această dată, Academia Maghiară de Științe din Budapesta, Academia de Științe din Viena, Academia Română din București, Universitatea Săsească din Sibiu, Verein für Siebenbürgische Landeskunde, Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften, Biblioteca Națională din Florența, Institutul Geografic Argentinian din Buenos Aires și câteva persoane particulare, autori de publicații. Pe lângă aceste donații, din suma prevăzută în buget

---

¹⁶² „Chiamămu atențiunea on. publicu cetitoriu asupra Catalogului bibliotecei Asociațiunei, publicatu la titulu „Bibliografia” alu Nr. 7 a.c., care a eșitu de sub tipariu în mărime de 12 cole, și pentru societăți literare, scole, diare etc. se dă gratuitu, ear pentru particulari se află de vendare la cancelaria Asociațiunei cu prețulu de o corona (50 cr. v.a.)”. *Transilvania*, 8/15 august 1895, p. 256.

pentru achiziții de publicații, s-au cumpărat 28 de titluri în 36 volume și 2 broșuri¹⁶³. I se aprobă lui Nicolae Togan propunerea de achiziționare pentru bibliotecă a celor 4 volume din *Bibliographia Hungariae* (1712-1860) de Petrik Géza¹⁶⁴.

Începând cu 1 ianuarie 1895, Nicolae Togan a început să țină evidența publicațiilor intrate în colecțiile bibliotecii în *Protocolul opurilor intrate (dăruite și cumpărate) pentru biblioteca Asociațiunii transilvane*¹⁶⁵, iar începând cu anul următor el a început să publice, semestrial, liste cu publicații intrate în colecțiile bibliotecii (purtând numele de *Consemnarea publicațiilor intrate la biblioteca Asociațiunii în semestrul ...*), prima listă de acest fel, întocmită pentru primul semestru al anului 1896, a fost publicată în revista *Transilvania*, 1896, p. LXXXVIII-XC, și conține 37 de poziții; publicarea listelor continuă în 1897, pentru semestrul al II-lea din 1896 tot cu 37 de poziții¹⁶⁶; 92 poziții pentru primul semestru al anului 1897¹⁶⁷; 255 poziții, plus altele 22 (de la a la z) - publicații periodice -, pentru partea a doua a anului 1897¹⁶⁸; 10 poziții pentru semestrul al II-lea al anului 1898 (lipsește lista pentru primul semestru)¹⁶⁹; 143 de titluri pentru semestrul al doilea al anului 1899 și primul semestru al anului următor¹⁷⁰; 14 poziții pentru semestrul II al anului

---

¹⁶³ [Raportul despre starea bibliotecii Asociațiunii cu finea anului 1894], DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 273/1895.

¹⁶⁴ *Transilvania*, 10/15 octombrie 1895, p. 353.

¹⁶⁵ DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document fără număr de înregistrare; registrul conține 72 de file și se încheie cu data de 13 octombrie 1910.

¹⁶⁶ *Transilvania*, 1897, p. 43-44.

¹⁶⁷ *Ibidem*, p. 165-168.

¹⁶⁸ *Transilvania*, 1898, p. 15-25.

¹⁶⁹ *Transilvania*, 1899, p. 14.

¹⁷⁰ *Transilvania*, 1900, p. 152-167.

1900¹⁷¹. Din anul 1907 rubrica se va numi *Cărți primite gratuit pentru Biblioteca Asociațiunii. Notițe bibliografice*; lista nu va fi numerotată și va avea forma unei bibliografii: 23 de descrieri în 1907¹⁷²; 26 de de descrieri în 1909¹⁷³; 13 descrieri în 1910¹⁷⁴; 13 descrieri în 1911¹⁷⁵; după această dată se mai întâlnesc în revista *Transilvania*, sporadic, rubrici cu câteva poziții denumite *Daruri pentru bibliotecă* sau *Donațiuni* etc.

Revenind la anul 1896, Comitetul central a aprobat propunerea lui Cornel Diaconovici, secretar I al Asociațiunii, ca biblioteca, ca urmare reparațiilor efectuate și datorită faptului că mai erau programate și alte reparații la sediul Asociațiunii, să se „strămute în odaia cea mare din localul actual, folosindu-se celelalte două odăi pentru trebuințele funcționarilor și să se autorisese presidiul a comanda eventualele mobile, ce ar fi absolut necesare” începând cu data de 5 martie, anul respectiv¹⁷⁶; fiind vorba de un volum mare de muncă (peste 9000 de exemplare), Nicolae Togan s-a opus acestei inițiative reușind să anuleze propunerea lui Diaconovici¹⁷⁷. Comitetul decide, în urma avizului pozitiv dat de o comisie de specialitate, introducerea curentului electric în „casa Asociațiunii”, lucrările costând cca. 2000 florini¹⁷⁸.

---

¹⁷¹ *Transilvania*, 1901, p. 19.

¹⁷² *Transilvania*, 1907, p. 60 și p. 237.

¹⁷³ *Transilvania*, 1909, p. 125-127.

¹⁷⁴ *Transilvania*, 1910, p. 203-204.

¹⁷⁵ *Transilvania*, 1911, p. 804.

¹⁷⁶ *Transilvania*, 1896, p. XXVII.

¹⁷⁷ Cfr. Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 33; vezi și *Transilvania*, 1896, p. XXXVIII.

¹⁷⁸ *Transilvania*, 1896, p. XC.

Păstrând cele 13 clase, bibliotecarul face o raportare asemănătoare cu cea din anul 1895; astfel, cele 3306 titluri în 9773 volume, 5782 broșuri și 15 hărți erau distribuite după cum urmează: „Sect. I. Teologie 183 opuri în 208 tomuri și 167 broșuri. / „ II. Filosofie 42 opuri în 50 tomuri și 9 broș. / „ III. Pedagogie 58 opuri în 63 tomuri 92 broș. / „ IV. Limba, literatură, artă 931 opuri în 1077 tomuri și 607 broșuri. / „ V. Istorie și geografie 543 opuri în 1089 tomuri și 455 și 11 charte. / „ VI. Istoria specială a Românilor 240 opuri în 283 tomuri și 205 broș. și 2 charte. / „ VII. Științe naturale 118 opuri în 404 tomuri și 227 broș. și 2 charte. / „ VIII. Matematică și geometrie 28 opuri în 36 tomuri și 14 broș. / „ IX. Medicină 134 opuri în 160 tomuri și 40 broș. / „ X. Științe juridice și politice 359 opuri în 492 tomuri și 229 broșuri. / „ XI. Economie, industrie, comerț 113 opuri în 76 tomuri și 124 broș. / „ XII. Diverse 496 opuri în 515 tomuri și 1263 broș. / „ XIII. Foi periodice 41 foi în 245 tomuri.”, 10 titluri în 11 volume și 98 de broșuri fiind achiziționate din fonduri proprii, iar alte 9 titluri în 12 volume fiind obținute în urma schimbului de publicații¹⁷⁹.

La numele deja cunoscute ale donatorilor, se vor mai adăuga cele ale lui Gheorghe Bogdan-Duică, S. Liba, A. Iana, N. Nilvan, P. Pipoș, Gr. Pletos, J. Gheție, S. P. Simion, Al. Stefulescu, P. Teodorescu, Iulius Vuia, Gustav Weigand.

Tot în anul 1896, Nicolae Togan raportează Comitetului că a „luat măsuri pentru completarea colecțiunii de ziare și reviste, publicându-se un apel (în revista *Transilvania* – n.n.) în această privință, la care mai mulți domni generoși s-au grăbit a răspunde, trimițând în scopul completării numeri singuratici și chiar colecțiuni întregi”¹⁸⁰; în același an, el solicită Comitetului „să se facă

---

¹⁷⁹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 339/1896.

¹⁸⁰ *Transilvania*, 1896, p. 102.

apel către autorii și editorii români ca să-și țină drept datorință a dăruirii câte un exemplar din produsele lor literare pentru biblioteca Asociațiunii ceea ce va servi de o parte interesul lor propriu, anunțându-se operele și în organul Asociațiunii”.

În 10 iulie 1897, Nicolae Togan înaintea Comitetului central pentru a dezbate în ședința sa din 12 iulie o cerere pentru „o remunerare mai potrivită și mai dreaptă a oficiului de bibliotecar”, în sensul unei majorări salariale de la 170 de florini la 200 de florini v.a./an; el își justifică pretențiile financiare pornind de la un istoric al eforturilor depuse de el în acești aproape opt ani de zile de când a preluat biblioteca, spunând că atunci când a preluat biblioteca a găsit un catalog primitiv, iar biblioteca era în dezordine: „cărți neînregistrate cu sutele și un morman de diare și reviste aruncate grămadă la o parte într’o cămară a localului vechiu; m-au îngămădit însemnatele donațiuni în mii de volume din bibliotecile rămase dela răposații S. Manguica, Dr. J. Moga, Dr. Jos. Hodoș, G. Barițiu etc.”; mutarea bibliotecii din fostul local a făcut-o „lucrând singur ca un diler săptămâni întregi”, reușind să aducă biblioteca în „deplină ordine, aranjată și catalogisată până la cea din urmă broșură și număr de diar”, muncă pentru care „a trebuit să muncesc ani de-a rândul di de di”, orarul stabilit de „după amiadi de 2-3 ori pe săptămână” stabilit de Comitet pentru bibliotecar nefiindu-i, desigur, suficient pentru a realiza aceste lucruri¹⁸¹. În ședința din 12 iulie a Comitetului, solicitarea este transferată spre analiză comisiei bugetare. Majorarea salarială solicitată nu a fost acordată încă bibliotecarului. În schimb, în ședința din 28

---

¹⁸¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 316/1897.

octombrie 1897, se hotărăște scoaterea la concurs a posturilor funcționarilor Asociațiunii¹⁸². Sunt înregistrate două cereri de înscriere la concurs pentru postul de bibliotecar: Ioan Luca, din Arad, în data de 29 noiembrie 1897¹⁸³ și, contrar așteptărilor, Nicolae Togan, în data de 30 noiembrie 1897¹⁸⁴. În 2 decembrie 1897, Comitetul îl numește pe Nicolae Togan, „în mod provisor”, bibliotecar al Asociațiunii, începând cu data de 1 ianuarie 1898; perioada de probă era de un an de zile, după care urma numirea definitivă, iar salariul era de 200 de fl. v.a.¹⁸⁵.

În urma sesizării lui Nicolae Togan că „în urma sporului ce-l arată biblioteca în timpul mai nou s-a ivit lipsa de noue dulapuri pentru conservarea cărților și mai ales a colecțiilor de diare”, acesta este autorizat să achiziționeze „3 dulapuri noi pentru a așeza ziarele nearanjate în camera de lângă biroul Asoc.”; acestea au fost cumpărate de la Emil Petruț, cu suma de 180 de florini¹⁸⁶.

Adunarea generală de la Mediaș din 15/27 martie – 16/28 august 1897, are o importanță deosebită în ceea ce privește biblioteca; în urma hotărârilor luate cu ocazia organizării acestei Adunări, pentru prima dată, postul de

---

¹⁸² DJSAN, *Fond „Astra”, Procese verbale*, III/19, 1897, p. 106-107.

¹⁸³ Cererea este înregistrată cu numărul 667/29 noiembrie 1897. DJSAN, *Fond „Astra”, Registre de intrare*, I/5, 1894-1900. În registru apare notificarea „cererea s-a restituit”, conform deciziei conducerii Asociațiunii luată în ședința din 2 decembrie 1897.

¹⁸⁴ „Onorat Comitet, / Cu provocare la avisul publicat sub datul 28 Octobre a.c. în cauza ocupării posturilor de funcționari ai „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, îmi iau voe a-mi oferi și pe mai departe serviciile mele pentru postul de bibliotecar. / Cu cea mai deosebită stimă, / Sibiiu, 30 Novembre 1897 / Nic. Togan / fost bibliotecar al Asoc.”

¹⁸⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 672/1897.

¹⁸⁶ DJSAN, *Fond „Astra”, Procese verbale*, III/20, 1898, p. 87.

bibliotecar va fi ocupat prin concurs și nu prin vot în cadrul Adunării generale. Tot acum se modifică Statutele Asociațiunii; conform acestora, biblioteca și arhiva apar la capitele separate, ceea ce însemna posibilitatea ca aceste două funcții să nu mai fie deținute de către o singură persoană; „bibliotecarul are să stae la dispoziția publicului care se folosește de biblioteca Asociațiunii de 3-ori pe săptămână, cel puțin câte o oară pe di. / In cas de împedecare a secretarului II ori a archivarului, el substitue pe aceștia. / Cerind împrejurările postul Bibliotecarului se poate împreuna cu al archivarului”¹⁸⁷. O altă hotărâre, care va afecta definitiv evoluția bibliotecii, a fost cea prin care, în urma unui an de dezbateri publice, s-a început construirea unei Case naționale în care urmau să coexiste „1. Un muzeu istoric al românilor din patrie, împreună cu colecțiuni arheologice și numismatice și cu o arhivă pentru păstrarea documentelor de interes pentru istoria română. / 2. Un muzeu etnografic, întocmit cu deosebită considerare la păstrarea motivelor naționale în port și industria română de casă și la dezvoltarea acestui ram al muncii naționale. / 3. **Biblioteca Asociațiunii prevăzută cu toate condițiunile de dezvoltare, ce se recer pentru o mare bibliotecă publică națională.** [s.n.] / 4. Birourile Asociațiunii. / 5. O sală mare, care să poată servi pentru prelegeri publice, concerte, reprezentațiuni dramatice și conveniri sociale. / 6. Localități corespunzătoare pentru trebuințele societăților române din Sibiu”.

Publicând o schiță exactă a intravilanului unde urma să se construiască Casa națională¹⁸⁸, Asociațiunea făcea apel către arhitecții români pentru elaborarea unui plan al clădirii¹⁸⁹. Aceasta urma a fi construită „pe partea de cătră

---

¹⁸⁷ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 601/1897.

¹⁸⁸ Teren achiziționat cu 22.000 de florini în anul anterior, *apud* Mihai Sofronie, *op. cit.*, p. 66.

¹⁸⁹ *Transilvania*, 1897, p. 195; Mihai Sofronie, *op. cit.*, p. 68.

parc[ul Soldiș] a intravilanului Asociațiunii din Sibiiu, str. Morii nr. 6¹⁹⁰.

Sumele necesare construirii Casei naționale urmau a fi obținute din veniturile organizării unei loterii, din colecte și donații; conform unei decizii, numele celor care ar fi contribuit cu donații în valoare de minim 2.000 de coroane urma a fi gravat în marmură în interiorul acestui edificiu. Până în anul 1905, din loterie și din răscupărarea felicitărilor de Anul nou s-a încasat suma de peste 26.000 de coroane, iar prin colecte și donații, peste 100.000 de coroane (se remarcă donația familiei Mocsonyi de 24.000 de coroane).

Pentru construcția programată au intrat în concurs 26 de planuri, care au fost analizate de Reuniunea Arhitecților din Viena, această asociație profesională renunțând la remunerație pentru acest serviciu; aceasta a propus planul realizat de Baranyai Aladár din Zagreb. În anul 1903 s-a început construcția efectivă a Casei naționale, s-a inaugurat în 1905, a costat 158.426,97 coroane¹⁹¹ și a fost realizată de arh. Gustav Maetz și ing. Iosif Schuschnig din Sibiu (zidăria), Iosif Schneider, Sibiu (sculptură), Iohann Hofrichter, Boemia (pictură), I. Kantz, Viena (culisele și cortina), Emil Petruțiu, Sibiu (tâmplăria), firma Körting, Budapesta (calorifere), Fritz W. Elges (mobilier, draperii), iar parcul din curte a fost amenajat de A. Fröstl, Sibiu¹⁹².

---

¹⁹⁰ *Transilvania*, 1897, pag. 1 și urm.; p. 73 și urm. Partea Oficială, p. 84-85; p. 96; p. 182-197 și p. 208-212. Octavian C. Tăslăuanu, *Muzeul Asociațiunii*, în *Transilvania*, 1911, p. 461-462.

¹⁹¹ Octavian C. Tăslăuanu, *op. cit.*, p. 462-463.

¹⁹² Pamfil Matei, „*Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*” (ASTRA) și rolul ei în cultura națională (1861-1950), Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 240.

Începerea construirii imobilului a întâmpinat rezistență din partea autorităților deoarece, între proprietățile intravilane ale Asociațiunii mai existau resturi ale zidului de apărare al orașului, construirea Casei naționale impunând demolarea acestora (lucru solicitat, de altfel, și în anul 1885, când Asociațiunea a început construcția la Școala de fete); profitându-se și de solicitarea Casei de păstrare din Sibiu de construire a unei clădiri lângă cea a Casei naționale a Asociațiunii, în iarna anului 1903/1904 [?] „resturile zidului și valului vechiu al orașului” au fost dărâmate și transportate, în primăvară (1904) fiind amenajat parcul Soldiș (actualul parc „Astra”)¹⁹³, construindu-se în același timp un trotuar și un drum pentru trăsurile „dealungul frontului nou-deschis”; în toamna anului 1903 a fost finalizată construirea parterului și a etajului I¹⁹⁴.

Nicolae Togan a făcut și un apel public în revista *Transilvania* pentru completarea colecției de publicații periodice; din textul acestui apel, se poate distinge ușor starea în care se găsea biblioteca la acel moment: „Avem o singură bibliotecă publică românească în țara întregă:

---

¹⁹³ „Depărtarea valului și a zidului s’a săvârșit prin membrii familiei Joadrea din Sibiu. Această lucrare colosală a ținut 7½ luni de zile, s’au întrebuițat 8850 zile de lucru cu palma și 15,982 încărcături de cară au depărtat pământul și cărămizile, 125 kilograme praf de pușcă și 50 kilo dinamit, apoi 350 metri de sârmă, ca fitil pentru aprinderea pravului și a dinamitului, s’a folosit la spargerea zidului și a valului. Și numai cu mari și extraordinare forțări a fost posibil a depărta valul și zidul. Intreprinzătorii au primit 11,000 cor., din care sumă Asociațiunea a dat 5000 cor., iar „Cassa de păstrare” 6000 cor. Notez că n’a fost sufler de om în Sibiiu, pe care l’a putut purta picioarele, care n’ar fi asistat la acel spectacol”. *Transilvania*, 1905, p. 166.

¹⁹⁴ *Transilvania*, 3/mai-iunie 1904, p. 41-42.

Biblioteca Asociațiunii, care îmbogățindu-se în anii din urmă prin lăsamintele Barițiu, Manguuca, Moga etc. și prin cumpărări deși modeste, dar continue, numără astăzi 15.000 vol. și broșuri și nu mai încapă în localitățile ce până acum le ocupă. În cadrul întocmirilor sale de astăzi, biblioteca noastră nu este asigurată, nu poate fi nici dezvoltată, nici folosită de publicul mare în mod corespunzător trebuințelor acestuia. Dându-i-se însă condițiunile dezvoltării, o îngrijire conștiincioasă, localitățile potrivit și întocmirile necesare pentru a sta neîntrerupt la dispoziția publicului, negreșit că această bibliotecă în scurt timp ar primi numeroase și valoroase donațiuni atât în cărți, cât și în documente și adăugând sporirea inventarului prin cumpărări, peste câteva decenii ar putea ajunge la o netăgăduită importanță culturală ... O colecțiune completă a presei noastre periodice, care ar fi o adevărată comoară pentru istoria secolului nostru prezent, nu există în întreaga țară. Astăzi această colecțiune probabil s-ar mai putea procura, dar peste 10-20 de ani completarea ei va deveni o imposibilitate. Tot astfel stă și cu actele și documentele referitoare la înființarea instituțiilor noastre național – culturale¹⁹⁵; Togan solicită „o sală mare și în legătură cu aceasta un mic birou al bibliotecarului, precum și o cameră laterală pentru cei ce vor să facă lucrări mai mari în bibliotecă, apoi aranjarea materialului de cărți, documente”¹⁹⁶ din bibliotecă.

Tot în acest an, Asociațiunea a reușit să facă înțelegeri cu 12 tipografii românești din Transilvania pentru ca acestea să trimită bibliotecii Asociațiunii, cu titlu gratuit, câte un exemplar din producția lor tipografică; acest lucru a fost posibil doar puțin timp: doi ani mai târziu vor mai rămâne doar trei tipografii fidele înțelegerii¹⁹⁷; în 1901, Cornel Diaconovici, Secretarul I al Asociațiunii propune ca

---

¹⁹⁵ *Transilvania*, 1897, p. 187-188; *vezi și* Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 35-37.

¹⁹⁶ Cfr. Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 38.

¹⁹⁷ Ioan Domșa, *op. cit.*, p. 15-16.

Biroul Comitetului central să solicite ministerului ungar de resort o cerere prin care „să doneze pentru biblioteca Asociațiunii câte un exemplar din toate cărțile tipărite în limba română în tipografia Universității din Budapesta, între cari se află multe opere de valoare deosebită, cari nu se mai află în comerț și nu ar trebui să lipsească din unica bibliotecă publică a Românilor din țară”¹⁹⁸; un demers asemănător s-a încercat și în anul 1908 cu tipografiile românești din Transilvania și România¹⁹⁹.

La sfârșitul anului 1897, biblioteca deținea, conform registrului-inventar introdus de Nicolae Togan în 1895, 3590 de titluri în 5085 de volume, 3646 broșuri și 22 hărți, față de anul precedent colecțiile acesteia crescând cu 266 de titluri în 382 volume, 231 broșuri și 7 hărți; au fost achiziționate doar 13 titluri în 34 de volume și 112 broșuri²⁰⁰. La sfârșitul anului 1898, în bibliotecă existau 3629 de titluri în 5112 volume, 3729 broșuri și 22 hărți, cu 39 de titluri în 37 volume și 83 broșuri mai mult decât în anul precedent, 3 titluri fiind achiziționate din surse proprii; repartizarea lor în cele 13 clase arăta astfel: „I. Teologia – 209 / II. Filozofia – 43 / III. Pedagogie – 66 / IV. Limbă, literatură, artă – 1052 / V. Ist. Geogr. – 562 / VI. Ist.

---

¹⁹⁸ *Transilvania*, 1901, p. 9.

¹⁹⁹ „VI. Pentru ca biblioteca „Asociațiunii” să poată fi înzestrată cu tot ce apare în limba română la noi în patrie, să poată avea colecții complete din toate ziarele și revistele românești mai de seamă, biroul să se pună în înțelegere cu toate tipografiile și redacțiile românești dela noi și din Regat, cerând exemplare gratuite pentru colecțiile „Asociațiunii”, iar de unde nu ar putea să obțină acest favor, abonând revistele mai însemnate sau cumpărând orice carte de valoare ar apărea aici sau dincolo”. Extras din *Proces verbal luat în ședința a III-a a Secțiunii istorice, ținută în 1/14 Iulie 1908*, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 671/1908.

²⁰⁰ *Foaia poporului. Foaie politică*, 34/1898, p. 399.

Spec. a rom. – 273 / VII. Științe naturale – 118 / VIII .
Matematică și geometrie – 29 / IX. Medicină – 200 / X. Științe
juridice și politica – 368 / XI. Economie, industrie, comerț – 129
/ XII. Diverse – 525 / XIII. Foi periodice – 55”.

Prezente în bibliotecă erau și publicațiile periodice *Archiva* – Iași, *Biserica și școala* din Arad, *Centrala* – Timișoara, *Convorbiri literare* – București, *Drapelul* – București, *Economia națională* din București, *Familia* din Oradea Mare, *Foaia Diecezană* din Caransebeș, *Foaia pedagogică* din Sibiu, *Foaia poporului* din Sibiu, *Gazeta Transilvaniei* – Brașov, *Patria* - Cernăuți, *Revista Orăștiei*, *Revista ilustrată* din Bistrița, *Revista poporului* din București, *Tageblatt* din Sibiu, *Telegraful Român* din Sibiu, *Timpul* din București, *Tribuna* din Sibiu, *Tribuna poporului* din Arad, *Unirea* din Blaj și *Vulturul* din Oradea Mare²⁰¹.

În anul următor, 1899, bibliotecarul este autorizat să cumpere exemplarele ce lipseau din bibliotecă din colecția *Telegraful Român* oferită de învățătorul Dordea din Cristian „cu jumetatea prețului de abonament”²⁰²; tot în acest an, la cererea lui Cornel Diaconovici, se va introduce o linie telefonică în biroul Asociațiunii, taxa de abonament nefiind plătită din bugetul Asociațiunii²⁰³; în luna decembrie a aceluiași an, Corenel Diaconovici propunea ca, începând cu data de 1 ianuarie 1900, „biblioteca, mobilierul și instalațiunile Asociațiunii, să fie asigurate în caz de incendiu, după o valoare aproximativă”²⁰⁴. La sfârșitul

---

²⁰¹ *Transilvania*, 1898, p. 57.

²⁰² *Transilvania*, 1899, p. 7.

²⁰³ *Ibidem*, p. 11.

²⁰⁴ DJSAN, *Fond „Astra”, Procese verbale*, III/21, 1899, p. 117.

acestui an, în bibliotecă erau 3796 de titluri în 5398 de volume, 4028 broșuri și 22 hărți.

Conform aceleiași surse²⁰⁵, pe parcursul anului 1900 la colecțiile bibliotecii s-au adăugat 148 de titluri în 215 volume și 175 de broșuri (doar 17 titluri în 29 de volume și 3 proșuri provenind din resurse proprii), biblioteca deținând astfel 3944 de titluri în 5613 volume, 4203 broșuri și 22 de hărți, distribuite după cum urmează:

		Opuri	în tom.	broș.	harte
Sect. I	Teologie	234	252	202	-
„ II.	Filosofie	44	52	12	-
„ III.	Pedagogie	81	80	104	-
IV.	Limbă, literatură, artă	1143	1300	996	-
V.	Istorie și geografie	619	1272	511	18
VI.	Istoria specială a Românilor	308	348	249	2
VII.	Științe naturale	127	426	231	2
VIII.	Matematică și geometrie	29	36	17	-
IX.	Medicină	210	252	96	-
X.	Științe juridice și politice	388	502	241	-
XI.	Economie, industrie, comerț	145	105	169	-
XII.	Diverse	554	622	1375	-
XIII.	Foi periodice	62	366	-	-

Secțiunile științifice ale Asociațiunii, într-o ședință plenară din anul 1902, constată că „suma bugetară de 600 Cor. pe seama bibliotecii Asociațiunii e atât de neînsemnată, încât nu se pot nici pe departe procura publicațiile mai de valoare” se hotărăște ca, în plenum secțiunilor să găsească o soluție care să fie propusă Comitetului Central în sensul majorării sumei alocate pentru achiziții de publicații „cari nu se pot primi de la autori gratuit și să se dispună ca fiecare publicație, cu deosebire cele mai însemnate, îndată după apariție să se

²⁰⁵ *Transilvania*, 1901, p. 53-56.

pună la dispoziția secției aparținătoare”, iar „conspectul bibliografic să se publice în numărul prim al Foaiei „Transilvania” din fiecare an”²⁰⁶.

O importantă donație pentru biblioteca Asociațiune provine, în această perioadă, de la moștenitorii judecătorului Ioan Bădilă. Numărul publicațiilor periodice este, de asemenea, în creștere; existau în bibliotecă, la sfârșitul anului 1900 *Biserica și școala* din Arad, *Bunul Econom* din Orăștie, *Controla* din Timișoara, *Convorbiri literare* din București, *Erdély* din Cluj, *Erdély Muzeum* din Cluj, *Ethnographia* din Budapesta, *Familia* din Oradea-mare, *Foaia diecesană* din Caransebeș, *Foaia pedagogică* din Sibiu, *Foaia poporului* din Sibiu, *Foaia scolastică* din Blaj, *Gazeta Transilvaniei* din Brașov, *Hunyadmegyei tört. És régészeti társulat évkönyve* din Deva, *Letopis Matice sprske* din Neoplanta, *Lumina* din București, *Noua Revistă Română* din București, *Patria* din Cernăuți, *Poporul* din Budapesta, *Revista Economică* din Sibiu, *Revista Ilustrată* din Șoimuș, *Revista politica e letteraria* din Roma, revista *Tinerimea Română* din București, *Szazadok* din Budapesta, *Tageblatt* din Sibiu, *Telegraful Român* din Sibiu, *Történelmi Tar* din Budapesta, *Tribuna* din Sibiu, *Tribuna poporului* din Arad, *Turul* din Budapesta și *Unirea* din Blaj.

La sfârșitul anului 1901 biblioteca număra, conform inventarului, 4115 titluri în 5783 volume, 4413 broșuri și 22 hărți, înregistrând o creștere cu 171 de titluri în 170 volume și 210 broșuri²⁰⁷. La fel ca la raportarea trecută, acestea au fost repartizate pe cele 13 clase, astfel:

---

²⁰⁶ *Transilvania*, martie-aprilie 1902, p. 50-51.

²⁰⁷ *Transilvania*, martie-aprilie 1902, p. 50-51.

		Opuri	în tom.	broș.	harte
Secț. I	Teologie	255	261	216	-
„ II.	Filosofie	47	55	12	-
„ III.	Pedagogie	86	83	107	-
IV.	Limbă, literatură, artă	1196	1352	1047	-
V.	Istorie și geografie	630	1295	530	18
VI.	Istoria specială a Românilor	327	367	267	2
VII.	Științe naturale	131	430	238	2
VIII.	Matematică și geometrie	30	37	17	-
IX.	Medicină	215	253	101	-
X.	Științe juridice și politice	415	525	289	-
XI.	Economie, industrie, comerț	153	110	178	-
XII.	Diverse	568	636	1411	-
XIII.	Foi periodice	62	379	-	-

Printr-o adresă din 3 iunie 1902 „judele investigător al tribunalului regesc” din Sibiu a dispus confiscarea exemplarului *Cartea de aur* de T.V. Păcățian, donat de autor bibliotecii Asociațiunii²⁰⁸.

La sfârșitul anului 1902 biblioteca deținea 4237 de titluri în 5900 volume, 4552 broșuri și 22 hărți, creșterea colecțiilor, față de anul precedent, constând în 122 titluri în 11 volume și 139 broșuri (22 de titluri în 21 volume, precum și 15 broșuri au fost achiziționate din fonduri proprii); repartizarea pe cele 13 clase arată astfel:

		Opere	în tom.	broș.	harte
Secț. I.	Teologie	258	266	217	-
II.	Filosofie	50	58	12	-
III.	Pedagogie	92	86	112	-
IV.	Limbă, literatură, artă	1247	1383	1111	-
V.	Istorie și geografie	636	1308	542	18
VI.	Istoria specială a Românilor	341	384	273	2
VII.	Științe naturale .	138	435	244	2

²⁰⁸ *Transilvania*, mai-iunie 1902, p. 35.

		Opere	în tom.	broș.	harte
VIII.	Matematică și Geometrie	30	37	17	-
IX.	Medicină	220	255	104	-
X.	Științe juridice și politice	420	527	292	-
XI.	Economie, industrie, comerț	170	125	187	-
XII.	Diverse	572	640	1441	-
XIII.	Foi periodice	63	396	-	-

Donații mai importante în acest an: Atanasie Marienescu, 29 de titluri. Lista publicațiilor periodice existente în bibliotecă rămâne aceeași²⁰⁹.

În anul 1903, după șase ani de la Adunarea generală de la Mediaș, se începe construcția Casei naționale. *Apelul către publicul român* publicat în revista *Transilvania* în scopul colectării de resurse financiare necesare construcției prezenta viitoarea casă națională ca pe un monument cultural național²¹⁰. Secretarului I al Asociațiunii i se va aproba solicitarea de a se „comanda încă de acum mobilierul pentru noua localitate a Bibliotecii Asociațiunii ca stelagele și dulapurile pentru păstrarea cărților, a căror confecționare reclamă timp mai îndelungat, să se poată așeza îndată-ce zidirea Museului istoric și etnografic va fi terminată, și biblioteca să se poată muta încă înainte de inaugurarea Museului”²¹¹. În anul 1904, Secretarul I a prezentat planurile și devizurile realizate de tâmplarul Emil Petruțiu din Sibiu „pentru

²⁰⁹ *Transilvania*, 4/iulie 1903, p. 58-62.

²¹⁰ Ministerului ungar de interne, prin ordonanța nr. 130464/1903 din 8 februarie 1904, permite Asociațiunii să colecteze donații în bani și obiecte de pe întreg teritoriul Ungariei. *Transilvania*, 2/martie-aprilie 1904, p. 17-18.

²¹¹ *Ibidem*, p. 23.

instalarea bibliotecii Asociațiunii în edificiul Museului”; acestea prevedeau construirea a două rânduri de dulapuri, cu o galerie lucrată din lemn, și aveau trei variante de preț: prima prevedea construirea din lemn masiv de stejar și costa 6.170 coroane; în cazul celei de-a doua variante, lemnul de stejar era prezent doar în părțile exterioare, cele interioare fiind din lemn de brad și costa 4.820 coroane; în cazul celei de-a treia variante, dulapurile urmau a fi construite integral din lemn de brad și costau 3.460 coroane. Se va opta pentru varianta a doua, între cele două rânduri de dulapuri urmând a fi aplicată o galerie de fier „bătut ușor și decorativ” pentru care urmau a se solicita oferte și devizuri de la fabricile de fierărie din localitate; în această chestiune, se va opta pentru planurile făcute de Eremie Purece din Sibiu, contra sumei de 38 de coroane / ml și alte 250 de coroane pentru „scara spirală” (este vorba, probabil, de scara care duce la mansardă)²¹²; se va proceda, de asemenea, la achitarea a 640 de coroane pentru „sticlele furnizate pentru biblioteca Asociațiunii” de către firma Jos. Jikeli din Sibiu (sticlă mată care este imprimată cu emblema Asociațiunii, zeița Minerva, pentru dulapurile în care astăzi se află o parte din Colecțiile speciale ale bibliotecii județene).

La sfârșitul anului 1903 biblioteca avea 4380 titluri în 6203 volume, 4974 broșuri și 22 hărți, 143 de titluri în 123 de volume, precum și 422 de broșuri înregistrându-se în ultimul an, 46 de titluri în 44 de volume și 9 broșuri fiind achiziționate din fonduri proprii, „mai ales produse literare române”. Bibliotecarul procedează, și de această dată, la o repartizare pe cele 13 clase, după cum urmează:

	Opere	în tom.	broș.	harte
--	-------	---------	-------	-------

²¹² *Transilvania*, 3/mai-iunie 1904, p. 44-45.

		Opere	în tom.	broș.	harte
Sect. I.	Teologie	267	267	232	-
II.	Filosofie	52	59	13	-
III.	Pedagogie	99	89	118	-
IV.	Limbă, literatură, artă	1312	1425	1213	-
V.	Istorie și geografie	637	1322	545	18
VI.	Istoria specială a Românilor	353	409	285	2
VII.	Științe naturale .	140	436	448	2
VIII.	Matematică și Geometrie	30	38	17	-
IX.	Medicină	223	255	108	-
X.	Științe juridice și politice	423	529	300	-
XI.	Economie, industrie, comerț	178	127	206	-
XII.	Diverse	601	654	1489	-
XIII.	Foi periodice	63	413	-	-

Și în anul 1903 au sosit la biblioteca Asociațiunii publicațiile periodice amintite la raportările precedente²¹³.

În anul 1904 biblioteca este mutată la parterul clădirii, în așa fel încât la 19 august 1905, la inaugurarea oficială, cele 10.000 de volume erau „aranjate, catalogate și puse în ordine”; în discursul inaugural al Adunării din 1905 s-a evidențiat și „frumoasa bibliotecă ce se află în acest palat, în care se găsesc zece mii de volume. Biblioteca, mai înainte puțin îngrijită, a fost din fundament aranjată, catalogisată și pusă în ordine cu multă osteneală și cu mult zel de dl. protopop Togan, bibliotecarul nostru. Când ne-am mutat aici din vechiul birou, d-a capo a trebuit să trecă acele zece mii de volume prin mâinile dlui bibliotecar, până ce s-au mutat aici și s-au așezat iară la locul lor. În timpul mai nou s-a completat biblioteca cu

²¹³ *Transilvania*, 2/martie-aprilie 1904, p. 90-91.

multe cărți de valoare și s-ar procura tot ce ne face trebuință, dacă nu ne-ar lipsi mijloacele”²¹⁴.

La sfârșitul anului 1905 existau în bibliotecă 4778 de titluri în 6287 volume, 5525 broșuri și 24 hărți; în cursul anului 1906 au intrat în bibliotecă 171 de titluri în 124 volume, precum și 153 de broșuri (au fost achiziționate din resurse proprii doar 3 titluri în 8 volume); la sfârșitul acestui an, biblioteca deținea 4949 de titluri în 6411 volume, 5678 broșuri și 24 hărți; repartizate în cele 13 clase, colecțiile bibliotecii arătau astfel²¹⁵:

		opere	în tom.	broș.	harte
Secția I.	Teologie	293	275	263	-
„II.	Filosofie	54	59	16	-
„III.	Pedagogie	114	95	131	-
„IV.	Limbă, literatură, artă	1519	1568	1447	-
„V.	Istorie și geografie	665	1379	572	18
„VI.	Istoria specială a românilor	429	457	359	2
„VII.	Științe naturale	154	438	465	3
„VIII.	Matematică și geometrie	40	45	21	-
„IX.	Medicină	242	264	123	-
„X.	Științe juridice și politice	470	561	330	-
„XI.	Economie, industrie, comerț	253	157	314	1
„XII.	Diverse	651	666	1637	-
„XIII.	Foi periodice	65	447	-	-

Și în anul următor biblioteca a desfășurat schimburi de publicații cu asociații și societăți culturale din țară și străinătate, înregistrând astfel, și în urma donațiilor și a

²¹⁴ *Transilvania*, 1905, p. 160.

²¹⁵ *Transilvania*, 1907, p. 74-77.

achizițiilor proprii (doar 7 titluri în 10 volume), la sfârșitul anului 1907, 5063 de titluri în 6678 volume, 6037 broșuri și 25 de hărți, repartizate de bibliotecar astfel²¹⁶:

		opere	în tom.	broș.	harte
Sec. I.	Teologie	306	284	268	-
„II.	Filosofie	59	61	19	-
„III.	Pedagogie	117	100	132	-
„IV.	Limbă, literatură, artă	1640	1636	1599	-
„V.	Istorie și geografie	678	1399	581	18
„VI.	Istoria specială a românilor.	480	488	421	1
„VII.	Științe naturale	192	442	510	3
„VIII.	Matematică și geometrie	42	46	24	-
„IX.	Medicină	266	273	148	-
„X.	Științe juridice și politice	274	564	331	-
„XI.	Economie, industrie, comerț	284	209	330	1
„XII.	Diverse	658	708	1674	-
„XIII.	Foi periodice	67	468	-	-

Octavian Goga – Octavian C. Tăslăuanu (1909-1910)

În anul 1908, la Adunarea generală de la Șimleu (26 iulie/7 august – 27 iulie/8 august) se pune în discuție angajarea unui „custode pentru Muzeul Asociațiunii – de exemplu pe un domn profesor din Sibiu” și publicarea în ziare a unui „apel pentru colectarea obiectelor pe seama

²¹⁶ Raportul este înglobat, fără nici o modificare, în *Raportul general al Comitetului Central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, către adunarea generală convocată în Șimleu la 7 și 8 August st. n. 1908*, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document fără număr de înregistrare (lipsește prima pagină); *Transilvania*, 2/aprilie-iulie 1908, p. 29-31.

Muzeului”; în ședința Comitetului central din 28 noiembrie, decizia 300, secretarul administrativ raportează că Biroul a studiat chestiunea angajării unui custode pentru Muzeul Asociațiunii și a găsit următoarele două soluții, pe care le supune aprecierii Comitetului Central:

„I. angajarea, conform deciziei adunării generale de la Șimleu, a unui profesor din Sibiu în funcția de bibliotecar și custode al Muzeului cu retribuție anuală de 2.000 K, conform deciziei Comitetului Central numărul 126 din 1906, în persoana lui Enea Hodoș;

II. inventarierea, aranjarea și „înzestrarea” Muzeului să fie încredințate lui Octavian C. Tăslăuanu, în următoarele condiții:

a) o parte din lucrările secretarului administrativ (redactarea proceselor verbale ale ședințelor Comitetului, purtarea corespondenței cu despărțămintele, „extrasul” materialelor spre publicare în partea oficială a revistei *Transilvania*, adunarea materialelor pentru raportul general) să fie încredințate arhivarului Romul Simu, căruia, în schimb, i se va modifica retribuția anuală de la 1200 K la 2000 K;

b) angajarea, începând cu data de 1 ianuarie 1909, a unui cancelist, cu retribuție anuală de 720 K, pentru toate lucrările de copiere ale Muzeului și ale biroului, având în același timp îndatorirea de a ține registrul de exhibite, cartea de poștă și indicele;

c) să se aloce cel puțin câte 1000 K anual pentru înzestrarea și aranjarea Muzeului;

d) angajarea unui servitor la Muzeu, sau transferul unuia din personalul de la sediul central, care să se ocupe de igienizare, de primirea taxelor de intrare și „a conduce pe vizitatorii Muzeului”;

e) bibliotecar să rămână în continuare Nicolae Togan, cu retribuția anuală de până acum; achiziționarea mai multor cărți și reviste, în special cele cu profil etnografic, cu selecția acestora ocupându-se Octavian C. Tăslăuanu;

f) Octavian C. Tăslăuanu să efectueze o vizită de documentare de o lună în străinătate pentru a studia muzeele

etnografice și istorice și să aplice o metodă eficientă și în cazul Muzeului Asociațiunii;

g) amenjarea, în spațiul alocat pentru bibliotecă, de dulapuri pentru secția manuscriselor, documentelor și cărților vechi; acestea vor fi administrate tot de către Octavian C. Tăslăuanu;

h) actualul custode al Muzeului să fie angajat pe post de desenator tot în cadrul Muzeului, urmând ca acesta să beneficieze de „odaia custodelui”.

Nici una dintre cele două variante nu a fost acceptată: Enea Hodoș a refuzat postul iar cea de-a doua propunere nu a fost acceptată de către Comitet²¹⁷; este instituită o comisie, formată din Ilarion Pușcariu, N. Ioan și L. Lemény, care să propună soluții de rezolvare a acestei chestiuni²¹⁸.

În ședința din 26 decembrie 1908, comisia a făcut cu următoarele propuneri, aprobate de Comitet:

1) să se procedeze la o selecție a obiectelor din Muzeu; deschiderea pentru public să se facă doar după ce acesta ar deține un număr considerabil de obiecte și „numai acele obiecte cari au un preț istoric, așa dară nu tot felul de lucruri precum întâmplarea ni le dă”;

2) obiectele selectate vor fi aranjate în 1-2 încăperi, iar deschiderea muzeului pentru publicul larg să se facă abia peste 20-30 de ani, „numai când vor fi mai multe obiecte adunate”; în cazul în care cineva dorește totuși să viziteze Muzeul, „ceea ce se va întâmpla rar”, să nu se mai încaseze taxă pentru acest lucru (până acum taxa era de 1 coroană); într-un registru special, vizitatorii Muzeului își vor trece numele și suma pe care o dau pentru vizită, benevol;

---

²¹⁷ Credem că este posibil ca a doua variantă să aparțină lui Octavian C. Tăslăuanu.

²¹⁸ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 852/1908.

3) Octavian C. Tăslăuanu va prelua Muzeul (deci nu se va angaja nici o altă persoană în acest scop), iar **biblioteca va fi preluată de către secretarul literar, Octavian Goga** (s.n.);

4) alocarea anuală a unei sume de bani pentru înzestrarea și întreținerea Muzeului, inclusiv din răscumpărarea felicitărilor de Anul Nou; în cazul în care se dorește achiziționarea vreunui obiect care reclamă o valoare mai mare decât suma alocată, să fie consultat, în prealabil, și Comitetul Central;

5) preluarea de către Romul Simu, începând cu 1 ianuarie 1909, a sarcinilor legate de redactarea proceselor verbale ale ședințelor și rezolvarea unei părți a deciziilor luate de Comitetul Central, la salariul de 1.400 K adăugându-i-se încă 200 K (Comitetul îi va aloca, în final, o retribuție anuală de 800 K)²¹⁹.

Nicole Togan părăsea funcția de bibliotecar după 19 ani de bogată activitate: un catalog tipărit, întocmirea celui deal doilea regulament de funcționare, clasificarea fondului de publicații în 13 clase, introducerea criteriului selectiv în ceea ce privește constituirea colecțiilor, amenajarea bibliotecii într-un sediu nou; a lăsat o bibliotecă organizată ce deținea, la sfârșitul anului 1908, 5333 de titluri în 6517 volume, 5922 broșuri și 24 hărți, diferența de 262 de titluri în 106 volume, 244 de broșuri și 8 manuscrise, provenind, ca de obicei, din donații, dintre care, cele mai consistente din partea lui Atanasie Marienescu și a Academiei Române din București²²⁰. Oficial, biblioteca a fost preluată de Octavian Goga, dar se pare că ea a rămas în grija lui Octavian Tăslăuanu care, la rândul său, își va lăsa

---

²¹⁹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1201/1908.

²²⁰ *Transilvania*, 4/octombrie-decembrie 1909, p. 217.

amprenta asupra dezvoltării bibliotecii. În cursul anului 1909, colecțiile bibliotecii au crescut cu 281 de titluri, datorită mai ales donațiilor; pe lângă acestea, se înregistrează acum donația bibliotecii I. T. Mera, fost medic în Karlsbad – 545 titluri în 604 volume; la sfârșitul acestui an, biblioteca deținea 6159 titluri în 7402 volume, 6607 broșuri și 24 hărți. Octavian C. Tăslăuanu va considera că este nevoie de reorganizare a bibliotecii „după cerințele moderne”, luând măsuri în acest sens²²¹. Tot în acest an, Octavian C. Tăslăuanu, secretarul literar al Asociațiunii, trimite o adresă președinților și referenților secțiilor științifice, datată 20 decembrie 1909, prin care reglementa că „[...] fiecare secția va trebui să facă regulat dări de seamă asupra cărților și revistelor ce apar la noi. Spre acest scop am și făcut un apel către autori rugându-i să trimită redacției „Transilvaniei” câte două exemplare din operele lor. Unul dintre exemplare se va păstra în Biblioteca Asociațiunii, iar celălalt se va trimite secțiilor spre recesiune. Până când vom reuși să obicinuim pe autori să împlinească această dorință a noastră, fiecare secție se va îngriji să-și comande singură cțile mai importante ce apar și să vorbească despre ele în „Transilvania” „²²².

Anii 1909 și 1910 sunt ani de reorganizare a bibliotecii; se înregistrează acum importante donații de carte românească veche: în aprilie 1909 clericul Ion Dandea a donat „2 cărți vechi scrise cu mâna și mai multe acte referitoare la organizarea politică a comunei Câmpeni; o anume doamnă Damian a trimis cinci cărți bisericești aflate la Ioan Rusu, preot în Juncu (între acestea: *Psaltire*.

---

²²¹ *Transilvania*, 4/iulie-august 1910, p. 203-204.

²²² DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1526/1909.

Bălgrad, 1651; *Molitvenic*. Bălgrad, 1869; *Catavasier*. Râmnic, 1753); V. Masca, preot în Beiu a donat *Noul Testament* iar A. Juga, avocat în Beclean „mai multe foi manuscrise vechi”; I. Pamfilie din Sibiu „dăruiește o carte veche găsită în biserica din Cărpiniș”; Maria G. Dima din Hunedoara a dat „o carte de judecată a unui sobor preoțesc din 1706”; Ioanichie Oprean, preot în Boz, donează „un liturghier manuscris” și în sfârșit, Octavian Tăslăuanu cumpără de la Rășinari *Alexandria*, manuscris de popa Sava Popovici (1783); cărțile vechi și manuscrisele existente în bibliotecă „s-au anexat ca o secțiune specială la bibliotecă”²²³. La sfârșitul anului 1910, existau în bibliotecă 6342 de titluri în 7624 volume, 6607 broșuri și 27 hărți, provenite din donații și achiziții²²⁴.

Ioan Banciu (1910-1928)

În anul 1910, Ioan Banciu a concurat pe un post de economist scos la concurs de Asociațiune²²⁵, post pe care l-a și obținut, devreme ce, puțin mai târziu va solicita și postul de casier, pe cel de ajutor de bibliotecar și pe cel de custode a Muzeului²²⁶; alte informații nu deținem despre împrejurările prin care Ioan Banciu a ajuns să ocupe și funcția de bibliotecar. Cert este că, cel puțin din raportările publicate în revista *Transilvania*, biblioteca a cunoscut o dezvoltare apreciabilă; a preluat lucrările de reorganizare de la Octavian C. Tăslăuanu (preluate de acesta, la rândul său, de la Academia Română), în raportul din 1912 al Comitetului Central apreciindu-se că

---

²²³ Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 53-55.

²²⁴ *Transilvania*, 1911, p. 495.

²²⁵ DJSAN, *Fond Astra, Indici*, 1910, document nr. 388.

²²⁶ *Ibidem*, document nr. 1383.

„Lucrările de aranjare și catalogare la Bibliotecă sunt aproape terminate. Planurile de aranjare și catalogare au fost făcute de secretarul Octavian C. Tăslăuanu, după sistemul adoptat de Biblioteca Academiei Române și de alte Biblioteci moderne. Aceste planuri le-au executat cu multă conștientiozitate, hărnicie și pricepere dl. Ion Banciu, care e vrednic de toată lauda pentru lucrările săvârșite. Cărțile s’au aranjat în Bibliotecă după mărime. S’a făcut o secție a manuscriselor și o secție a ziarelor și revistelor Atât sala bibliotecii cât și sala de lectură e cu gust decorată de bibliotecarul I. Banciu. Catalogarea s’a făcut pe fișe după specialități. mai e de terminat inventarul și catalogul după autori. Se va lucra și un regulament al bibliotecii după modelul celui dela Academia Română”. La sfârșitul anului 1911, biblioteca deținea 6451 de titluri în 8314 volume și 31 hărți, crescând, deci, față de anul precedent, cu 83 de titluri în 93 de volume, creștere datorată donațiilor și achizițiilor²²⁷.

Elaborarea celui de-al treilea regulament al bibliotecii, inspirat după cel al Bibliotecii Academiei Române, a început în anul 1912, după realizarea catalogului pe domenii pe fișe mobile și în paralel cu lucrările la inventar și la catalogul alfabetic; acesta a fost aprobat în cadrul Adunării generale a Asociațiunii din Orăștie (2/14 septembrie – 3/15 septembrie), ultima organizată până după Primul Război Mondial²²⁸. De această dată, prevederile regulamentului sunt mult mai detaliate și, în plus, beneficiază și de o (sumară, ce-i drept!) orientare în structura colecțiilor, care sunt împărțite în 20 de domenii;

---

²²⁷ *Transilvania*, 5/septembrie-octombrie 1912, p. 310.

²²⁸ *Regulamentul pentru folosirea bibliotecii și a Sălii de lectură*, în *Transilvania*, 2, 1-2, ian.-apr. 1913, p. 94-96.

publicului „cetitor” (adică membrii Asociațiunii și „orișice persoană care-și va documenta poziția socială”) îi este deschisă biblioteca și sala de lectură în fiecare zi de lucru între orele 5 și 7 după-amiaza, mai puțin în luna august, împrumutarea publicațiilor, la domiciliu sau la sala de lectură, putând fi posibilă respectând câteva condiții: la sala de lectură puteau fi consultate maxim patru cărți în aceeași zi, în urma completării unui buletin de cerere în care se menționau numele autorului și titlul cărții dorite pentru consultare, precum și numele solicitantului; erau interzise la sala de lectură: fumatul, provocarea de zgomote și dezordine, aducerea de publicații din afara instituției, plecarea din sala de lectură cu publicațiile solicitate, încălcarea acestei din urmă restricții putând atrage după sine chiar și pierderea calității de cititor al bibliotecii. Și pentru împrumutul la domiciliu erau stabilite câteva condiții: numărul maxim de publicații care puteau fi împrumutate o dată era de patru, iar durata împrumutului maxim o lună, cu posibilitatea prelungirii perioadei în cazul în care publicația/publicațiile respectivă/e nu a/au fost solicitate între timp și de către altcineva; formularul de împrumut care trebuia completat de către solicitant conținea rubricile: autor, titlu, număr de inventar, durata împrumutului și adresa solicitantului; manuscrisele, colecțiile de ziare, stampele, hărțile și cărțile mai rare se puteau consulta în afara salii de lectură doar în cazuri excepționale și cu acordul președintelui Asociațiunii (sau a locțiitorului său); cărțile puteau fi împrumutate, în aceleași condiții, și în afara orașului. La returnarea publicațiilor, cititorilor li se dădea o adeverință de returnare a acestora, eventualele cheltuieli intervenite (pierderi, deteriorări ale publicațiilor) fiind recuperate din

garanția depusă de cititor înainte de a putea să împrumute publicații²²⁹.

La sfârșitul anului 1913, existau în bibliotecă 7228 de titluri în 9134 volume și 31 hărți, 412 titluri în 425 volume înregistrându-se în acest an²³⁰.

Sesizăm o modificare în rearanjarea bibliotecii doar din raportarea pentru anul 1914, la sfârșitul cărui an existau în bibliotecă 7439 titluri în 9345 volume, la acestea adăugându-se colecția publicațiilor periodice, „aranjată în sala de lectură, ce constă din 227 publicațiuni diferite în 1672 volume, din care 1360 legate, iar 312 nelegate. / Afară de aceste mai erau 518 diferite colecții de publicații periodice, care vor trebui completate în viitor, și 31 hărți (aceste nu s’au sporit)”²³¹.

Raportarea din 1916 pentru situația bibliotecii de la sfârșitul anului 1915, pe lângă cele 7853 de titluri în 9817 volume și „227 alte publicații în 1775 volume”, aduce în atenție donația Petru Borlovan din Bocșa-montană, care a lăsat prin dispoziții testamentare întreaga sa bibliotecă pentru Asociațiune (compusă din 146 volume, publicații din domeniul medical în cea mai mare parte, iar altele din domeniul geografiei și cel bisericesc); Academia maghiară de științe a donat *Corpus nummorum Hungariae*, iar Inspectoratul suprem al Muzeelor și bibliotecilor a donat

---

²²⁹ Dacă paguba era mai mare decât garanția depusă, cheltuielile urmau a fi recuperate pe cale judecătorească (dacă era cazul), reclamatul urmând să plătească și cheltuielile de judecată (articolul 15 al acestui regulament).

²³⁰ *Transilvania*, 7-8/1 septembrie 1914, p. 247-248.

²³¹ Extras din *Raportul general al comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” despre lucrările îndeplinite și despre situația Asociațiunii în anul 1914*, 1025/1915; *Transilvania*, 7-12/1 decembrie 1915, p. 107-108.

Utmutato néprajzi muzeumok szervezésére, de Dr. Sigmund Batky; de la donatori particulari - alte 42 volume.

În ședința din 10 iulie 1915 Ioan Banciu face cunoscută donația văduvei lui Atanasie Marienescu „802 volume și broșuri”, dintre care 82 de reviste (inclusiv *Transilvania* și *Familia*), 208 de diverse cărți din domeniul istoriei și de folclor, 487 de broșuri (extrase din Analele Academiei Române), 24 de volume din Documentele lui Hurmuzaki, 1 volum din Bibliografia Românească Veche; bibliotecarul spune că Ana Marienescu a mai promis donarea a încă 100 de volume; de asemenea, el stabilește că va proceda la o aranjare și catalogare a publicațiilor pe care biblioteca nu le deține, celelalte urmând a fi folosite pentru schimb de publicații cu alte instituții²³².

Ioan Rațiu, profesor la Gimnaziul din Blaj, solicită schimb de publicații, acceptat de către Comitetul central al Asociațiunii: „Onorat Comitet Central, / Din încredințarea Direcțiunii gimnaziale din Blaj îmi permit respectuos să prezent următoarea rugare: / Având informație, că Biblioteca Asociațiunii dispune de o colecție dublă din revista „Familia” apărută la Oradea-Mare sub îngrijirea și direcțiunea reposatului Iosif Vulcan, Direcțiunea roagă Onoratul Comitet Central, să binevoiască a cedă un exemplar complet din colecția „Familia” gimnaziului din Blaj. / În schimb Direcțiunea ofera Bibliotecii Asociațiunii 1) toate Anuarele institutelor de învățământ din Blaj, câte-i lipsesc Bibliotecii Asociațiunii; 2) mai târziu Direcțiunea va pune la dispoziția Comitetului Central un conspect despre toate exemplarele duble din Biblioteca Gimnaziului, care chiar acum se află în revizuire, și va cedă Asociațiunii orice dublete de care ar avea lipsă Biblioteca Asociațiunii. / Rog deci pe Onoratul Comitet Central să binevoiască a primi acest ofert al Direcțiunii gimnaziale din Blaj.

---

²³² DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 623/1915.

Sibiu, 14 august 1915 / Cu distinsă stimă / Dr. Ioan Rațiu, / profesor gimnazial”²³³.

„Bibliotecarul – casier” solicită de la Societatea Geografică Maghiară în mod gratuit o hartă etnografică a Ungariei²³⁴ și de la Inspectoratul suprem al muzeelor și bibliotecilor din Ungaria lucrarea *Utmutató néprajzi muzeomok szervezése*²³⁵, ambele realizate de de Sigmund Bártky; harta va fi plătită la jumătate de preț (13,20 k) iar cartea va fi primită gratuit („s-a cerut pe cale presidială”).

Tot în acest an Asociațiunea a mai făcut o încercare de îmbogățire a colecțiilor bibliotecii solicitând tipografiilor câte un exemplar gratuit pentru biblioteca Asociațiunii, motivând această cerere prin faptul că membrii secțiunilor științifice întocmeau în fiecare an bibliografia publicațiilor românești din Ungaria²³⁶. În listă apar 23 de tipografii (unele dintre ele au trimis tipizatele goale, din lipsă de activitate); nu se specifică însă nimic referitor la prezența sau absența acestor publicații în colecțiile bibliotecii.

În ianuarie 1916, timp de cinci zile, Ioan Banciu a făcut o călătorie de studii la Budapesta în scopul de a cerceta muzeele, bibliotecile și arhivele de acolo; a fost primit cu afabilitate, după propria-i declarație, și a obținut

---

²³³ DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 788/1915.

²³⁴ DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 832/1915.

²³⁵ DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 870/1915.

²³⁶ „Asociațiunea publică în fiecare an bibliografia publicațiunilor române ce apar în Ungaria. Pentru a putea aduna mai cu ușurință datele de cari avem lipsă la întocmirea acestei bibliografii, Vă rugăm să binevoiti a introduce în rubricile de mai jos toate publicațiile, cari s’au tipărit de întreprinderea D-Voastră în cursul anului trecut și a ne înapoia această blanchetă cât puteți mai îngrăbă. Totodată rugăm să binevoiti a ne trimite pentru biblioteca „Asociațiunii” toate publicațiile tipărite de D-Voastră, în caz când nu ni le-ați trimis la apariția lor”. DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 288/1915.

informațiile de care avea nevoie pentru prelucrarea materialului arhivistic, muzeografic și de bibliotecă, în urma vizitei sale făcându-se demersuri pentru o mai bună colaborare cu instituțiile similare din Budapesta în sensul schimbului de publicații, pentru ca, în același an, Asociațiunea să solicite prezența unui expert de la Direcția Muzeelor și a Bibliotecilor (fără a se specifica motivul)²³⁷.

Direcțiunea Muzeelor și bibliotecilor din Ungaria a invitat Asociațiunea ca, în cazul în care dispune de cărți în dublu exemplar pe care dorește să le vândă, să nu le mai dea spre vânzare librărilor, care de obicei le oferă direcțiunii, ci direct acesteia, prețul oferit de direcție fiind mai favorabil. Comitetul Asociațiunii a trimis o listă de 39 de lucrări pe care biblioteca le deținea în dublu exemplar (lucru solicitat de direcție în anul anterior), solicitând, cu titlu gratuit (nu la schimb) lucrările „Trecutul și prezentul Muzeului Național”, precum și „Amintirile istorice ale Ungariei”, de Gabor Szalay²³⁸. Inspectoratul Suprem al Muzeelor și bibliotecilor din Ungaria a trimis, cu titlu gratuit, probabil în cadrul programului de schimb de publicații, o serie de publicații, printre care și lucrarea lui Imre Szalay, *Tájékoztató muzeumok es könytárák építésére és berendezésére*, Budapest, 1909 (*Ghid pentru construirea și amenajarea muzeelor și bibliotecilor* [t.n.])²³⁹. Ioan Banciu a propus (și comitetul a aprobat) trimiterea unui exemplar din revista *Transilvania* lui Iuliu Gagyi și cărți cu conținut istoric pe care biblioteca le deținea în dublu

---

²³⁷ Dorin Goția, *ASTRA în anii Primului Război Mondial*. Teză de doctorat susținută în 1998, conducător științific Liviu Maior, nepublicată, p. 129.

²³⁸ DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 122/1916.

²³⁹ DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 126/1916.

exemplar și „cărți populare” lui Smidt Tibalt, persoane „ce se ocupă cu scrisul românesc și chiar scriu românește”²⁴⁰.

Raportarea pentru anul 1916 lipsește, bibliotecarul fiind mobilizat pe front; se specifică, însă, că aceasta va fi publicată o dată cu cea pe anul 1917²⁴¹. Interesul oficialităților maghiare de a popula bibliotecile românești cu carte și publicații periodice în limba maghiară este resimțit din plin în această perioadă; numai în prima jumătate a anului 1916 se înregistrează în bibliotecă un număr de cel puțin 300 de volume donate de către Ministerul Ungar al Agriculturii (60 de broșuri „de conținut economic” și revista *Kisérletügyi Közlemények*), Societatea etnografică maghiară („5 volume de conținut etnografic”), Ministerul de culte („83 volume de conținut școlar și bisericesc”, revistele *Néptanítok lapja* și *Hivatoalos Közlöny*), Inspectoratul suprem al muzelor și bibliotecilor („3 volume de conținut bibl. și muzeal”), Ministerul de interne (55 volume din *Országos törvénytar* și foaia *Belügyi Közlöny*), Arhiva statului („6 volume de conținut divers”), Ministerul justiție („87 volume de conținut juridic și foile *Igzsagügyi közlöny* și *Igzsagügyi javaslatok tara*”), „câte 1-3 volume de conținut divers au dăruit dnii: Iuliu Gagy de Etéd, Ioan Pamfilie, Schmidt Tibolt dr., Iosif Huszka, Direcțiunea «Muzeului național maghiar»”. Cititorii bibliotecii, printre care și străini, au fost în această perioadă în număr de 560; aceștia au consultat, „parte în sala de lectură, parte prin împrumutare acasă”, 860 de titluri în 1060 de volume²⁴².

---

²⁴⁰ DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 143/1916.

²⁴¹ *Transilvania*, 7-12/1 decembrie 1917, p. 107.

²⁴² *Transilvania*, 1-6/1 iulie 1916, p. 78-79.

Sfârșitul Primului Război Mondial, precum și o bună parte a deceniului ce a urmat Unirii Transilvaniei cu România găsesc Asociațiunea slăbită din punctul de vedere al structurilor funcționale; pe lângă aceasta, un număr foarte mare dintre membrii Comitetului central al Asociațiunii s-au implicat în viața politică²⁴³, iar disputele ideologice cu privire la rolul pe care Asociațiunea și alte societăți culturale l-ar mai (putea) avea în noul context de apartenență statală a Transilvaniei vor marca întreaga perioadă aminită²⁴⁴.

În logica evoluției Asociațiunii ca societate culturală se înscriu eforturile conducătorilor acesteia de reorganizare în sensul actualizării programului cultural prin eficientizarea activității funcționarilor. În anul 1919, în ședința din 8 martie a Comitetului central, se instituie o

---

²⁴³ Pentru o analiză amănunțită a situației Asociațiunii în perioada 1918 - 1930 vezi Valer Moga, *op. cit.*, 2003.

²⁴⁴ Majoritatea reprezentanților Asociațiunii susțineau că, înainte de Unirea din 1918, funcția acesteia era aceea de revendicare națională, iar după 1918, cea de solidaritate națională. Vezi Gheorghe Preda, *Activitatea „Astrei” în 25 de ani de la Unire (1918-1943)*, Sibiu, Editura „Astrei”, Tiparul Institutului de Arte Grafice „Dacia Traiană” S.A., 1944, p. 6; autorul lucrării ține să evidențieze unele tendințe de negare a factorului naționalist pe care îl promova Asociațiunea în societatea românească, fie și în noile condiții de apartenență statală; este comentată astfel ideea prezentată de Constantin Rădulescu-Motru și dezbătută cu ocazia Congresului cultural al „Astrei” din 1930 conform căreia Asociațiunea „de acum înainte trebuie să lucreze la deșteptarea aptitudinilor de muncă a poporului românesc. Propaganda ei culturală să nu pună în mișcare resortul mândriei naționale decât în mod incidental [...]”. Concluzia participanților la Congres a fost însă, spune Gheorghe Preda, că scopurile Asociațiunii erau identice cu ale statului român, ideea sa națională fiind una civilizatorie, urmând a face pe mai departe „operă de solidaritate constructivă și de naționalism integral în domeniul culturii și educației poporului”, scoțând din calcul orice neînțelegere de ordin politic sau confesional. *Ibidem*, p. 13-14.

comisie compusă din Andrei Bârseanu, președintele Asociațiunii, Ilie Beu și Lucian Borcia, membri ai comitetului, în vederea analizării schimbării Statutelor Asociațiunii, proiectul acestora fiind supus dezbaterilor cu ocazia reluării adunărilor generale (după o perioadă de șase ani - 1914–1919 - în care acestea nu s-au putut organiza) cu toate că statutele au fost tipărite în 1919²⁴⁵. Deși Octavian C. Tăslăuanu propune o schimbare radicală a structurilor Asociațiunii²⁴⁶, această modificare a Statutelor nu a adus îmbunătățiri decât de ordin stilistic²⁴⁷; abia forma adoptată în 1924 a Statutelor²⁴⁸ cu ocazia Adunării generale ținută la Arad (7-9 noiembrie) pare să fi răspuns necesităților de reorganizare a Asociațiunii. Tot în sensul fluidizării și îmbunătățirii activității Asociațiunii sunt instituite comisii de specialitate formate din membrii Comitetului central, activitatea acestora urmând a fi orientată spre alcătuirea de regulamente interne de organizare a diferitelor servicii funcționale.

Totuși, în perioada războiului, Biblioteca Centrală a Asociațiunii cunoaște o dezvoltare semnificativă, cel puțin din punct de vedere al colecțiilor de publicații, în ciuda

---

²⁴⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 696/1919; *Statutele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român*, Sibiu, Tipografia W. Krafft, 1919.

²⁴⁶ Propunere discutată tot cu ocazia primei adunări generale organizate după război, *vezi DJSAN, Fond „Astra”, Acte*, document nr. 106/1920.

²⁴⁷ Valer Moga, *op. cit.*, p. 123.

²⁴⁸ Înregistrarea la Tribunalul Sibiu a Statutelor este datată 25 martie 1925 și are rezoluția „Se atestă ca prin sentința pronunțată de acest tribunal d-rul nr. 1926 din 6 martie 1925 sa aprobat modificarea statutelor Asociațiunii pentru literatura română și Cultura poporului român „Astra” din orașul Sibiu și sa facut mențiune în Registrul de persóne juridice ținut de acest Tribunal sub nr. 62/1924”. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document fără număr de înregistrare.

faptului că, începând cu anul 1916, bibliotecarul (Ioan Banciu) a fost mobilizat pe front; ea funcționa după un regulament alcătuit după modelul regulamentului Bibliotecii Academiei Române de Ioan Banciu în anul 1912 și aprobat de Adunarea generală din anul următor; cărțile erau aranjate după format catalogarea acestora fiind făcută pe fișe, „după specialități”, lucrându-se în paralel și la inventarul bibliotecii și la realizarea unui catalog alfabetic; s-au înființat o secție de manuscrise și una de ziare și reviste, o atenție deosebită fiind acordată și amenajării sălii de lectură²⁴⁹; la sfârșitul anului 1918 biblioteca deținea 22158 de volume (18024 de cărți) față de mai puțin de jumătate cât deținea la începutul războiului²⁵⁰, pentru ca, în anul următor, colecțiile bibliotecii să crească cu 6250 de volume (5840 de titluri), fiind consultate 2015 volume, o parte din ele la Cabinetul de lectură, colecția de ziare și reviste fiind la dispoziția publicului zilnic, în intervalul orar 17-19²⁵¹. Consiliul Dirigent Român (prin Secția de Propagandă din ținuturile transilvănene și ungurene a Resortului Organizării) trimite, în urma unei adrese a Asociațiunii (152/1919 din 10 martie 1919) 80 de exemplare din broșuri și foi volante folosite de această secție în intervalul 20 decembrie 1918 – iulie 1919; se specifică faptul că secția propagandei „a răspândit portretele familiei regale, apoi tabloul lui Mihai Viteazul în sute și mii de exemplare [...]”²⁵².

---

²⁴⁹ Ion Mariș, *Biblioteca Județeană ASTRA. 1861 – 2001*. Sibiu, Editura Imago, 2001, p. 62-64.

²⁵⁰ Dorin Goția, *op. cit.*, p. 139.

²⁵¹ *Transilvania*, 51, 1920, p. 124.

²⁵² DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 557/1919; adresa Consiliului Dirigent este datată 12 august 1919, iar darea de seamă despre donație este făcută în ședința Comitetului Central din 30

Nevoia reorganizării se resimte și în cazul bibliotecii; Ioan Georgescu, secretarul literar al Asociațiunii, trasează în 1920 liniile de dezvoltare a bibliotecii²⁵³ – fără a propune însă un plan concret în acest sens.

Dacă Statutele din 1919, aprobate de Adunarea generală din 1920²⁵⁴, și cele din 1924 fac referiri clare la

---

august 1919; broșuri (nu sunt specificate date de apariție): *Feriți-vă de apostolii mincinoși, Tăria noastră, La lucru fraților, Egy igaz szó (Un cuvânt adevărat – t.n.), Crăiasa noastră, De rândul hainelor, Ce-i cu împărțirea pământului, Evoluțiune sau revoluțiune* (broșură pentru muncitorii intelectuali), *Cântece naționale I, II, III*; cuvântări: *România – mare, Dinastia română, Reforma agrară, Reforma electorală, Partidul Național Român, Statul și cetățenii, Durerea noastră: Banatul*; foi volante: *Frați români!, Székelyek!*.

²⁵³ *Biblioteca Centrală* / trebuie să fie cea mai bogată bibliotecă românească după a Academiei Române. Ea trebuie să conțină nu numai tot ce a apărut și apare în românește sau în limbi străine despre Români ci și produsele literare și științifice mai de seamă ale altor neamuri, pentru ca literații și savanții noștri să le poată avea cu ușurință. Ea va fi tezaur de neprețuit nu numai pentru centru, ci și pentru sediile despărțămintelor, cari ar voi să împrumute unele cărți dintr'ânsa. / Va avea și o secție a manuscriselor, în care se vor păstra autografele mai însemnate ale scriitorilor noștri, apoi corespondența frunțașilor vieții publice. Până acum avem manuscrise dela Șaguna, Șuluțiu, Cipariu, G. Barițiu, A. Bunea, I. L. Caragiale, Șt. I. Iosif ș.a. / Asemenea o secția a documentelor, stampelor, hărților etc. / Și până acum avem unele foarte importante. / Sala de lectură existentă trebuie mărită. Ea trebuie să cuprindă toate publicațiunile românești și dintre cele străine pe cele mai de seamă. Jur împrejur va trebui să se facă mici cabinete pentru cei ce ar dori să facă cercetări speciale, pentrucă, orice s'ar zice, Sibiul e un oraș cu viitor frumos. [...] / Mai târziu, când se va ordona și completa biblioteca centrală va avea și un catalog tipărit, care să stea la îndemâna tuturor. Notăm că volumele în bibliotecă sunt aranjate după mărime, iar catalogul în ordinea alfabetică a autorilor și după specialitate [...]. *Transilvania*, 51, 1920, p. 124.

²⁵⁴ La această Adunare generală, cea de-a doua din acest an (Oradea, 17-18 octombrie 1920), Ioan Banciu a fost reales și în funcția de bibliotecar. Cfr. Pamfil Matei, *Asociațiunea în lumina documentelor*

activitatea bibliotecarului²⁵⁵, prin *Pragmatica de serviciu a funcționarilor „Asociațiunii” pentru literatura română și cultura poporului român* din 1925²⁵⁶ funcționarii Asociațiunii (deci și bibliotecarul, n.n.) urmau să-și desfășoare activitatea potrivit unor regulamente sau hotărâri ale comitetelor (comisiilor de specialitate, n.n.) după avizul membrului delegat și secretarul de serviciu respectiv; tot acest act normativ prevedea și salarizarea diferențiată în conformitate cu importanța funcției (bibliotecarul se situa la treapta a doua de salarizare, el și custodele Muzeului Asociațiunii fiind obligați să locuiască

(1861-1950). *Noi contribuții*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2005, p. 111.

²⁵⁵ „Bibliotecarul poartă grijă de biblioteca „Asociațiunii” și de colecțiunile științifice, ce stau în legătură cu această bibliotecă, după un normativ special. În special înregistrează, aduce la cunoștință în ședințele comitetului și ține în evidență toate operele și documentele literare și științifice, broșurile și gazetele sau dăruite ori venite în schimb, păstrează publicațiunile „Asociațiunii” și grijește de vânzarea lor, având a administra sumele încasate la cassă, cu document, pe calea prezidiului. / Face propuneri pentru eventuala procurare de opere nouă literare și științifice, grijește de aceste procurări, având a prezenta raport despre sumele puse la dispozițiunea lui pentru acest scop, poartă consemnare exactă despre cărțile împrumutate și poartă corespondența cu librăriile pentru publicațiunile de procurat. E responsabil de colecțiunile bibliotecii”. *Vezi* DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 696/1919; *Statutele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român*, Sibiu, Tipografia W. Krafft, 1919 și [*Statutele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român* din 1924], DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document fără număr de înregistrare; diferența între cele două variante constă doar în numărul capitolului din Statute: 32, respectiv 31.

²⁵⁶ „Stabilită în ședința comitetului central al „Asociațiunii” pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiu la 8 ianuarie 1925, [...] Pragmatica prezentă intră în vigoare după aprobarea ei din partea adunării generale a „Asociațiunii”. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 21/1925.

în edificiul instituției, întrucât aceasta dispunea de locuințe, urmând a li se retrage banii de cvartir corespunzător chiriei stabilite pentru locuința respectivă); *pragmatica*, judicios întocmită, era însoțită de un *Proiect de salarizare a funcționarilor Asociațiunii pe anul 1925* în care postul de bibliotecar este suplinit de Ioan Banciu - acesta cumulează și funcțiile de casier-contabil și custode al Muzeului (salariul de la bibliotecă fiind de 720 lei anual – 60 lei lunar, în urma cumulării celor trei funcții, prevăzând-se dublarea acestuia în viitor); întâlnim aici, pentru prima dată, și un ajutor de bibliotecar, în persoana Victoriei Jourca (clasa de salarizare IV, salariu fundamental 1800, cu posibilitatea dublării acestuia, în viitor; bani de cvartir – 540 lunar, 1800 în viitor) -, precum și o listă cu cereri aprobate de ajutoare pentru anul 1925 de la Ministerul Cultelor și Artelor – 100.000 pentru mobilier în biblioteca centrală a Asociațiunii (nr. înregistrare 49224) și 500.000 lei pentru salarii (a fost solicitată suma de 1.200.000 lei; nr. înregistrare 53.421).

Normativul amintit este rezultatul mai multor ani de încercări de reorganizare a serviciilor Asociațiunii; în ședința din 23 noiembrie 1922, Biroul Asociațiunii aduce la cunoștință faptul că, în conformitate cu § 34 din *Regulamentul pentru afacerile interne*, Comitetul Central a constituit șase comisii, din care făceau membrii proprii (vor rămâne în final doar patru comisii), printre care și Comisia Caselor Naționale, a Muzeului și a Bibliotecii (comisia a III-a), din care făceau parte: Vasile Bologa, Nicolae Togan, Ioan Banciu și Ioan Georgescu²⁵⁷.

---

²⁵⁷ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1605/1922; celelalte comisii urmau a fi: I. Comisia financiară, II. Comisia pentru loterie, IV. Comisia pentru Intenat, V. Comisia pentru cooperative și VI. Comisia pentru Muzeu „(indeosebi rămasul artistic al pictorului Smighelschi)”;

Încercările de reorganizare a Asociațiunii se vor repeta simptomatic, Comitetul central delegându-și periodic membrii pentru a face parte din comisiile de specialitate; astfel, Ioan Bunea, Petre Drăghici, Gheorghe Preda și Silviu Țeposu sunt înștiințați printr-o adresă a Comitetului central că, în ședința din 4 septembrie 1926, acesta i-a ales în Comisia Bibliotecii și a Muzeului²⁵⁸. Doi ani mai târziu Romul Simu, secretarul administrativ al Asociațiunii, la cererea vicepreședintelui Octavian Russu, îi trimite lui Petre Drăghici un *Proiect de organizare a serviciilor dela Asociațiune* în vederea dezbaterii în Comisia de reorganizare a instituției; conform acestuia „serviciul bunurilor, lucrează sub conducerea dlui președinte V. Goldiș și a dlor vicepreședinți Dr. O. Russu și Dr. Gh. Preda cu ajutorul comisiunilor fundațiilor, a Muzeului și Bibliotecii, a cinematografelor și internatului de fete”. Directorul serviciului, alcătuit din 12 funcții, urma să fie Ioan Banciu, bibliotecar Victor Lazăr (cu un salariu de 8000 de lei lunar, titular la Serviciul de propagandă), iar ajutor bibliotecar Victoria Jourca (5500 salariu). Conform aceluiași proiect sunt stabilite atribuțiile funcționarilor bibliotecii: Victor Lazăr: bibliotecar / „a) Îngrijește de Biblioteca Asociațiunii. / b) Face propuneri și chiar execută în marginile bugetare orice îmbunătățire crede necesar pentru ca această bibliotecă să-și aingă scopul. Procură deasemenea opere noi meritorii, ținând corespondență cu librăriile pentru publicațiile din țară și străinătate.” / Victoria Jourca: ajutor de

---

se hotărâște renunțarea la ultimele trei comisii „dovedindu-se a nu fi indispensabile pentru bunul mers al Asociațiunii” și constituirea unei noi comisii, compusă din Ilie Beu, Vasile Bologa, Lucian Borcia, Gheorghe Preda, Nicolae Togan, ambii secretari și Ioan Banciu care să se ocupe cu modificarea statutelor și regulamentelor.

²⁵⁸ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1677/1926.

bibliotecar / „a) Ține în bună evidență toate operele, documentele literare și științifice, broșuri, gazete etc., care sunt cumpărate, dăruite sau venite prin schimb. / b) Poartă consemnarea operelor împrumutate și a celor citite. / c) Păstrează în condițiuni cât se poate mai bune publicațiile „Asociației” făcând colecțiuni. / d) Poartă răspunderea pentru orice lipsă sau înstrăinări a publicațiilor de tot felul. / e) Supraveghează pe cetitori în sala de lectură a Asociațiunii și ține ordine în această sală, în orele destinate pentru lectură”²⁵⁹. Zece zile mai târziu, Petre Drăghici îi răspunde vicepreședintelui, cu câteva observații punctuale: „Sibiu, 22 septembrie 1928 / Domnule vice-președinte, / Cu scrisoarea din 12 l.c. No. 2758 – 1928 d-lui secretar, am primit, în urma dispozițiunii făcută de Dv., o parte din dosarul relativ din nou a serviciilor interne ale conducerii „Asociațiunii”. / La dosar a fost anexat proiectul de regulament, de instrucțiune și un tablou care reprezentând starea de azi, evidențiază și starea de mâine a proiectului cu indicarea unei sporiri de personal și în cazuri foarte reduse și de retribuire. / Toate aceste acte le re’napoiez și îmi permit în următoarele afaceri, reflexiunile mele la proiectele ce vor fi se trece prin comisiunile de organizare și mai târziu prin ședința plenară a comitetului central, rămânând ca regulamentul și instrucțiunea stabilită, să se înainteze ad. gen. a „Asociațiunii” pentru aprobare. / Proiectul scris de d-nul secretar administrativ al „Asociațiunii” se bazează într-o parte pe „o scurtă analiză” broșurică scrisă de D-nul Vice-președinte Dr. Gh. Preda despre sistematizarea și metodizarea lucrărilor cuprinse în scopul indicat la art. 2 sin statutele „Asociațiunii”, - și despre organizarea serviciilor în scopul reformei propuse. / D-nul vicepreședinte Dr. Gheorghe Preda, a purces în propunerile de reformă, între altele dela punctul de plecare, că activitatea conducerii „Asociațiunii” se centralizează în mâna unor persoane puse în fruntea „Asociațiunii” având aceste persoane

---

²⁵⁹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2758/1928, datat Sibiu, 12 septembrie 1928.

la'nemână și în subordine diferite servicii cu funcționari retribuiți, - serviciile fiind împărțite între secretarul general, directori, șefi de servicii, personal auxiliar și oameni de servicii. / Această idee este inconcret pusă în practică, în regulament, instrucțiune și tablou, - împărțindu-se serviciile asupra persoanelor azi în funcțiune, atât la conducere cât și la executare și făcându-se propunere pentru angajarea din nou a unor funcționari retribuiți pentru provederea de anumite lucrări. / Notez că toate schimbările proiectate se refer numai la conducerea centrală și numai în mod excepțional asupra secțiilor științifice din Cluj coordonate „Asociațiunii”, - deocamdată rămân cu privire la propaganda culturală, în cadrele lor prezente. / Activitatea centrală se împarte în 5 servicii: al organizării, propagandei, secțiilor științifice-literare, instituțiilor centrale și fundațiilor / bunurilor / și al comptabilității. / Această înșirare va fi a se observa și la gruparea serviciilor în regulament, fiind mai natural. / Concepțiunea e a se organiza un mic ministeriu, pentru răspândirea culturii la populațiunea de pe teritoriul asupra căruia se extinde activitatea „Asociațiunii. / În fruntea acestui ministeriu al culturii ardelenesti, stă președintele ca ministru, iar vice-președinții ca subsecretar de Stat, împărțind între sine în mod egal conducerea serviciilor. / Lucrările se vor săvârși precum am amintit și mai sus, prin secretarul general, directorii, șefii de servicii și personalul auxiliar. / E drept, că se angajează conform intențiilor regulamentului și conlucrarea diferitelor comisii în care s'a împărțit comitetul central. Nu esă la iveală însă, că lucrările pregătite de diferitele servicii și consultate cu comisiunile comitetului central, vor mai fi sau nu înainte de executare, tercute prin ședința comitetului central, organul executiv și responsabil al „Asociațiunii”. Întrucât funcționarea comitetului central s'ar reduce la o simplă luare la cunoștință a lucrărilor făcute de conducătorii „Asociațiunii”, nu s'ar mai observa principiul deliberării în colegiu, a cauzelor de rezolvit în administrarea „Asociațiunii”, - ceea ce nu ar mai fi în conglăsuire cu dispozițiunile statutare. / O centralizare a lucrărilor în

măinile conducerii ar însemna a ne depărta de organizațiunea pe care a avut-o până în prezent „Asociațiunea” prin contribuire nu numai în bunuri materiale, ci și în bunuri intelectuale și sufletești, puse din partea lor la îndemână în vederea scopului de a propaga cultura în largi pături ale poporului nostru și de a contribui la răspândirea produselor literare pregătite de membrii „Asociațiunii” în vederea scopului mai sus atins. / Făcute aceste observațiuni în general trec la modul de aplicare a regulamentului redată în instrucțiune și în tabloul comparativ despre starea din prezent și starea în viitor. / [...] / Directorul bibliotecii populare este în cadrele serviciului de propagandă dl. Victor Lazăr care totodată este și bibliotecarul „Asociațiunii”. / [...] / Afară de acești angajați ai „Asociațiunii” lucrează ca ajutor bibliotecar domnișoara V. Jourca și ca arhivar d-șoara M. Cîțirigă. / [...] / Directorul bibliotecii are o retribuțiune anuală de Lei 96.000 fără indemnizare de locuință și fără locuință în natură”²⁶⁰.

Dincolo de aspectul reorganizatoric ce marca Asociațiunea în ansamblul ei funcțional și care, cu toate tărgănările și căutările nereușite, activitatea bibliotecii sale centrale este mulțumitoare. Cel puțin asta reiese din raportările periodice publicate în revista *Transilvania* în perioada în care bibliotecar a fost Ioan Banciu (1910-1928)²⁶¹. Astfel, în cursul anului 1920 au intrat în bibliotecă 563 de volume, „parte cumpărate, parte dăruite, precum și [...] colecția de reviste și ziare apărute în Dacia

---

²⁶⁰ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2861/1928.

²⁶¹ *Vezi* raportările publicate în revista *Transilvania* extrase și publicate în numărul 28 din Seria nouă a colecției *Biblioteca „Astra”, Biblioteca „Astra” în publicații. Culegere de articole din periodice*, Vol. 1, *Biblioteca ASTRA în actele Asociațiunii și în revista „Transilvania”. 1861-1944*, (coordonator Ion Mariș), Sibiu, 2002, p. 188 – 216; de asemenea Ion Mariș, *Biblioteca Județeană ASTRA. 1861 – 2001*, Sibiu, Editura Imago, 2001, p. 64 - 66.

superioară”. Catalogarea cărților s-a încheiat, dar lipsea, în continuare, spațiul necesar aranjării publicațiilor, mai cu seamă a celor periodice, care, în mare parte, din această cauză, erau depozitate în depozitul din pivniță²⁶². În anul următor, au intrat în bibliotecă 318 volume; din nou, nu se specifică numărul celor achiziționate, nici cel al publicațiilor donate; se fac eforturi, în schimb, pentru modificarea legii depozitului legal, în sensul adăugării și a Bibliotecii Centrale a Asociațiunii pe lista celor care beneficiau de acordarea a câte unui exemplar de la fiecare editură din țară²⁶³. Este vorba de *Legea pentru completarea legii din 24 martie 1904 relativ pentru cedarea de cărți pentru biblioteci*, din 19 decembrie 1922, publicată în Monitorul Oficial, nr. 205, 19 decembrie 1922, care modifica legea din 1904²⁶⁴ după cum urmează: „Proprietarul oricărui atelier de arte grafice: tipografie, litografie sau orice procedeu de arte grafice este obligat să trimită din orice carte, broșură, revistă, ziar, note muzicale, hartă geografică, planuri, stampe, portrete, tablouri, foaie volantă și orice altă reproducere, câte două exemplare Bibliotecii Academiei Române din București, câte două exemplare Bibliotecii Universității din Cluj, Bibliotecii Universității din Cernăuți, Bibliotecii Ateneului Român, Bibliotecii din Chișinău și câte un exemplar Fundațiunii Universitare „Carol I” din București și **Asociațiunii pentru Cultura și Literatura Poporului Român, din Sibiu** [s.n.]; iar aceste biblioteci sunt obligate să le primească și să le păstreze în

---

²⁶² *Transilvania*, 1921, p. 537.

²⁶³ *Transilvania*, 1922, p. 466.

²⁶⁴ Conform *Regulamentului asupra obligațiunei tipografiilor și litografiilor*, din 10 iunie 1904, „1. Proprietarii de ateliere grafice, obligați prin legea din 19 martie 1904 a trimite din toate lucrările efectuate de ei câte două exemplare Academiei Române și Bibliotecii Centrale din Iași și câte un exemplar Fundațiunii Universitare „Carol I” din București ...”.

depozitele lor”. Efectele legii sunt de durată și, fără îndoială, au marcat evoluția colecțiilor bibliotecii; Asociațiunea se va confrunta, până spre sfârșitul existenței sale, datorită dezvoltării fără precedent pe care o va cunoaște biblioteca, cu probleme organizatorice pe care nu le anticipase: numărul mare de publicații care vor intra în colecțiile bibliotecii în regim de depozit legal, reclama o organizare pe măsură, volumul de muncă crescând implicit în contextul în care resursele umane angajate în aceste operațiuni erau cu mult sub necesar, chiar și înainte de promulgarea acestei legi. Marele noroc, credem noi, este acela că legea, în forma ei de atunci, nu prevedea efectuarea de controale pentru a se constata dacă publicațiile erau supuse regulilor de conservare și prelucrare specifice. Elocvente în acest sens sunt deficiențele relevate cu ocazia schimbării funcționarilor bibliotecari din perioadele 1928-1931, respectiv 1940-1945. De altfel, chiar din anul următor promulgării legii, bibliotecarul va atenționa că „pentru aranjarea colecțiilor din ce în ce mai numeroase de cărți, reviste, ziare etc. e nevoie absolută nu numai de dulapuri, ci și de încăperi nouă. În consecință, trebuie stăruit să se evacueze casele «Asociațiunii» din Sibiu de chiriași și să se folosească pentru scopurile speciale ale acestei instituțiuni, în deosebi pentru bibliotecă și muzeu”²⁶⁵. În anul următor, 1924, se face o invitație publică pentru consultarea a celor peste 50.000 de volume la Cabinetul de lectură al bibliotecii, între orele 16 și 18, în zilele de lucru, cu mențiunea că se primeau la bibliotecă „toate revistele din România”²⁶⁶. În

---

²⁶⁵ *Transilvania*, 1923, p. 324.

²⁶⁶ *Transilvania*, 1924, p. 64; sunt redată și două ilustrații reprezentând sala de lectură pentru publicații periodice și o sală unde se puteau consulta cărțile.

1924 au intrat în colecțiile bibliotecii 4856 de volume (2070 în regim de depozit legal, 2296 donație Catinca Bârseanu, 490 volume donația Teodor Crivăț din București, 638 de ziare și reviste); au fost alocate fonduri pentru confecționarea a 4 dulapuri noi pentru „cărțile întrate în anul trecut și viitor” (44.326 lei)²⁶⁷; 3425 de cititori au consultat 4352 de volume, la sediul central sau la domiciliu²⁶⁸.

În 1925, la parterul clădirii au mai fost amenjate încă două săli de lectură: una pentru publicații periodice și una pentru cărți; prima dintre cele două, dispunând de 22 de locuri, era prevăzută cu dulapuri în care erau sistematizate periodicele astfel: deasupra era așezat numărul curent al revistei sau ziarului, iar dedesubt, în raft, era așezată colecția completă din respectivul periodic. Erau expuse în aceste dulapuri 192 de ziare și reviste, din țară și străinătate, dintre cele solicitate mai des de către cititori. Sala de lectură pentru cărți avea capacitatea de 18 locuri. S-au cheltuit pentru aceste lucrări, precum și pentru achiziționarea de cărți și periodice străine, în acest an, 76.513,50 lei. Biblioteca dispunea acum de 4 încăperi mari, având, după declarația bibliotecarului, cărțile și periodicele catalogate, și încă 4 încăperi la demisol, folosite ca depozite pentru cărți și publicații periodice. A fost modificat și orarul bibliotecii: biblioteca era deschisă publicului zilnic (în zilele lucrătoare), între orele 9 și 13 și 16 și 18 (pentru publicații periodice același orar dimineața și cu o oră în plus seara); în zilele de duminică și sărbători

---

²⁶⁷ *Transilvania*, 1925, p. 390-391.

²⁶⁸ *Transilvania*, 1925, p. 358-359.

legale orarul pentru public era de la ora 10 la ora 12. 2280 de publicații au intrat în colecțiile bibliotecii în acest an²⁶⁹.

Exceptând donațiile, numărul publicațiilor care intrau în bibliotecă în regim de depozit legal era cam același; în anul 1926 au intrat în bibliotecă 2301 de volume, achizițiile din fonduri proprii fiind destul de puține; acestea erau orientate spre publicații din străinătate, dat fiind faptul că cele românești intrau în colecțiile bibliotecii, teoretic, cu titlu de depozit legal. Orarul pentru public s-a menținut același cu cel din anul precedent, 4216 cititori consultând 5812 volume, la sala de lectură sau la domiciliu²⁷⁰.

În anul 1927 au intrat în colecțiile bibliotecii 2150 volume, 4512 cititori consultând, la Sala de lectură sau la domiciliu, 6208 volume²⁷¹.

Din categoria donațiilor reținem atenția cu episodul donației bibliotecii lui Andrei Bârseanu, fostul președinte al Asociațiunii (1911 – 1922): printr-o scrisoare din august 1922 (la scurt timp după moartea soțului său) Catinca Bârseanu anunță că va pune la dispoziția Asociațiunii biblioteca lui Andrei Bârseanu „la o dată ulterioară, ... după ce familia își va reserva acele cărți spre amintire care va crede de cuviință”²⁷². În ședința din 1 septembrie 1922,

---

²⁶⁹ *Transilvania*, 1926, p. 417.

²⁷⁰ *Transilvania*, 1927, p. 428.

²⁷¹ *Transilvania*, 1928, p. 981.

²⁷² DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1185/1922; „Onorat Comitet! Ca succesoare ale defunctului Andreiu Bârseanu, în lipsa unui testament sau a unei dorințe speciale a defunctului, am destinat din succesiunea defunctului suma de 50.000 lei care să se administreze de Asociațiune ca fundațiune ce va purta numele Andreiu Bârseanu./ Suma aceasta este grevată de uzufructul dnei văduve Catinca Bârseanu timp cât trăiește./ Scopul fundațiunei dorim să-l stabilim în

Comitetul central ia act de înființarea fundației Andrei Bârseanu și „primește cu mulțumită și biblioteca defunctului cu a căreia primire se încredințează domnul bibliotecar”²⁷³. Un an mai târziu, Ioan Broșiu, preot paroh în Brașov-Dârste, cumnatul Catinăi Bârseanu, somează Asociațiunea să nu întreprindă nici un demers în privința bibliotecii lui Andrei Bârseanu până când nu primește un aviz favorabil în acest sens; vicepreședintele Octavian Russu, (în ședința din 6 oct, 1923) face cunoscut Comitetului central faptul că, în urma discuțiilor cu Broșiu pe această temă din data de 7 septembrie 1923 (data scrisorii), biblioteca va fi integral donată Asociațiunii²⁷⁴,

---

conțelegere cu Onor. Comitet Central, dorind ca această sumă să servească bază unei fundațiuni mai mari, la care să se alătore și alte donațiuni cari s-au făcut până acum și se vor face în viitor în amintirea fostului președinte al acestui înalt așezământ cultural. Totodată ne luăm voe să Vă facem cunoscut, că tot Asociațiunei I se va pune la dispozițiune la o dată ulterioară și bibliotca defunctului, după ce familia își va reserva acele cărți spre amintire care va crede de cuviință./ Primiți expresiunea deosebitei noastre stime”, semnează Catinca Bârseanu și Maria Broșiu, n. Bârseanu, Sibiu, 25 august 1922.

²⁷³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1218/1922, *Extras din procesul verbal – ședința a XVII-a a Comitetului Central ținută în 1 septembrie 1922*; pe lângă cele amintite se mai hotărăște adăugarea a încă 10.000 de lei, votată de institutul de credit „Albina” din Sibiu, precum și lansarea unui apel în presa națională către toți membrii asociației și către „numeroșii foști elevi admiratori ai decedatului” din partea proximei adunări generale a Asociațiunii pentru adunarea de fonduri provenite din donații.

²⁷⁴ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document 1394/1923; scrisoarea este datată 7 septembrie 1923, Brașov-Dârste; redăm textul integral al scrisorii: „Domnule Vicepreședinte,/ Într’una din zile trecute aflându-mă în Sibiu, am văzut la Dna Catinca Bârseanu o adresă din partea Asociațiunii prin care se aretă, că Comitetul a dispozat ca Dl. Banciu să ia în primire biblioteca mult regretatului A. Bârseanu. / Pe soția mea, sora decedatului, și pe mine ne-a surprins acea adresă socotindu-

pentru ca, după încă un an, în ședința din 16 octombrie 1924, bibliotecarul să prezinte un inventar (catalog în p.v. manuscris al ședinței din 16 aug. 1924) al bibliotecii donate (se specifică numărul de 2295 de opere); se specifică, de asemenea, că bibliotecarul va organiza fondul conform dispozițiilor donatorului²⁷⁵.

Ioan Banciu a fost bibliotecar până la începutul anului 1928; absolvent al Academiei Comerciale de la Budapesta, Ioan Banciu a intrat în serviciul Asociațiunii ocupând postul de casier (cumulat cu cel de contabil) în anul 1910. După cum reiese din cele prezentate mai sus, în timpul lui

---

o ca prematură din simplul motiv, că moștenitoarele în drept încă n'au fixat data predării; prin urmare Vē rog a reveni asupra acelei adrese și nu face absolut nici un demers în privința bibliotecii, până nu veți primi din partea moștenitoarelor avizul cuvenit./ Pe lângă cari Vē rog să primiți asigurarea osebitei stime ce Vē păstrăm./ Din însărcinarea soției mele Maria născ. Bârseanu./ Ioan Broșu/ paroh”.

²⁷⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1428/1924; „Sibiu, 2 Septembrie 1924/ Mult Stimată Doamnă,/ Ne luăm voie a Vă trimite, alăturat, „Inventarul” Bibliotecii Andreiu Bârseanu, (2295 opere). Comitetul Central al „Asociațiunii” a luat act cu deosebită satisfacție despre această preafrumoasă donațiune și a hotărât (ședința din 16 august a.c.) ca bibliotecarul Societății să manipuleze și îngrijească biblioteca Andreiu Bârseanu conform dispozițiilor-donatorului./ Știm, mult stimată doamnă, câtă trudă V'ați dat și dv. și cu câtă abnegațiune ați contribuit ca prețioasa danie să ajungă în stăpânirea noastră, de aceea Vă rugăm să primiți cele mai vii mulțumiri din partea „Asociațiunii” noastre. Faptul că „Inventarul” nu l-ați primit mai degrabă se explică din multiplele agende pe cari le-a avut „Asociațiunea” noastră în timpul din urmă (serbările dela București, Breaza, Văleni și de la Vidra, Câmpeni). Vă rugăm să scuzați întârzierea./ Memoria soțului dv. iubit ne va fi totdeauna scumpă, și biblioteca dăruită va perpetua numele și în mijlocul bibliotecii noastre, între cei ce vor căta nutremând sufletesc în biblioteca „Asociațiunii”./ Primiți stimată doamnă, expresia deosebitei noastre stime și considerațiuni: / Dr. Russu,/ vicepreședinte/ Romul Simu/ secretar”.

Ioan Banciu, biblioteca cunoaște o evoluție semnificativă datorată, până la 1918, eforturilor bibliotecarului de a atrage donații consistente și de a sistematiza colecțiile bibliotecii după criterii științifice (împrumutate de la Biblioteca Academiei Române); cel de-al treilea regulament de funcționare a bibliotecii – și ultimul cunoscut de noi pentru perioada studiată – este elaborat tot de către Ioan Banciu; alături de locotenent-colonelul Corneliu Bardoși, Ioan Banciu a fost mandatat să reprezinte Asociațiunea la actul Unirii de la Alba Iulia din 1918 (inițial, au fost desemnați pentru această chestiune Andrei Bârseanu, președintele Asociațiunii, și Octavian Russu, viitor vicepreședinte al acesteia; din motive medicale aceștia nu s-au mai putut deplasa la Alba Iulia)²⁷⁶. Dintr-un raport întocmit în anul 1929 de Romul Simu²⁷⁷, secretarul administrativ al Asociațiunii, aflăm că „în urma unor împrejurări ale căror peripeții acuma nu se mai pot restabili cu exactitate”, Ioan Banciu a primit și postul de bibliotecar, precum și pe acela de custode al Muzeului; după război și-a reluat posturile de casier, contabil, bibliotecar și custode, preluând totodată și sarcina de „mijlocitor și curier” între Comitetul central și diferitele ministere în scopul obținerii de subvenții financiare pentru Asociațiune; în 1922 primește un ajutor la casierie în persoana lui Constantin Simtion; în anul 1924 a fost însărcinat „de a aranja serbările cu vizita Asociațiunii la București” și apoi de a organiza serbările pentru comemorarea lui Avram Iancu (cu ocazia aniversării a o sută de ani de la naștere) la Țebea, Câmpeni, Vidra și

---

²⁷⁶ Valer Moga, *op. cit.*, p. 55.

²⁷⁷ *Raport asupra neregulilor constatate la cassieria Asociațiunii în Sibiu*, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2915/1929, 6 pagini (raport prezentat în ședința Comitetului central din 27 septembrie 1929).

Muntele Găina, precum și conducerea lucrărilor în vederea ridicării unei cruci pe Muntele Găina, a unei case naționale la Vidra în apropierea casei în care s-a născut Avram Iancu, a unei case de cultură la Țebea și aranjarea cimitirului de lângă biserica din această localitate, în care se află mormântul lui Avram Iancu. În 1926 Ministerul Cultelor și Artelor îi solicită lui Ioan Banciu să pregătească un proiect normativ pentru funcționarea cinematografelor, un an mai târziu acesta preia asupra sa sarcina administrării concesiunii a aproape 200 de cinematografe, concesiune pe care ministerul amintit a acordat-o Asociațiunii și în urma căreia aceasta a încasat 4.800.000 de lei. „Din toate acestea, spune Romul Simu, reese ca un lucru prea firesc marea încredere pe care toți bărbații dela conducerea Asociațiunii o nutreau față de Dl. Ioan Banciu chiar de la începutul funcționării sale [...] încredere justificată nu numai prin hărnicia extraordinară a cassierului Ioan Banciu, prin viața ordonată și modestă, îndeobște cunoscută a acestui vechiu funcționar al Asociațiunii, dar mai vârtos și prin faptul, că de 18 ani de zile, an de an, se prezentau comitetului la timpul său socotelile de fine de an ale Asociațiunii dimpreună cu bugetele pe anii următori și acestea socoți erau întotdeauna iscălite de controlorul societății și provăzute cu clauzula comisiei de revizuire [...]”. La începutul anului 1928 Octavian Russu, Ilie Beu și I. Vătășian (membri ai Comitetului central), îngrijorați de unele zvonuri care circulau în localitate (conform cărora la administrația financiară a Asociațiunii ar fi unele nereguli), au dispus verificarea gestiunii financiare a Internatului de fete și apoi a Asociațiunii, cu începere de la 1 ianuarie 1924, de către Nicolae Petruțiu, contabil la Banca „Albina”; în raportul acestuia de la începutul anului 1929 se constata lipsa din

casieria Asociațiunii a sumei de 973.597 lei, 83 de bani și 110 dinari. Ca urmare Constantin Simtion este suspendat din funcție iar Ioan Banciu predă casieria colonelului în rezervă Ion Morariu și lui Nicolae Petruțiu la data de 30 aprilie 1929. Ioan Banciu recunoaște corectitudinea verificării gestiunii și se obligă să restituie în întregime suma menționată solicitând în același timp și o recompensă potrivită (și, se pare, promisă de către președintele Asociațiunii) în contul eforturilor sale depuse în ceea ce privește administrarea concesiunii cinematografelor; lui Constantin Simtion i se va reține garanția acumulată de 36.000 de lei; comitetul, în ședința din 1 iulie 1929, aprobă alocarea unei sume de bani ca retribuție pentru Ioan Banciu (pe care o va scădea din datoria acestuia către Asociațiune) și decide efectuarea unei supraverificări a gestiunii începând cu anul 1919 verificându-se în special subvențiile și loteria (nu vor mai ieși alte lipsuri financiare) precum și procedarea la o „inventarizare a întregii averi zestrale, în special biblioteca și Muzeul”²⁷⁸. În ședința plenară din 11 septembrie, în urma unei analize a situației, s-a considerat că Ioan Banciu a oferit garanții suficiente în ceea ce privește acoperirea integrală a sumei lipsă din casierie²⁷⁹ și s-a aprobat

---

²⁷⁸ Responsabil cu efectuarea inventarului la bibliotecă va fi Horia Petra-Petrescu, Ioan Banciu urmând să predea, cu inventar, Muzeul Etnografic și arheologic lui Nicolae Băilă, iar cel de istorie naturală profesorului Hurdu M. de la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu.

²⁷⁹ 250 de acțiuni la „Astra cinematografică” a 1000 lei / acțiune valoare nominală; partea sa de proprietate la fabrica de mobilă G. Banciu et Comp. din Sibiu în valoare de 110.000 lei; o poliță de asigurare pe viață pe 20 de ani în valoare de 300.000 lei; alți 300.000 lei primiți de la Asociațiune drept remunerațiune pentru administrarea concesiunii cinematografelor; a oferit drept gaj mobilierul său cumpărat de la Asociațiune, în valoare de 38.520 lei; s-a angajat să plătească din

modalitatea de recuperare a acesteia; Constantin Simtion a fost deferit Parchetului (constatându-se, pe lângă greșeli în actele de casă, și falsuri în acte).

Ioan Banciu a fost supus unor atacuri vehemente din partea unor membri ai Comitetului central (chiar și poziția președintelui Asociațiunii era una intransigentă), mai ales din partea noului secretar administrativ, Nicolae Băilă; printr-o scrisoare adresată lui Vasile Goldiș la 9 ianuarie 1930, Ioan Banciu îi spune acestuia că membrii Comitetului central, deși cunoșteau situația încă din primăvara anului 1927, nu au luat nici o măsură (70% din suma lipsă din casierie s-ar fi înregistrat în această perioadă); promite restituirea banilor – lucru pe care îl va face, după cum reiese din *Registrelle de intrare – ieșire* ale Asociațiunii, în rate lunare, inclusiv în anii '40, chiar dacă, în anul 1936, Curtea din Brașov i-a achitat pe Ioan Banciu și pe Constantin Simtion pe motiv că, în ceea ce privește faptele săvârșite până la 1 Decembrie 1928, acestea au fost amnistiate, iar în ce privește cele imputate pentru perioada 1 ianuarie 31 decembrie 1928, acestea nu au putut fi dovedite²⁸⁰ – solicitând o reparație morală²⁸¹. În 1932 problema gestiunii și responsabilității în acest caz este deferită justiției²⁸². În ce îl privește pe Constantin Simtion, în anul 1939, acesta îl va mandata și împuternici pe

---

salariul său de la „Astra cinematografică” (și a și plătit o primă rată) o rată lunară de 5000 de lei până la acoperirea diferenței rămase de plată de 153.837 lei.

²⁸⁰ Adresă a lui Constantin Moga, avocat în Brașov (documentul are aplicată parafa cabinetului de avocatură Dr. Lucian Borcia, juristul Asociațiunii). DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3534/1936.

²⁸¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document fără număr de înregistrare

²⁸² DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3193/1932, *Proces verbal luat în ședința a II-a a adunării generale ținută Luni în 3 Octomvrie 1932 în Deva.*

avocatul Nicolae Băltărețu pentru a ridica garanția sa de la Asociațiune; avocatul va prezenta Comitetului Central și o copie a deciziei Curții de Apel din Brașov, prin care apelul făcut împotriva lui Constantin Simtion a fost respins; după ce este consultat și Lucian Borcia, juristul Asociațiunii, Comitetul decide să plătească cheltuielile de judecată (18.000 lei) și să-i returneze lui Constantin Simtion garanția, mai puțin 4 obligațiuni „Societatea comunală București pentru locuințe ieftine”, a căror proprietate era reclamată de Eugenia Deromas, fosta soacră a lui Constantin Simtion²⁸³.

Victor Lazăr (1928-1929)

Neplăcută în sine, pentru Asociațiune în general și pentru biblioteca sa în particular, situația creată va fi văzută ca o oportunitate de reorganizare; această reorganizare va fi începută de către Victor Lazăr²⁸⁴,

---

²⁸³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1858/1939, *Proces verbal luat în ședința a IX-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 6 Mai 1939 în Sibiu*.

²⁸⁴ Victor Lazăr s-a născut la 14 octombrie 1869 în localitatea Porcești (Turnu-Roșu); absolvent de liceu și școală normală la Sibiu; a fost învățător la Poplaca și Viștea în 1887; după o perioadă în care și-a desfășurat activitatea la Caramlăc și Cobadin (Dobrogea), va funcționa ca profesor de germană la un liceu particular din Craiova (în 1900). La Sibiu, a fost redactor la *Foaia Poporului* și *Tribuna*; o perioadă de timp va fi director al Școlii Comerciale Române din Salonic, dar revine în țară bolnav fiind de malarie; în 1906 este profesor la Constanța, iar în 1908 va deveni bibliotecar ajutor la Biblioteca Academiei din București (sub conducerea lui Ion Bianu) și membru activ al Societății istorice; va petrece la București 12 ani de zile. A editat revista *Foaia noastră* la Cluj și Sibiu. La Asociațiune va conduce și colecția *Biblioteca populară a Asociațiunii*. Cfr. *Bibliotecarii „Astrei”*. (1861-1999). *Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16,

profesor pensionar, cu o experiență de 13 ani de zile în serviciul Bibliotecii Academiei (sub îndrumarea lui Ion Bianu), ajutat de Victoria Jourca.

Posibila venire a lui Victor Lazăr la Asociațiune este anunțată de acesta de a sfârșitul anului 1927, când, printr-o scrisoare adresată de acesta lui Horia Petra-Petrescu, secretar literar al Asociațiunii, scrisoare datată Cluj, 10 octombrie 1927, printre altele, îi spune acestuia „că nu e exclusă intrarea mea în serviciul Asociațiunii, la bibliotecă și la Biblioteca poporală”²⁸⁵. Situația contabilă a Asociațiunii, prezentată mai sus, a fost făcută cunoscută, se pare, din cauza problemelor familiale prin care trecea ajutorul lui Ioan Banciu, Constantin Simtion; mai mult de atât, de o parte din aceste probleme era vinovat personal²⁸⁶. Ca urmare, vicepreședintele Asociațiunii,

---

serie nouă, Sibiu, 1999, p. 45. A murit în anul 1936, văduva acestuia donând bibliotecii 16 cărți din biblioteca rămasă; se pare că restul bibliotecii a fost donată către Primăria Sibiu, de unde va fi preluată tot de către Asociațiune în 1944 împreună cu întreaga bibliotecă a Primăriei care, după spusele lui Gheorghe Moga, „se află într-o stare deplorabilă” și „în mare parte se compune din cărțile donate de regretatul Victor Lazăr”. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 736/1943, *Proces verbal luat în ședința (ordinară) a IV-a a comitetului central, ținută la 4 Martie 1944 în Sibiu*, dec. 69.

²⁸⁵ Biblioteca Județeană „Astra” Sibiu, *Colecții speciale*, M.VXVII/5/7, nr. inv. 5936.

²⁸⁶ Scrisoare a lui Nicolae Petruțiu, contabil la Banca „Albina”, delegat cu verificarea socotelilor Asociațiunii / „Mult stimat Domnule Președinte! / Am primit stim. D-voastră din 26 crt. și la întrebările puse, mă grăbesc a Vă răspunde următoarele: / [...] / 2/ Nu știu când se vor fi ivit primele bănuieli că ar fi incorectități la cassieria Asociațiunii. Cred însă, că și următoarea împrejurare a dat naștere acestor bănuieli: / Îndată ce am fost încredințat cu verificarea, un prieten al meu, avocat aici, mi-a atras atențiunea să fiu cu băgare de seamă căci soția d-lui Simtion, clienta lui, care fiind atunci în divorț, a făcut unele mărturisiri din cari reiasă, că dl. Simtion ar fi sustras bani dela Asociațiune. / Am început imediat

Gheorghe Preda, îi solicită lui Victor Lazăr analizarea situației în care se afla biblioteca și întocmirea unui raport în acest sens.

Într-un prim raport, prezentat Comitetului central în ianuarie 1928, acesta insista ca „[...] din Biblioteca Centrală a Asociațiunii [...] să se facă una specific românească ardelenescă, din care să nu lipsească, pe cât e posibil, nici una din cărțile românești tipărite în Ardeal, apoi din cele scrise nemțește și ungurește, chiar și în alte limbi, referitor la Ardeal”, iar în privința achizițiilor „să nu se mai cheltuiască pentru cărți străine, mai ales nu pentru cele de literatură efemeră sau de proiecte salvatoare, ci să se procure, cu încetul, enciclopedii (în limba franceză și germană) pentru toate ramurile de știință, după acestea și cărți documentare”²⁸⁷. Un alt raport referitor la biblioteca Asociațiunii, întocmit de Victor Lazăr la 28 iunie 1928, va face cunoscută o situație, cum era de așteptat, destul de gravă: cele peste 20.000 de fișe de catalog erau întocmite greșit în mare parte, evidența publicațiilor periodice lăsând și ea de dorit; exemplarele care trebuiau să intre în bibliotecă în regim de depozit legal nu erau urmărite, conform legii; numărul titlurilor, în cazul cărților, nici nu putea fi stabilit cu exactitate deoarece biblioteca nu

---

controlul, cu ajutorul d-lui Simtion, dar din primele săptămâni mi-am pierdut încrederea în el, căci m-am convins că îmi dicta greșit unele sume, și deoarece cassierul dl. Banciu, era mai mult absent din Sibiu, am încercat să lucrez singur[...] / Abia în luna Octombrie când dl. Banciu a primit ordin să-mi stea la dispoziție, am început să am spor la verificarea și înregistrarea anilor amintiți mai sus [1927 și 1928][...] / 3/ [...] am aflat și facturi falsificate [...], sau facturi trecute în contul internatului, cari însă aparțineau personal d-lui Simtion, sau familiei sale [...] / Sibiu, 30 august 1929”. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document fără număr de înregistrare.

²⁸⁷ Cu această ocazie el propune și un *Anteproiect de Regulament al Bibliotecii*, neidentificat de noi în fondul arhivistic cercetat.

dispunea de un inventar complet, după cum acestea nu dispuneau în totalitate nici de fișe de catalog; evidența împrumuturilor lăsa de dorit, multe din cărțile împrumutate, unele încă „înainte de războiu”, nu mai puteau fi recuperate, altele lipseau pur și simplu; pentru publicațiile periodice de la sala de lectură mai era disponibil un spațiu de doar 5 metri liniari, ce se apuiza – după calculele lui Victor Lazăr – înainte de sfârșitul anului în curs, iar cele de la demisol „așezate unele peste altele”, erau supuse deteriorării. Victor Lazăr propunea: angajarea unui bibliotecar de carieră, care, ocupându-se numai de organizarea bibliotecii, ar fi reușit să facă acest lucru în doi ani de zile; alocarea a încă unei săli pentru cărți, în „odaia în care lucrează acum d-l Simtion și d-na Cojocariu” putând fi mutate publicațiile periodice legate, încăperea respectivă putând fi astfel folosită pentru cărți; procedarea la o selecție a colecției de publicații periodice, din care să se scoată cele „cari nu prezintă interes (Buletine și Monitoare de-ale județelor și comulelor, gazete de provincie etc.) afară de revistele din toată țara și periodicele din întreagă Transilvania” – chiar refuzul de a mai primi altele – , practică folosită și în marile biblioteci europene; legarea publicațiilor cotidiene și depozitarea lor „pe jos sau în pod” sau în încăperea folosită, „contrar dispozițiilor legii sanitare, ca infirmerie pentru boale contagioase ce s’ar ivi în internatul Asociațiunii”²⁸⁸.

În prima jumătate a anului 1928, Victor Lazăr a procedat la o ordonare tematică a 9.000 din fișele existente după sistemul de la Biblioteca Universității din Halle,

---

²⁸⁸ *Constatări și propuneri cu privire la Biblioteca Centrală din Sibiu a Asociațiunii „Astra”, Biblioteca Județeană „Astra”, Colecții speciale*, M XLIX 12/1, nr. inv. 8.273; DJSAN, *Fond „Astra”, Registre de intrare*, 30.VI.1928, document nr. 2155/1928.

adaptat de el pentru biblioteca Asociațiunii, ordonare considerată provizorie, din cauză că „din titlul unor fișe (acestea scrise și de elevi) nu e destul de evident în ce grupare trebuie puse, altele s’ar potrivi pentru 2 grupuri. Aceasta se va putea afla numai după ce va fi trecut carte de carte prin mâna unui bibliotecar de carieră – lucrare, care reclamă ani de zile”; împreună cu Victoria Jourca a efectuat ținerea în evidență a publicațiilor periodice care intrau în bibliotecă în regim de depozit legal, întocmind cu această ocazie 628 de reclamații către editori pentru nerespectarea legii; 1063 de publicații periodice au fost luate în evidență numai pentru anul 1928²⁸⁹.

Întrucât reorganizarea bibliotecii reclama mult mai mult timp, Victor Lazăr recomanda continuarea grupării fișelor după criteriul tematic, după care să se procedeze, pe baza fișelor, la verificarea efectivă a fondului de publicații – întocmindu-se în paralel și un inventar „real” al acestora – și refacerea, după caz, a fișelor. Spre finalul raportului el propune orientarea caracterului bibliotecii spre cel de bibliotecă populară („a atrage publicul la întrebuintarea cât mai masivă a Bibliotecii având în vedere mai ales massele, de a căror culturalizare vrea să se ocupe Asociațiunea”), după reorganizarea bibliotecii²⁹⁰.

Horia Petra-Petrescu (1929-1945)

Situația în care se găsea biblioteca era una foarte delicată și privea Asociațiunea în ansamblul ei, existând riscul, dacă era făcută publică, de a discredita

---

²⁸⁹ *Transilvania*, 1928, p. 980-981.

²⁹⁰ *Constatări și propuneri cu privire la Biblioteca Centrală din Sibiu a Asociațiunii „Astra”, Biblioteca Județeană „Astra”, Colecții speciale*, M XLIX 12/1, nr. inv. 8.273; DJSAN, *Fond „Astra”, Registre de intrare*, 30.VI.1928, document nr. 2155/1928.

Asociațiunea. Comitetul Central va reactiva Comisia Muzeului și a Bibliotecii de la care solicită soluții pentru rezolvarea crizei în care se afla biblioteca; Petre Drăghici nu a putut participa la ședința stabilită pentru data de 18 martie 1929, dar trimite secretarului administrativ o scrisoare în care prezintă propunerile sale, și anume menținerea lui Victor Lazăr în funcția de bibliotecar, angajându-se în același timp absolvenți ai școlilor medii din localitate pe post de ajutoare, de preferință cu domiciliul stabil în Sibiu²⁹¹. În ședința amintită, prezidată de fostul bibliotecar Nicolae Togan, este citită și o scrisoare a președintelui Asociațiunii, adresată lui Nicolae Togan, în care Vasile Goldiș solicită găsirea unei soluții pentru angajarea unui bibliotecar²⁹²; comisiile reunite de

---

²⁹¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 950/1929.

²⁹² Pe fondul crizei de la contabilitate, muzeu și bibliotecă, considerată ca fiind provocată de către Ioan Banciu și Constantin Simtion, Vasile Goldiș va purta o corespondență intensă cu funcționarii Asociațiunii; o parte dintr-o scrisoare adresată lui Vasile Goldiș, identificată de noi la DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, fără număr de înregistrare, redă starea de nervozitate existentă la Asociațiune: „Comisiunea bibliotecii nu s’a putut întruni, căci n-a vrut nimeni. Urmarea e, că se pierde timpul în zadar, bibliotecarul DVoastră fiind acum și mai zăpăcit ca înainte. Unicul om, care pricepe, e d-l colonel Cristea, dar el nu are vot. / De nu veți întruni DVoastră acum cu un cuvânt [indescifrabil], fără nici o considerare la ridicolele comisiuni și paracomisiuni, chiar Comitet, nu se face nimic. O muncă directă [?], irevocabilă: începând cu ziua de mâine se lucrează astfel în bibliotecă. Altminteri cel pus acolo va oscila [indescifrabil] dintr’un loc în altul, va primi pe vizitatori, va sta de vorbă, va perde zile întregi cu „pregătiri” când are să vină cineva la bibliotecă. Cu acestea să fie însărcinat, cu ordin al DVoastră, d-l Băilă. / De vor lucra la bibl. cu sistem, - colonelul va lucra! – într’un an e gata. Apoi poate continuă singură d-șoara [Victoria Jourca – n.n.], de care până acum și-au bătut joc tocmai paraziții”. După tonul și elementele grafologice prezente în document, atribuim scrisoarea lui Nicolae Băilă.

organizare, financiară și a Muzeului și Bibliotecii, propun spre aprobare Comitetului Central angajarea pe acest post, cu titlu provizoriu, a secretarului literar, Horia Petra-Petrescu, având un salariu de 4000 de lei lunar, urmând a se angaja și „o persoană demnă de încredere care să-i fie ajutor la sistematizarea și catalogarea bibliotecii”, iar în ceea ce privește alocarea de spațiu suplimentar pentru bibliotecă să se procedeze la o expertiză în acest sens din partea unui arhitect, până atunci însă se va alocă spațiul în care avea sediul „Astra cinematografică”; când va fi insuficient și acest spațiu, „obiectele din cele trei încăperi din stânga a Muzeului din etajul I” urmau a fi mutate la etajul al II-lea, iar camerele eliberate urmau a fi alocate bibliotecii. La parter rămâneau în continuare Sala de ședințe a Comitetului Central și Sala de lectură, Casieria urmând a fi mutată în biroul secretarului literar, acesta trecând la Bibliotecă²⁹³. Ca urmare, Comitetul Central, în ședința din 5 aprilie, îl va „ruga” pe Horia Petra-Petrescu, secretar literar al Asociațiunii, să primească, cu titlu provizoriu și în schimbul unui salariu de 4.000 de lei, postul de bibliotecar al Asociațiunii, avându-l ca ajutor la sistematizarea și catalogarea bibliotecii, tot cu titlu provizoriu, pe Oscar Criste²⁹⁴, colonel în rezervă, „cu onorariul de până acum, de lei 4.000 – lunar, întrerupând lucrările de la studierea Arhivei Corp XII Austro-Ungar, ce i s-au fost încredințate în toamna an. 1927”; Horia Petra-

---

²⁹³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 978/1929, *Raportul comisiunilor de organizare, financiare și a Muzeului și Bibliotecii*, întrunit în ședința din 18 Martie 1929.

²⁹⁴ Oscar Criste a fost angajat la Asociațiune în 15 octombrie 1927 pentru studierea și ordonarea arhivei Corpului XII de Armată Cezaro-Crăiesc donată Asociațiunii la 2 ianuarie 1923; pentru mai multe informații referitoare la această chestiune, *vezi* Valer Moga, *op. cit.*, p. 418.

Petrescu va atenționa însă Comitetul Central asupra faptului că el va fi nevoit să preia biblioteca „fără o predare în regulă”, convins fiind de multele lipsuri din fondurile acesteia pentru care nu-și asumă răspunderea²⁹⁵. În textul publicat în revista *Transilvania* referitor la această chestiune, se specifică faptul că această numire s-a făcut „constatându-se necesitatea ca „Biblioteca centrală” să fie aranjată după un nou sistem”, iar Horia Petra-Petrescu avea „misiunea să inventarizeze biblioteca centrală, să constate lacunele și să refereze mai apoi în cunoștință de cauză” începând cu data de 15 mai; la data publicării textului, inventarierea era începută, bibliotecarul fiind ajutat și de Oscar Criste, Victoria Jourca, Minodora Citirigă și încă cinci „tineri elevi de liceu și școala comercială”. Având în vedere lucrările care trebuiau făcute (se pare că exista și un termen limită), biblioteca a fost închisă pentru public²⁹⁶.

Vasile Goldiș se va interesa personal de chestiunea bibliotecii, la întâlnirea sa cu Horia Petra-Petrescu din 3 iulie, solicitându-i acestuia un raport „ca să se facă constatarea stării actuale a Bibliotecii cât mai curând, dacă este cu putință chiar până la adunarea generală din 14-15 Septemvrie”; Horia Petra-Petrescu îi face cunoscut președintelui Asociațiunii că este nevoie de un volum mare de muncă și obține, din partea acestuia, promisiunea că „se va interpune cu toată energia ca paralele ce ar fi necesare pentru puterile auxiliare să se găsească la orice caz”; a doua zi bibliotecarul solicită o întrunire cu membrii comisiei de specialitate (Gheorghe Preda, Ioan Bunea, Petre Drăghici

---

²⁹⁵ Textul prezentat aici a fost extras de pe o filă din arhive care nu prezenta nici un număr de înregistrare, probabil parte dintr-o copie a unui proces verbal.

²⁹⁶ *Transilvania*, 1929, p. 764-765.

și Silviu Țeposu) în vederea organizării lucrărilor, propunând și o grilă de salarizare: „Elevilor de clase superioare, cari vor copia sau vor săvârși alte lucrări la Bibliotecă: 1500 (unamie cincisute) de Lei, lunar, dacă prestează 6 ore de muncă la zi (firește, fără Dumineci și sărbători) – dacă lucrează mai puțin li se va socoti după oră. / Funcționarilor și funcționarelor, cari vor lucra afară de orele de serviciu, li se va da ulterior o rebonificare corespunzătoare. (Condițiile acestea nu se referă la mine, care am deja în salariu ce-l ridic o sumă pentru munca ce vreau să pretez)”²⁹⁷.

Horia Petra-Petrescu a propus și o metodă de lucru, metodă care nu era agreată de către Victor Lazăr, fapt ce l-a determinat pe acesta să-i adreseze o scrisoare lui Vasile Goldiș în care și-a expus propria sa metodă care ar fi trebuit urmată pentru reorganizarea bibliotecii, aducând aminte de celelalte două rapoarte și propuneri făcute de el. Conform aprecierii sale, dacă s-ar fi aplicat metoda sa, reorganizarea bibliotecii ar fi trebuit să fi finalizată în doi ani de zile, inclusiv realizarea inventarului bibliotecii; după expunerea în amănunt, cu normare la oră a numărului de fișe ce urmau a fi întocmite – „Făcând o probă pentru țimpul necesar la scrierea fișelor și inventarului [...] alfabetic am constatat, că trebuie 2-3½ minute maxim, într-o oră se pot face deci 16-18 fișe, în șase ore pe zi, cât lucrează secretarul literar făcut bibliotecar minimum 100 fișe. Socotind anul de muncă de 275 de zile (se scad 25 de Dumineci, 8 sărbători și 30 zile concediu) într-un an se pot face circa 27-28 mii de fișe, așa că numai în al doilea an s’ar termină numărul de circa 40 mii, cât pare a cuprinde

---

²⁹⁷ Memoriu/raport despre starea bibliotecii întocmit, credem noi, de către Horia Petra-Petrescu după ce Comitetul central l-a însărcinat cu reorganizarea bibliotecii; documentul este incomplet; nu am reușit să identificăm numărul de înregistrare.

biblioteca, urmând a se face apoi fișele pentru publicațiunile periodice, hărți etc. Apoi gruparea după materii a fișelor” -, Victor Lazăr concluziona că „trebuie [...] lucrat ca și cum „Astra” ar fi primit acum o bibliotecă, pe care și-o pune la rând”²⁹⁸.

Scrisoarea lui Victor Lazăr nu are efectul pe care acesta îl aștepta; totuși va influența mersul lucrurilor; în ședința Comitetului Central din 22 august 1929 este aprobat *Ordinul prezidial*, prin care Vasile Goldiș fixa atribuțiile și îndatoririle funcționarilor Asociațiunii; în ceea ce privește biblioteca acest ordin prevedea că „secretarul literar d. Dr. Horia Petra Petrescu afară de atribuțiunile sale cuprinse în Art. 28 al Statutelor și Art. 26 al Regulamentului intern este însărcinat cu aranjarea, inventarizarea, catalogarea și punerea în funcționare normală a bibliotecii. Până la terminarea lucrărilor va fi dator să catalogheze cel puțin 80-100 cărți în fiecare zi. / [...] / Dșoara Victoria Jourca, aplicată la serviciul bibliotecii stă la ordinele dlui secretar-literar dr. Horia Petra-Petrescu care-i va indica cercul de activitate din caz în caz”²⁹⁹.

În ședința din 11 septembrie 1929 a Comitetului Central, Horia Petra-Petrescu va prezenta un prim raport referitor la evoluția activităților de reorganizare a bibliotecii: s-a început cu prelucrarea fișelor repartizate pe secțiuni de către Victor Lazăr în perioada în care a fost bibliotecar – elaborarea unora dintre acestea reclamau însă mult mai mult timp decât s-a prevăzut; s-a realizat și o listă a publicațiilor împrumutate la domiciliu, urmând ca „în cursul lunii Septemvrie sau Octomvrie, când s’a întors

---

²⁹⁸ Biblioteca Județeană „Astra” Sibiu, *Colecții speciale*, M. XLIX 11/3, nr. inv. 8.372.

²⁹⁹ *Ordin prezidial. Către toți funcționarii Asociațiunii*. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2572/1929.

lumea dela băi, să fie rugați împrumutătorii să restituie cărțile (456 de publicații lipsă și împrumutate)³⁰⁰. Este posibil ca în urma acestui raport, Horia Petra-Petrescu să fi provocat nemulțumiri în rândul unor membri ai Asociațiunii, deoarece, la 11 noiembrie 1929, Vasile Goldiș îi trimite o scrisoare lui Horia Petra-Petrescu, în care îl întreabă despre situația numărului 12 al Revistei *Transilvania*, atenționându-l și cu privire la lucrările de la bibliotecă: „Te rog foarte mult să nu neglijați aranjarea bibliotecii. Am impresia că iar te-ai apucat de alte lucruri și biblioteca rămâne iar neglijată. Aș dori să știu câte numere din bibliotecă sunt deja inventariate?”³⁰¹.

Un alt raport, prezentat Comitetului Central în ședința din 21 noiembrie 1929, este întocmit de către Horia Petra-Petrescu după mutarea „Astei cinematografice” pe strada Andrei Șaguna, nr. 11 I, și alocarea celor două încăperi („cele două odăi unde a fost „Astra cinematografică”, din față, de către parc”) rămase libere bibliotecii („Până acum am suferit de lipsă de loc. Zilnic primim pachetele cu publicații, trimise nouă în urma legii publicațiilor și atât în pivniță, cât și pe podelele din sălile dela stânga ale „Bibliotecii centrale” – am fost siliți să adunăm, fără putința de a selecționa și cataloga, aceste publicații, pe cari datori suntem să le ținem în bună-stare și să le oferim publicului cetitor sibian spre lectură.”); cele două încăperi vor fi destinate colecției de ziare și reviste, organizate de Victoria Jourca. Bibliotecarul solicita o sumă de bani (1.200 lei) necesari pentru mutarea în noile încăperi; au fost ștampilate și „măsurate” 11.000 de volume de cărți și

---

³⁰⁰ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2797/1929.

³⁰¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, Scrisoare Vasile Goldiș către Horia Petra-Petrescu, datată Arad, 11 nov. 1929, document fără număr de înregistrare.

broșuri, făcându-se în același timp și o listă a publicațiilor lipsă sau împrumutate, precum și un index al publicațiilor periodice legate; se întâmpinau greutăți la întocmirea fișelor, deoarece „unele cărți, și sunt multe, ca d.e. acelea ale Academiiilor (germ., magh. etc.) au într'aceiaș volum și număr câte odată 10-15 broșuri cu paginație deosebită și cu titlu deosebit. Astfel suntem siliți să scriem 10-15 fișe la un singur număr”, dar „în privința terminului ducerii în îndeplinire a catalogării, dacă mi s'ar da două puteri de ajutor la bibliotecă (cunosc două persoane, care au lucrat în biblioteci și cari, eventual, ar ajuta) cred că până în 1 iulie 1930 aș putea veni cu un rezultat satisfăcător înaintea Onor. Comitet central – în caz contrar s-ar mai amâna termenul cu ceva”³⁰². A doua zi după această ședință, vicepreședintele Asociațiunii îi trimite o scrisoare lui Vasile Goldiș prin care îi făcea cunoscut faptul că „[...] / 2. Cu privire la aranjarea Sălilor de bibliotecă, am procedat precum mi-ați scris. Comitetul a aprobat această aranjare votând de la speșele de diurnă [?] 1200 lei necesari mutărei. / 3. Inventarierea bibliotecii și a muzeului merg încet. Am provocat pe ambii primitori să ne comunice în scris activitatea până în prezent și când vor termina. / Dl. H. Petrescu declară că întâmpină greutăți de felul cum au fost broșate cărțile (mai multe și diverse lucrări sub același carton) și numai dacă i se dă ajutoare poate promite rezultate satisfăcătoare. A inventariat până în prezent 11000 volume. / [...] / Pe cât îmi stă în putință voi stimula pe cei în drept, pentru accelerarea inventarierii. / Am comunicat de altfel tuturor funcționarilor, că-i rog să nu privească numai cu ochi funcționărești „Astra” și să pună inimă și suflet pentru buna funcționare a instituției în care le stă viitorul lor și al familiei

---

³⁰² Raportul lui Horia Petra-Petrescu referitor la situația lucrărilor de reorganizare a bibliotecii, prezentat în ședința comitetului central din data de 21 noiembrie 1929, DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3679/1929.

[...]”³⁰³. Și tot el, în aceeași zi, „[...] vă aduc la cunoștință că astăzi funcționarii „Astrei” prin glasul Dlui secretar Simu și ca răspuns la îndemnul ce le-am făcut pentru o cât mai rodnică activitate a serviciilor lor, mi-a comunicat că au hotărât să lucreze ore suplimentare (bine înțeles fără vre o altă remunerație) pentru a aduce la curent lucrările remase în întârzieri și pentru a accelera pe acele cu care au fost de curând însărcinați [...]”³⁰⁴. În 3 decembrie același an, Horia Petra-Petrescu îi trimite și el o scrisoare lui Vasile Goldiș, referitoare la numărul 12 al revistei *Transilvania*; la P.S. el scrie „Cu biblioteca progresăm. O să rămâneți satisfăcuți de cele ce aveți să vedeți când veți veni în Sibiiu. Acum putem lucra nestingheriți”³⁰⁵. O săptămână mai târziu, Vasile Goldiș îi scria lui Gheorghe Preda că se impunea angajarea unei alte persoane la „Astra cinematografică”, propunând ca „pentru plata aceluia nou funcționar să se concedieze d. Criste,, (de la bibliotecă – n.n.)”³⁰⁶. Ca urmare, în ședința din 28 decembrie 1929, Comitetul Central hotărăște (decizia 752) renunțarea la serviciile lui Oscar Criste³⁰⁷ pentru bibliotecă începând cu data de 1 ianuarie 1930. Cu siguranță la insistențele lui Horia Petra-Petrescu pe lângă președinte, Comitetul revine asupra deciziei în ședința din 25 ianuarie anul următor (decizia nr. 9) și, sub rezerva aprobării președintelui Vasile Goldiș, s-a hotărât ca Oscar Criste să fie menținut, până la o altă dispoziție, mai departe în serviciul Asociațiunii, ca ajutor la reorganizarea bibliotecii; în ședința din 4 februarie 1930

---

³⁰³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document fără număr de înregistrare.

³⁰⁴ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document fără număr de înregistrare.

³⁰⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document fără număr de înregistrare.

³⁰⁶ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document fără număr de înregistrare.

³⁰⁷ Decizia i-a fost făcută cunoscută verbal de către Horia Petra-Petrescu.

se hotărăște ca Oscar Criste să rămână în serviciul Bibliotecii centrale începând cu 1 martie 1930, până la sfârșitul lunii iulie 1930, acordându-i-se o retribuție lunară de 4000 lei din bugetul alocat bibliotecii (el va fi retribuit și pentru lunile ianuarie și februarie)³⁰⁸.

În ședința din 30 decembrie 1929, se discută propunerea Victoriei Jourca, ajutor-bibliotecar, „pe baza experiențelor de până acum”, de a nu da voie „studentilor de liceu” la Sala de lectură; în urma supunerii la vot a acestei propuneri, Comitetul central decide ca elevilor să li se dea voie „să cerceteze” sala de lectură, cu condiția ca aceștia să fie supravegheați de un pedagog pus la dispoziție de Ioan Bunea, directorul Liceului de băieți „Gheorghe Lazăr” din localitate; acestuia i se trimite o solicitare în acest sens, în data de 4 ianuarie 1930³⁰⁹.

Într-o altă scrisoare către Vasile Goldiș, datată Sibiu, 16 ianuarie 1930, Horia Petra-Petrescu, după ce îl informează că intenționează crearea unei secții de carte veche în bibliotecă („Zi de zi mă conving tot mai mult că în dulapurile noastre zac lucrări de valoare. Avem cărți de prin 1698 (Comenius: *Orbis sensualium trilingvis* – firește,

---

³⁰⁸ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 4097/1929.

³⁰⁹ „Domnule Director, / După-cum vă este cunoscut, cu data de 1 ianuarie a.c., respectiv după-ce se va așeza un număr oarecare de lacăte pe cutiile cu ziare și reviste, Sala de lectură a Asociațiunii va fi iarăș deschisă pentru public și în urma stăruinței Dvoastră ea va putea fi cercetată și de elevii liceului de sub direcțiunea Dvoastră cu condiția ca Dvoastră să designați un pedagog, care în orele de lectură să supravegheze purtarea elevilor. / Vă rugăm, Domnule Director, să binevoiți a lua la cunoștință această hotărâre a comitetului central luând dispoziții în consecință. / Primiți, vă rugăm, încredințarea deosebitei noastre stime și considerațiuni. / Vicepreședinte, [Octavian] Russu; Romul Simu, secretar. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 4146/1929.

în fișele vechi ascuns sub numele de Comen ...), chiar și de prin 1500 și ceva. O să aranjez un despărțământ deosebit și o să întreb pe la anticarii de seamă (Harrassovitz din Lipsca, etc.) cât valorează astfel de cărți”, solicită alocarea sumei promisă de acesta din buget (100.000 de lei) pentru „dulapuri, lăcate și – mai cu seamă – de 1 sau 2 forțe auxiliare”; începând cu 1 ianuarie 1930 fusese deja angajat, cu acordul lui Vasile Goldiș, un anume domn Dumitrescu-Crețu, bibliotecarul solicitând angajarea și a două domnișoare – Smighelschi, respectiv Dumitrescu (profesoară de italiană în Sibiu)³¹⁰.

Metoda de lucru folosită de Horia Petra-Petrescu pentru reorganizarea bibliotecii nu l-a mulțumit pe Victor Lazăr care, într-un articol publicat în revista *Transilvania*, revine cu o serie de observații semnalate și în anii 1928 și 1929 în rapoartele sale: realizarea defectuoasă a împrumuturilor de publicații (se făceau împrumuturi fără a se depune garanție, se împrumutau „și opere și colecții de reviste, cari, după Regulament nu e permis să iese din Bibliotecă”; achiziționarea publicațiilor se făcea „după simpla dorință a unor cocoane și a altor persoane, – opere cari nu erau de nici un folos pentru public”, ignorându-se intenția stabilită ca biblioteca Asociațiunii să devină „un depozit al tuturor cărților și periodicelor tipărite în cursul veacurilor în Transilvania și despre Transilvania”; lipseau din bibliotecă „*enciclopediile generale moderne*”, precum și „*enciclopediile speciale ale științelor*”; angajarea unui „*bibliotecar de carieră*, care să știe bine ce trebuie făcut și are și voință să lucreze”, eventual de la biblioteca universității clujene, sau „un alt titrat, de cari avem destui fără post, [care] va trebui să facă o lună două practică și la

---

³¹⁰ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 174/1930.

Muzeul etnografic din Cluj, pentru ca să i se poată încredința și conducerea Muzeului nostru din Sibiu”). Făcând un scurt istoric al evoluției lucrărilor de la bibliotecă începând cu anul 1928, deci de la preluarea bibliotecii de către el, Victor Lazăr îi reproșează lui Horia Petra-Petrescu (fără a-i menționa numele) că a ignorat sfatul său cu privire la metoda de lucru, care coincidea cu cele ale lui Oscar Criste și Rudolf Speck (bibliotecar la Brukenthal), „ca să se iee carte de carte, începând cu Nr. 1, din rafturi, să se controleze fișa; de e bună să rămână, de nu, să se îndrepteze sau să se facă una nouă. În locul cărții, care ar lipsi, să se așeze una din multele cărți mai nouă fără fișe, făcându-i-se fișa”, provocând astfel întârzieri în executarea lucrărilor de reorganizare a bibliotecii și, implicit, de deschidere a acesteia pentru public. După calculele sale, „Dacă ar fi lucrat, începând dela 1 Maiu 1929, numai trei persoane (între cari și bibliotecarul) și nu cinci ca acum, numai câte 50 fișe (număr minimal) una din ele pe zi, deci toți trei 150 zilnic timp de 210 zile (7 luni), până la Crăciun 1929 puteau fi gata 31 mii fișe. Nici nu sunt atâtea de făcut. Apoi putea bibliotecarul singur să facă inventarul îndreptat”. O altă carență în organizarea bibliotecii era, după părerea lui Victor Lazăr, slaba – sau inexistentă – sa promovare; ar fi trebuit să se procedeze la o campanie de „propagandă inteligentă de îndemn la cetire nu prin notițe prizărite odată la an, că Biblioteca e închisă sau deschisă, ci arătându-se *ce cuprinde* Biblioteca noastră. Dealtminteri și timpul, în care e deschisă sala de lectură (înainte de masă dela 9 la 13 după masă dela 16 la 18) e nepotrivit pentru partea cea mai mare a celor doritori de citit, căci tocmai în aceste ore sunt ocupați cu lucrul, munca lor profesională”; cu alte cuvinte, transformarea bibliotecii Asociațiunii din una pentru intelectuali, în una

populară, cu atât mai mult cu cât legea dreptului de depozit legal, sub incidența căreia intra și biblioteca Asociațiunii, obliga „a le primi [publicațiile – n.n.], ținea în bună rânduială și a le pune la dispoziția publicului. În caz contrar oricine are dreptul a da în judecată Asociațiunea”; după modelul celei de la Cluj demisolul Internatului de fete putea fi transformat într-o sală de lectură ce putea fi deschisă între orele 15 și 21³¹¹.

Se pare că și această vehemență a lui Victor Lazăr va trece neobservată. La 18 august 1930, Horia Petra-Petrescu îi va trimite o scrisoare lui Vasile Goldiș (de la Bazna Băi, unde urma un tratament împotriva reumatismului), în care îi face cunoscut acestuia faptul că, la 30 iulie 1930, tuturor volumelor din bibliotecă – 53.011 „volume și broșuri” – le-au fost întocmite fișe, după ce s-a constatat că 70% din fișele existente au fost întocmite greșit, iar unele cărți nu aveau fișe deloc; au fost recatalogate publicațiile provenite din donațiile Andrei Bârseanu – 1881 de volume, Teodor Crivăț – 778 volume, precum și alte 20.215 volume din fondul general al bibliotecii cărora li s-a aplicat și numărul de inventar, altele 13.538 urmând a fi inscripționate cu acest număr; urmau a fi întocmite fișe pentru încă 9.475 broșuri, foi volante etc., precum și pentru 6.368 publicații periodice (calendare, almanahuri, anuare). În fața Comitetului Central, în ședința din 30 iulie 1930, Horia Petra-Petrescu și-a luat angajamentul ca, după întoarcerea din concediu, să numeroteze cărțile și fișele rămase nenumerate – cele 13.538 volume – și să deschidă biblioteca pentru public, pentru colecțiile de periodice, începând cu luna octombrie a aceluia an³¹².

---

³¹¹ *Transilvania*, 1930, p. 233-238.

³¹² DJSAN, *Fond „Astra”*, *Acte*, document fără număr de înregistrare.

Împrumutul cărților era propus a se putea face însă abia începând cu 1 septembrie 1931, lucrându-se între timp la realizarea cataloagelor alfabetic și tematic, precum și la catalogarea manuscriselor din bibliotecă; era prevăzută și tipărirea unui catalog al bibliotecii. În anul 1930 au intrat în bibliotecă 2.042 volume de carte și 1.275 ziare și reviste, la sala de lectură înregistrându-se 1876 de cititori³¹³.

După acest episod, vor fi reluate raportările anuale din care se pot extrage numărul de publicații și numărul de cititori, precum și ritmul de creștere a colecției de publicații provenite din achiziții, donații sau ca urmare a dreptului de depozit legal pe care îl avea biblioteca.

Sala de lectură a bibliotecii s-a deschis pentru public în 4 martie 1930, cei care doreau să consulte colecția de ziare și reviste puteau face acest lucru între orele 9 și 13, respectiv 16 și 18, în zilele de lucru³¹⁴; împrumutul cărților s-a putut începe doar cu data de 5 noiembrie 1931 la Sala de lectură, iar la domiciliu, din data de 13 noiembrie același an; existau, la 1 august 1932, 52.652 de cărți și broșuri; numerotarea fișelor nu a fost finalizată, mai existau încă 1704 de fișe nenumerotate, iar 45.390 de titluri aveau fișe. S-a procedat și la transferarea publicațiilor periodice care, până în acest an, se regăseau în evidențele publicațiilor monografice, precum și la gruparea dărilor de seamă și a altor publicații de acest fel sub un singur număr de înregistrare, rezultând astfel, față de cifra raportată în anul anterior (53.011), o diferență de 2577 de publicații. 2725 de cititori au frecventat Sala de lectură în perioada 1 august 1931 – 1 august 1932, consultând 1730 de publicații (din care 600 de cărți); au fost împrumutate la

---

³¹³ *Transilvania*, 1931, p. 16.

³¹⁴ *Foaia poporului. Foaie politică*, 10/1930, p. 3.

domiciliu în această perioadă 1130 volume; „s'au primit” 2.218 volume, numărul total de publicații periodice inventariate din bibliotecă fiind acum de 2.465³¹⁵. Până la raportarea din anul 1933 au intrat în bibliotecă 3.129 de cărți (existau, deci, acum 55.781 de volume) și 1.348 ziare și reviste; au fost împrumutate 2.980 de volume la 1.708 cititori; la sala de lectură au fost înregistrați 3.212 cititori³¹⁶. Alte 3.019 cărți și broșuri, precum și 1.392 ziare și reviste au intrat în bibliotecă până la 1 august 1934, numărul cărților din bibliotecă fiind de 58.800; numărul cititorilor a crescut în acest interval, 2.071 de cititori împrumutând 3.207 cărți, la Sala de lectură înregistrându-se 3.212 cititori³¹⁷. Până la 1 august 1935 au mai intrat în bibliotecă 3.450 de cărți și broșuri, colecția de publicații monografice totalizând astfel 62.250 de volume; numărul de cititori este în scădere față de anul precedent – 2.764 – rezultând, implicit, și un număr mai mic de cărți împrumutate – 1.672. Colecția de publicații periodice număra 2.652 de ziare și reviste, la sala de lectură înregistrându-se 2.300 de cititori. Marcu Jantea, profesor la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, donează bibliotecii *Noul Testament de la Bălgrad*, tipărit la 1648³¹⁸. 66.425 de cărți și broșuri existau în bibliotecă la 31 iulie 1936 (cu 4.175 mai multe decât în anul precedent); numărul cititorilor și al cărților împrumutate sunt în creștere: 3.419 cărți au fost împrumutate la 1.985 de cititori, iar la sala de lectură au fost înregistrați 2.950 de cititori; colecția de publicații periodice număra 3.217 ziare și reviste. În acest an moare fostul bibliotecar Victor Lazăr, înregistrându-se

---

³¹⁵ *Transilvania*, 1932, p. 18-20.

³¹⁶ *Transilvania*, 1933, p. 29.

³¹⁷ *Transilvania*, 1934, p. 206-207.

³¹⁸ *Transilvania*, 1935, p. 181.

în bibliotecă o donație de „16 cărți și documente vechi” din partea văduvei acestuia³¹⁹. Vor fi alocați, pentru anul 1937, 3.000 de lei pentru achiziție de publicații³²⁰. 3.369 de cărți și broșuri au intrat în bibliotecă până la 31 iulie 1937, colecția publicațiilor monografice numărând la această dată 69.744 de volume; numărul cititorilor se menține în creștere: 2.074 de cititori au împrumutat 3.422 de cărți. Colecția de publicații periodice număra 3.570 de ziare și reviste, la sala de lectură înregistrându-se 2.967 de cititori³²¹. La 31 iulie 1938 existau în bibliotecă 73.325 volume, 3.581 intrând în acest an administrativ; au fost împrumutate 3.082 volume (mai puține decât în anul anterior), către 2302 cititori; colecția de publicații periodice număra 3.615 ziare și reviste; la sala de lectură s-au înregistrat 2.823 cititori³²². În anul 1938 se înregistrează o donație consistentă din partea Aureliei Albini - 116 volume³²³. La 31 iulie 1939 se aflau în bibliotecă 77.350 volume, 4.025 dintre acestea intrând în cursul anului administrativ 1938-1939; au fost împrumutate, în perioada 1 august 1938 – 1 august 1939, 2.593 de cărți de către 1.594 de cititori, numărul acestora din urmă fiind în vizibilă scădere; colecția de publicații periodice număra acum 4.127 de ziare și reviste, 2.765 de cititori fiind înregistrați la sala de lectură³²⁴. Din categoria donatorilor îi amintim pe: I. Vătășan, Gr. Trancu-Iași,

---

³¹⁹ *Transilvania*, 1936, p. 348.

³²⁰ *Transilvania*, 1936, p. 452.

³²¹ *Transilvania*, 1937, p. 225.

³²² *Transilvania*, 1938, p. 138.

³²³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1919/1938.

³²⁴ *Transilvania*, 1939, p. 204.

Iulian Anghel și Octavia Lupean³²⁵; într-un alt document în care se prezenta activitatea Comitetului central, sunt date și titlurile donate, dintre care le reținem pe cele donate de Octavia Lupean: Biblia sacră din 1737, Les aventures de Télémaque, 1814 (2 volume), Revolutions Almanach, 1796, Dr. Kossmann „Mann u. Weib” (3 volume), Dr. Hayek „Handatlas de Naturgeschichte”, Bocacio „Decameron”, „Die Kunst” 1913/1914 (12 volume)³²⁶.

Horia Petra-Petrescu a funcționat la Asociațiune, oficial, ca bibliotecar în perioada 1929 – 1945; activitatea sa la bibliotecă va fi însă de doar câțiva ani, între 1929 și 1931, perioadă în care va reorganiza biblioteca, baza activității sale la Asociațiune fiind, de fapt, editarea revistei *Transilvania* și a colecției *Biblioteca populară a Asociațiunii*³²⁷.

---

³²⁵ Raport asupra activității administrative a Comitetului central al Asociațiunii întocmit de către Silviu Cosma, Valer Literat și Ioan Beju, DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 4316/1939.

³²⁶ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3130/1939.

³²⁷ S-a născut la 26 octombrie 1884 la Brașov; urmează școala primară și Liceul românesc în Brașov, studiile universitare făcându-le la Budapesta, Viena și Leipzig; în 1910 a obținut titlul de doctor în litere la Universitatea din Leipzig, cu lucrarea *Ion Luca Caragiale. Viața și opera* (prima exegeză despre Caragiale, publicată de Gustav Weigand un an mai târziu – Petra-Petrescu, Horia. *Ion Luca Caragiale's Leben und Werke. Inaugural Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde ...*, în *Sonderdruck aus dem XVII Jahresbericht des Institutes für rumänische Sprache zu Leipzig*, Leipzig, Iohann Ambrosius Barth, 1911, 2 f + p. 241-361); a fost secretar al Societății pentru fond de teatru român și secretar particular al lui Vaida Voievod (în 1919), participând, alături de acesta, la Conferința de pace de la Paris; la întoarcerea în țară a încercat să ocupe un post de bibliotecar la Universitatea din Cluj; începând cu anul 1923, timp de aproape 25 de ani, a fost secretar literar al Asociațiunii; după moartea tatălui său,

Din anul 1933, Horia Petra-Petrescu a fost trecut în bugetul Ministerului Culturii Naționale ca bibliotecar fără gradații (la 1 septembrie 1933), conform deciziei nr. 142525/1933, în baza Jurnalului Consiliului de Miniștrii nr. 1075 din 21 septembrie 1933; la 23 februarie 1938, Asociațiunea trimite o adresă către Ministerul Educației Naționale, Direcția Învățământului Superior (la solicitarea acestuia), prin care se face cunoscut faptul că Horia Petra-Petrescu, „bibliotecar la Biblioteca centrală a instituțiunii noastre”, singurul funcționar al Asociațiunii care primea la acea dată salariu de la stat, dă o declarație de neapartenență politică, obligat fiind de lege în acest sens („n’am făcut parte nici în trecut și nici în prezent din vre’un partid politic sau grupare politică”)³²⁸; A. Tzigara-Samurcaș, vicepreședintele Asociației Bibliotecarilor din România (înființată la 15 septembrie 1924), îl invită pe Horia Petra-Petrescu la o întâlnire a Asociației ce urma a se ține în Amfiteatrul Fundației regale „Regele Carol I” din București în data de 2 ianuarie 1939; i se răspunde că

Nicolae Petra-Petrescu (fostul bibliotecar al Asociațiunii), va îngriji calendarele *Dacia Traiană*, *Calendarul săteanului*, *Amicul poporului* (apărute la Sibiu); a scris poezie, proză, teatru, a semnat traduceri și adaptări (peste 300 de articole și lucrări). A fost distins cu *Coroana României*, *Steaua României* și, în 1932, cu *Meritul cultural*; statul cehoslovac l-a distins cu *Leul alb* pentru contribuția adusă la cultivarea relațiilor dintre români, cehi și slovaci. Horia Petra-Petrescu nu a avut o viață de familie, iar aparițiile sale publice au fost rare din cauza unei maladii cronicizate de timpuriu; chiar dacă a fost imobilizat în casă începând cu anul 1937, Horia Petra-Petrescu a reușit să-și îndeplinească sarcinile în slujba Asociațiunii. *Cfr. Bibliotecarii „Astrei”. (1861-1999). Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 57-59; Valer Moga, *op. cit.*, p. 149-151; Elena Dunăreanu, *Publiciști ardeleni către Horia Petra-Petrescu*, Sibiu, 1976, p. 3-9.

³²⁸ DJSAN, *Fond „Astra”*, *Acte*, document nr. 550/1938.

invitația a ajuns abia în data de 2 ianuarie și bibliotecarul nu poate să participe având în vedere întârzierea cu care ajuns invitația³²⁹; tot în această lună, Gheorghe Bologa, medicul lui Horia Petra-Petrescu, prezintă starea de sănătate a acestuia ca fiind foarte gravă și recomandă Comitetului să găsească o modalitate de pensionare a acestuia, creându-se astfel posibilitatea de a se angaja o altă persoană potrivită pentru funcția de secretar literar „cu privire și la serviciul social”; cu această ocazie, Comitetul propune analizarea situației tuturor funcționarilor Asociațiunii³³⁰.

Prin adresa nr. 2453/1939 Ministerul Educației Naționale solicită o propunere pentru decorare a unui funcționar al Asociațiunii cu prilejul zile de 10 mai, ziua Regatului României; probabil din cauză că era singurul funcționar al Asociațiunii plătit de către minister, dar și din voința de a-i crește veniturile financiare, conducerea Asociațiunii îl va propune pentru decorare pe Horia Petra-Petrescu³³¹. În încercarea sa de a se pensiona, la 13 noiembrie 1940, Horia Petra-Petrescu solicită pensie de la Societatea Scriitorilor Români³³², motivând că „[...] fiind suferind nu mai pot îndeplini funcțiunile de secretar literar și bibliotecar al „Astrei”, unde nu sunt înscris la fondul de pensuni, iar după cei 8 ani de când am fost trecut în bugetul Ministerului Educației Naționale, în calitate de bibliotecar al „Astrei”, nu aş putea obține dela Casa

---

³²⁹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 6/1939.

³³⁰ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 529/1939.

³³¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 713/1939

³³² Este trimisă o solicitare, în paralel, tot la Societatea Scriitorilor Români, o solicitare, cu aceeași motivație, și de către vicepreședintele Gheorghe Moga și Nicolae Băilă, secretarul administrativ.

Generală de Pensiuni a Statului decât o pensie foarte mică, cu care nu aş putea face faţă cheltuielilor zilnice necesare traiului şi medicamentelor, ce sunt nevoit a lua pentru alinarea suferinţelor mele”³³³. Răspunsul de la Societatea Scriitorilor Români vine în 28 ianuarie 1941 şi este nefavorabil lui Horia Petra-Petrescu; aceasta îşi motivează refuzul prin faptul că legislaţia în vigoare (legea 4115 din 20 noiembrie 1939, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 273 din 24 noiembrie 1939) nu permite acordarea de pensie din fondul societăţii „în timpul cât scriitorul exercită o activitate salariată care îşi va asigura un drept de pensie dela o altă Casă de pensie sau dela un fond public de pensie”³³⁴. Conform unei adrese trimise în 1941 Asociaţiunii, Ministerul Educaţiei Naţionale solicita ca, pe viitor, să se treacă în statul de salarizare pentru Horia Petra-Petrescu formula „Certificăm că persoanele înscrise în statul de plată au prestat serviciul regulat cu dreptul de a încasa sumele arătate în dreptul fiecăruia ...”; Biroul central solicită o soluţie din partea Comitetului Central, pentru a nu comite o ilegalitate; Comitetul Central justifică şi autorizează semnarea formulei solicitate prin faptul că, deşi Horia Petra-Petrescu nu se prezintă în mod regulat la birou, el îşi achită sarcinile legate de postul său³³⁵; Silviu Ţeposu propune intervenţia la Societatea Scriitorilor (prin intermediul lui Ion Agârbiceanu) pentru ca Horia Petra-Petrescu, bibliotecar în funcţie la Asociaţiune, să îşi dea demisia din funcţia de la Biblioteca

---

³³³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3179/1940.

³³⁴ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 85292/1941, număr de înregistrare la Societatea Scriitorilor Români.

³³⁵ *Proces verbal luat în şedinţa a X-a (plenară) ținută la 6 Septembrie 1941 în Sibiu*, dec. 144. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2699/1941.

Centrală a Asociațiunii (unde era plătit de minister), urmând ca Asociațiunea să-i asigure completarea salariului până la pensionare³³⁶. În anul 1942 el figura încă în bugetul ministerului ca bibliotecar cu 2 gradații, grupa A 34, tip de salarizare 24, cu un salariu brut de 12.100 lei; Comisia de numiri și înaintări a Asociațiunii propune solicitarea a încă două gradații pentru postul de bibliotecar (ulterior o gradație, neputând fi posibilă urcarea cu încă două), urmând ca începând cu 1 aprilie 1943, conform prevederilor *Statutului funcționarilor publici*, postul să fie de bibliotecar principal fără gradații, iar salariul pe care Horia Petra-Petrescu îl lua de la Asociațiune să fie considerat onorariu pentru servicii de secretar literar³³⁷. La 6 septembrie 1943 i se aprobă o cerere de concediu de 20 de zile (începând cu data de 6 septembrie) pe motiv că, fiind bolnav, nu va mai putea îndeplini funcția de bibliotecar și roagă Comitetul central să facă demersurile de pensionare întrucât avea împliniți cei 10 ani ca funcționar plătit de minister (1 septembrie 1933 – 1 septembrie 1943)³³⁸; pentru pensionarea lui Horia Petra-Petrescu, Ministerul Culturii Naționale, prin Direcțiunea Învățământului Superior, solicită o comisie din care să facă parte trei persoane din Comitetul central (vor fi delegați Gheorghe Preda, Emilian Cioran și Silviu Țeposu) și „un medic

---

³³⁶ *Proces verbal luat în ședința a X-a (plenară) ținută la 6 Septembrie 1941 în Sibiu*, dec. 136. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2699/1941.

³³⁷ *Proces verbal luat în ședința 16 (XVI) ordinară a Comitetului central ținută în 7 Noiembrie 1942 în Sibiu*. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3440/1942.

³³⁸ *Proces verbal luat în ședința (plenară) a XII-a a comitetului central, ținută la [?] Septembrie 1943 în Sibiu*. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2948/1943.

oficial” (va fi cooptat Dr. Sturza, medicul șef al Sibiului), întrucât în dosarul trimis de comisia medicală a Tribunalului Sibiu, se pretindea că boala de care suferea Horia Petra-Petrescu era una profesională dobândită în timpul serviciului la Asociațiune³³⁹; în sfârșit, în noiembrie 1944, se face cunoscut Comitetului Central că Horia Petra-Petrescu va fi pensionat de la bibliotecă începând cu data de 1 decembrie 1944 „pentru cauză de boală dobândită în timpul și din cauza serviciului”; se solicită întregirea postului de bibliotecar rămas vacant și să se decidă dacă Horia Petra-Petrescu va mai primi de la Asociațiune onorariu pentru servicii de secretar literar³⁴⁰.

În întreaga perioadă în care Horia Petra-Petrescu a ocupat oficial funcția de bibliotecar, dar mai ales în perioada 1939-1940, biblioteca va înregistra câteva evenimente care o vor marca ireversibil; ne referim mai ales la perioada de refugiu a universitarilor clujeni la Sibiu, când între bibliotecile celor două instituții se vor stabili relații de colaborare, Biblioteca centrală a Asociațiunii trecând, în timpul refugiului (posibil și doar ca urmare a colaborării) și după această perioadă, printr-o nouă perioadă de reorganizare. Redăm episodic activitatea bibliotecii, în funcție de bibliotecarii secundari care au funcționat în timpul lui Horia Petra-Petrescu.

---

³³⁹ *Proces verbal luat în ședința (ordinară) a IV-a a comitetului central, ținută la 4 Martie 1944 în Sibiu, dec. 101. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 736/1943.*

³⁴⁰ *Proces verbal luat în ședința a XI-a (ordinară) a Comitetului central ținută la 4 Noembrie 1944 în Sibiu, dec. 187. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1846/1944.*

Aurel Ciungan (1929-1940)

La 16 septembrie 1929 a fost angajat și un absolvent al Liceului „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, „secția literară”, bănuim că la propunerea lui Ioan Bunea, directorul liceului, membru în Comisia bibliotecii, pentru a ajuta la reorganizarea bibliotecii. Este vorba de Aurel Ciungan. În documentele de arhivă, numele său este destul de des întâlnit. Statutul său de funcționar al Asociațiunii era, după cum singur spunea, nesigur, definitivarea sa pe postul de ajutor de bibliotecar amânându-se până în anul 1940, când Asociațiunea își revizua *Pragmatica de serviciu*, actul care stabilea structura personalului Asociațiunii și grilele de salarizare, an în care, de altfel, va și părăsi biblioteca. Nivelul de salarizare scăzut în raport cu starea sa materială îl vor determina să solicite periodic (nu era singurul) fie ajutoare financiare, fie avansuri sau majorări salariale. Astfel, în 2 noiembrie 1936 el solicită o majorare salarială, „deoarece din suma de 2870 lei cât primesc lunar nu-mi pot ține existența mea, a unui bunic și a doi frați mai mici, decât cu nesfârșite greutate și fiind ajutat de un unchiu al meu care în urma unor privațiuni ce-și impune mă ajută atât cât îi stă în putință”³⁴¹. Comisia financiară, în ședința din 5 noiembrie 1936, propune majorarea salariului acestuia de la 3000 (salariu brut) la 3500, începând cu data de 1 decembrie 1936, în acest scop deschizându-se un credit extraordinar din fondul special alocat pentru situații de acest gen; Comitetul central aprobă propunerea în ședința din 7 noiembrie 1936³⁴². În

---

³⁴¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3651/1936.

³⁴² *Proces verbal luat în ședința comisiei financiare, ținută 5 Noiembrie 1936, în Sibiu*. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3704.

cererea făcută, el menționează că din august 1935 insista, cu ocazia diferitelor ședințe – plenare – de Comitet, pentru numirea sa definitivă pe post (acest lucru i-ar fi adus implicit și o majorare salarială – n.n.); de această dată solicită amânarea numirii, preferând mărirea salarială solicitată. În anul 1939, Aurel Ciungan revine cu o solicitare de definitivare în funcția de bibliotecar (15 februarie 1939); de această dată își arată disponibilitatea ca, în cazul în care nu există posibilitatea de a fi definitivat pe post, să fie trecut, „ca șef de birou”, la Serviciul Social³⁴³ și apoi, eventual, detașat la bibliotecă. După ce referatul ajunge la casier (Nicolae Comșa), acesta aplică rezoluția „nefiind cazul posibil, se ia dela ordinea de zi”³⁴⁴. La 27 iunie 1939, Aurel Ciungan solicită, „silit de împrejurări și neavând altă posibilitate de a îndeplini o seamă de îndatoriri familiare (sic!)”, un avans salarial de 2000 lei,

---

³⁴³ *Serviciul social* a fost conceput ca o instituție autonomă condusă de un consiliu superior, format din 20 de membri, și un comitet permanent, format dintr-un președinte și doi membri, unul dintre aceștia provenind dintre membrii Asociațiunii; prin implementarea sa se urmărea antrenarea elevilor și studenților în activități culturale, înființarea de cămine culturale la sate, efectuarea de cercetări monografice, organizarea de școli populare pentru educarea sătenilor și a orășenilor și instruirea timp de un an de zile a tinerilor care intrau în structurile acestui serviciu. Serviciul era obligatoriu pentru absolvenții universităților, școlilor sau institutelor superioare; aceștia aveau datoria de a desfășura activități cu caracter cultural în mediul rural și să prezinte un certificat în urma acestor activități, obținerea diplomei de absolvire sau echivalarea diplomelor obținute în străinătate fiind condiționate de existența acestui certificat. Tot de existența respectivului certificat depindea și numirea într-o funcție publică. Cfr. Pamfil Matei, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român (ASTRA) și rolul ei în cultura națională. (1861 – 1950)*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 76-77.

³⁴⁴ DJSAN, *Fond „Astra”*, *Acte*, document nr. 595/1939.

obligându-se a-i restitui în rate lunare a câte 500 lei; avansul i se aprobă³⁴⁵. Comitetul Central decide acordarea, începând cu data de 1 Septembrie 1939, a unui „adaus de scumpete” mai multor funcționari, printre care și lui Aurel Ciungan (500 lei), revocabil în cazul acestuia, dacă Astra va primi ajutor de la *Serviciul Social* pentru funcționarii Asociațiunii care lucrează și pentru acest serviciu³⁴⁶. Lui Aurel Ciungan i se aprobă concediu în perioada 31 iulie – 16 august 1939 „pentru a putea da o mână de ajutor, acasă, părinților și pentru a-mi aduce o seamă de produse alimentare, precum și pentru îndeplinirea unor anumite îndatoriri de interes familiar (sic!)”³⁴⁷. În 11 ianuarie 1940, Aurel Ciungan solicită din nou Comitetului Central „un ajutor familiar (sic!)”, „ne având altă posibilitate de a-mi putea procura și repara unele articole de îmbrăcăminte de primă necesitate”; pe referat este prezentă rezoluția lui Gheorghe Moga: „s-a dat în anul trecut prima oară excepțional funcționarilor un ajutor de anul nou³⁴⁸, acum se pare că să caute a să face obicei. Până când nu avem încheierea definitivă a gestiunii nu pot opina favorabil”³⁴⁹.

---

³⁴⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2525/1939.

³⁴⁶ *Proces verbal luat în ședința a XII-a (plinară) a comitetului central, ținută la 5 august 1939 în Sibiu*. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3137/1939.

³⁴⁷ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3058/1939.

³⁴⁸ Funcționarii Asociațiunii solicită „câte un ajutor pentru acoperirea cheltuielilor avute cu întreținerea sănătății în decursul anului 1938”; comisia financiară și Comitetul Central aprobă, în ședința din 21 ianuarie 1939, acordarea unor sume de bani funcționarilor: Horia Petra-Petrescu și Aurel Ciungan câte 2000 lei, Minodora Citirigă 1500, Mărină Gheorghe (om de serviciu) 1000 lei. *Proces verbal luat în ședința I-a ordinară a Comitetului central, ținută în ziua de 21 ianuarie 1939*. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 269/1939.

³⁴⁹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 110/1940.

Totuși, solicitarea îi este aprobată în ședința Comitetului central din 13 ianuarie 1940 în urma avizului favorabil dat de către Comisia financiară în ședința sa din 12 ianuarie; el va primi, din articolul bugetar „cheltuieli extraordinare”, un ajutor de 4000 lei³⁵⁰. În perioada 4-7 mai 1940, lui Aurel Ciungan i se aprobă un concediu de patru zile, prelungit ulterior cu încă două zile în urma unei solicitări telegrafice (expediată de la Cluj), fiind nevoit să plece din localitate³⁵¹.

În ședința din 2 mai 1940, Comisia financiară, dispunând și de o *Pragmatică de serviciu*, aprobată în ședința din 12 noiembrie 1939 a Adunării generale ținută la Sibiu, va proceda la o revizuire a situației funcționarilor Asociațiunii; sunt reanalizate solicitările făcute de Aurel Ciungan, Valeria Cojocar, Minodora Citirigă și Maria Bâra de a li se reconsidera situația financiară în cadrul Asociațiunii. Având în vedere că două zile mai târziu urma să aibă loc o ședință plenară (în care se puteau delibera cererile) a Comitetului Central, comisia financiară propune următoarele: Aurel Ciungan să fie definitivat pe post în clasa a III-a de salarizare, urmând să primească 3500 lei salariu de bază (conform grilei de salarizare), la care se mai adăugau 875 lei pentru chirie și 325 lei spor de scumpete, totalizând un venit de 4700 lei lunar; Valeria Cojocariu și Minodora Citirigă vor fi definitive pe post în clasa a V-a de salarizare, urmând să primească 2500 lei salariu de bază (conform grilei de salarizare), la care se mai adăugau 625 lei pentru chirie, iar diferența de 725 lei în cazul celei dintâi, respectiv 525 lei în cazul celei de-a doua, „pentru complectarea salariului de azi”, să fie considerată

---

³⁵⁰ *Proces verbal luat în ședința 1. (ordinară) a comitetului central, ținută la 13 Ianuarie 1940.* DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 147/1940.

³⁵¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1210/1940.

spor de scumpete; Maria Bâra va fi definitivată pe post în clasa a VII-a de salarizare (conform pragmaticii de serviciu), urmând să primească 1000 lei salariu de bază, la care se mai adăugau 250 lei chirie în natură și 900 de lei spor de scumpete, totalizând un venit lunar de 1900 lei brut.

Pentru fiecare din cele patru situații salariul net rămânea, de fapt, același, întrucât Asociațiunea urma să plătească contribuții la fondul patronal de pensii, după cum urmează: pentru Aurel Ciungan 700 lei, pentru Valeria Cojocariu și Minodora Citirigă 1000 de lei și alți 200 lei pentru Maria Bâra, totalizând 1900 lei lunar³⁵².

În ședința plenară a Comitetului central din 1 iunie 1940, se face cunoscut faptul că Minodora Citirigă își retrage cererea de definitivare pe post „pentru a nu mai da loc la discuții în jurul persoanei Dsale”; Comisia financiară, întrunită în ședință în 30 mai, a luat la cunoștință cererea dar își menține hotărârea luată în ședința sa din 2 mai; în ședința din această dată Comitetul le definitivează pe post pe Valeria Cojocariu și pe Minodora Citirigă începând cu data de 1 iulie 1940, primei dintre ele aducând-i salariul la aceeași valoare cu cel al Minodorei Citirigă. Aurel Ciungan solicită Comitetului central aprobarea unui concediu de 3 luni, începând cu data de 1 iunie, motivând că „neavând siguranța la instituțiunea noastră, a fost nevoit să-și caute alt post”, pe care trebuia să-l ocupe începând cu data de 3 iunie 1940, urmând ca, în cazul în care se va hotărî să rămână definitiv la acel post să anunțe din timp Comitetul central de decizia sa; Comitetul central îi aprobă un concediu de o lună de zile „cu leafă”, iar, în cazul în care

---

³⁵² *Proces verbal luat în ședința comisiunii financiare ținută la 2 Mai 1940, în Sibiu, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1221/1940.*

până la data de 1 iulie 1940 nu se întoarce pe postul de ajutor de bibliotecar, acest post să fie declarat vacant; dată fiind situația, Comitetul central îi solicită lui Petre Olariu să preia, în calitate de substitut de bibliotecar”, activitățile de care răspundea Aurel Ciungan, pentru a continua lucrările la Biblioteca centrală, urmând a primi o remunerație egală cu cea pe care o primea Aurel Ciungan³⁵³. În ședința din 3 august 1940, Comitetul central decide ca, lui Aurel Ciungan, „fost ajutor de bibliotecar”, să i se plătească 6.500 de lei pentru că a depus muncă suplimentară pentru *Serviciul Social*³⁵⁴.

Minodora Cristea (n. Citirigă, 1929?-1951)

În ședința comisiei financiare, ținută la 4 iulie 1947 în Sibiu, și apoi în ședința a plenară a Comitetului central din 5 iulie 1947 în Sibiu se discută solicitarea Minodorei Cristea, „bibliotecar ajutor”, de a i se reconsidera încadrarea salariale; cu această ocazie își face cunoscută activitatea sa la Asociațiune timp de 23 de ani; astfel, absolventă a Școlii civile de fete a Asociațiunii, ea a fost angajată provizoriu la Asociațiune la data de 13 noiembrie 1923, fără concurs, în urma demisiei lui Simion Androne, ca ajutoare de birou, conform dec. nr. 610 din 6 decembrie 1923, cu un salariu lunar de 1000 lei, cu condiția „să ne facă serviciul și prin scrisul la mașină”. La 1 iunie 1940 este definitivată pe post (decizia 96/1 iunie 1940); prin decizia 145/1942, Comitetul central aprobă recunoașterea a 10 ani

---

³⁵³ *Proces verbal luat în ședința (plenară) a VI-a a comitetului central, ținută la 1 Iunie 1940 în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1556/1940.*

³⁵⁴ *Proces verbal luat în ședința a VIII-a plenară, ținută la 3 August 1940 în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2346/1940.*

și 5 luni din anii „serviți” înainte de definitivare, începând cu data de 1 ianuarie 1930, pentru contribuție la Fondul Patronal de Pensiuni, calculat după clasa a V-a de salarizare, prevăzut în *Pragmatica de serviciu* din 1939, având un salariu de bază de 2500 lei lunar; în 1942, prin decizia nr. 79, Minodora Cristea a fost asimilată salarial cu funcționarul Statului și încadrată ca impiegată cu 1 gradație (A/9/34) având salariul de bază de 6600 (brut) lunar; conform deciziei nr. 61/1947 ea a fost încadrată după noul Statut al funcționarilor publici în funcția în care se găsea, luându-se ca bază anii de serviciu și pregătirea școlară, fiind încadrată pe funcția de impiegat, categoria VII, clasă de salarizare 15; de-a lungul timpului la Asociațiune ea a îndeplinit sarcini la Registratură, la arhivă și la bibliotecă (secția periodicelor)³⁵⁵. Ea își motivează cererea pe următoarele argumente: în ceea ce privește funcția, a fost cea mai slab încadrată, „deși funcțiunea pe care o îndeplinește este departe de a fi de ultimă importanță”; de 12 ani ea nu mai funcționează ca impiegată, ci ca ajutor de bibliotecar; *Statutul funcționarilor publici* prevedea că, în cazuri excepționale, șeful administrației putea atribui funcția vacantă oricărui salariat din administrație, chiar dacă nu îndeplinește condițiile de studii sau pregătire profesională, însă dă dovadă de competențe. Comitetul central îi răspunde, la propunerea Comisiei financiare, că i se va schimba încadrarea după ce se va proceda la o analiză a situației tuturor funcționarilor³⁵⁶.

---

³⁵⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1548/1947.

³⁵⁶ *Proces verbal luat în ședința comisiunii financiare, ținută la 4 Iulie 1947 în Sibiu*. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1837/1947, și *Proces verbal luat în ședința a VII-a (plenară) a Comitetului central, ținută la 5 Iulie 1947 în Sibiu*, dec. 78. Fond citat, document nr. 1838/1947.

Nu am reușit să stabilim cu exactitate împrejurările în care Minodora Cristea a intrat în serviciul bibliotecii; o variantă plauzibilă ar fi recrutarea ei de către Horia Petra-Petrescu la activitățile de reorganizare a bibliotecii din perioada 1929-1931, ea fiind repartizată la secția publicațiilor periodice, o perioadă de timp împreună cu Victoria Jourca, responsabilă acestei secții încă din perioada lui Ioan Banciu. Cert este că, spre deosebire de Aurel Ciungan, solicitările ei adresate conducerii Asociațiunii sunt, cel mai adesea, unele de ordin administrativ, cu referire strictă la activitatea bibliotecii; regăsim astfel, solicitări de alocări financiare pentru achiziții, precum cele din 1936³⁵⁷ și 1939³⁵⁸, sau înștiințări cu privire la unele donații sau situații speciale intervenite³⁵⁹. În anul 1940, în ședința Comitetului Central din 3 august, se face cunoscută solicitarea Minodorei Citirigă de a se găsi un loc potrivit pentru colecția de publicații periodice, deoarece depozitul era plin; Biroul aduce la cunoștință faptul că, în urma introducerii gazului în clădire, o încăpere de la subsol, în care de obicei erau

---

³⁵⁷ Minodora Citirigă solicită 30 lei pentru achiziționarea M.O. 110/14 mai, partea a II-a. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1814/1936.

³⁵⁸ se aprobă propunerea Minodorei Citirigă de solicitare reînnoire abonament la „L’illustration” pentru anul 1939, DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 259/1939

³⁵⁹ *Anuarul Liceului Gheorghe Lazăr din Sibiu*, 1937/1938 și 1938/1939. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2851/1939; revista *Romana*, 1-2 și 11-12/1938 de la Instituto di Cultura Italiana. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2873/1939. Administrația ziarului *România* anunță că a expirat abonamentul bibliotecii la ziar; se trimite răspuns că biblioteca nu are abonament și că ziarul intră în colecțiile bibliotecii cu titlul de drept de depozit legal. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3482/1939.

depozitate lemnele pentru foc, s-a eliberat și ar putea fi amenajată pentru reviste și ziare; în acest sens a și fost solicitat un deviz estimativ de la firma Gheorghe Baciuc pentru podirea încăperii și confecționarea de rafturi (19.600 lei). Comitetul Central autorizează Biroul să pună în practică lucrările de amenajare a încăperii. Tot acum, Minodorei Citirigă i se acordă concediul de odihnă de o lună începând cu data de 1 august, sala de lectură urmând a fi închisă, conform regulamentului³⁶⁰. Ea va beneficia, la fel ca și ceilalți funcționari ai Asociațiunii, de majorări salariale periodice, după cum urmează: Minodora Citirigă (împiegată cu 17 ani vechime) și Valeria Comșa (dactilografă cu 18 ani vechime) primesc câte o gradație începând cu data de 1 august 1942, având un salariu brut de 7000 lei (6600 lei + 400 lei bani de chirie)³⁶¹; mărire de salariu, de la 6600 la 7200, „după principiile în vigoare la funcționarii de Stat și Codul Funcționarilor Publici, începând cu 1 aprilie 1943³⁶²; majorare salarială cu „îndemnități de scumpete nete noi” – 10.800 lei³⁶³; majorare salarială – 34.400 lei³⁶⁴; majorare salarială începând cu luna aprilie 1947 – 1.904.000 lei – „în raport

---

³⁶⁰ *Proces verbal luat în ședința a VIII-a plenară, ținută la 3 August 1940 în Sibiu.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2346/1940.

³⁶¹ *Tabloul salariilor funcționarilor definitivi ai „Asociațiunii”, aprobat în ședința din 4 iulie 1942 a Comitetului Central.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1561/1942.

³⁶² *Proces verbal luat în ședința a IV-a (ordinară) a Comitetului Central, ținută la 3 Aprilie 1943 în Sibiu.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1439/1943.

³⁶³ *Proces verbal luat în ședința a XIII-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 2 Octombrie 1943 în Sibiu.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3133/1943.

³⁶⁴ *Proces verbal luat în ședința comisiunii financiare, ținută la 2 Noiembrie 1945.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2827/1945.

cu noul minim de rezistență, conform Statutului funcționarilor publici³⁶⁵.

În ședința din 18 ianuarie 1949, analizând situația financiară și pe cea a personalului Asociațiunii, membrii Consiliului de conducere al Asociațiunii au constatat că venitul lunar al patrimoniului Asociațiunii era de „cca 25.000 lei lunar, iar statul de salarii totalizează suma de 34.000 lei lunar”; ca urmare, Consiliul decide concedierea a trei dintre cei cinci funcționari (Nicolae Băilă, Minodora Cristea și Carol Comșa), rămânând ca absolut necesari oamenii de serviciu Gheorghe Mărină și Maria Bără; este considerat necesar și postul pe care îl ocupa Minodora Cristea la Bibliotecă (la secția Periodice; născută în 1901, salariu 6.702), dar „această persoană nu corespunde din punct de vedere al cerințelor serviciului”. În privința acestui post, Consiliul decide „să se angajeze o tovarășe capabilă la Bibliotecă, secția „Periodice” pe lângă d-na Cristea Minodora, spre a fi inițiată în serviciu – și care să corespundă din toate punctele de vedere”³⁶⁶; totuși, începând cu data de 1 februarie 1949, Minodora Cristea este încadrată în funcția de arhivist ajutor, categoria I 4.3, cu salariul de 4.588 lei³⁶⁷. Ea va rămâne în această funcție până în anul 1951, când se va pensiona³⁶⁸.

---

³⁶⁵ *Proces verbal luat în ședința a V-a (ordinară) a Comitetului central, ținută la 3 Mai 1947 în Sibiu, dec. 63. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1252/1947 și document nr. 1321/1947.*

³⁶⁶ *Proces verbal. Astăzi, 18 Ianuarie 1949, orele 13, Dresat în ședința Consiliului de conducere a Asociațiunii [...]. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 210/1949.*

³⁶⁷ *Proces verbal. Astăzi, 19 Aprilie 1949, orele 18, Dresat în ședința Consiliului de conducere a Asociațiunii [...]. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 195/1949.*

³⁶⁸ *Cfr. Bibliotecarii „Astrei”. (1861-1999). Dicționar, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 25.*

Petre Olariu (1940-1944) – Aurel Gherasim (1940-1952)

Începând cu luna iunie 1940, Petre Olariu va prelua deci, în calitate de „substituit de bibliotecar”, activitățile de care răspundea Aurel Ciungan la bibliotecă, pentru a continua lucrările la Biblioteca centrală, urmând a primi o remunerație egală cu cea pe care o primea Aurel Ciungan³⁶⁹. Aurel Ciungan era ajutor de bibliotecar, iar Petre Olariu îndeplinea funcția de bibliotecar, chiar dacă „substituit”. Comitetul central îi va acorda încredere destul de mare, majoritatea propunerilor sale fiind aprobate. Biblioteca deținea la preluarea sa de către Petre Olariu 82.924 de volume (cărți), primindu-se de la 31 iulie anul precedent un număr de 5.574 de cărți; au fost împrumutate 1.083 de volume, numărul cititorilor fiind de 660; existau la această dată 4.281 de colecții de ziare și reviste, la sala de lectură înregistrându-se 2812 cititori³⁷⁰.

Prin decizia nr. 120 luată de Comitetul central în ședința din 6 iulie 1940, Aurel Gherasim³⁷¹ este angajat,

---

³⁶⁹ *Proces verbal luat în ședința (pleneră) a VI-a a comitetului central, ținută la 1 Iunie 1940 în Sibiu, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1556/1940.*

³⁷⁰ *Raport general pe anul 1940. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document numărul 2264/1940; de fapt este vorba de anul administrativ 1939/1940.*

³⁷¹ S-a născut la 24 martie 1910 la Ocna Sibiului; după absolvirea Liceului „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, a urmat cursurile Facultății de Științe din Strassbourg, continuându-le la cea similară a Universității din Cluj. În 1952, după ce pleacă de la Biblioteca „Astra”, se angajează muzeograf principal la Muzeul Brukenthal. A fost pasionat de astronomie și fizică, publicând studii și rezultate ale cercetărilor despre mișcarea materiei, relațiile cosmice etc. în publicațiile

provizoriu, ca ajutor de bibliotecar; acesta era cunoscător a 6 limbi străine și era nemobilizabil datorită confesiunii religioase reformată de care aparținea; comisia financiară, întrunită în ședință în data de 5 septembrie, propune acordarea lui Aurel Gherasim a unei remunerații de 3000 lei lunar, începând cu data de 15 iulie și până la sfârșitul anului, urmând ca începând cu luna ianuarie 1941 acestuia să i se stabilească salariul în cadrul Bugetului; Petre Olariu, în ședința din 7 septembrie a Comitetului central, face cunoscute lucrările demarate de el la bibliotecă și propune ca biblioteca să fie închisă pentru public până la 15 octombrie; Comitetul central aprobă propunerile comisiei financiare și a lui Petre Olariu³⁷².

Comisia financiară întrunită în ședința din 4 decembrie 1940 propune angajarea lui Aurel Gherasim ca ajutor de bibliotecar pentru perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 1941 cu un salariu brut de 4500 lei (4000 salariul, la care se mai adaugă un spor de scumpete de 500 lei); Comitetul central aprobă propunerea în ședința din 7 decembrie 1940 (decizia nr. 174); tot în această ședință se decide majorarea salarială a funcționarilor cu 15%, începând cu data de 1 ianuarie 1941 (decizia 176). Comisia publicațiilor întrunită în ședința din 5 decembrie 1940 acceptă oferta lui David Prodan de a face, gratuit, gruparea și catalogarea

---

Academiei de Științe a R.S.R., în *Cahier de Physique* (Franța), *Astrophysical Letters* (Anglia); colaborator apropiat al lui Louis de Broglie, membru al unor societăți de astronomie din Franța și Belgia. A murit la Sibiu, în 31 august 1988. Cfr. *Bibliotecarii „Astrei”. (1861-1999). Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 35.

³⁷² *Proces verbal luat în ședința a IX-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 7 Septemvrie 1940 în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2552/1940.*

diverselor documente, acte, scrisori, manuscrise, imprimate etc. din Biblioteca Centrală (lucrare care ar putea fi făcută în termen de o lună de zile); unul dintre funcționarii bibliotecii urma să-l ajute, alocându-i-se ca spațiu de lucru sala de ședințe a Comitetului central (decizia 183); de asemenea, Comisia bibliotecilor recomandă Comitetului central să ia măsurile cuvenite pentru modificarea Regulamentului bibliotecii (Petre Olariu înaintează un proiect de regulament); Iuliu Moldovan, președintele Asociațiunii prezintă propunerea de colaborare a Bibliotecii Universității (vezi 3305/1940); va fi constituită o comisie formată din Gheorghe Preda, Ioan Lupaș și Petre Olariu care, împreună cu directorul Bibliotecii Universității, Ion Mușlea, urma să studieze această propunere³⁷³.

În ședința din 7 iunie 1941, Comitetul central aprobă solicitările lui Petre Olariu de a se închide biblioteca pentru public în lunile iulie și august, în acest interval urmând a se lucra la aranjarea cartotecii, la catalogarea, inventarierea și numerotarea cărților nou intrate în bibliotecă; de a se introduce, în această perioadă, orarul de vară, la fel ca și la Administrația centrală, program 8 – 14; acordarea concediului pentru funcționarii bibliotecii tot în această perioadă, cu condiția asigurării permanenței la bibliotecă (cel puțin un funcționar)³⁷⁴. Lui Petre Olariu i se eliberează un certificat (28 august 1941) în care se specifică faptul că funcționează ca bibliotecar la Biblioteca Centrală

---

³⁷³ *Proces verbal luat în ședința a XII-a (plenară) a comitetului central, ținută la 7 Decembrie 1940 în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3332/1940.*

³⁷⁴ *Proces verbal luat în ședința a VI-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 7 Iunie 1941 în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1763/1940.*

a Asociațiunii și că, serviciul său fiind de utilitate publică importantă „acum în preajma deschiderii școlilor secundare și mai ales a Universității, ai căror elevi și studenți consultă în măsură foarte mare cărțile din Biblioteca Asociațiunii”, să fie scutit de alte îndatoriri de interes public, Petre Olariu fiind indispensabil în această funcție, neputând fi înlocuit cu un alt funcționar sau cu o altă persoană³⁷⁵. Este posibil ca această adeverință să-i fi servit pentru a fi scutit de mobilizare pe front.

Aurel Gherasim se va face remarcat în serviciul de la bibliotecă; la 30 august 1941 i se aprobă cererea de a stabilire a programului la bibliotecă pentru intervalul 1 septembrie – 15 octombrie, în schimbul renunțării sale la concediu, după cum urmează: în zilele de marți și vineri, zile „în cari se împrumută cărți acasă”, la fel ca și în zilele în care prezența sa este considerată necesară, de la 9 la 12, respectiv de la 15 la 18; în celelalte zile de lucru între orele 8 și 14 (conform programului de vară)³⁷⁶.

Profitând de vizita ministrului subsecretar de stat în Ministerul Culturii Naționale, Enric Oteteleşanu, președintele Asociațiunii i-a înmănat un memoriu (nr. 2887/1941) prin care solicita o subvenție, „cu care să facem față nevoilor curente și să pună la dispoziția Bibliotecii noastre 2-3 profesori utilizați pentru desăvârșirea lucrărilor de catalogare dela această Bibliotecă”; în ședința din 4 octombrie 1941 a Comitetului central, Inspectoratului Județean Școlar Sibiu aduce la cunoștință faptul că, prin Ordinul Ministrului Culturii Naționale nr. 26077/1941, sunt transferate la Biblioteca Centrală a Asociațiunii, următoarele persoane: Eliza Cioloboc,

---

³⁷⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2598/1941.

³⁷⁶ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2636/1941.

refugiată din Comuna Oaia, județul Mureș; Silvia Balca, învățătoare titulară în comuna Sohodor, județul Brașov; Elisabeta Nicoară, învățătoare titulară în comuna Slimnic, județul Sibiu și Cioloboc Ioan, învățător titular refugiat din comuna Oaia, județul Mureș; primele trei s-au prezentat la bibliotecă începând cu data de 1 Octombrie 1941, Ioan Cioloboc nu s-a prezentat, fiind mobilizat pe front. Comitetul central îi acceptă pe toți cei detașați, aceștia, plătiți prin Inspectoratul școlar, urmând a fi folosiți exclusiv la refacerea catalogului sub îndrumarea lui Ion Mușlea; cele trei doamne urmau să adreseze câte o cerere Comitetului central, obligându-se la respectarea orelor de serviciu și a regulamentelor Asociațiunii. Petre Olariu, împreună cu Ion Mușlea și Ion Breazu, trebuiau să întocmească un nou regulament al Bibliotecii. Dat fiind faptul că spațiul Sălii de lectură era insuficient pentru „publicul cititor și cei cari ar dori să facă studii mai serioase, consultând cărțile din Biblioteca instituțiunii noastre”, președintele Asociațiunii propune mutarea actualii săli de ședințe la etajul I, „unde sunt expuse panourile cu furci”, rămânând astfel spațiu suplimentar pentru lectură și studiu (dec. 161). Președintele Asociațiunii își exprimă părerea conform căreia ar fi necesară achiziționarea de către Bibliotecă a cărților din străinătate referitoare la problemele românești, lucru pentru care cere Comitetului Central alocarea unei sume de 60-70000 lei din articolul „Fondul pentru deschidere de credite extraordinare” din bugetul pe anul 1942³⁷⁷.

---

³⁷⁷ *Proces verbal luat în ședința a XI-a (plenară) a comitetului central, ținută la 4 Octomvrie 1941 în Sibiu, dec. 147. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2949/1941.*

În ședința Comitetului Central din 1 noiembrie 1941 se discută unele propuneri ale lui Petre Olariu, în continuare „substituit de bibliotecar”, cu privire la așezarea cărților și a fișierelor în Biblioteca Centrală a Asociațiunii³⁷⁸; el prezintă și o ofertă pentru confecționarea unui dulap nou de stejar, necesar pentru așezarea fișelor, în valoare de 10.000 lei. Comitetul decide comandarea fișierului solicitat (cerându-se încă o ofertă în acest sens), să se dea curs propunerilor lui Gheorghe Moga, precum și să se studieze din nou modalitatea construirii unei săli-magazie în curtea Muzeului, de-a lungul peretelui dinspre Baia Populară, pentru „așezarea” revistelor și ziarelor³⁷⁹.

În anul următor, în ședința Comitetului din 3 ianuarie, se aprobă cererea lui Aurel Gherasim de prelungire a angajării sale în funcția de ajutor de bibliotecar cu încă un an, după avizul favorabil al comisiei financiare din ședința din 2 ianuarie 1942³⁸⁰, iar o lună mai târziu, Comitetul Central aprobă propunerea comisiei financiare, întrunită

---

³⁷⁸ Propuneri înregistrate cu numărul 3105/1941. Documentul nu s-a găsit în fondul de arhivă cercetat; s-a dat însă citire, în ședința amintită, unei rezoluții a lui Gheorghe Moga, vicepreședinte al Asociațiunii pe probleme administrative, și anume: „Cu scopul de a câștiga loc pentru cărțile nou sosite sunt de părere ca dulapurile din biroul Bibliotecarului să fie golite, arhiva să fie depusă în un local din pivniță, iar dulapurile să fie utilizate pentru bibliotecă. Prin aceasta am câștiga local suficient pentru 2-3 ani și nu ar fi necesar să confecționăm dulapuri noi. /În tot cazul ar fi necesar ca chestia Bibliotecii, împrumutătorii cărților etc. Să fie studiată bine, căci așa cum se întâmplă în prezent e foarte greoi și costisitor.”

³⁷⁹ *Proces verbal luat în ședința a XII. (ordinară) a comitetului central, ținută la 1 Noemvrie 1941, în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3214/1941.*

³⁸⁰ *Proces verbal luat în ședința I. (ordinară) a Comitetului central, ținută la 3 Ianuarie 1942, în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 26/1942.*

în ședință la 5 februarie 1942, de majorare a salariilor funcționarilor Asociațiunii: Minodora Citirigă 5000, Aurel Gherasim 7000, excedentul financiar înregistrat de Asociațiune în anul 1941 fiind de peste 500000 lei³⁸¹.

Ioan Breazu și Ion Mușlea sunt rugați să întocmească un proiect de reorganizare a arhivei, în special colecția de documente familiale și cea privitoare la istoria Ardealului; se revine asupra planului unei construcții în curtea Casei naționale, solicitându-se, în acest sens, părerea unui arhitect al Universității; destinația clădirii era de a deservi Universitatea pe timpul refugiului, urmând ca mai târziu să fie atribuită Bibliotecii și Muzeului; se prevede pentru bibliotecă, în plus față de bugetul alocat, suma de 50000 lei pentru achiziție de carte referitoare la România, editată în străinătate, precum și pentru alte „necesități” și alți 50000 pentru „compactarea cărților și revistelor”; se decide procedarea la o reîncadrare salarială a funcționarilor, având ca termen de comparație încadrările salariale existente în alte instituții de stat sau particulare, și fixarea acestora în așa fel încât să nu mai fie nevoie de majorări sau scăderi a acestora „pentru a înlătura pe viitor discuțiile în ședințele Comitetului central”. Se aprobă solicitarea lui Petre Olariu de a se introduce orarul de vară la bibliotecă în perioada 1 iulie – 31 august 1942; biblioteca va fi închisă pentru cititori, în intervalul 8-14 lucrându-se la „aranjarea cărților” și făcându-se pregătirile pentru începerea noului an școlar³⁸²; de asemenea, face cunoscută intenția familiei

---

³⁸¹ *Proces verbal luat în ședința a IV-a (ordinară) a Comitetului central, ținută la 7 Februarie 1942 în Sibiu.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 391/1942.

³⁸² De fapt, se muta și arhiva în încăperea de lângă scenă, etajul al II-lea. *Proces verbal luat în ședința a VIII-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 5 Iunie 1942 în Sibiu.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2096/1942.

Hârșianu de a vinde bibliotecii o importantă colecție de publicații³⁸³; concediile urmau a fi acordate în așa fel încât, Petre Olariu și Aurel Gherasim să fie prezenți la bibliotecă³⁸⁴. Comitetul aprobă programul propus și face cunoscut faptul că Ministerul Culturii Naționale, prin adresa 72434/1942, a fost prevăzut în bugetul pe anul 1942/1943 un al doilea post de bibliotecar, cu salariul lunar de 10.200 lei, post pentru ocuparea căruia îl propune pe Aurel Gherasim, „actual funcționar la bibliotecă”, el trebuind însă „să se mai inițieze în lucrările necesare la Bibliotecă și a face și oarecari studii în privința muzeologiei, pentru ca eventual mai târziu să poată fi util și Muzeului central”. Pentru accelerarea lucrărilor de reorganizare a Bibliotecii Centrale, Comitetul decide să se facă o nouă intervenție la Ministerul Culturii Naționale pentru detașarea a încă doi profesori secundari (la Muzeu – n.n.) și a două învățătoare la bibliotecă, adresa către minister urmând a fi prezentată personal de către Silviu Țeposu, care deținea funcția de inspector general școlar³⁸⁵; la 5 septembrie 1942, Inspectoratul Școlar Județean Sibiu aducea la cunoștință faptul că Ministerul Educației Naționale a aprobat detașarea învățătoarelor Silvia Balca,

---

³⁸³ *Proces verbal luat în ședința a IX-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 6 Iunie 1942 în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1818/1942.*

³⁸⁴ *Proces verbal luat în ședința a VIII-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 5 Iunie 1942 în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2096/1942.*

³⁸⁵ *Proces verbal luat în ședința a IX-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 6 iunie 1942, în Sibiu, dec. 1802. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1818/1942.*

Eliza Cioloboc și Elisabeta Nicoară și pentru anul școlar 1942/1943 (prin decizia 153990/1942)³⁸⁶.

La solicitarea lui Petre Olariu, Comitetul Central aprobă menținerea orarului de vară la bibliotecă până în data de 25 septembrie, pe motiv că școlile își încep activitatea doar la 28 septembrie și că mai era de lucru la bibliotecă (vicepreședintele administrativ Gheorghe Moga se opune)³⁸⁷.

În ședința din 3 octombrie 1942, Ion Mușlea va prezenta Comitetului Central un raport referitor la situația bibliotecii Asociațiunii întocmit, se pare, de către Dumitru St. Petruțiu, bibliotecar-ajutor la biblioteca clujeană; raportul prezenta biblioteca Asociațiunii într-o lumină nefavorabilă, în parte, pe bună dreptate. O lună mai târziu, Aurel Gherasim va prezenta și el un raport, replică la raportul lui Dumitru Petruțiu (mai multe detalii cu privire la acest episod, *vezi* capitolul următor, precum și textul integral al replicii din *Anexe*); prezentăm aici faptul că, la venirea în bibliotecă a lui Petre Olariu și a lui Aurel Gherasim, conform raportului acestuia din urmă, cei doi au găsit „vreo 10.000 de opere netrecute la inventar, neselectionate, nearanjate, nenumerotate și în bună parte chiar necatalogate sau cu fișe defecte”, ei reușind după un an de zile aranjarea acestora după format și întocmirea fișelor în cele 16 secțiuni ale catalogului pe materii; aranjarea în ordinea alfabetică pe secțiunile catalogului era defectuoasă, multe fișe regăsindu-se la cu totul alte

---

³⁸⁶ *Proces verbal luat în ședința a XIV-a (plenară) a comitetului central, ținută la 5 Septemvrie 1942, în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2701/1942.*

³⁸⁷ *Proces verbal luat în ședința a XIV-a (plenară) a comitetului central, ținută la 5 Septemvrie 1942, în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2701/1942.*

secțiuni, bibliotecarii procedând doar la o aranjare provizorie, în situația în care cei doi au asigurat și împrumutul de publicații către cititori (majoritatea acestora provenind din rândul studenților, Biblioteca Universității nefiind încă deschisă), iar jumătate din colecțiile de carte și periodice nu erau trecute în inventar³⁸⁸. Este foarte posibil ca caportul să fi fost însoțite și de replici verbale dure, în ședința amintită a Comitetului, Silviu Țeposu fiind „de părere să se caute, ca supărările isvorâte din cauza aceluia raport între funcționarii Bibliotecii noastre, să fie pe cât posibil înlăturate pe cale amiabilă”; Comitetul decide ca de acum „persoane străine de bibliotecă vor putea intra în sălile cu cărți numai în prezența unui funcționar dela Biblioteca noastră”, iar împrumutul cărților vechi se putea face doar cu aprobarea specială a președintelui Asociațiunii³⁸⁹. Ulterior, Dumitru Petruțiu își va reconsidera poziția față de bibliotecarii în funcție ai Asociațiunii, afirmând că raportul său făcea referire la foștii bibliotecari³⁹⁰.

În ziarul *Universul* nr. 304 din 6 noiembrie 1942 se publică o restricție aplicată la cărți scrise de evrei; Petre Olariu îi face cunoscut acest fapt președintelui Asociațiunii, „în ultimul timp s’au înmulțit cetitorii, mai ales cetitoarele de origine etnică evreiască cari caută cu predilecție autori evrei”, și solicită intervenția Asociațiunii pentru a obține lista publicațiilor interzise; la 10 noiembrie

---

³⁸⁸ *Replica d-lui Aurel Gherasim la raportul d-lui D. Petruțiu*. DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 3403/1942.

³⁸⁹ *Proces verbal luat în ședința 16 (XVI) ordinară a Comitetului central ținută în 7 Noiembrie 1942 în Sibiu*, dec. 158. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3440/1942.

³⁹⁰ *Replica d-lui Aurel Gherasim la raportul d-lui D. Petruțiu*. DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 3403/1942.

este înaintată o adresă Prefecturii Sibiu prin care se solicită această listă „pentru a putea face la Biblioteca instituțiunii noastre scoaterea cărților scrise de autori evrei și întocmirea unui fișier deosebit al acestor cărți”³⁹¹.

Aurel Gherasim solicită suma de 5000 lei pentru achiziționarea unor tratate de biblioteconomie și bibliografie, „tratate absolut indispensabile pentru munca bibliotecarului într’o bibliotecă de proporțiile Bibliotecii instituțiunii noastre”; învățătoarele detașate la Biblioteca Centrală a Asociațiunii solicită aprobarea orarului pe care l-au avut și la Biblioteca Universității, adică 8-13, deoarece după-amiaza este necesară prezența lor acasă pentru îngrijirea copiilor; Petre Olariu, în continuare „substitut de bibliotecar”, propune aprobarea orarului solicitat pentru toți funcționarii bibliotecii, urmând ca după-amiaza, între orele 15 și 18, serviciul să fie asigurat prin rotație de către cei doi funcționari, respectiv Petre Olariu și Aurel Gherasim³⁹², împreună cu una dintre doamnele detașate; Comitetul aprobă propunerea urmând ca Petre Olariu să stabilească ordinea efectuării serviciului în partea a doua a zilelor; totodată Comitetul solicită începerea demersurilor pentru pensionarea lui Horia Petra-Petrescu, secretar literar și bibliotecar, începând cu data de 1 septembrie 1943³⁹³.

În luna august 1943, învățătoarele Silvia Balca, Eugenia Gabor, Eliza Cioloboc și Elisabeta Nicoară solicită menținerea detașării lor la bibliotecă și pentru anul școlar 1943/1944;

---

³⁹¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3436/1942.

³⁹² Probabil că se referă doar la secția de publicații monografice, având în vedere faptul că în bibliotecă mai era angajată și Minodora Citirigă, la secția ziare și reviste (publicații seriale).

³⁹³ *Proces verbal luat în ședința a IV-a (ordinară) a Comitetului Central, ținută la 3 Aprilie 1943 în Sibiu*. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1439/1943.

Comitetul central îi solicită lui Silviu Țeposu intervenția la minister de resort în acest sens³⁹⁴; o lună mai târziu, Comitetul central aprobă solicitarea lui Petre Olariu de a se amâna deschiderea bibliotecii până la data de 15 septembrie (dată la care începea și anul școlar), „întrucât lucrările de amenajare la bibliotecă încă nu sunt terminate”³⁹⁵.

În ședința din 1 aprilie 1944, Comitetul Central ia decizia ca Petre Olariu să fie detașat pe timp nelimitat de la bibliotecă la tipografie, cu atribuția de director, urmând să primească începând cu acea dată, pe lângă „diurna de la bibliotecă ce se va achita și în viitor tot de „Astra” și o diurnă de Lei 7000. – brutto din partea tipografiei, achitată lunar”³⁹⁶; se aduce la cunoștință faptul că Ministerul Culturii Naționale a aprobat detașarea la bibliotecă pentru anul școlar 1944/1945 a Steluței Cojocar; Elisabeta Nicoară și Eliza Cioloboc solicită și ele menținerea detașării; Gheorghe Moga se opune acestor detașări deoarece cele două doamne au lipsit de la serviciu 3-4 luni „fiind dispersate cu copiii lor la sate”; este aprobată doar cererea Elisabetei Nicoară³⁹⁷.

La 5 decembrie 1944 Aurel Gherasim propune scoterea din uz a registrelor în care se făcea evidența împrumuturilor (care se epuizau oricum în cel mult două

---

³⁹⁴ *Proces verbal luat în ședința a XI-a (plenară) a comitetului central, ținută la 7 August 1943 în Sibiu.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2780/1943.

³⁹⁵ *Proces verbal luat în ședința (plenară) a XII-a a comitetului central, ținută la [?] Septembrie 1943 în Sibiu.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2948/1943.

³⁹⁶ *Proces verbal luat în ședința (ordinară) a V-a a comitetului central, ținută la 1 Aprilie 1944 în Sibiu, dec. 114.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 975/1943.

³⁹⁷ *Proces verbal luat în ședința a IX-a (plenară) a Comitetului central ținută la 2 Septembrie 1944 în Sibiu, dec. 178.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1686/1944.

luni), apreciind acest sistem de evidență ca fiind „foarte nepractic, nesigur, foarte costisitor și de o mânăuire greoaie, mânăuire care pe măsură ce crește numărul împrumutătorilor, devine din ce în ce mai imposibilă”. Dat fiind prețul mare, Gheorghe Moga se va interesa personal de această cartotecă și va aproba implementarea noului sistem în data de 10 decembrie 1944³⁹⁸.

Julius Ernst Gyurgyevich, secretarul Muzeului Baron Brukenthal din Sibiu, solicită în vederea achiziționării, în 18 decembrie 1944, volumul I din Enciclopedia Română „a lui Dr. Diaconovich”, acest volum lipsind din biblioteca

---

³⁹⁸ Redăm în continuare textul documentului: „Nici nu e de mirare că acest sistem nu este întrebuințat în nici o bibliotecă publică modernă, nici chiar în cele modeste și a fost de mult părăsit până și în bibliotecile în care înlăturarea vechilor tradiții constituie o problemă tehnică în mare parte greu de rezolvat. / Cred că pentru Biblioteca Centrală – având în vedere actualul ei stadiu de funcționare și organizare – ar fi potrivită o cartotecă cu buletine individuale, aranjate alfabetic după numele împrumutătorilor. Buletinele vor fi plătite de către împrumutător (10-20 lei), fiecare buletin urmând a fi întrebuințat pentru ca 30-40 împrumuturi. / În felul acesta cheltuielile considerabile ce le-am avea și de aici înainte cu registrele (astăzi un singur registru cred că ar costa cel puțin 2000-3000 lei și anual am avea nevoie de vreo 3 registre), s’ar reduce la zero, ba s’ar transforma chiar în profit (cheltuielile ce am avea cu buletinele, ar fi mai mici decât ceea ce s’ar încasa pentru ele). / Singura problemă ce s’ar pune cu ocazia schimbării ce am propus în rândurile de mai sus, ar fi procurarea unei cartoteci de calitate și de dimensiuni potrivite scopului. O cartotecă de calitate bună ar costa – ce-i drept – cam mult (poate vre-o 10.000 – 15.000 lei), iar una improvizată n’ar rezolva în mod satisfăcător problema. Am văzut însă o cartotecă de ocazie (anunțată de magazinul de rechizite de birou Zoppelt din str. Regina Maria) cu casetă de lemn tare de 30 x 26,6 x 25 cm, cu 2 alfabete, plăci de aluminiu, etc., în stare foarte bună și cu un preț foarte modest: 3500 lei (prețul acesta e astăzi poate prețul unui singur registru din cele întrebuințate până acum). / Având în vedere cele arătate mai sus, cu onoare vă rog să binevoiți a aproba schimbarea propusă și achiziționarea cartoteci mai sus pomenite. Sibiu, la 5 Dec., 1944”. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1997/1944.

muzeului³⁹⁹. Biblioteca Centrală a Asociațiunii, conform raportului bibliotecarului-ajutor al Asociațiunii din 3 februarie 1945, deținea trei exemplare complete din lucrarea amintită (volumele I-III) și „un exemplar singuratec” din volumul solicitat; în ședința din data menționată, Aurel Gherasim prezintă Comitetului central varianta efectuării unui schimb de publicații între instituții în locul vânzării volumului solicitat; schimbul va avea loc în martie-aprilie același an, biblioteca muzeului oferind 40 de titluri din biblioteca personală, „în mare parte broșuri”, după propria-i declarație, (din care Biblioteca Centrală a Asociațiunii deținea, conform raportului lui Aurel Gherasim din 30 martie 1945, doar patru). Ion Mușlea, directorul Bibliotecii Universității, membru în comisia Bibliotecii din partea Comitetului Central al Astei recomandă efectuarea schimbului de publicații între cele două biblioteci⁴⁰⁰.

La 17 februarie 1945, Comitetul Central solicită de la Ministerul Educației Naționale un post de Director pentru Muzeu; cu această ocazie ei fac o scurtă prezentare a bibliotecii, care ni se pare, pentru prima dată după mult timp, apropiată de realitate: „[...] Biblioteca Centrală numără aprox. 120.000 vol., fiind, după cea din Cluj, cea mai importantă bibliotecă publică a Ardealului, iar în privința publicațiilor privitoare la această provincie unică în toată țara; Arhiva documentară, încadrată deocamdată în această bibliotecă, în care se colectează și se conservă îndeosebi material documentar privitor la Transilvania; [...]

---

³⁹⁹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, documentul nr. 452/1945.

⁴⁰⁰ *Proces verbal luat în ședința a IV-a (ordinară) a Comitetului Central, ținută la 7 Aprilie 1945 în Sibiu*, Dec. 55. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1004/1945 și documentul nr. 1219/1945.

„Astra” a îngrijit de aceste așezăminte, înainte de toate prin angajații săi, care nu erau întotdeauna specialiști și mai erau nevoiți să îndeplinească numeroase alte însărcinări cerute de conducerea centrală a instituției. Atât biblioteca, cât și Arhiva și Muzeul au luat însă o astfel de dezvoltare, încât au nevoie de personal special și cel puțin de un specialist fiecare, pentru a le da o organizare corăspunzătoare tehnicii moderne și a le face astfel cât mai utile publicului și cercetătorilor, pentru care au fost în primul rând create. On. Minister al Educației Naționale a binevoit să ia în bugetul său din ultimii ani două posturi de bibliotecar și două de oameni de serviciu pentru Biblioteca Centrală. Cu toate că ele nu sunt suficiente pentru o bibliotecă atât de mare și de frecventată, cu personalul pus la dispoziție de noi, se poate face deocamdată față cerințelor principale ale instituției. Până acum acest personal îngrijea și de arhivă și Muzeu, adică îngrijea cum putea, fără cunoștințe speciale și fără posibilitatea de a desfășura o muncă mai sistematică pentru organizarea și dezvoltarea lor [...]⁴⁰¹.

Alexandru Vaida Voievod donează Asociațiunii „spre păstrare și studiere” întreaga sa arhivă de familie (14 lăzi) care, în ianuarie 1945, se afla în arhiva istorică a municipiului Brașov⁴⁰².

În ceea ce privește personalului bibliotecii, situația începe să se schimbe în bine. Astfel, Inspectoratul școlar Sibiu întreabă dacă biblioteca ar mai fi dispusă să primească învățători detașați⁴⁰³ iar, începând cu data de 4 aprilie 1945, se înregistrează o nouă creștere salarială pentru o parte din funcționarii Asociațiunii: Minodora

---

⁴⁰¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 560/1945.

⁴⁰² *Proces verbal luat în ședința a I. (ordinară) a Comitetului Central, ținută la 13 Ianuarie 1945 în Sibiu*, Dec. 1. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, documentul nr. 225/1945.

⁴⁰³ *Proces verbal luat în ședința a XII-a (ordinară) a comitetului central ținută la 4 Noembrie 1944 în Sibiu*, dec. 200. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2000/1944.

Citirigă, impiecată cu 2 gradații 18.311 lei brut, Gheorghe Mărină, intendent clasa a II-a, 17.494 lei brut⁴⁰⁴.

Aurel Gherasim (1940-1952)

Am prezentat mai sus contextul în care Aurel Gherasim a fost numit bibliotecar al Asociațiunii (vezi și subcapitolul următor); vom prezenta, în cele ce urmează, situația bibliotecii la venirea sa în bibliotecă: la 31 iulie 1941 erau în bibliotecă 86.535 volume; în intervalul 31 iulie 1940 – 31 iulie 1941 bibliotecă a crescut cu 3685 volume; s-au împrumutat în acest interval 5191 de volume, numărul cititorilor fiind de 2.901. Colecția de reviste și ziare se ridica la 3.200, la sala de lectură înregistrându-se 3.200 de cititori⁴⁰⁵; conform *Raportului general al Comitetului central asupra lucrărilor sale în anul de gestiune 1941/42*, Biblioteca Centrală deținea la 31 iulie (anul de raportare) 91.225 de cărți, cu 4.690 mai multe decât în anul anterior; au fost împrumutate în intervalul 1 august 1941 – 31 iulie 1942, 7.376 de volume, fiind înscriși 3.401 cititori. Colecția de publicații periodice număra 4.519 reviste și ziare, la sala de lectură înregistrându-se 1.500 de cititori. Cu ajutorul și după indicațiile lui Ioan

---

⁴⁰⁴ *Proces verbal luat în ședința a I. (ordinară) a Comitetului Central, ținută la 13 Ianuarie 1945 în Sibiu*, Dec. 7. DJȘAN, Fond „Astra”, Acte, documentul nr. 225/1945, și *Proces verbal luat în ședința a VI-a (ordinară) a Comitetului Central, ținută la 2 Iunie a.c. în Sibiu*, Dec. 73. Fond citat, document nr. 1633/1945.

⁴⁰⁵ *Raport general [al Comitetului Central ...]*. DJȘAN, Fond „Astra”, Acte, documentul nr. 2667/1941.

Muşlea s-a realizat transformarea catalogului tematic în catalog alfabetic, după autori⁴⁰⁶.

Şi în anul administrativ următor au fost menţinute la bibliotecă cele trei doamne învăţătoare detaşate de către minister; la 31 iulie 1943 existau în bibliotecă 95.175 volume; în intervalul 1 august 1942 – 31 iulie 1943, au intrat în bibliotecă 3.950 volume; în aceeaşi perioadă au fost împrumutate la domiciliu 4.399 volume la 3.410 cititori, iar la sala de lectură 2.095 volume la 866 ditori; colecţia de publicaţii periodice număra acum 4.525 colecţii de ziare şi reviste, la sala de lectură înregistrându-se 1.971 cititori. Conform raportului bibliotecarului, lucrările de transformare a catalogului sistematic în catalog alfabetic începute în anul anterior, au fost finalizate în acest an. Sabin Mureşan, „prim bibliotecar” la Biblioteca Universităţii din Cluj, a ajutat la identificarea, separarea şi prelucrarea a 133 de titluri din Bibliografia Românească Veche (catalogarea a fost realizată de Sabin Mureşan, întocmirea fişelor pentru catalogul alfabetic rămânând în sarcina bibliotecarului Asociaţiunii). Au fost întreprinse lucrări de revizuire a depozitelor de carte, aplicându-se numere pe aproximativ 10.000 de cărţi şi broşuri; au fost întreprinse, de asemenea, operaţiuni de identificare şi catalogare a cărţilor care aveau cotă, dar le lipseau fişele în catalog. Prin transformarea biroului bibliotecarului în sală de depozit s-a reuşit mărirea spaţiului pentru depozitarea cărţilor; au fost confecţionate încă trei dulapuri, „după planuri concepute pe baza unor idei în parte noi”; s-a confecţionat şi un „dulap-fişier” prevăzut cu 40 de cutii

---

⁴⁰⁶ *Raportul general al Comitetului central asupra lucrărilor sale în anul de gestiune 1941/42.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2674/1942.

pentru fișe. Catalogul și biroul în care se efectua împrumutul publicațiilor au fost mutate în vechea sală de lectură, sala de ședințe a Comitetului Central fiind transformată în sală de lectură „în așteptarea unor vremuri mai bune”⁴⁰⁷.

La sfârșitul următorului an administrativ, la 31 iulie 1944, existau în bibliotecă 97.577 de volume, fiind înregistrate și catalogate, din 1 august anul anterior, 2.402 volume; au fost împrumutate 2.957 volume la 2.693 de cititori; la sala de lectură au fost consultate, până la data de 11 aprilie, 1.684 volume de către 684 cititori. Mai existau 4.525 colecții de ziare și reviste; la sala de lectură au fost, până la data de 11 aprilie, 103 cititori. Din cauza operațiunilor de evacuare, începând cu data de 11 aprilie biblioteca a fost închisă pentru cititori, lucrându-se exclusiv la operațiunile de evacuare. „Au fost văzute și selecționate cu această ocazie peste 30.000 de opere, dintre care peste 5000 au fost evacuate în lăzi, iar cca 3000 au fost coborâte în subsolul clădirii în care e instalată Biblioteca. Au mai fost coborâte în acest subsol aproape totalitatea colecțiilor de reviste și ziare ce se aflau în sala veche a depozitului periodicelelor, precum și o parte a colecțiilor aflate în sala cea nouă. S’au găsit, s’au separat, s’au catalogat și au fost evacuate cu această ocazie cca 20 opere din Biblioteca românească veche [Bibliografia Românească Veche – n.n.]. Toate lucrările începute în anult trecut (reinoiri parțiale ale depozitului, etc.) au fost continuate în măsura permisă de împrejurări”⁴⁰⁸; se fac demersuri pentru detașarea la bibliotecă a învățătoarei Otilia Martin din comuna Archita județul Târnava Mare, „al cărei soț este funcționar public în Sibiu”⁴⁰⁹.

---

⁴⁰⁷ *Transilvania*, 1943, p. 11.

⁴⁰⁸ *Raport [...]1943/1944*. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1644/1944.

⁴⁰⁹ *Proces verbal luat în ședința a X-a plenară a Comitetului central ținută la 7 Octomvrie 1944 în Sibiu*, dec. 182. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1750/1944.

La data de 16 ianuarie 1945, Biroul Armistițiului al Prefecturii Județului Sibiu solicită întocmirea în regim de urgență a unei liste a „cărților și revistelor, care intră în categoria celor ce prin conținutul lor dăunează relațiile cu Aliții”. Se specifică faptul că „aceste cărți și reviste vor fi interzise cu desăvârșire publicului. Păstrarea lor în depozit legal se va face cu scopul de a permite consultării științifice de către persoanele îndreptățite din corpul profesorilor universitari și ai specialiștilor”⁴¹⁰; conform rezoluției lui Aurel Gherasim aplicată pe această adresă, lista a fost întocmită la data de 20 ianuarie același an⁴¹¹.

---

⁴¹⁰ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 226/1945.

⁴¹¹ Amintim aici încă un episod de epurare a publicațiilor din bibliotecă petrecut în anul 1939: 14 februarie 1939, Prefectura Județului Sibiu, Confidențial (50/1939): „În conformitate cu ordinul Ministerului de Interne nr. 84/939 confidențial cu onoare Vă rugăm a scoate și a distruge din biblioteca Asociațiunii Astra toate publicațiunile (imprimate, broșuri etc) cu caracter legionar, cari au fost editate sau redactate de însăși organele dizolvate ale fostelor partide „Garda de Fier” și „Totul pentru Țară”.- În ce privește publicațiunile independente, cari au numai articole ocazionale pot fi lăsate.- Numerile festive însă închinat legionarilor vor fi distruse.- Prefect Colonel, M. Cămărașu,„. Se dă lista cu cărțile (27 de titluri) întocmită de Aurel Ciungan, precum și cea cu ziarele și revistele (*Curierul Legionar*, Bacău, nr. 2/1937 și *Iconar*, Cernăuți, nr. 4/1935, nr. 5-12/1936, nr. 1-12/1936-1937, nr. 1/1937) întocmită de Minodora Citirigă, distruse prin ardere, listă datată 5 decembrie 1939, și răspunsul oficialilor Asociațiunii (V. Moga și N. Băilă) cu anexe, datată 11 decembrie 1939: „La stim. DVoastră Nr. 50/1939, avem onoare a Vă face cunoscut, că funcționarii Bibliotecii centrale ai instituțiunii noastre au scos din inventarul acestei Biblioteci cărțile și ziarele cu caracter legionar, indicate în tabloul anexat aci sub ./., și că aceste publicațiuni au fost distruse prin ardere în prezența dlui Ioan Dăncilă, președintele comisiei Bibliotecii și a secretarului administrativ N. Băilă în ziua de 5 Decemvrie a.c.”. DJSAN, 592/1939. Adresa Prefecturii este prezentată în ședința a XVII-a (ordinară) a Comitetului central din 2 decembrie 1939; acum se decide distrugerea publicațiilor (decizia 290). *Proces verbal luat în ședința I-a (ordinară) a*

În raportul său pe anul administrativ 1944/1945, Aurel Gherasim va raporta un număr de 5.842 de cărți și broșuri intrate în bibliotecă; începând cu acest an, raportările sale vor fi mai amănunțite. Aflăm astfel că au fost catalogate 2.546 de titluri, 500 dintre acestea fiind din „restanțe”. S-a procedat și la o selecție a publicațiilor intrate, aproximativ 2.000 de cărți și broșuri rămânând în depozitul legal iar celelalte aproape 1500 de cărți și broșuri, au fost transferate la secția dubletelor. Operațiunile întreprinse în vederea găsirii publicațiilor a căror fișe lipseau din catalogul alfabetic pe autori, în intervalul de cote 1-37.000, începute cu 2 ani în urmă, au fost terminate, fiind identificate și catalogate cu această ocazie aproximativ 600 de titluri. Alte aproape 60 de titluri de cărți vechi românești au fost identificate și prelucrate conform Bibliografiei Românești Vechi, (colecția de carte veche românească număra acum 219 titluri, „între cari numeroase unice”); au fost întocmite fișe pentru catalogul alfabetic pentru toate cărțile vechi românești. Au fost aranjate după mărime și numerotate 1592 de volume, pentru intervalul respectiv (cotele 96.100 - 97.692) întocmindu-se și catalog topografic. 5.000 de fișe noi au fost intercalate în catalogul alfabetic pe autori; aproximativ 5.000 de cărți și broșuri fiind numerotate în depozit. La sala de lectură au fost împrumutate 3.014 titluri la 1.690 cetitori; împrumuturi la domiciliu s-au realizat doar în perioada 14 noembrie 1944 - 12 Ianuarie 1945, împrumutându-se 730 opere, la 642 cititori. Din categoria lucrărilor „extraordnare”, Aurel Gherasim menționează „1. înapoierea și așezarea la loc a cca 8000 cărți și broșuri

---

comitetului central, ținută la 13 Ianuarie 1940 în Sibiu, dec. 3. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 147/1940.

evacuate anul trecut, pentru a fi ferite de bombardamente, 2. Epurarea depozitului”. S-a renunțat la vechiul sistem de catalogare al unor categorii de publicații periodice (anuale, calendare etc.), care făceau parte până în acest an din depozitul cărților; s-a creat o secțiune a publicațiilor incomplete și s-a adoptat unui nou sistem de catalogare a lor; s-a creat, de asemenea, o secțiune de dublete; a fost înlocuit Inventarul, „care oferea prea puține posibilități de control”, cu catalogul topografic.

În ce privea „Secția periodicelor”, numărul colecțiilor catalogate a rămas neschimbat (în anul de activitate 1943-1944 a fost de 4.525 colecții); la Sala de lectură s-au înregistrat 72 de cititori, care au consultat 230 de colecții de publicații periodice; au fost readuse de la Gârbova și așezate la loc aproximativ 200 colecții de periodice evacuate în anul precedent (operațiunile de înapoiere a colecțiilor de periodice nu erau finalizate la data raportării; se proceda, pe măsura reintroducerii în depozit, la o rearanjare a acestora, pregătindu-se și lucrări de catalogare). La „secția manuscriselor” s-au înregistrat 21 de „noui piese”, au fost catalogate alte 37, 21 de documente și manuscrise fiind împrumutate de către 5 persoane la sala de lectură. Raportul face cunoscută și decizia de pensionare a lui Horia Petra-Petrescu, începând cu data de 1 martie 1945, și ocuparea acestui post de către autorul raportului; postul de bibliotecar-ajutor a rămas liber, urmând a fi ocupat prin concurs; din bugetul ministerului au fost plătite și în acest an administrativ 7 persoane detașate din învățământ; a mai fost angajat un om de serviciu, în persoana lui Nicolae Mutu, plătit tot din bugetul ministerului⁴¹².

---

⁴¹² *Raport general despre activitatea „Asociațiunii” pe anul 1944/45.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2375/1945.

La sfârșitul anului 1945, Aurel Gherasim decide că o reorganizare a bibliotecii este absolut necesară, chiar în condițiile în care, teoretic, de o reorganizare făcută de specialiști tocmai a beneficiat; el va ști să profite de menținerea detașărilor persoanelor din învățământul preuniversitar la bibliotecă⁴¹³ și va propune un plan

---

⁴¹³ Numărul persoanelor detașate la bibliotecă era în creștere; printr-o adresă oficială adresată Ministerului Educației Naționale, Direcția Învățământului Primar Normal, semnată de Silviu Țeposu, vicepreședinte al Asociațiunii (și Inspector Școlar General pe județul Sibiu) și Nicolae Băilă, secretar administrativ al Asociațiunii, se solicita menținerea detașărilor în continuare pentru 9 persoane (1. Pitaru Savu, 2. Paraschiv Constantin, 3. Elisabeta Nicoară, 4. Cojocariu Steluța, 5. Martin Otilia, 6. Vasilovici Eugenia, 7. Erhan Claudia, 8. Miha Alexandra, 9. [indescifrabil], la care se mai adauga Ștefania Drăghici), datorită cărora, în anul administrativ 1944/1945, și în cei anteriori, începând cu 1941/1942, „am înregistrat progrese îmbucurătoare”, iar fără „acești acești detașați nu suntem în situația să facem față multiplelor îndatoriri, ce instituțiunea noastră le are, atât față de dorința Onor. Minister al Propagandei, cât și față de bunul mers al lucrărilor instituțiunii noastre”. *DJSAN, Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2193/1945. La 31 octombrie 1945, Aurel Gherasim solicită conducerii Asociațiunii trimiterea unei adrese oficiale către Inspectoratul școlar prin care să se facă cunoscut faptul că personalul didactic detașat la bibliotecă (1. Nicoară Elisabeta, Sibiu; 2. Vasilovici Eugenia, Câmpu Lung Moldovenesc, Bucovina; 3. Miha Alexandra, Sibiu; 4. Erhan Claudia, Sibiu; 5. Martin Otilia, Târnava Mare, Sighișoara; 6. Albescu Maria, Târnava Mică, Blaj; 7. Lăzărici Maria, Sibiu; 8. Tipuriță Maria, Sibiu; 9. Pistrui Nădejda, Sibiu; 10. Enăchescu Gheorghe, Târnava Mare, Sighișoara; 11. Roșescu Malvina, Putna, Focșani; 12. Ciornei Sergiu, Sibiu; 13. Florea Elena, Sibiu; 14. Bozovec Teodora, Rădăuți, Bucovina) s-a prezentat la serviciu (sau continuă să funcționeze la bibliotecă); adresa era necesară pentru că unii dintre cei menționați mai sus întâmpinau dificultăți legate de salarizare, probabil din cauză că Inspectoratul nu cunoștea situația tuturor celor detașați la bibliotecă – de exemplu Malvina Roșescu a fost detașată direct de către Ministerul Culturii Naționale, iar Inspectoratul școlar nu o avea în evidență pentru salarizare. La data de 2 noiembrie, Inspectoratul

amănunțit de reorganizare a bibliotecii, în 10 etape, sub coordonarea sa. Comitetul Central va convoca o ședință specială doar pentru analizarea acestui plan, la 3 decembrie 1945.

Raportul este unul consistent, chiar mai voluminos decât replica sa la raportul lui Dumitru Petruțiu din 1942, și prevede, punctual, ordinea desfășurării activităților de reorganizare, distribuirea sarcinilor pentru fiecare etapă. Este structurat în două părți: „I. Lucrările ce se vor întreprinde în Biblioteca Centrală în anul de activitate 1945-46 și repartizarea personalului care va executa aceste lucrări. / II. Chestiune pusă de către Dnul Vicepreședinte Silviu Țeposu și asupra căreia Domnia Sa a cerut referatul subsemnatului: Dacă și în ce condițiuni poate Biblioteca Centrală să reînceapă împrumutarea cărților? ./”

În prima parte a raportului, Aurel Gherasim face cunoscută o listă cu 17 cadre didactice detașate la bibliotecă în anul școlar 1945-1946 (Nicoară Elisabeta, Martin Otilia, Vasilovici Eugenia, Erhan Claudia, Miha Alexandra, Albescu Maria, Lăzărici Maria, Tipuriță Maria, Pistrui Nădejda, Crețu Elisabeta, Florea Elena, Bozovec Teodora, Miha Elena, Tomescu Victoria, Armeanu Nădejda, Enăchescu Gheorghe și Mărginean Gheorghe). Lacunele organizatorice ale bibliotecii sunt făcute cunoscute fără menajamente: catalog alfabetic pe autori

---

Școlar Sibiu trimite o adresă prin care conducerea Asociațiunii este rugată să specifice care persoane din lista alăturată de cadre didactice detașate la bibliotecă s-au prezentat la serviciu; lista conține, în plus față de cea prezentată mai sus, încă 12 persoane; în răspunsul său din 5 noiembrie același an, Aurel Gherasim mai adăugă pe lista sa încă trei persoane, și anume: 15. Tomescu Victoria, prezentată la 1 noiembrie; 16. Ianopol Larisa, prezentată la 5 noiembrie și 17. Mărginean Gheorghe. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2824/1945.

„aranjat cu prea puțină consecvență și plin de greșeli de aranjare de toate felurile”; catalog topografic doar începând cu cota 96.100; catalog pe materii „cu nenumărate cusururi”; spațiul din depozit utilizat ineficient, numerotare inconsecventă a cărților în depozit, încărcarea depozitului cu „dublete inutile”, existența în depozit a numeroase publicații periodice, „volumele fiecăruia fiind răspândite în locuri diferite ale depozitului”, neaplicarea unui criteriu calitativ în ceea ce privește completarea colecțiilor de publicații din depozitele bibliotecii. Planul de reorganizare, structurat în 10 etape, este redat în secțiunea *Anexe, 1945 – Aurel Gherasim, propuneri de reorganizare a bibliotecii*.

În cea de-a doua parte a raportului său, Aurel Gherasim militează pentru restricționarea împrumutării publicațiilor din bibliotecă ce au regim de depozit legal către toate categoriile de cititori, prelevându-se de dispozițiile legii: „Bibliotecile au îndatorirea să primească exemplarele legale, să le păstreze în condiții potrivite fiecărei categorii, precum și să le pună la dispoziția cercetătorilor, în conformitate cu regulamentele și normele în vigoare la fiecare bibliotecă. / Este interzisă înstrăinarea, distrugerea sau deteriorarea exemplarelor legale”; prin împrumutarea publicațiilor intrate în bibliotecă în urma legii amintite școlarilor și publicului larg, „care de obicei frecventează o bibliotecă populară de împrumut”, dispozițiile legale amintite, erau încălcate deoarece, chiar dacă legea nu pomenea nimic în legătură cu împrumutul la domiciliu, îi menționa, în schimb, pe cercetători. Indirect, această lege ar fi transformat bibliotecă, în partea sa de depozit legal, să-și mențină caracterul elitist, adresându-se doar cercetătorilor, funcționarii cu pregătire pentru organizarea științifică a publicațiilor intrate în Biblioteca Centrală fiind

puțini; în acel moment, după aprecierea lui Aurel Gherasim, nu puteau fi puse la dispoziția cercetătorilor suficient de multe din publicațiile apărute în ultimii 22 de ani, „pe de o parte din cauza defectuoasei organizări a materialului intrat, pe de altă parte – și mai ales – din cauza neurmării exemplarelor legale” deoarece, în ultimii „10 ani au lucrat în Biblioteca Centrală numai 2 funcționari. Este evident, că – chiar fiind foarte bine pregătiți – ar fi fost în totală imposibilitate de a satisface dispozițiunile legii. Totuș, se pierdea vreo 3 zile din săptămână cu împrumuturi cu caracter de bibliotecă populară și școlară. Situația nu e cu mult mai bună nici astăzi. Cu detașaii cari lucrează temporar la noi și n’au pregătirea necesară, nu se pot organiza servicii inexistente. Dar dacă nu putem satisface dispozițiunile legale, cum ne-am putea permite luxul să ne pierdem vremea cu operațiuni pe cari legea nu numai că nu le prevede, dar pare a fi net împotriva lor?” Unul dintre argumentele pe care le folosea Aurel Gherasim în intenția sa era oferit chiar de către lege, atunci când, în lista celor mai importante instituții cu caracter științific din țară (Academia Română, bibliotecile universitare, bibliotecile fundațiilor etc.), se afla și biblioteca Asociațiunii; mai mult de atât, el susținea că în perioada refugiului universitarilor clujeni la Sibiu, Ion Mușlea, directorul Bibliotecii Universității din Cluj și membru în Comitetul central al Asociațiunii, „intenționa, în mai multe rânduri, să propună oprirea împrumuturilor cu caracter de bibliotecă școlară și populară, pentru a ne putea ocupa serios de organizarea științifică a materialului ce posedăm, ca și de a celui care intră mereu, sau care ar trebui să intre. Subsemnatul a fost în acea vreme pentru continuarea împrumuturilor pomenite, din cauză că orașului nostru îi lipsește o

biblioteca populară de împrumut corespunzătoare, dar experiența pe care a adunat-o zi de zi, l-a obligat să-și schimbe felul de a vedea lucrurile”. În concluzie, Aurel Gherasim spunea că „singurul fel de împrumuturi admisibile este cel cu caracter științific pe durată scurtă. În felul acesta și riscurile sunt reduse la minimum posibil, împrumuturile de care vorbim, fiind relativ reduse ca număr, necauzându-ne astfel nici pierderi prea mari de vreme, iar cei cari fac astfel de împrumuturi, își dau mai bine seama de partea de răspundere ce le revine. Dealtfel, nici art. 2 al regulamentului legii depozitului legal nu se opune unei asemenea tratări a materialului intrat, el prevăzând că acest material se va pune la dispoziția cercetătorilor, în conformitate cu regulamentele și normele în vigoare la fiecare bibliotecă. Vechiul regulament al Bibliotecii Centrale – care trebuie înlocuit cu unul nou, fiind depășit de vremuri – interzice împrumutarea cărților epuizate și a periodicelelor. În felul acesta i se asigură materialului depozitului legal măsuri suficiente de protecție”.

În ceea ce privea fondul de publicații provenit din achiziții proprii sau donații care nu prevedeau clauze restrictive în privința împrumutului publicațiilor, concluziile erau asemănătoare: „Nici din materialul românesc propriu nu putem face împrumuturi cu caracter de bibliotecă populară, ba nici împrumuturi cu caracter științific nu e de sfătuit să facem din acest material, el fiind compus aproape exclusiv din cărți cari sunt nu numai epuizate, dar sunt în mare parte de o neprețuită valoare”. Legea nr. 364 din 2 Mai 1945 impunea și ea, indirect, împiedicarea împrumuturilor cu caracter popular; legea prevedea „retragerea din circulație a publicațiilor cuprinzând chiar și numai pasagii care ar putea fi dăunătoare bunelor relații cu Națiunile Unite”, publicații care apăreau în listele publicate în *Monitorul Oficial*; probabilitatea ca volumele care se împrumutau, să conțină

pasaje din cele amintite, spunea Aurel Gherasim, era destul de mare „și odată cartea ieșită din biblioteca noastră, data înapoierii ei – dacă peste tot putem avea certitudinea că această dată va exista – este destul de nesigură. Între timp, însă, cartea în chestiune ar putea să figureze pe una din listele cari apar mereu. În felul acesta ne putem ușor expune rigorilor legii”.

Ca o concluzie generală, Aurel Gherasim propunea ca „Biblioteca Centrală să facă împrumuturi numai cu caracter științific, pe durată scurtă, cu garanții mari și taxă de uzaj (50-100 lei săptămânal de volum) și, eventual cu obligațiunea pentru împrumutător de a fi membru al „Astrei”. Întregul mecanism al împrumuturilor trebuie reorganizat, cel întrebuintat până acum fiind mult prea greoiu, lăsând prea mult loc incertitudinilor de diferite feluri și neoferind suficiente posibilități de control. Onor. membrii ai Comitetului Central, ca și funcționarii cari lucrează în instituția noastră, ar putea beneficia de un regim excepțional, în sensul că ar putea fi scutiți de taxa de uzaj și de obligația de a depune garanții și ar putea împrumuta, în afară de cărți științifice, și cărți de altă natură, lucru admis și în alte depozite legale, ca de ex. la Biblioteca Universității din Cluj”⁴¹⁴.

Pentru a analiza raportul lui Aurel Gherasim, Comisia publicațiilor, formată din Ioan Cosma, Petre Olariu – care va lipsi – și Dumitru Stăniloiaie, este convocată în ședință în data de 4 decembrie 1945; comisia, motivând că scopul pentru care a fost înființată biblioteca a fost acela de se împrumuta cărți în afara instituției, solicită lui Aurel Gherasim propuneri concrete referitoare la modalitatea de împrumut a publicațiilor, „chiar cu restricțiuni cât mai multe”, până la data de 8 decembrie același an, dată la care

---

⁴¹⁴ *Raportul bibliotecarului cu privire la următoarele două chestiuni [...].*
DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3058/1945.

urma să aibă loc o ședință a Comitetului central⁴¹⁵. Propunerile lui Aurel Gherasim sunt prezentate în ședința Comitetului central din 8 decembrie 1945, iar concluzia acestuia era: „Se va întrebuița vechiul regulament provizoriu, cu următoarele modificări: / Împrumuturile se vor face în zilele de Marți și Vineri, între orele 15-17. / Numai elevilor claselor VI-VIII li se va admite să împrumute, garanția minimă va fi de 10.000 (zecemii) lei de volum, iar taxa de uzaj, de minim 500 lei de volum pentru două săptămâni, sau fracțiuni de săptămână. Se va plăti deasemenea o taxă de 500 lei în cazul când va fi necesară deplasarea omului de serviciu pentru înapoierea cărții. / Se va întocmi un catalog aparte al cărților cari se vor împrumuta. În acest catalog vor figura și cărți literare apărute în ultimii cca. 10 ani, chiar dacă nu se mai găsesc pe piață. / Împrumutările vor începe dipăce întocmirea catalogului amintit va fi terminată. Operațiunea întocmirii acestui catalog va dura cca. 3-4 săptămâni [...]”⁴¹⁶.

Lui Aurel Gherasim i se răspunde, în data de 14 decembrie, că i s-au aprobat propunerile pentru anul de activitate 1945/1946 (în ședința Comitetului central din 8 decembrie 1945), dar, în ceea ce privește propunerile pentru regulamentul de împrumut al cărților s-au făcut următoarele modificări: „Garanția să fie de Lei 5000-10000.- pentru o carte luându-se ca bază prețul cărții, iar taxa de uzaj să fie redusă pentru persoane mari la Lei 200.- și pentru elevi la Lei 100.- de carte. / Elevii liceelor să fie admiși la împrumut numai din cl. V-VIII de liceu, iar în cât privește garanția elevilor, aceștia pot fi dispenzați de a o depune, dacă Direcțiunea Liceelor își asumă întreaga responsabilitate pentru restituirea cărților

---

⁴¹⁵ *Convocare ... și Proces verbal luat în ședința comisiei publicațiilor, ținută la 4 Decembrie 1945 în Sibiu, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3098/1945.*

⁴¹⁶ *DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3058/1945.*

împrumutate”. I se solicită elaborarea unui nou regulament al bibliotecii⁴¹⁷.

La începutul anului următor, la solicitarea lui Aurel Gherasim, Comitetul central a aprobat (după o analiză a situației în cadrul Comisiei financiare) plata salariilor funcționarilor de la bibliotecă (plățiți în mod normal de către Ministerul Educației Naționale) la data de 1 a fiecărei luni în proporție de 90% din salariu, datorită întârzierilor cu care ministerul făcea ordonanțările de plată a salariilor⁴¹⁸.

Regionala Sibiu a Ministerului Informațiilor, prin adresa nr. 48 din 6 aprilie 1946, solicită Bibliotecii Centrale a Asociațiunii întocmirea și trimiterea unui „inventar al publicațiilor” scoase din circulație conform Legii Nr. 364 din 2 mai 1946 (sic! este vorba de legea din 1945); Aurel Gherasim a răspuns adresei respective că legea amintită nu prevede „obligația să predea cuiva vre’un inventar și că ar fi bine să i se indice pe baza cărui ordin Ministerial să ia această măsură, pentruca Dsa să aibă o acoperire legală”; ca urmare, Regionala a amenințat instituția cu prezentarea cazului Comisiei Aliate de Control; Comitetul central consideră îndreptățită solicitarea Regionalei și cere bibliotecarului să întocmească inventarul „cu

---

⁴¹⁷ *Proces verbal luat în ședința a XVII-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 8 Decembrie 1945, în Sibiu, dec. 171. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3058/1945 și document nr. 3119/1945.*

⁴¹⁸ *Proces verbal luat în ședința comisiunii financiare, ținută la 7 Februarie 1946, în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 294/1946, și Proces verbal luat în ședința a IV-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 13 Aprilie 1945, în Sibiu, dec. 49. Fond citat, document nr. 909/1946; la data ședinței ministerul nu făcuse ordonanțările de plată a salariilor nici pe luna februarie.*

informațiunile cuvenite în legătură cu epurarea cărților”⁴¹⁹. La 3 august 1946 Aurel Gherasim face cunoscut Comitetului Central faptul că, în data de 24 iulie 1946, un inspector al Comisiei Aliate de Control din București a vizitat Biblioteca Centrală a Asociațiunii „pentru a constata dacă și în ce măsură ne-am conformat dispozițiilor privitoare la scoaterea din circulație a publicațiilor interzise”; în urma unei inspecții în depozitele de carte, inspectorul a identificat câteva cărți, care nu figurau în listele întocmite de Ministerul Informațiilor, dar le-a considerat ca trebuind să facă parte din categoria celor interzise. Între aceste cărți figura și o broșură a editată și tipărită de Asociațiune („Astra” în anii de după războiu (1918-1919), care la pagina 13 conține lozinca „Dela Nistru pân’la Tisa”); inspectorul a solicitat bibliotecarului să întocmească „o listă a publicațiilor necuprinse în liste, izolate însă de noi, pentru a nu avea eventuale neplăceri prin împrumutarea lor la sala de lectură, sau acasă”. Aurel Gherasim, vrând să se dezică de această sarcină, atenționează Comitetul central că, dacă ar proceda conform solicitării, „predarea listei amintite ar putea nu numai să ne aducă în conflict cu alte instituții, dar ar putea să ne pună într’o situație neplăcută chiar față de Ministerul Informațiilor, mai ales în cazul când legea nr. 364/1945 – cuprinsă în broșura nr. 1 a Ministerului Informațiilor, aci alăturată – trebuie interpretată în sensul că bibliotecarul este chemat să izoleze numai publicațiile din liste și nu de a aprecia ce publicațiuni ar fi epurabile”, interpretare cu care era de acord și

---

⁴¹⁹ *Proces verbal luat în ședința a V-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 4 Mai 1945, în Sibiu, dec. 70. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1053/1946.*

jurisconsultului Asociațiunii, D.I. Herția. Situația este prezentată spre analiză Comitetului central⁴²⁰, care decide să se aștepte o intervenție scrisă din partea Comisiei Aliate de control pentru întocmirea unei liste cu cărțile ce urmează a fi epurate și care nu figurează în listele oficiale⁴²¹. Tot în această ședință, la cererea lui Aurel Gherasim, Comitetul decide majorarea garanției minime pentru împrumutul unei publicații de la 10.000 de lei la 20.000 lei, iar taxa de uzaj de la 200 lei la 500 lei, iar pentru elevi și studenți, de la 100 lei la 200 lei; Valeria Comșa este numită de către Ministerul Educației Naționale, prin adresa nr. 222452/1946, dactilografă fără gradație, Grupa A 40, tipul de salarizare 35, în baza avizului Dir. Bibliotecii și în conformitate cu dispozițiile Codului funcționarilor publici, la bibliotecă⁴²².

În luna octombrie a acestui an, Comitetul central a aprobat cererea lui Aurel Gherasim de reducere a orelor de birou la bibliotecă de la șase la cinci ore, „întrucât munca dela bibliotecă ar cere o atenție în permanență încordată, iar tehnica lucrărilor neputând fi redusă la câteva șabloane și cere și un permanent efort de gândire”, pentru o perioadă provizorie și cu condiția de a nu rămâne lucrări restante⁴²³.

---

⁴²⁰ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1662/1946.

⁴²¹ *Proces verbal luat în ședința a IX-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 10 August 1946 în Sibiu*, dec. 100. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1732/1946.

⁴²² *Proces verbal luat în ședința a IX-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 10 August 1946 în Sibiu*, dec. 97. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1732/1946.

⁴²³ *Proces verbal luat în ședința a XI-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 5 Octomvrie 1946 în Sibiu*, dec. 120. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2108/1946.

Până la desființarea Asociațiunii, Aurel Gherasim va mai întocmi încă două rapoarte referitoare la situația bibliotecii; conform celui pentru anul administrativ 1 august 1945 – 1 septembrie 1946, numărul cărților și broșurilor în „Secția cărților” a fost de 5.094; 1.734 de titluri au fost catalogate din acestea, 134 au fost transferate la „Secția periodice”, 120 la cea a dubletelor, „73 la secția transilvanicelor cari nu se cataloghează deocamdată, dată fiind importanța lor redusă, iar restul a fost trecut la depozitul secundar al operelor considerate ca nemeritând a fi catalogate”; lucrările de aranjare după mărime și catalogarea acestora au ajuns la cota 100.490, cu 2.798 mai mult decât în anul precedent, până la această cotă existând și catalog topografic. Cititori la sala de lectură au fost în număr de 170, aceștia împrumutând 4.217 cărți; la domiciliu, împrumuturile au fost făcute începând cu data de 29 decembrie 1945, împrumutându-se 696 titluri către 98 de cititori. Pentru prima dată este redat numărul cititorilor **înscriși** (s.n.) și nu cel al vizitelor la bibliotecă, cum se proceda până la această dată. Din categoria lucrărilor neplanificate dar realizate, Aurel Gherasim o amintește pe cea de epurare: „A fost întocmit și un inventar al operelor epurate, inventar din care s-au predat copii, la cerere, Comisiei Aliate de Control din localitate și Regionalei Ministerului Informațiilor. Inventarul cuprinde 737 volume”. În conformitate cu planificarea propusă în raportul său din decembrie 1945, Aurel Gherasim apreciază că planul a fost în mare parte realizat: „Operațiunile 1-4 au fost terminate, cu excepția catalogării periodicelor scoase conform planului. Operațiunile 5-7 au fost executate aproape în întregime lor, până la cota 9.300. Au fost recatalogate din acea regiune 5.382 volume, rămânând încă a fi

lămurită situația a vreo 1.000, iar restul fiind trecut în subsecțiunea periodicelor, în cea a dubletelor, sau în depozitul secundar al operelor considerate ca nemeritând a fi catalogate. Operațiunile nr. 8-10 sunt în mare parte încă neterminate. Cu numărarea s'a ajuns abia la cota 958, regiune pentru care au fost terminate și operațiunile nr. 9 și 10"; se lucra la realizarea unui catalog pe materii conform sistemului Dewey, folosindu-se primele 100 de diviziuni; colecția de publicații aflate în dublu exemplar, cuprinzând 3.130 volume și broșuri, a fost catalogată pe 2.029 fișe, numerotându-se patru formate (total 1.991 numere) și întocmindu-se și catalogul topografic pe fișe mobile al acestei colecții. Colecția mai trebuia să fie revăzută, unele din opere urmând probabil a fi reintegrate în depozit; colecția de carte românească veche a fost „rearanjată definitiv în două dulapuri închise”; catalogul pentru împrumuturi acasă, înființat cu doi ani în urmă, a fost completat cu 538 fișe noi, a 534 volume (catalogul cuprindea la acea dată 1.325 fișe). În total, la „Secția cărților” au fost întocmite 20.613 fișe, 5.796 fiind intercalate în catalogul topografic.

Numărul colecțiilor catalogate la „Secția periodicelor” era de 3.188 (acest număr indică numărul periodicelor, nu al volumelor, așa cum se obișnuia până acum); au fost consultate la sala de lectură 622 volume, a 237 colecții de periodice de către 218 cititori. Au fost finalizate operațiunile de înapoiere, revizuire și reșezare în rafturi a colecțiilor de periodice evacuate din sala I a Depozitului periodicelor (existau în sală, la acea dată, 403 titluri de publicații periodice în 11.938 volume).

La „Secția manuscriselor” s-au înregistrat două piese noi; au fost consultate la sala de lectură 3 piese, de către 2 cercetători.

În ceea ce privește personalul bibliotecii, în postul de bibliotecar ajutor, deținut până anul anterior de către Aurel Gherasim, a fost numită, începând cu data de 18

decembrie 1945, Veturia Jugăreanu, absolventă a „Academiei Teologice Andreene” (Veturia Jugăreanu fost angajată la bibliotecă începând cu ziua de 1 septembrie 1945, dar a efectuat un stagiu de practică de trei luni la Biblioteca Universității din Cluj). În postul de om de serviciu ocupat anul anterior de Nicolae Mutu, a fost numit începând cu data de 1 martie 1946 Ilie Luca. Au fost menținute în continuare detașate 18 persoane din rândul corpului didactic primar, fapt pentru care „a fost posibilă realizarea lucrărilor extraordinare arătate mai sus, făcându-se astfel încă un mare pas în organizarea tezaurului național pe care-l reprezintă Biblioteca Centrală”⁴²⁴.

Cel de-al doilea raport pe care l-am adus în discuție consemnează, pentru anul administrativ 1 septembrie 1946 – 31 august 1947, un număr de 3.734 de cărți și broșuri intrate în bibliotecă; dintre acestea au fost catalogat 2.262 de titluri în 2.303 volume; 128 au fost transferate la secția periodice, 248 la cea a dubletelor, 42 la secția transilvanicelor; numerotarea publicațiilor din ultima sală (sala nr. III) a depozitului a ajuns la cota 100.579, catalogul topografic fiind întocmit până la cota 100.526. Au fost date spre consultare la sala de lectură 5.241 volume la 1.643 cititori, iar la domiciliu alte 3.046 volume la 286 cititori înscriși.

Au fost efectuate lucrări de epurare, „realizate conform listelor oficiale. Publicațiile epurate au fost închise în dulapurile rezervate pentru acest scop, întocmindu-se un inventar suplimentar celui de anul trecut. Inventarul suplimentar cuprinde 253 volume și o copie a fost

---

⁴²⁴ *Raport general despre activitatea „Asociațiunii” pe anul 1945/46.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2177/1946.

înaintată, la cerere, Regionalei Ministerului Informațiilor”. De asemenea a fost preluată biblioteca donată de către Horia Petra-Petrescu (aproximativ 13.000 de cărți și broșuri)⁴²⁵, realizându-se o primă selecție a publicațiilor și așezarea acestora, cu titlu provizoriu, în rafturi; dintre acestea au fost inventariate 237 de titluri, 208 dintre acestea fiind catalogate și cotate. Aurel Gherasim menționa că publicațiile provenite din această donație vor fi „manipulate”, cu acordul donatorului, la fel ca și celelalte publicații ale bibliotecii. Au fost continuate lucrările de reorganizare a bibliotecii, conform planului din 3 decembrie 1945, gradul de realizare al acestora fiind mulțumitor.

Dintre publicațiile periodice au fost catalogate 3.188 colecții; 425 de volume din 240 de colecții (titluri) au fost solicitate la sala de lectură, de către 181 de cititori; au fost

---

⁴²⁵ Horia Petra-Petrescu dă o procură pentru transportarea din locuința sa în localul „Astrei” a bibliotecii sale în scopul administrării separat a acesteia de către Asociațiune, rezervându-și dreptul de solicita cărți pe timpul vieții sale, Asociațiunea obligându-se să-i pună la dispoziție un funcționar care să se prezinte în locuința sa la intervale de timp stabilite, cu cărțile solicitate. Comitetul acceptă propunerea. *Proces verbal luat în ședința a IV-a (ordinară) a Comitetului central, ținută la 5 aprilie 1947 în Sibiu*, dec. 41. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1128/1947. La 16 mai 1947, Horia Petra-Petrescu, după ce și-a predat biblioteca, roagă „transportarea și îngrijirea rafturilor și bibliotecilor în clădirea „Astrei” și depozitarea lor până la o ocazie de vânzare. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1406/1947. Două luni mai târziu, lui Horia Petra-Petrescu, beneficiar de pensie de la Stat, Asociațiunea îi va acorda și o sumă de bani, sumă majorată, la propunerea lui Silviu Țeposu (de 200.000 lei), la 500.000 lunar, începând cu 1 iunie 1947. *Proces verbal luat în ședința a VI-a (ordinară) a Comitetului central, ținută la 7 Iunie 1947 în Sibiu*, dec. 70. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1572/1947.

consultate, de asemenea, „sub supravegherea bibliotecarului”, 37 de manuscrise de către 5 cercetători.

Și în acest an lucrările de reorganizare au putut fi efectuate datorită menținerii detașării a 17 cadrele didactice din corpul didactic primar⁴²⁶.

Ca un element de noutate absolută în peisajul biblioteconomic românesc de până acum, se înregistrează organizarea, „din inițiativa și în localul Bibliotecii Academiei Române”, a unei conferințe interbibliotecare naționale în perioada 21-22 martie 1947, la care este invitat să participe și Aurel Gherasim, în calitate de conducător al Bibliotecii Centrale a Asociațiunii. Conform adresei din data de 5 martie 1947, trimisă de Ion I. Nistor, conservatorul Bibliotecii Academiei Române, principalele probleme ce urmau a fi discutate la acea conferință erau: organizarea unitară a bibliotecilor publice, împrumuturile și schimburile interbibliotecare, întocmirea unui catalog general al tuturor bibliotecilor din țară, legăturile cu străinătatea și înzestrarea bibliotecilor și situația personalului de serviciu. Aurel Gherasim va fi delegat la această conferință, solicitându-i-se și un raport, la întoarcere, asupra lucrărilor conferinței, raport pe care acesta îl va înainta la 5 aprilie 1947. Raportul prezintă în amănunt cele 10 probleme de pe ordinea de zi, modificată față de cea din adresa din 5 martie, precum și hotărârea luată cu această ocazie, de a se proceda la înființarea unei asociații profesionale naționale⁴²⁷. Pe raportul înaintat

---

⁴²⁶ *Raportul general al Comitetului Central al „Asociațiunii” pe anul 1946/47.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2311/1947.

⁴²⁷ *Raportul Bibliotecarului „Asociațiunii” asupra conferinței interbibliotecare care a avut loc în zilele de 21 și 22 Martie 1947, din inițiativa și în localul Bibliotecii Academiei Române.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 754/1947.

vicepreședintelui administrativ, Silviu Țeposu, se regăsește rezoluția acestuia: „Dl. Gherasim este rugat să completeze raportul cu sugestiile pe cari și le-a însușit cunoscând organizarea Bibliotecii Academiei cu a noastră. Cu ce s'a ales instituția noastră din acest drum?”. În pachetul de documente identificat la DJAN Sibiu înregistrate sub numărul 754/1947, se mai află încă un raport al lui Aurel Gherasim referitor la participarea sa la conferință, întocmit la cererea lui Silviu Țeposu, la data de 2 mai 1947; de această dată, Aurel Gherasim, după ce prezintă participarea sa la conferință ca fiind una de prestigiu pentru Asociațiune, înaintează ideea măririi spațiului pentru bibliotecă prin construirea unor depozite moderne, similare cu cele de la Biblioteca Academiei din București, „cari să prelungească spațiul actualmente existent până la terenul Prefecturii județului, urmând ca întreg parterul clădirii Muzeului, ocupat astăzi de Bibliotecă, să cuprindă numai sălile de lectură și birourile. Acestui etaj cu caracter administrativ, i-ar corespunde, pe terenul amintit, cam două etaje de depozite”. Face apoi o comparație între personalul angajat la Biblioteca Academiei și cel al Bibliotecii Centrale a Asociațiunii; în cazul primei instituții amintite, chiar în condițiile existenței unui personal specializat, „conducerea s'a văzut nevoită să impună unele simplificări, de ex. la fișele pentru catalogul alfabetic, la catalogarea edițiilor succesive ale aceleiaș opere etc. Aceste simplificări sunt regretabile, dar se impun pentru a se putea sigura funcționarea tuturor serviciilor”; în schimb, la Biblioteca Centrală a Asociațiunii, „în situația actuală, adică secondați de 16 detașați din învățământul primar, simplificările amintite mai sus ar fi zadarnice: n-am putea obține îmbunătățiri cari să le compenseze. Numărul redus al oamenilor cu pregătirea cerută se traduce prin

quasiinexistența unora din servicii și prin imposibilitatea de a le creea: n'ar avea cine să le conducă. Mă gândesc aici, în primul rând, la serviciul intrărilor, care ar trebui să se ocupe și de urmărirea exemplarelor legale, serviciu care – în afară de pregătire – cere mai ales o perfectă continuitate”, fapt pentru care, Aurel Gherasim recomandă angajarea a încă unui bibliotecar sau bibliotecar ajutor⁴²⁸. Ecourile acestor rapoarte nu ne sunt cunoscute; cert este că nici una dintre recomandările bibliotecarului nu s-a realizat.

În ședința din 5 aprilie 1947, prin decizia nr. 49, în conformitate cu articolul 29 din Statutul Funcționarilor Publici, Comitetul Central aprobă orele de serviciu la bibliotecă între 7 și 13, zilnic (statutul prevedea maxim 42 de ore pe săptămână)⁴²⁹; la 21 aprilie 1947 Aurel Gherasim își face cunoscută intenția de a înlocui *Registrul pentru împrumuturi acasă* (ultimul de care dispunea biblioteca era completat aproape în întregime) cu „un sistem mai economic și mai practic, pe fișe”, drept pentru care solicită 500 de coli mari de hârtie „concept”, 2000 de fișe care au fost tipărite pentru solicitări de documente de la Arhivă (Asociațiunea mai dispunea de 2000-3000 de asemenea tipizate); bibliotecarul solicită în același timp și majorarea garanției minime la 100.000 lei per volum și a taxei de uzaj la 5000 lei per volum (2000 lei pentru elevi și studenți) începând cu data de 22 aprilie 1947; i se aprobă toate solicitările în afară de cele 500 de coli de hârtie⁴³⁰.

Tot în această dată, Regionala Sibiu a Ministerului Informațiilor (str. Avram Iancu, nr. 10), consilier

---

⁴²⁸ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 754/1947.

⁴²⁹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1142/1947.

⁴³⁰ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1134/1947.

Alexandru Bădulescu, trimite o adresă Asociațiunii prin care solicită, în regim de urgență, o situație a cărților consultate în ultima lună; lista trebuia să conțină „Nr. crt., Titlul cărții, Autorul, Editura și Anul editării”; Aurel Gherasim răspunde, la 30 aprilie, că biblioteca nu dispune de aceste date deoarece acestea „nu [se] trec nici [în] buletinele de cerere, nici în registrul de împrumuturi[;] aceasta nu constituie o imperfecțiune tehnică a Bibliotecii noastre, ci e o normă universal adoptată. La noi, până acum, editura nu se trecea nici măcar în fișele catalogului alfabetic; se trecea numai tipografia. La Biblioteca Academiei Române aceleaș fișe, nu prind nici editură nici tipografie. / Astfel, pentru a putea satisface dorința exprimată de Dvs. ar trebui să scoatem toate cele 1.040 de volume din depozit și a le reazeza apoi, ceea ce reprezintă munca de vre-o două săptămâni a doi oameni. Cum însă o parte din cărțile amintite sunt împrumutate, ar trebui să le cerem, ceea ce reprezintă iarăși o muncă tot așa de mare ca și cea precedentă. În sfârșit, baterea la mașină a listei ne-ar cere vre-o două săptămâni, biblioteca neavând dactilograf de meserie. / Având în vedere cele arătate mai sus, fiind animați de cea mai sinceră dorință de a vă trimite datele cerute, din motivele indicate și din lipsă de personal găsindu-ne în imposibilitate, cu onoare propunem să binevoșiți a trimite un delegat al Dvs., care să ia la fața locului informațiile pe care le va crede de cuviință, căruia – bine’nțele – îi vom pune la dispoziție, cu toată bunăvoința, registrul de împrumuturi, buletinele de cerere, sau orice alte mijloace de informații pe cari le va găsi necesare”⁴³¹.

Dumitru Ilea, om de serviciu la bibliotecă, roagă să i se amenajeze la etajul II al Muzeului o locuință deoarece subsolul edificiului, unde se afla, nu mai putea locui deoarece spațiul era expus umezelii, el și familia sa fiind în

---

⁴³¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1135/1947.

pericol să se îmbolnăvească⁴³². În luna mai a anului următor, el va reveni cu solicitarea de a fi mutat într-o încăpere de la etajul al II-lea „unde a fost arhiva și în sala mică alăturată unde își va putea instala bucătăria” din cauză că, subsolul clădirii unde locuia era „un pericol pentru sănătatea sa, a soției și 2 copii din cauză că egrasia a pătruns zidul și scândurile se prutrezesc, astfel că aerul cel respiră e nesănătos”; nu i se aprobă amenajarea locuinței în spațiul solicitat deoarece acolo „se găsesc sălile cu obiectele de Muzeu cu circulație comună”; i se va acorda un spațiu în imobilul de pe strada Avram Iancu numărul 9, fie unde a funcționat redacția și administrația „Foi Poporului”, fie, la aceeași adresă, apartamentul 10, unde și-a avut sediul biroul de avocatură al lui Iosif Stoichiția, decedat⁴³³.

În urma stabilizării monetare, bibliotecarul Asociațiunii propune fixarea taxelor și a condițiilor de împrumut a publicațiilor de la bibliotecă, începând cu data de 1 septembrie 1947: garanția minimă pentru o carte – 300 lei, taxa de uzaj – 2 lei (pentru elevi – 1 leu); Comitetul Central aprobă propunerea lui Aurel Gherasim⁴³⁴.

În luna noiembrie 1947, Sindicatul Funcționarilor Particulari, prin adresa nr. 156/1947, a sesizat Inspectoratul Regional al Muncii în legătură cu refuzul

---

⁴³² *Proces verbal luat în ședința a V-a (ordinară) a Comitetului central, ținută la 3 Mai 1947 în Sibiu, dec. 63. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1252/1947 și document nr. 1321/1947.*

⁴³³ *Proces verbal luat în ședința /ord. III / a Comitetului Central, ținută la 8 Mai [?] în Sibiu, dec. 36. Va fi aleasă prima variantă. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 758/1948.*

⁴³⁴ *Proces verbal luat în ședința a IX-a (ordinară) a Comitetului Central, ținută la 6 Sept. 1947 în Sibiu, dec. 97. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2219/1947.*

conducerii Asociațiunii de a încadra funcționarii în contractul colectiv de muncă; la 18 noiembrie 1947, după câteva întâlniri cu reprezentanții Asociațiunii, s-au prezentat la sediul Asociațiunii, pentru a discuta și rezolva această chestiune, Ioan Cremene, președintele Sindicatului Funcționarilor Particulari, și Dionisie Trifan, inspector la Inspectoratul Regional al Muncii; ca urmare, după îndelungi discuții, se procedează la o reconsiderare provizorie a încadrării funcționarilor; Minodora Cristea va fi încadrată în funcția de șef de birou, clasa IV, cu salariu de bază de 6093 lei, iar Mărină Gheorghe, manipulant pr. cl. X, cu salariu de bază de 2870 lei⁴³⁵.

În luna decembrie a acestui an, Aurel Gherasim a înaintat un memoriu către Ministrului Educației Naționale pentru „a repara greșala ce credem că s-a făcut comprimându-se salariul a două din funcționarele noastre”; este vorba despre salariul Veturiei Jugăreanu și cel al Valeriei Comșa; o perioadă de timp ele vor fi plătite din bugetul Asociațiunii; situația s-a creat deoarece Valeria Comșa fiind pensionată cu data de 13 decembrie 1947, postul acesteia s-a desființat; reînființarea postului de către minister și revenirea la salarizarea normală în cazul celor două va fi făcută începând cu data de 1 aprilie 1948⁴³⁶. Cu

---

⁴³⁵ *Proces verbal luat în ședința Comisiunii Financiare ținută la 27 Nov. 1947, în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2459/1947, și Proces verbal luat în ședința a XIII-a (extraordinară) a Comitetului Central, ținută la 28 Noembrie 1947 în Sibiu, dec. 129. Fond citat, document nr. 2589/1947.*

⁴³⁶ *Proces verbal luat în ședința /ord. III / a Comitetului Central, ținută la 8 Mai [?] în Sibiu, dec. 33. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 758/1948. Conform unui al document, începând cu data de 1 iulie 1947, Valeria Comșa, dactilografă șefă la Biblioteca Centrală a Asociațiunii, conform deciziei ministeriale nr. 176461 din 17 iunie 1947 (publicată în Monitorul oficial nr 140/23 iunie 1947), se*

această ocazie, el face cunoscut faptul că la bibliotecă erau angajați un bibliotecar, un ajutor de bibliotecar, o dactilografă și doi oameni de serviciu (probabil că se referă doar la cei plătiți de minister); în afară de cei prezentați, „biblioteca noastră mai dispune de un post de cartotecar în bugetul propriu”⁴³⁷.

În ședința plenară a Comitetului central din 20 decembrie 1947 se constituie comisiile de specialitate ale Asociațiunii; din Comisia publicațiilor, bibliotecii și muzeului fac parte: Nicolae Creangă, Dumitru Domnariu, Dr. Spiridon Căndea (vicepreședinte administrativ), Mihail Fleacă și Dr. Liviu Stan; președintele Asociațiunii, Nicolae Popoviciu, promite că va interveni la Ministerul Educației Naționale pentru reprimirea celor două posturi compri-mate, „pentruca astfel Biblioteca centrală să poată fi pusă iarăși la dispoziția publicului și elevilor din Sibiu”⁴³⁸.

În prima ședință a anului 1948, a fost prevăzut, în bugetul pe anul 1948/1949, de către Biroul central, și un post de casier la bibliotecă; totodată, la promisiunea de intervenție pe lângă minister a lui Spiridon Căndea, se cere reînființarea postului de dactilograf la bibliotecă și restabilirea salariului Veturiei Jugăreanu⁴³⁹.

Se înregistrează, în zilele de 23 și 24 mai 1948, un prim control contabil extern la Asociațiune; s-a prezentat

---

pensionează, postul rămânând vacant. *Proces verbal luat în ședința a VII-a (plenară) a Comitetului central, ținută la 5 Iulie 1947 în Sibiu*, dec. 79. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1838/1947.

⁴³⁷ DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2628/1947.

⁴³⁸ *Proces verbal luat în ședința a XV-a (plenară) a Comitetului Central, ținută la 20 Decembrie 1947 în Sibiu*, dec. 135. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2771/1947.

⁴³⁹ *Proces verbal luat în ședința I (ordinară) a Comitetului Central, ținută la 24 Ianuarie 1948 în Sibiu*, dec. 7. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 121/1948.

pentru inspecție Alexandru Arsenescu, subinspector general contabil în Ministerul Învățământului Public pentru a verifica și controla subvențiile primite de la minister, precum și destinația dată de Asociațiune acestor subvenții; în urma controlului, în ceea ce privește biblioteca, în perioada 1946/1947 și 1947/1948, aceasta „nu a avut venituri cu afecțiune specială afară de plata salariilor plătiți de Minister. / Veniturile pe 1946/47 pe care le-a identificat cu destinație pentru întreținerea Bibliotecii, au fost subvenții dela Stat, primite dela Ministerul Educației Naționale în suma totală de Lei 2.702.784.- care au fost justificate la timp cu piese justificative. / Dela Ministerul Învățământului Public s'au primit pe lângă aceste subvenții, numai salariile pentru personalul dela Biblioteca centrală a „Astrei” înscris în bugetul Ministerului Educației naționale și anume: Un bibliotecar, un ajutor de bibliotecar, doi camerişti și curieri și o dactilografă, ale căror drepturi sunt bine calculate după încadrările fixate de comisia de încadrare”. Se notează însă, că „față de mărimea și importanța Bibliotecii, deci față de lucrările necesare, numărul funcționarilor este cu totul insuficient”⁴⁴⁰.

Începând cu acest an soarta Asociațiunii este hotărâtă: în ședința din 25 septembrie 1948, Vasile Hada, primarul Sibiului⁴⁴¹, ales în Comitetul central al Asociațiunii în decembrie 1947, propunea găsirea unei soluții pentru trecerea patrimoniului Asociațiunii în cel al Căminelor culturale; la recomandarea Ministerului Artelor și Informațiilor, va fi convocată o ședință plenară Comitetului central al Asociațiunii, ocazie cu care,

---

⁴⁴⁰ *Proces verbal luat în ședința (ordinară) a IV-a a Comitetului Central, ținută la 26 Septembrie 1948, în Sibiu, dec. 58. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1309/1948.*

⁴⁴¹ *Cfr. Pamfil Matei, Asociațiunea în lumina documentelor (1861-1950). Noi contribuții, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2005, p. 198.*

conform Statutului, se putea lua decizia de se desființa Asociațiunea. Ședința a fost convocată la 30 octombrie 1948 și au luat parte Spiridon Câdea, vicepreședinte al Asociațiunii, președintele ședinței, Ioan Mețiu, (membru în Comitet, responsabil cultural al Consiliului Județean al Sindicatelor Unite), Nicolae Creangă, Dr. Octavian Opreanu („econom”), Dumitru Domnariu (tipograf), Maria Pop, Vasile Hada, Dr. Ermil Moga, (juristconsult) și Mircea Avram (din partea Consilieratului cultural al județului Sibiu, viitor bibliotecar al bibliotecii județene „Astra”) membri și Nicolae Băilă notar; cauza oficială a desființării Asociațiunii a fost „pierderea legăturilor cu masele largi populare” și inactivitatea sa⁴⁴²; formularea înaintată ministerului amintit pentru oficializarea desființării era: „1. Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român – Astra, se contopește – Centrala, despărțămintele dela orașe și cercurile dela sate de pe întreg cuprinsul țării, cu întregul ei patrimoniu cultural și material – cu Sfaturile județene ale Căminelor Culturale și Sfaturile Căminelor culturale la sate. / 2. Dela această dată, centrala, despărțămintele și cercurile „Astra” vor fi înglobate cu întreg patrimoniul cultural și material în Sfaturile județene și satești ale căminelor culturale”⁴⁴³. Confirmarea așteptată va sosi în 31 decembrie

---

⁴⁴² DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1495/1948, *Proces verbal luat în ședința a 5-a plenară a Comitetului Central, ținută la 30 Octombrie 1948 în Sibiu*, dec. 60; Pamfil Matei, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român (ASTRA) și rolul ei în cultura națională. (1861 – 1950)*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 140-142; Idem, *Asociațiunea în lumina documentelor (1861-1950). Noi contribuții*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2005, p. 198.

⁴⁴³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1495/1948, *Proces verbal luat în ședința a 5-a plenară a Comitetului Central, ținută la 30 Octombrie 1948 în Sibiu*, dec. 60.

1948 când, prin decizia 12054 din data amintită, publicată în Monitorul Oficial nr. 6/8 ianuarie 1949, atribuțiile Comitetului central al Asociațiunii au fost preluate de către un Consiliu de conducere – încă organism decizional al Asociațiunii – cu atribuții de coordonare a activității muzeului și bibliotecii. În prima ședință a Consiliului, cea din 18 ianuarie 1949, Aurel Vasilescu, director, dă citire Deciziilor Ministerului Artelor și Informațiilor nr. 12053, prin care cercurile culturale ale Asociațiunii, cu patrimoniul respectiv, se contopesc cu Ateneele și Căminele culturale, și nr. 12054, prin care Biblioteca și Muzeul Asociațiunii Astra, cu sediul în Sibiu, vor funcționa sub actuala denumire sub conducerea unui consiliu compus din următoarele persoane: Vasilescu Aurel, contabil CFR, director; Moga Ermil, avocat; Mețiu Ioan, strungar; Domnariu Dumitru, tipograf; Bart Maria, funcționară CNC; Hada Vasile, tipograf; Vânătoriu Ioan, lăcătuș IMS. Se procedează la alegerea și constituirea unui birou restrâns, compus din Vasilescu Aurel, director, Moga Ermil și Bart Maria, membri, care este împuternicit să îngrijească de buna administrare a patrimoniului Asociațiunii, hotărârile acestui birou urmând a fi ratificate în Consiliu. Analizând situația financiară și pe cea a personalului Asociațiunii, membrii Consiliului au constatat că venitul lunar al patrimoniului Asociațiunii era de cca 25.000 lei lunar, iar statul de salarii totalizează suma de 34.000 lei lunar; ca urmare, Consiliul decide concedierea a trei dintre cei cinci funcționari (Nicolae Băilă, Minodora Cristea și Carol Comșa), rămânând ca absolut necesari oamenii de serviciu Gheorghe Mărină și Maria Bâră; este considerat necesar și postul pe care îl ocupa Minodora Cristea la Bibliotecă (la secția Periodice; născută în 1901, salariu 6.702), dar „această persoană nu

corespunde din punct de vedere al cerințelor serviciului”. În privința acestui post, Consiliul decide „să se angajeze o tovarășe capabilă la Bibliotecă, secția „Periodice” pe lângă d-na Cristea Minodora, spre a fi inițiată în serviciu – și care să corespundă din toate punctele de vedere”.

Consiliul hotărăște procedarea la efectuarea unui inventar al patrimoniului Asociațiunii de către administrator împreună cu funcționarii Ministerului Învățământului Public numiți la bibliotecă; „obiectele de inventar supuse deteriorării cum și un turism ce se află defect pe butuciu” urmau a fi vândute prin licitație, cu aprobarea Direcției Așezămintelor Culturale, iar sumele rezultate să fie folosite pentru întreținerea localului și plata cheltuielilor curente necesare funcționării bibliotecii. Sala festivă de la etajul al II-lea este pusă la dispoziția Ateneului Popular „Ștefan Gheorghiu”.

La propunerea lui Ermil Moga, Consiliul hotărăște „deschiderea și funcționarea bibliotecii cu materialul verificat, cât mai curând posibil și eventual chiar la data de 25 Ianuarie 1949”⁴⁴⁴.

La 19 aprilie 1949, într-o ședință a Consiliului de conducere se face o dare de seamă asupra activității bibliotecii de către Aurel Vasilescu, pe baza raportului intern făcut de către Aurel Gherasim; conform acestuia, inventarierea și verificarea cărților după lista oficială a publicațiilor interzise s-a finalizat; se decide că, „dacă se primește avizul necesar din partea Consilieratului Cultural Sibiu”, biblioteca să se deschidă pentru public începând cu data de 28 aprilie 1949, fixându-se și un interval orar

---

⁴⁴⁴ *Proces verbal. Astăzi, 18 Ianuarie 1949, orele 13, Dresat în ședința Consiliului de conducere a Asociațiunii [...].* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 210/1949.

pentru public (7,30 – 13, respectiv 16 – 19), „aceasta în cazul când personalul existent actual la Astra rămâne detașat mai departe dela Min. Învățământului (Direcția Învățământului Superior) [...]”. Aurel Vasilescu mai face cunoscut și faptul că biblioteca a pierdut dreptul de depozit legal pe care îl deținuse din 1923, „devreme ce nu figurează pe lista bibliotecilor cu acest drept cuprinsă în Cap. IV. art. 41” al Decretului publicat în Monitorul Oficial din 14 ianuarie 1949⁴⁴⁵. Consiliul „luând în discuție aceasta socotește că am fost neîndreptățiți cu aceasta și să se stăruie înmăsura posibilităților pe lângă Ministerul Artelor și Informațiilor pentru menținerea pe mai departe a depozitului legal măcar cu câte un exemplar”; până la o eventuală rezolvare în acest sens, solicită de la autoritățile locale ca din capitolele bugetare alocate activităților cu caracter cultural „să destineze o sumă pentru cumpărarea de cărți și registre necesară bibliotecii noastre”⁴⁴⁶.

---

⁴⁴⁵ *Decretul nr. 17 privind editarea și difuzarea cărții*, din 14 ianuarie 1949, în *Monitorul Oficial*, P.I., nr. 11/14 ianuarie 1949, p. 521-522. Figurează pe această listă bibliotecile universităților din București, Iași și Cluj, bibliotecile municipale din București și Timișoara, Biblioteca Arhivelor Statului din Craiova, Biblioteca documentară a Ministerului Artelor și Informațiilor, Biblioteca Marii Adunări Naționale, Biblioteca Centrală a Confederației Generale a Muncii, Biblioteca Asociației Române pentru Strângerea Legăturilor de Prietenie cu Uniunea Sovietică, Biblioteca Institutului Central de Statistică, Biblioteca Institutului Român de Cultură Universală, Biblioteca Așezămintelor Culturale „N. Bălcescu”, Biblioteca Centrală a Ministerului Apărării Naționale și apoi selectiv, în funcție de profil, Biblioteca Ateneului Român, Biblioteca Institutului de Istorie al Republicii Populare Române, bibliotecile Marelui Stat Major și a Școlii Superioare de Război.

⁴⁴⁶ *Proces verbal. Astăzi, 19 Aprilie 1949, orele 18, Dresat în ședința Consiliului de conducere a Asociațiunii [...]*. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 195/1949.

Aurel Vasilescu a înaintat o serie de propuneri în ședințele Consiliului, majoritatea fiind aprobate în forma în care acesta le prezenta; astfel, aproape un vagon de cărți, editate de Asociațiune, scoase din circulație și depozitate în subsolul bibliotecii, au fost trimise pentru topit la Centrocomul din Cluj pentru a fi prelucrate ca hârtie, iar imobilul din strada George Barițiu nr. 5, proprietate a Asociațiunii, a fost donat cu titlul de „proprietate și folosință” Ateneului Popular „Ștefan Gheorghiu” urmând ca asupra inventarului bibliotecii și a muzeului care se aflau în acea clădire să se hotărască ulterior⁴⁴⁷.

Un an mai târziu, la 7 iulie 1950, Aurel Vasilescu aducea la cunoștința membrilor Consiliului faptul că, prin hotărârea nr. 399 din 14 aprilie 1950 a Consiliului de Miniștri, „au fost dizolvate o serie de asociațiuni, printre care și asociațiunea Astra, iar bunurile acestora urmează a fi preluate de Comitetul Provizoriu unde se găsesc bunurile”; prin ordinul nr. 47070/25 mai 1950, al Ministerului Afacerilor Interne, poziția 6, se prevede dizolvarea Asociațiunii și preluarea bunurilor acesteia de către Comitetul Provizoriu Județean Sibiu. Dată fiind situația, Consiliul de conducere al Asociațiunii consideră că, prin efectul legii 399/1950 a Consiliului de Miniștri, i-a încetat mandatul, Constantin Droc, administratorul Asociațiunii, fiind mandatat cu predarea bunurilor acesteia către Comitetul Provizoriu Județean Sibiu⁴⁴⁸.

---

⁴⁴⁷ *Proces verbal. Astăzi, 26 Septembrie 1949, orele 17,30, Dresat în ședința Consiliului de conducere a Asociațiunii [...].* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 941/1949.

⁴⁴⁸ *Proces verbal. Dresat la 7 Iulie 1950, în ședința Consiliului de conducere a Asociațiunii [...].* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 182/1950.

Trecerea bibliotecii, cu titulatura „Biblioteca ASTRA”, la Așezămintele Culturale de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, conform Decretului nr. 326/1950, s-a făcut la 1 noiembrie 1950; raportul privitor la verificarea de fond a bibliotecii a fost întocmit de Băilă Ioan, revizor contabil de la Controlul financiar Intern de pe lângă Secțiunea Financiară a Orașului Sibiu, în baza delegației nr. 977/1950 și a planului de lucru pe luna Aprilie 1951. Acest raport, întocmit în 11-14 aprilie 1951, stabilea ca obiect de activitate al Bibliotecii ASTRA „punerea la dispoziția oamenilor muncii a cărților de lectură pentru ridicarea nivelului cultural”; până la această dată (începând cu 1949), biblioteca a fost condusă de Constantin Droc (administrator) și Lidia Băncescu⁴⁴⁹ bibliotecară, gestiunea având-o, în perioada 1 septembrie – 31 decembrie 1950, Elena Goriuc. Concluzia raportorului în ceea ce privea controlul dotărilor în perioada respectivă,

---

⁴⁴⁹ Lidia Băncescu s-a născut la 23 martie 1917 în comuna Ianăuți, județul Hotin; urmează cursurile Facultății de Litere și Filologie la Universitatea din Cernăuți după terminarea, în 1936, al Liceului Ortodox din aceeași localitate; se refugiază la Sibiu împreună cu familia, din 1948 angajându-se la Biblioteca Centrală a Asociațiunii; va lucra aici până în anul 1974, în cadrul serviciului de clasificare-catalogare, coordonând acest serviciu. Cfr. *Bibliotecarii „Astrei”*. (1861-1999). *Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 13; am întâlnit numele Lidiei Băncescu doar în *Registrelle de intrare-ieșire* ale Asociațiunii din 1949, legat de, în această ordine, delegarea ei de către Consiliu pentru ridicarea chenzinei pe luna noiembrie 1949 (nr. 743/1949 din 16 septembrie), plata cotizației pe luna august la Casa Corpului Didactic din București (nr. 746/1949 din 18 septembrie), înaintarea unui raport de activitate pe luna decembrie 1949 la Secția Artă și Cultură Sibiu (nr. 904/1949 din 24 decembrie) și semnarea unui contract de vânzare-cumpărare a *Brockhaus Enzyklopädie* (nr. 910/1949 din aceeași dată); este posibil ca ea să fi fost angajată inițial în locul Minodorei Cristea.

nu s-au constatat abateri, „consumarea s’a făcut cu mult spirit de economie din partea personalului administrativ”; la subcapitolul „verificarea veniturilor”, se specifică faptul că biblioteca mai primea pentru întreținere din partea Consiliului „mici sume”, iar biblioteca „propriu-zis nu încasa pentru punerea la dispoziția oamenilor muncii a cărților de lectură nici o sumă de bani, ca făcându-se în mod gratuit”; la subcapitolul cheltuieli, se constata încadrarea în sumele prevăzute, „toate creditele au fost folosite pentru cumpărăturile din sectorul socialist”, aceste achiziții fiind „oportune și necesare”. Concluzionând, raportorul spunea că „întreaga gestiune a bibliotecii ASTRA a fost bine condusă”⁴⁵⁰.

---

⁴⁵⁰ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 6/1951, *Proces verbal. Astăzi, 11 – 14 Aprilie 1951*.

Relația Bibliotecii Centrale Asociațiunii cu Biblioteca Universității „Regele Ferdinand I” aflată în refugiu la Sibiu (1940-1945)

În anul 1935, Pimen Constantinescu aprecia că, în ceea ce privește existența librăriilor și a bibliotecilor, Sibiu se plasa pe locul al doilea din întreaga Transilvanie (după Cluj), în condițiile existenței unei crize economice; amintește de prezența, în Sibiu, a două mari biblioteci publice: „cea mai veche și mai mare, a muzeului Brukenthal, și cea mai nouă și mai prosperă a Asociațiunii Transilvane”; în timp ce prima dintre ele, care aparținea sașilor, era „o comoară de cărți vechi, medievale sau din veacul trecut”, Biblioteca Centrală a Asociațiunii excela, grație programului cultural al Asociațiunii, prin tezaurizarea cărților și periodicelor ardeleni, fapt care conferea acestei biblioteci o „importanță mai mare chiar decât a aceleia din Blaj”. Nivelul vieții intelectuale din Sibiu este resimțit ca fiind, totuși, unul scăzut, și acest lucru nu se datorează „Astrei” ci „politicei anarhizante” la nivel național; Pimen Constantinescu deplânge lipsa unei universități de proporții însemnate la Sibiu și a unei biblioteci universitare adecvate, sala de lectură a Bibliotecii Centrale a Asociațiunii putând pune la dispoziție doar 18 locuri „pentru mai mult de trei mii de cetitori anual”, depozitul de publicații periodice fiind și el suprasolicitat datorită cantității mari de colecții care sosesc la bibliotecă, gestionarea, prelucrarea și împrumutul publicațiilor făcându-se doar de către trei persoane: „d. dr. Horia Petra-Petrescu, secretar literar al „Astrei” și bibliotecar, secondat

de dra Minodora Citirigă la secția periodice și de d. Aurel Ciungan la secția cărți”¹.

Lipsa unei universități în Sibiu este resimțită încă înainte de Unire, Asociațiunea reușind să adune resurse financiare semnificative pentru înființarea unei „academii de drepturi” în a doua parte a secolului anterior; până la urmă dorința li se va îndeplini. Însă în nici un caz așa cum au gândit că se va întâmpla!

În urma impunerii *Celui de-al doilea arbitraj de la Viena* din 30 august 1940 o mare parte din teritoriul Transilvaniei, inclusiv Clujul, va fi cedat Ungariei; conform textului arbitrajului „teritoriul român atribuit Ungariei va fi evacuat de trupele românești într-un termen de 15 zile și remis în bună ordine acesteia”². Universitatea Daciei Superioare din Cluj se va refugia, o parte la Timișoara – facultățile cu profil tehnic -, și o parte la Sibiu – facultățile cu profil umanist și biblioteca (Biblioteca Universității „Regele Ferdinand I”, în continuare vom folosi forma Biblioteca Universității). La Sibiu, după o perioadă de reorganizare, Universitatea își va relua activitatea, un mare număr din cadrele didactice și funcționarii acesteia implicându-se și în activitatea Asociațiunii.

Din colecțiile Bibliotecii Universității din Cluj au fost evacuate la Sibiu „câteva zeci de volume din domeniul bibliografiei și biblioteconomiei, acestea constituind strictul necesar pentru începerea unei activități bibliotecărești moderne; câteva sute de manuale și tratate universitare destinate studenților; câteva enciclopedii; câteva mii de volume din revistele străine mai importante

---

¹ Pimen Constant[inescu], *Sibiul cultural. Biblioteca Centrală a „Astrei”*, în *Sibiul Literar*, an I, nr. 1-2, ian.-feb. 1934, p. 87-89

² *Dictatul de la Viena*, articol disponibil la adresa web http://ro.wikipedia.org/wiki/Dictatul_de_la_Viena, accesat la 15 iulie 2008.

aparținând domeniilor celor patru Facultăți; o parte din periodicele românești apărute în Ardeal și Ungaria, precum și unele rarități apărute în România veche; toate exemplarele prime din „Biblioteca [Bibliografia – n.n.] Românească Veche”; manuscrisele și documentele românești și, în sfârșit, Colecția G. Sion – absolut toate constituind achiziții ale Bibliotecii Universității dintre anii 1920-1940”, biblioteca deschizându-se pentru public în data de 4 octombrie 1940, la Sibiu³.

Între cele două biblioteci se va stabili o relație de colaborare, chiar dacă nu lipsită de conflicte, în Comisia Bibliotecii (formată din membri ai Comitetului Central al Asociațiunii) fiind cooptat și Ion Mușlea, directorul Bibliotecii Universității; remarcăm, din documentele analizate, tonul superior – adesea motivat – pe care bibliotecarii universitari îl foloseau uneori la adresa bibliotecii astriste.

Anterior refugiului, cu ocazia organizării Adunării generale de la Cluj din anul 1939, David Prodan, bibliotecar la Biblioteca Universității va fi delegat la biblioteca sibiană, cu acceptul Asociațiunii, pentru a aduna material din arhiva și colecțiile „Astreii” („tablouri, portrete, fotografii și diferite acte din arhivă”), în vederea organizării unei expoziții a publicațiilor și activității Asociațiunii, cheltuielile de impachetare și transport a acestora urmând a fi suportate de către Biblioteca Universității⁴. În luna decembrie a aceluiași an, în ședința a XVII-a (ordinară) a Comitetului central se prezintă un

---

³ Ion Mușlea, *Biblioteca Universității Clujene în anii 1919-1940*, în *Transilvania*, anul 76, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1945, p. 49, notele 1 și 2.

⁴ (*Proces verbal luat în ședința a XIII-a (plenară) a comitetului central, ținută la 5 August 1939 în Sibiu*, dec. 225) DJSAN, Fond „Astra”, Acte, documentele nr. 3137/1939 și 3274/1939.

proiect de convenție de colaborare a Bibliotecii Universității din Cluj cu Asociațiunea (nr. 3359/1939) cu privire la transferul și gestionarea colecțiilor de documente la biblioteca clujeană. Cu toate că majoritatea membrilor Comitetului central se pronunță împotriva încheierii acestei convenții⁵, la propunerea vicepreședintele

---

⁵ Lucian Borcia, juristul Asociațiunii, la solicitarea Biroului central, face câteva observații pe marginea convenției, propunând modificarea articolului 3, litera c), și anume că „Astra” are dreptul de a-și solicita înapoi colecțiile dacă va alocă un spațiu adecvat de depozitare și utilizare în scopuri științifice a acestora. După lecturarea în întregime a textului proiectului de convenție, Silviu Țeposu se declară împotriva încheierii acestei convenții „deoarece istoriografii, cari ar dori să studieze anumite documente ale Instituțiunii noastre ar putea veni și la Sibiu și că prin acest caz de precedentă ar putea veni și alții ca de ex. dl. Romul Vuia să ceară colecții din Muzeul Central al „Astrei”. Mai departe, Silviu Țeposu susține ca, întrucât până la acel moment nu au fost nemulțumiri din partea donatorilor colecțiilor respective, iar statutele Asociațiunii prevăd, în caz de desființare, trecerea patrimoniului acesteia în părți egale la cele două biserici române din Ardeal (art. 47), încheierea convenției să se facă doar pentru colecțiile care „vor fi achiziționate de aci încolo și în mod vremelnic, nu și cele ce sunt de prezent în Biblioteca Instituțiunii noastre”. Împotriva transferului colecțiilor solicitate se pronunță și Ilie Beu, care atrage atenția că Statutele Asociațiunii interzic înstrăinarea averii acesteia, Lucian Borcia invocă art. 27 din Legea persoanelor juridice care interzice înstrăinarea averii acestora, Ioan Dăncilă își motivează dezacordul spunând că „Sibiul este în timpurile acestea mai sigur decât Clujul și în consecință nu ar fi consult să fie transportate documentele la Cluj”, I. Vătășan își exprimă părerea că „unii donatori de până acum ar putea să fie nemulțumiți de transpunerea documentelor la Biblioteca Universității din Cluj”, Dumitru Stăniloae susținea că „trebuie să fim dornici de a avea documentele aici la Sibiu, deoarece aceasta nu i-ar împiedica pe istoriografi și doritori de cercetări de documente să se deplaseze la Sibiu”, dând, în același timp, exemplul de practici similare din străinătate unde există biblioteci deținătoare de astfel de colecții de documente în localități în care nu există universități. *Proces verbal luat în ședința a XVII-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 2 Decembrie 1939 în Sibiu*, dec. 281. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 4496/1939.

Asociațiunii, Gheorghe Moga, care insistă să se facă deosebirea între documentele familiale și cele istorice – spunând că cele familiale ar putea fi transferate în vederea cercetării la Cluj, nu însă și cele istorice –, chestiunea este transferată spre studiere în Comisia de organizare a instituției, propunere însușită în final de Comitet⁶. Conform deciziei luate în această ședință, Comisia de organizare propune (iar comitetul aprobă), în prima ședință a comitetului din anul următor, semnarea proiectului de convenție cu următoarele amendamente: „a) se dau în păstrare Bibliotecii Universității numai documente, îndeosebi familiare (sic!), pe care Asociațiunea le va primi în viitor și pentru cari deponentul [donatorul – n.n.] își va da învoirea, ca să fie depozitate la Biblioteca Universității; b) în limitele dispozițiunii deponentului Asociațiunea își rezervă dreptul de a putea revoca oricând documentele date în păstrare Bibliotecii Universitare Cluj; c) în caz de desființare a Asociațiunii se vor aplica prevederile art. 47 din Statute”, aliniatul c) de la articolul 3, precum și articolul 4 din Convenție urmând a fi eliminate, amendamentele prezentate mai sus luându-le locul⁷.

După stabilirea la Sibiu, în vederea reluării activității bibliotecii, directorul acesteia, probabil în urma unor discuții verbale cu conducerea Asociațiunii, înaintează o propunere de colaborare cu Biblioteca Centrală a acesteia⁸; în schimbul acceptării împrumutului de publicații pentru

---

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Proces verbal luat în ședința I-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 13 Ianuarie 1940 în Sibiu, dec. 3. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 147/1940.*

⁸ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3305/1940; rezoluția lui Gheorghe Moga, vicepreședinte, din data 17 decembrie 1940, „se ia la cunoștință”.

studentii universității (vezi punctul c/), universitarii urmau să transforme catalogul pe materii al bibliotecii astriste în catalog alfabetic, mult mai practic și ușor de folosit. Ion Mușlea se angaja ca această lucrare să fie finalizată în termen de două luni, cu condiția ca universitarilor să le fie pusă la dispoziție Sala de ședințe a Comitetului, trei zile pe săptămână, între orele 16³⁰ și 19⁰⁰⁹.

O propunere de aranjare a fondului arhivistic a fost făcută și de către David Prodan; acesta va prezenta Comitetului central 2 exemplare din *Catalogul colecției de documente existente în Biblioteca Centrală a Asociațiunii*, întocmit de el în urma deciziei 183 a Comitetului în ședința din 7 decembrie 1940; un exemplar din acest catalog se va păstra la Biblioteca Centrală a Asociațiunii (unde există și astăzi) iar un exemplar va fi dat Bibliotecii Universității¹⁰.

Nouă luni mai târziu, printr-o altă adresă, Ion Mușlea revine cu propunerea de colaborare făcând, de data aceasta, și unele aprecieri, precum cea referitoare la modalitatea de structurare a catalogului bibliotecii

---

⁹ „Pentru a putea utiliza cu mai multă ușurință Biblioteca Centrală a Asociațiunii „Astra”, s’a propus conducerii Asociațiunii transformarea catalogului pe materii al Bibliotecii amintite – în catalog alfabetic. Această lucrare deosebit de utilă și binevenită a fost condusă de un membru al personalului nostru științific și executată de 3 angajați ai Astei, în localul Bibliotecii centrale universitare”. Extras din *Anuarul Universității „Regele Ferdinand I” Cluj – Sibiu. Al doilea an de refugiu. 1941-1942*, Sibiu, Tipografia „Cartea Românească din Cluj”, 1943, capitolul XV, *Biblioteca Centrală a Universității*, p. 376-377. În sursele documentare pe care le-am avut la dispoziție, nu am reușit să identificăm numele angajaților la care se face referire aici.

¹⁰ *Proces verbal luat în ședința (ordinară) a III-a a comitetului central, ținută la 1 Martie 1941 în Sibiu*, dec. 48. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 639/1941.

(„diletant și cu desăvârșire neștiințific”, „impropriu cercetătorului serios”); el mai spune că este nevoie de „un bibliotecar cu serioase cunoștințe de specialitate”; dând ca „exemplu pilduitor” (sic!) Biblioteca Brukenthal (care avea „un personal tot atât de restrâns” ca și al Bibliotecii Asociațiunii - însemnare în partea de jos a celei de-a doua file: Brukenthal 1 bibliotecar, 1 custode, 1 director, 1 om de serviciu), Ion Mușlea pune la dispoziția bibliotecii câțiva membri ai personalului său, pentru ca lucrarea de refacere a catalogului să se facă în condiții cât mai bune și cât mai repede”¹¹. Tonul folosit este unul cât se poate de jignitor la adresa bibliotecarilor Asociațiunii și bănuim că nu semnatarul este și autorul textului; probabil că promisiunea făcută cu nouă luni de zile înainte (de a se finaliza transformarea catalogului din catalog pe materii în catalog alfabetic) nu a putut fi respectată, responsabilii cu această lucrare (cel mai probabil Dumitru St. Petruțiu, ajutor de bibliotecar, și alții) încercând să atragă atenția asupra deficiențelor organizatorice (evidente, de altfel) ale Bibliotecii Asociațiunii. Starea bibliotecii era destul de gravă oricum, semnalată la plecarea lui Aurel Ciungan; dacă adevărata situație a fost făcută cunoscută la acest moment nu putem să știm cu siguranță; cert este că nu am identificat nici un raport al lui Olariu în acest sens, eventualele nereguli fiind trecute sub tăcere, practică veche a aștrștilor. Abia un an mai târziu, cu ocazia întocmirii unui raport despre situația lucrărilor la reorganizarea bibliotecii de către universitarii clujeni, aflăm câteva amănunte despre situația bibliotecii: răspunzând cu un memoriu raportului amintit, Aurel Gherasim, titular la această dată pe postul de ajutor-

---

¹¹ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 2701/1941.

bibliotecar, făcea cunoscut faptul că, la venirea lui Petre Olariu și a sa în bibliotecă, au găsit „vreo 10.000 de opere netrecute la inventar, neselecționate, nearanjate, nenumerotate și în bună parte chiar necatalogate sau cu fișe defecte”, ei reușind după un an de zile aranjarea acestora după format și întocmirea fișelor în cele 16 secțiuni ale catalogului pe materii; aranjarea în ordinea alfabetică pe secțiunile catalogului era defectuoasă, multe fișe regăsindu-se la cu totul alte secțiuni, bibliotecarii procedând doar la o aranjare provizorie, în situația în care cei doi au asigurat și împrumutul de publicații către cititori (majoritatea acestora provenind din rândul studenților, Biblioteca Universității nefiind încă deschisă), iar jumătate din colecțiile de carte și periodice nu erau trecute în inventar¹².

Silviu Țeposu, cel care prezintă în ședința de Comitet central adresa lui Ion Mușlea, recomandă acceptarea acestor propuneri, urmând ca Asociațiunea să facă intervenții de ordin administrativ la Ministerul Culturii Naționale pentru ca în bugetul pe anul 1942 să se prevadă postul de bibliotecar și al altor funcționari la Biblioteca Centrală a Asociațiunii; funcționarii urmau a fi angajați de Asociațiune și plătiți din bugetul ministerului amintit, practică utilizată, spunea Silviu Țeposu, și la Biblioteca „Bibicescu”¹³ precum și la bibliotecile mitropoliilor din

---

¹² *Replica d-lui Aurel Gherasim la raportul d-lui D. Petruțiu*. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3403/1942.

¹³ Este vorba despre biblioteca fondată de I. G. Bibicescu (1848-1924), om de cultură și Guvernator al Băncii Naționale a României în perioada 1921-1924, în anul 1921, în Drobeta Turnu-Severin (Mehedinți); biblioteca a pornit cu o donație de peste 30.000 de volume din partea fondatorului ei; astăzi Biblioteca Județeană Mehedinți (cfr.

Ardeal; tot el propune intervenția la Societatea Scriitorilor (prin intermediul lui Ion Agârbiceanu) pentru ca Horia Petra-Petrescu, bibliotecar în funcție la Asociațiune, să fie pensionat (plătit tot de minister), urmând ca Asociațiunea să-i asigure completarea salariului până la pensionare¹⁴.

Tot în luna septembrie 1941 Biblioteca Universității solicită 400 de „dubele mai vechi” de la Biblioteca Centrală a Asociațiunii, titluri extrase din catalogul întocmit de Nicolae Togan în 1895¹⁵; pe adresa prin care se solicită dubletele se regăsește rezoluția lui Petre Olariu, din data de 22 septembrie 1941: „Biblioteca Universității să ne pună la dispoziție oamenii cari se caute numerii de bibliotecă a dubletelor cerute”¹⁶. În ședința din octombrie 1941, Comitetul central decide ca Petre Olariu, împreună cu Ion Mușlea și Ion Breazu, să întocmească un nou regulament al bibliotecii. În același timp, președintele Asociațiunii face cunoscut faptul că sala de lectură este insuficientă pentru publicul cititor și propune, iar comitetul acceptă propunerea, ca sala de ședințe să se mute la etajul I („unde sunt expuse panourile cu furci”),

---

<http://www.prefecturamehedinti.ro/index.php?menuId=9&viewCat=-4489>, iulie 2008).

¹⁴ *Proces verbal luat în ședința a X-a (plenară)* (a Comitetului central – n.n.) ținută la 6 Septembrie 1941 în Sibiu, dec. 136. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2699/1941.

¹⁵ *Tabloul dubletelor Bibliotecii Centrale a „Astrei” pe baza catalogului Togan* are 18 pagini și conține 404 titluri (publicații de secol XIX, câteva de secol XVIII) împărțite pe domenii, după cum urmează: I. Teologie 17, II. Filosofie 4, III. Pedagogie 8, IV. Limbă, Literatură, Artă 93, V. Istorie și Geografie 58, VI. Istoria specială a Românilor 74, VII. Științe naturale 9, VIII. Matematică și Geometrie 5, IX. Medicină 4, X. Științe juridice și politice 50, XI. Economie, Industrie, Comerț 11, XII. Diverse 67, XIII. Foi periodice 4. Împărțirea pe domenii aparține, evident, lui Nicolae Togan.

¹⁶ DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2730/1941.

urmând ca încăperea să fie dată spre utilizare ca sală de lectură¹⁷. În ședința Comitetului central din 1 noiembrie 1941 se discută unele propuneri ale lui Petre Olariu, în continuare „substitut de bibliotecar”, cu privire la așezarea cărților și a fișierelor în Biblioteca Centrală a Asociațiunii¹⁸; el prezintă și o ofertă pentru confecționarea unui dulap nou de stejar, necesar pentru așezarea fișelor, în valoare de 10.000 lei. Comitetul decide comandarea fișierului solicitat (cerându-se încă o ofertă în acest sens), să se dea curs propunerilor lui Gheorghe Moga, precum și să se studieze din nou modalitatea construirii unei săli-magazie în curtea Casei naționale, de-a lungul peretelui dinspre Baia Populară, pentru „așezarea” revistelor și ziarelor¹⁹. În legătură cu donarea dubletelor către Biblioteca Universității se decide: Ion Agârbiceanu, Petre Olariu și Ion Breazu (proaspăt secretar literar al Asociațiunii) să constate care cărți din lista dată sunt de valoare și, în acest sens, la următoarea ședință a

---

¹⁷ *Proces verbal luat în ședința a XI-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 6 Septembrie 1941 în Sibiu, dec. 161, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2949/1941.*

¹⁸ Propuneri înregistrate cu numărul 3105/1941. Documentul nu s-a găsit în fondul de arhivă cercetat; s-a dat însă citire, în ședința amintită, unei rezoluții a lui Gheorghe Moga, vicepreședinte al Asociațiunii pe probleme administrative, și anume: „Cu scopul de a câștiga loc pentru cărțile nou sosite sunt de părere ca dulapurile din biroul Bibliotecarului să fie golite, arhiva să fie depusă în un local din pivniță, iar dulapurile să fie utilizate pentru bibliotecă. Prin aceasta am câștiga local suficient pentru 2-3 ani și nu ar fi necesar să confecționăm dulapuri noi. /În tot cazul ar fi necesar ca chestia Bibliotecii, împrumutătorii cărților etc. Să fie studiată bine, căci așa cum se întâmplă în prezent e foarte greoi și costisitor”.

¹⁹ *Proces verbal luat în ședința a XII. (ordinară) a comitetului central, ținută la 1 Noemvrie 1941, în Sibiu. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3214/1941.*

Comitetului central în care, să prezinte care cărți ar putea să fie împrumutate sau definitiv cedate Bibliotecii Universității; să nu se doneze nici o publicație din care în Biblioteca Centrală a Asociațiunii există doar două exemplare; interzicerea accesului, pe viitor, în sălile (depozitele – n.n.) Bibliotecii Asociațiunii a persoanelor străine de bibliotecă neînsoțite de un funcționar al acesteia și fără a avea un scop precis; pentru refacerea actualului catalog să se trimită numai câte o singură literă din fișier, urmând ca învățătoarele detașate la bibliotecă să lucreze exclusiv la refacerea catalogului, ele fiind degrevate de alte sarcini²⁰. Din raportul Comitetului central pe anul 1941/1942 aflăm că „între Biblioteca noastră Centrală, care a ajuns astăzi cea mai importantă bibliotecă de dincoace de Carpați și Biblioteca Universității, condusă de dl. Ion Mușlea, a existat și în anul acesta o strânsă colaborare. Un mare număr din cărțile noastre au fost împrumutate zilnic studenților și cercetătorilor prin intermediul Bibliotecii Universitare. Am donat acestei instituții 224 vol. din tripletele noastre, cea mai mare parte cărți anevae de achiziționat în împrejurările actuale. Importanta lucrare a transformării catalogului nostru din catalog pe materii în catalog pe autori s-a făcut deasemenea cu binvoitorul concurs al acesteia. Au lucrat la el, sub directa supraveghere a funcționarilor Bibliotecii Universitare, trei învățătoare detașate în acest scop pe lângă instituția noastră de către Ministerul Culturii Naționale”²¹; în luna februarie a anului următor, Comitetul central aprobă transferul unui al doilea stoc din publicații existente în trei exemplare la

---

²⁰ *Ibidem*, dec. 169.

²¹ *Raportul general al Comitetului central asupra lucrărilor sale în anul de gestiune 1941/42*. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2674/1942.

Biblioteca Centrală a Asociațiunii către Biblioteca Universității²².

Petre Olariu solicită Comitetului central introducerea orarului de vară (de la 8 la 14) și la Bibliotecă în perioada 1 iulie – 31 august, timp în care biblioteca să fie închisă pentru public, perioadă necesară pentru aranjarea cărților și pentru pregătirile de început de an nou școlar; Comitetul aprobă programul propus și face cunoscut faptul că Ministerul Culturii Naționale, prin adresa 72434/1942, a fost prevăzut în bugetul pe anul 1942/1943 un al doilea post de bibliotecar, cu salariul lunar de 10.200 lei, post pentru ocuparea căruia îl propune pe Aurel Gherasim, actual funcționar la bibliotecă, el trebuind însă „să se mai inițieze în lucrările necesare la Bibliotecă și a face și oarecari studii în privința muzeologiei, pentru ca eventual mai târziu să poată fi util și Muzeului central”. Pentru accelerarea lucrărilor de reorganizare a Bibliotecii Centrale, Comitetul decide să se facă o nouă intervenție la Ministerul Culturii Naționale pentru detașarea a încă doi profesori secundari (la Muzeu – n.n.) și a două învățătoare la bibliotecă, adresa către minister urmând a fi prezentată personal de către Silviu Țeposu, care deținea funcția de inspector general școlar²³. Comitetul decide, de asemenea, să se revină asupra planului unei construcții în curtea Muzeului, cerându-se în acest sens părerea unui arhitect al Universității, această nouă construcție urmând a fi folosită

---

²² *Proces verbal luat în ședința a IV-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 7 Februarie 1942, în Sibiu, dec. 29.* Nu avem nici o informație referitoare la numărul de publicații, nici la vreun titlu din transferul efectuat. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 391/1942.

²³ *Proces verbal luat în ședința a IX-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 6 iunie 1942, în Sibiu, dec. 1802.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1818/1942.

de către Universitate atâta timp cât va fi nevoită să rămână la Sibiu pentru adăpostirea studentelor de la Cămin, iar mai târziu pentru Bibliotecă și Muzeu; printr-o altă decizie, lui Ion Breazu (secretar literar al Asociațiunii) și lui Ion Mușlea (directorul Bibliotecii Universității) li se cere să caute soluții în sensul unei mai bune organizări a arhivei pentru documentele privitoare la Ardeal și mai ales pentru cele familiale²⁴.

Ion Mușlea prezintă un raport referitor la lucrările efectuate până la acea dată în privința reorganizării catalogului Bibliotecii Centrale a Asociațiunii și propuneri referitoare la ceea ce ar mai trebui făcut în acest sens; Comitetul central dispune crearea unei comisii interne, formată din Ion Agârbiceanu, Ion Mușlea, Ion Breazu și Petre Olariu (referent) pentru a analiza propunerile făcute, pentru fixarea orarului de funcționare a bibliotecii (vezi solicitarea lui Olariu), precum și pentru a face propuneri de rezolvare a situațiilor într-o ședință viitoare²⁵. Raportul, întocmit de Dumitru Petruțiu, unul foarte dur și, se pare, lipsit de argumente pe unele zone, a provocat vehemente reacții din partea lui Petre Olariu și a lui Aurel Gherasim, amândoi întocmind un memoriu-protest la adresa acestui raport și a lui Petruțiu însuși²⁶. În legătură cu această situație, dat fiind numărul mare de pagini al memoriului,

---

²⁴ *Ibidem*, dec. 69.

²⁵ *Proces verbal luat în ședința a XV-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 3 Octombrie 1942 în Sibiu*, dec. 130. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3148/1942.

²⁶ Atât în Registrele de Intrare-Ieșire cât și în cutiile de documente din fondul arhivistic cercetat a fost identificat doar memoriul lui Aurel Gherasim. Reproducem conținutul integral al documentului în secțiunea de *Anexe* a lucrării. *Replica d-lui Aurel Gherasim la raportul d-lui D. Petruțiu*. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3403/1942.

reproducem doar un extras din procesul verbal al ședinței în care s-a discutat acesta: „Silviu Țeposu este de părere să se caute, ca supărările isvorâte din cauza acelui raport între funcționarii Bibliotecii noastre, să fie pe cât posibil înlăturate pe cale amiabilă. / Dl. I. Agârbiceanu este de părerea că restricțiunile cu privire la împrumutarea cărților vechi și la intrarea unor persoane, cari sunt demne de toată încrederea, în sălile cu cărți ale bibliotecii, ar trebui ridicate, deoarece sunt domni profesori universitari cari ar dori să arate la cursurile lor anumite cărți vechi. / Comitetul central decide să se respecte dispozițiile vechi privitoare la cele relevate de dl. I. Agârbiceanu, urmând ca și în viitor împrumutarea cărților vechi să se poată face numai cu aprobarea specială a D-lui Președinte, care va stabili durata timpului pentru care se poate împrumuta. / Deasemenea persoane străine de bibliotecă vor putea intra în sălile cu cărți numai în prezența unui funcționar dela Biblioteca noastră”²⁷.

Se pare că, până la urmă, conflictul între bibliotecari s-a stins; cel puțin asta reiese din raportul Bibliotecii Centrale pe anul 1942/1943. Biblioteca Universității va continua să împrumute publicații de la Biblioteca Centrală în baza convenției adoptată de cele două instituții, se finalizează transformarea catalogului din sistematic în alfabetic, au fost selectate și catalogate 133 de titluri de carte românească veche împreună cu Sabin Mureșan, specialistul în domeniu al Bibliotecii Universității, conform BRV²⁸. Tot în acest an, Biblioteca Universității donează Bibliotecii Centrale a Asociațiunii o colecție de

---

²⁷ *Proces verbal luat în ședința 16 (XVI) ordinară a Comitetului central ținută în 7 Noiembrie 1942 în Sibiu, dec. 158. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3440/1942.*

²⁸ *Transilvania, 1943, p. 11.*

afișe de teatru ce reflectă activitatea artistică din sibiu între anii 1925-1936²⁹.

În ședința din martie 1944 a Comitetului central se prezintă un deviz pentru amenajarea Sălii festive în vederea organizării arhivei documentelor familiale făcut de către tâmplarii Bibliotecii Universității după indicațiile date de către Ion Mușlea; conform acestui deviz, mobilierul costa 1.204.000 lei și consta în 10 mese de stejar, 1 dulap și 4 panouri; președintele Asociațiunii este mandatat de către Comitet, la propunerea sa, pentru angajarea unui arhivar care să organizeze arhiva, eventual detașat din Ministerul Culturii Naționale sau retribuit de către acest minister³⁰.

În ședința din aprilie 1944 președintele Asociațiunii, Iuliu Moldovan, propune ca publicațiile mai valoroase din bibliotecă, precum și obiectele de valoare din muzeu, să fie împachetate și depuse în locuri mai sigure, din cauză că Sibiu era expus bombardamentelor aeriene; cu supravegherea acestor lucrări sunt delegați Ion Breazu (pentru bibliotecă) și Romulus Vuia (pentru muzeu), depozitarea acestor valori urmând a fi făcută în câteva comune din jurul Săliștei³¹. Ion Mușlea este rugat să ajute la selecționarea cărților și a obiectelor de muzeu ce urmau a fi evacuate; acesta acceptă, exprimându-și părerea că ar trebui evacuate în primul rând cărțile vechi românești,

---

²⁹ *Proces verbal luat în ședința a XIV-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 6 Noiembrie 1943 în Sibiu*, dec. 217. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3475/1943.

³⁰ *Proces verbal luat în ședința (ordinară) a IV-a a comitetului central, ținută la 4 Martie 1944 în Sibiu*, dec. 97. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 736/1943.

³¹ *Proces verbal luat în ședința (ordinară) a V-a a comitetului central, ținută la 1 Aprilie 1944 în Sibiu*, dec. 68. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 975/1943.

întreaga arhivă a Asociațiunii, secția documentelor, lăzile cu cărți și documente primite de la Alexandru Vaida-Voievod și cele primite de la Societatea de cultură din Cernăuți, iar tablourile președinților din sala de ședințe să fie puse în lăzi și depozitate la subsol³². Comitetul urma să solicite informații de la Biroul de evacuare al Prefecturii Sibiu și de la Silviu Țeposu (Inspectoratul școlar) în privința localităților în care urma să se facă evacuarea, în așa fel încât acestea să nu fie depozitate împreună cu cele ale Muzeului Etnografic (instituție a universității clujene) pe motivul evitării distrugerii simultane a colecțiilor în caz de incendiu³³.

În acest context, începând cu data de 11 Aprilie 1944, Biblioteca a fost închisă pentru public; s-a lucrat exclusiv la lucrările de evacuare, ocazie cu care au fost selectate „peste 30.000 opere, dintre care peste 5.000 au fost evacuate în lăzi, iar cca. 3000 au fost coborâte în subsolul clădirii în care e instalată biblioteca. Au mai fost coborâte în acest subsol aproape totalitatea colecțiilor de reviste și ziare ce se aflau în sala veche a depozitului periodicelor, precum și o parte a colecțiilor aflate în sala nouă. S’au găsit, s’au separat, s’au catalogat și au fost evacuate cu această ocazie cca 20 opere din biblioteca românească veche”³⁴.

După încheierea războiului, Ion Mușlea, directorul Bibliotecii Universității, solicită reluarea, în regim de

---

³² Conform *Raportului general despre activitatea „Asociațiunii” pe anul 1944/1945*, DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2375/1945, au fost evacuate 8.000 de publicații („cărți și broșuri”).

³³ *Proces verbal luat în ședința a VI-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 6 Mai 1944 în Sibiu*, dec. 117. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1139/1943.

³⁴ *Transilvania*, 1944, p. 12-13.

urgență, a lucrărilor de cedare din partea Bibliotecii Centrale a Asociațiunii a tripletelor aprobate în decembrie 1941, motivând urgența prin apropiata întoarcere a Universității Daciei Superioare la Cluj, spunând în același timp că, probabil, multe din colecțiile lăsate acolo în 1940 nu vor mai fi regăsite. În aceeași adresă, Ion Mușlea face cunoscut faptul că, din motive pe care nu le cunoștea, transferul de triplete a fost întrerupt în 4 mai 1942, dată până la care au fost tranferate 224 de volume; el anexează o listă a lucrărilor existente în triplu exemplar (dintre cele solicitate), punând totodată la dispoziție un funcționar și un om de serviciu pentru scoaterea cărților din depozit și întocmirea proceselor verbale. Ion Mușlea solicită și un schimb de publicații deținute în dublu exemplar de către cele două biblioteci, Biblioteca Universității, spune el, posedând un număr considerabil de publicații disponibile pentru un asemenea schimb, precum și câte un exemplar din publicațiile editate și tipărite de Asociațiune, aflate în zeci de exemplare în subsolul Palatului „Astri” în vederea vânzării³⁵. Comitetul central aprobă reluarea lucrărilor de transfer a tripletelor în ședința din 7 octombrie³⁶, același an, după ce cărțile vor fi readuse de la Gârbova (unde au fost evacuate), solicită listele de dublete de la Biblioteca Universității și de la Biblioteca Centrală a Asociațiunii, decizia de schimb urmând a fi luată într-o altă ședință, iar publicațiile Asociațiunii solicitate de către Biblioteca Universității urmau a fi trimise „cât mai curând posibil”³⁷.

---

³⁵ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1740/1944, datat Sibiu, 4 octombrie 1944 (nr. înregistrare 369/1944).

³⁶ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1750/1944.

³⁷ Adresa Comitetului central către Direcțiunea Bibliotecii Universității din data de 11 octombrie 1944, DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 1740/1944. Pe unul din documentele înregistrate cu numărul

La începutul anului următor, când Universitatea nu se întorsese încă la Cluj, Comitetul central apelează din nou la Ion Mușlea în legătură cu completarea postului de bibliotecar rămas vacant după pensionarea lui Horia Petra-Petrescu; Ion Mușlea propune încadrarea lui Aurel Gherasim în postul de bibliotecar fără gradații (Grupa A 34 tip 29), cu salariul de 10.200 lei, iar în cazul în care această încadrare nu s-ar putea face, propune varianta avansării în același post, variantă mai dificilă deoarece presupunea mai multe formalități (publicarea postului vacant în Monitorul Oficial, într-un ziar central, precum și într-unul local, organizarea unui concurs pentru ocuparea postului etc. În cazul primei variante, spune Ion Mușlea, postul de bibliotecar-ajutor, devenit vacant, ar trebui să fie ocupat prin concurs de către un licențiat în litere, ulterior acesta trebuind să efectueze un stagiu de formare de trei luni de zile la Biblioteca Universității. Varianta inițială, aparținând lui Aurel Gherasim, presupunea transformarea postului de ajutor-bibliotecar în post de bibliotecar; Ion Mușlea atrage atenția că acest lucru nu este posibil, aceste

---

1740/1944, datat 11 octombrie 1944 – adresă a Comitetului central către Biblioteca Centrală a Asociațiunii prin care se face cunoscută decizia Comitetului în sensul deciziilor luate, se află și o rezoluție a lui Aurel Gherasim, bibliotecarul Asociațiunii, datată 26.XI.945 (!), „Cei interesați nu s’au îngrijit de executarea lucrărilor, deci nu s’a dat nimic”. Totuși, în setul de documente amintit se află și două liste de publicații, și anume *Tabloul de triplete al Bibliotecii Astrei*, care cuprinde 70 de titluri, probabil incomplet, nu prezintă nici o urmă de autentificare, și *Tabloul cărților date Bibliotecii Universității „Regele Ferdinand I.” Cluj-Sibiu din depozitul „Astrei”, în mod gratuit, conform Dec. 183/1944*, care cuprinde 84 de titluri; această din urmă listă este datată Sibiu, 12 octombrie 1944, prezintă semnăturile lui Aurel Gherasim (din partea Asociațiunii) și a lui Sabin Mureșan (din partea Bibliotecii Universității), acesta din urmă semnând de primire două zile mai târziu.

tipuri de transformări fiind „interzise formal de instrucțiunile oficiale privitoare la alcătuirea noului buget”³⁸. Propunerea lui Ion Mușlea este discutată și acceptată în ședința comitetului central din 13 ianuarie 1945³⁹, autorizând-se totodată solicitarea de atribuire, din partea ministerului, a unei gradații pentru Aurel Gherasim începând cu data de 1 Aprilie 1945, acesta îndeplinind condițiile de vechime reclamate de această atribuire. Prin Decizia Ministerului Culturii Naționale nr. 41892/1945, Aurel Gherasim este înaintat la gradul de bibliotecar fără gradație, grupa A 34, tipul de salarizare 29, începând cu data de 5 martie 1945; Ion Mușlea este rugat de către membrii Comitetului central să facă propuneri pentru angajarea unui bibliotecar ajutor, în locul lui Aurel Gherasim⁴⁰; acesta, propune publicarea unui concurs în vederea ocupării postului vacant⁴¹. În urma publicării acestui concurs au fost depuse la Asociațiune două dosare: unul al Veturiei Jugăreanu⁴², născută Moșoiu, licențiată în

---

³⁸ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, documentul nr. 235/1945, datat 18 ianuarie 1945.

³⁹ *Proces verbal luat în ședința a I. (ordinară) a Comitetului Central, ținută la 13 ianuarie 1945 în Sibiu*, Dec. 12. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, documentul nr. 220/1945, p. 5.

⁴⁰ *Proces verbal luat în ședința a IV-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 7 Aprilie 1945 în Sibiu*, Dec. 44. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, documentul nr. 1219/1945.

⁴¹ *Proces verbal luat în ședința a V-a (extraordinară plenară) a comitetului central, ținută la 12 Mai 1945, în Sibiu*, Dec. 72. DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, documentul nr. 1508/1945.

⁴² S-a născut la 18 aprilie 1912 în localitatea Apoldul de Jos; în 1933 este licențiată a Academiei Teologice din Sibiu; a fost bibliotecar ajutor la Biblioteca Centrală a Asociațiunii în perioada 1945-1948, până la această dată ocupând diferite alte funcții: profesor de religie în perioada 1937-1939, șef de birou la Prefectura Sibiu, Biroul refugiaților și evacuațiilor în perioada 1944-1945; în 1948 s-a transferat

teologie, cunoscătoare a limbilor franceză, engleză și germană, și unul al Veturiei Lebu, licențiată a Facultății de Litere și Filosofie din București, la acel moment „subșefă de birou” la Direcțiunea Clinicilor Universitare din Cluj (aceasta solicită transferul din funcția pe care o deținea la Universitatea din Cluj în cea de ajutor-bibliotecar la Asociațiune, „având în Sibiu interese familiare (sic!) și materiale, cari o împiedică să urmeze Universitatea”. După o analiză a dosarelor de către Comisia de numiri și înaintări (de fapt, Comisia financiară și de propuneri, transformată ad-hoc) o recomandă pentru ocuparea postului pe Veturia Jugăreanu începând cu data de 1 septembrie 1945, aceasta urmând să efectueze un stagiul de practică timp de trei luni de zile la Biblioteca Universității din Cluj și la Muzeul Etnografic, „spre a putea îndeplini pe lângă funcția de bibliotecar și acea de custode”⁴³; Veturia Jugăreanu va fi confirmată pe postul de ajutor bibliotecar în ședința Comitetului central din 4 august 1945⁴⁴.

Tot în acest an Ion Mușlea, în calitate de membru în comisia Bibliotecii din partea Comitetului central al Astrei, recomandă efectuarea unui schimb de publicații între Biblioteca Centrală a Asociațiunii și Biblioteca Muzeului

---

la Biblioteca Brukenthal, ocupând, pe rând, funcțiile de bibliotecar și apoi bibliotecar șef. A decedat în 1976. *Cfr. Bibliotecarii „Astrei”. (1861-1999). Dicționar*, Ediția a II-a, Colecția „Biblioteca «Astra»”, nr. 16, serie nouă, Sibiu, 1999, p. 43.

⁴³ *Proces verbal luat în ședința comisiunii financiare și de propuneri ținută în ziua de 3 august 1945*. DJȘAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2221/1945.

⁴⁴ *Proces verbal luat în ședința a IX-a (ordinară) a comitetului central, ținută la 4 August 1945, în Sibiu*, Dec. 103. DJȘAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 2234/1945.

Brukenthal⁴⁵. Ideea schimbului de publicații între cele două biblioteci s-a născut în urma unei solicitări a lui Julius Ernst Gyurgyevich, secretarul Muzeului Baron Brukenthal din Sibiu, care, în 18 decembrie 1944, și-a anunțat intenția de a achiziționa volumul I din Enciclopedia Română „a lui Dr. Diaconovich”, acest volum lipsind din biblioteca muzeului⁴⁶; Biblioteca Centrală a Asociațiunii, conform raportului bibliotecarului-ajutor din 3 februarie 1945, deținea trei exemplare complete din lucrarea amintită (volumele I-III) și „un exemplar singuratec” din volumul solicitat; în ședința din data menționată, Aurel Gherasim prezintă Comitetului central varianta solicitării unui schimb de publicații între instituții în locul vânzării volumului solicitat; schimbul va avea loc în martie-aprilie același an, biblioteca muzeului oferind 40 de titluri (din care Biblioteca Centrală a Asociațiunii deținea, conform raportului lui Aurel Gherasim din 30 martie 1945, doar patru).

---

⁴⁵ *Proces verbal luat în ședința a IV-a (ordinară) a Comitetului Central, ținută la 7 Aprilie 1945 în Sibiu*, Dec. 55. DJSAN, document nr. 1004/1945 și documentul nr. 1219/1945.

⁴⁶ DJSAN, document nr. 452/1945.

Considerații finale

Biblioteca Asociațiunii a luat naștere pe fondul militantismului naționalist românesc de la jumătatea secolului al XIX-lea. După modelul Societății Muzeului Ardelean, în actul de constituire al Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român era prevăzut și un post de arhivar și bibliotecar, dar nu era prevăzută și existența unei biblioteci; această carență este amendată de către primul bibliotecar al Asociațiunii, Visarion Roman, chiar dacă logica lucrurilor spune că, dacă există bibliotecar, se subînțelege și înființarea unei biblioteci; de altfel, în toate variantele de statut ale Asociațiunii, precum și în pragmaticile de serviciu, se fac referiri doar la bibliotecar.

Dezvoltarea colecțiilor bibliotecii este una anevoioasă, apelul la donații fiind la ordinea de zi a bibliotecarilor, de la înființarea Asociațiunii până la desființarea sa. Chiar dacă era gândită ca o bibliotecă în care să se oglindească istoria națională a românilor, o selecție a publicațiilor după acest criteriu nu a putut fi posibilă; mai mult, până la sfârșitul secolului al XIX-lea nu s-a procedat la nici un fel de selecție. Sumele alocate pentru achiziții de publicații erau, cel mai adesea, modice, iar atunci când era posibilă o astfel de achiziție procedeu era greoi, fiind necesară constituirea de comisii de specialitate pentru a analiza propunerile de achiziții ale bibliotecarului, aceste comisii trebuiau să prezinte concluziile la care au ajuns în ședințe de Comitet central (acestea erau organizate, în mod normal, o dată pe lună), care, eventual, le aproba; după aceste aprobări, bibliotecarul putea proceda la achiziționarea publicațiilor, procedura putând dura, în unele cazuri, și câteva luni de zile. După anul 1918,

Asociațiunea va constitui și o comisie specială pentru Bibliotecă și Muzeu, lucrurile în ceea ce privește chestiunile administrative ale bibliotecii desfășurându-se, în principiu, mai rapid; doar în principiu, pentru că tot începând cu acest an, biblioteca a înregistrat câteva episoade de criză care i-au paralizat efectiv activitatea pentru perioade însemnate de timp. La o atentă selecție a publicațiilor ce urmau a fi achiziționate au procedat toți bibliotecarii, numărul mare de donații care intrau în bibliotecă, în raport cu cele achiziționate, făcea însă imposibil un control după a criteriul calitativ.

La început, profilul bibliotecii era unul elitist, colecțiile acesteia putând fi consultate de către membrii Asociațiunii, nemembrii având nevoie de o recomandare din partea a doi membri ai Asociațiunii pentru a avea acces la colecții; de-a lungul timpului întâlnim o categorie de cititori care va fi favorizată și preferată: dacă în primul regulament se specifică doar faptul că biblioteca „se dă spre folosință publică”¹, în cazul celui de-al doilea regulament bibliotecarul va fi „la dispoziția publicului și mai ales a oamenilor de litere”², iar sala de lectură a bibliotecii, conform prevederilor celui de-al treilea regulament, era „pusă la dispoziția publicului cetitor, și în prima linie la dispoziția membrilor Asociațiunii”³. Crearea

---

¹ *Regulamentu Despre modulu întrebuițiariei bibliotecii asoc. tr. rom. pentru literatur'a și cultur'a poporului rom.*, în *Transilvania*, 23/1 decembrie 1869, p. 277-278, § 1.

² *Regulamentu pentru folosirea bibliotecii „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român”. (1893)*, în *Transilvania*, 2/15 februarie 1894, p. 50-51, § 1.

³ *Regulament pentru folosirea bibliotecii și sălii de lectură a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”,* în *Transilvania*, 1-2, ian.-apr. 1913, p. 94-96.

unei baze materiale pentru membrii secțiunilor științifice era unul dintre obiectivele Asociațiunii, iar colecțiile bibliotecii urmau să fie în primul rând la dispoziția acestora; în discursul său ținut în cadrul Adunării generale de la Brașov din 1862, propunând pentru Asociațiune „una biblioteca de cărțile vechi românești, tipărite și manuscrise, din timpurile cele mai vechi, până către a. 1700, pe cât se poate mai completă”, Timotei Cipariu conturează o primă categorie de cititori pentru bibliotecă formată din cercetători care să contribuie la scrierea istoriei românilor prin realizarea unui „*Dicționarul român*”⁴; de altfel, Timotei Cipariu a urmărit, atât cât a fost posibil, înzestrarea bibliotecii cu publicații accesibile unui public larg dar care să corespundă și unor preocupări științifice avansate; în *Proiect de statut pentru o societate literară pentru limba și literatura română*⁵, el spune că scopul societății poate fi atins „prin adunare de cărți române manuscrise și tipărite, de orpuri istorice și filologice, de artefacte, antichități etc. din patrie și din afară”. Alături de George Barițiu, Gavril Munteanu și Ioan Antonelli, Timotei Cipariu face parte, în 1862, din comisia pentru achiziționarea de publicații pentru bibliotecă; după o analiză a situației bibliotecii de la sfârșitul anului, echipa orientează suma prevăzută pentru achiziția de carte (100 florini v.a.) din producția literară românească (și anume lucrări care țin de „filologia limbei, de istorie, geografie, arte, industrie și economie”); literatura clasică latină și

---

⁴ *Discursulu D. Canonicu etc. Timoteu Cipariu ținutu in adunarea Asociațiunei etc. in 29 c.n. Iuliu 1862. În II. Adunare generale a Asociațiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu ținuta in Brasiovu. Dela 28/16 – 30/18 Iuliu 1862. Sibiiu, in Tipografi'a diecesana, 1862, p. 124 – 125.*

⁵ Biblioteca Astra, *Colecții speciale*, M VI/2.

ramurile ei; literatură străină („mai ales cele ce sunt în analogie cu cele specificate mai sus românești”)⁶.

Informații referitoare la cititorii bibliotecii nu vom regăsi în rapoartele bibliotecarilor decât după 1918 (cu excepția anului 1913-1914), cu toate că eforturile bibliotecarilor în sensul organizării bibliotecii sunt vizibile, chiar dacă metodele folosite de către aceștia le aparțin și nu urmează o regulă biblioteconomică. Ioan Maxim, cel de-al treilea bibliotecar al Asociațiunii, este primul care realizează o sistematizare (bazat pe ordinea alfabetică) a fondurilor în 19 clase. Trădând o vizibilă nesiguranță, pentru o eventuală revizuire a acestei clasificări el solicită sprijinul unei comisii, apreciind în același timp că fondurile bibliotecii sunt inferioare altor biblioteci și provin „mai toate din milă” iar literatura română este foarte slab reprezentată în colecțiile bibliotecii⁷. Chiar dacă în anul 1875 biblioteca este reorganizată în 21 de clase de către Ion Crețu⁸ (reorganizare care constituie un pas înapoi față de clasificarea făcută de Ioan Maxim⁹), în anul 1876 Eugen Brote publică un articol dur la adresa bibliotecii Asociațiunii criticând punctual clasificarea făcută de către Ioan Maxim; relevantă pentru situația dureroasă în care se afla biblioteca în relația cu cititorii ni se pare constatarea autorului articolului cum că „biblioteca

---

⁶ Valeriu Nițu, *Timotei Cipariu și începuturile Bibliotecii „Astra” din Sibiu*, în *Centenarul revistei „Transilvania”*, Biblioteca „Astra” Sibiu, Sibiu, 1969, p. 194.

⁷ *Bibliotecariului asoc. trans. Pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu reportéza despre starea bibliotecei asociatiuni*, în *Transilvania*, 19/1 octombrie 1871, p. 222.

⁸ *Transilvania*, 20/15 octombrie 1875, p. 225.

⁹ Cfr. George Bondoc, *Note privind începuturile unei vechi biblioteci românești și colecțiile sale („Astra” – Sibiu)*, în *Probleme de bibliologie*, vol. II, București, 1967, p. 168.

astfel alcătuită [este vorba de regulamentul din 1869 – n.n.] s'a deschis publicului și s'a făcut un regulament pentru folosirea cărților, înse nu voim a decide, cine a fost cauza, că biblioteca nu sa folosit, materialul bibliotecii sau publicul ?”¹⁰, iar „desconsiderând știința și scopul principal al unei biblioteci am grămădit tot ce se poate numi carte și apoi am bucinat în lumea largă: «că avem o bibliotecă carea preste puțin timp se va puté cu drept cuvent numera între primele biblioteci străine»,”¹¹.

Nicolae Togan procedează la o mai coerentă și amănunțită analiză a fondurilor clasificând fondul în 12 clase (13 cu publicațiile periodice); el evidențiază anual, începând cu anul 1894 până în anul 1907, dinamica fondului de publicații, structurată pe cele 12 clase. Interesul pentru bibliotecă se face simțit cu mai mare intensitate în jurul anului 1900 când, după Adunarea generală de la Băile Herculane, este accelerat și procesul de înființare a bibliotecilor populare, Biblioteca Centrală a Asociațiunii având rol metodic pentru constituirea colecțiilor acestora¹².

Ioan Banciu motiva slaba afluență și cerere de carte din anii 1913 – 1914 prin lipsa noutăților editoriale în bibliotecă; în cei doi ani biblioteca a avut 3.218 cititori care au consultat 4.216 volume. Comparând catalogul propriu

---

¹⁰ Eugen Brote, *Biblioteca societății*, în *Foișoara Telegrafului român*, Sibiu, An I, nr. 16/29 iulie 1876, p. 122 – 123.

¹¹ Autorul face referire la aprecierea lui Ioan Maxim despre biblioteca Asociațiunii din raportul citat. Eugen Brote, *op. cit.*, nr. 19, 9 septembrie 1876, p. 146.

¹² Bibliotecarul Asociațiunii va controla conținutul colecțiilor prin stabilirea unei liste de lucrări obligatorii care trebuie să se regăsească în bibliotecile populare; tot el este cel care va alcătui regulamentul de funcționare pentru bibliotecile populare.

cu publicațiile tipărite în limba română se poate constata că 4/5 din titlurile apărute nu se regăsesc în colecțiile bibliotecii¹³. În perioada Primului Război Mondial, Biblioteca Centrală a Asociațiunii înregistrează, contrar așteptărilor, o însemnată creștere numerică a colecțiilor de publicații față de perioada anterioară, făcându-se simțite în număr mare donațiile și achizițiile de publicații în paralel cu o mai intensă orientare a eforturilor oficialilor Asociațiunii asupra acestui segment¹⁴, chiar în condițiile în care biblioteca funcționa fără bibliotecar, acesta fiind mobilizat pe front¹⁵.

În condițiile existenței noului stat român, creat la 1918, Sibiuul nu va mai reprezenta un spațiu cultural central în viața românilor (mai ales după plecarea Consiliului Dirigent la Cluj), dar încearcă să rămână unul dintre orașele importante; numărul școlilor, confesionale și de stat, crește și se diversifică, presa sibiană înregistrează de asemenea o diversificare și o creștere cantitativă, reuniunile culturale, majoritatea înființate înainte de 1918, contribuie și ele la viața culturală a comunității sibiene. Exercițiul lecturii este încurajat de înființarea sau susținerea pe lângă instituții de profil a colecțiilor de publicații.

În sistemul de învățământ sibian întâlnim următoarele situații: în cazul școlilor primare numărul publicațiilor varia între 268 și 1.441 de volume (Școala primară nr. 4 – 268 volume, Școala primară nr. 2 – 561 volume, Școala primară nr. 5 – 1.441 volume); învățământul secundar: 430 de volume pentru elevi și 862 volume pentru profesori în

---

¹³ Dorin Goția, *op. cit.*, p. 117.

¹⁴ *Ibidem*, p. 136.

¹⁵ Ion Mariș, *Biblioteca Județeană ASTRA. 1861 – 2001*. Sibiu, Editura Imago, 2001, p. 64.

biblioteca de la *Școala medie de fete* în anul 1927/1928; 918 volume în 1919/1920 și 4.083 volume în 1932/1933 în biblioteca *Liceului de fete „Domnița Ileana”*; 1.781 volume în 1920/1921, 5.805 volume în 1930/1931 și 10.085 volume (biblioteca profesorilor + biblioteca elevilor) și abonamente la 28 de reviste la *Liceul „Gheorghe Lazăr”*; 2.389 de volume în 1920/1921 și 8.037 de volume în 1937/1938 la biblioteca *Școlii Normale „Andrei Șaguna”*.

Biblioteca mitropolitană număra în 1862 598 de titluri în 1273 volume iar în 1873 (la moartea lui Andrei Șaguna) 4.000 de volume; 5.020 volume în 1927, în timpul lui Nicolae Bălan existau peste 20.000 de volume, și ca rezultat al activității editoriale a Mitropoliei Ardealului și a Tipografiei arhidiecezane; dispunând de un număr de 3.112 volume, în anul 1938 *Biblioteca profesorilor de la Academia teologică „Andreiană”* își va oferi fondurile bibliotecii mitropolitane. Biblioteca *Societății de lectură „Andrei Șaguna” a studenților de la Academia teologică*, ale cărei baze au fost puse în 1865, număra 760 de titluri în 1.167 volume în 1920/1921, 4.797 titluri în 5.552 volume în 1934/1935 și 5.164 titluri în 6.175 volume în 1937/1938.

Biblioteca *Reuniunii culturale naționale a meseriașilor români din Sibiu* a fost întemeiată de Victor Tordășianu și număra, în 1929 405 volume, pentru consultarea unui titlu percepându-se taxa de 25 de bani pe săptămână¹⁶.

Situația Bibliotecii Asociațiunii se schimbă radical o dată cu trecerea la noua structură administrativă; după o perioadă de trei ani, în care datele referitoare la numărul de volume din bibliotecă și numărul de cititori lipsesc din

---

¹⁶ Cfr. Nicușor Dănuț Ivănuș, *Dezvoltarea instituțiilor culturale românești sibiene în perioada interbelică*. Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 1999, p. 31, 33, 35, 36, 39, 65, 95, 154.

rapoartele bibliotecarului (aflăm doar în 1921 că în bibliotecă există 29.289 de volume, cifră imposibil de verificat!), dintr-un articol publicat în revista *Transilvania*, aflăm, pe un ton ușor dojenitor la adresa intelectualității sibieni, că biblioteca deține peste 50.000 de volume (carte și broșuri) precum și toate revistele din România, iar sala de lectură este deschisă publicului între orele 16 și 18 în zilele de lucru¹⁷. Concluzia la care putem ajunge este aceea că exista o mare confuzie chiar în interiorul Asociațiunii din moment ce în anul 1919, conform raportul bibliotecarului din anul 1920, numărul de persoane care au împrumutat publicații pentru a le consulta fie la domiciliu, fie la sala de lectură era de 1500 de cititori, colecția de ziare și reviste putând fi consultată zilnic între orele 15 și 19¹⁸, iar un an mai târziu, doar în lunile mai, iunie și august au fost consultate 443 de publicații (față de 2015 în 1919!) de către 260 de persoane.

În anul 1925 se vor amenaja încă două săli de lectură pentru cititori, una pentru ziare și reviste și cealaltă pentru cărți¹⁹. Oferta materialelor de lectură, precum și a spațiului alocat acestora pare, în sfârșit, generoasă, de o modificare a

---

¹⁷ „Câți intelectuali sibieni cunosc cabinetul de lectură și biblioteca «Asociațiunii»? Prea puțini! Și e păcat! Aici ar putea să petreacă clipe plăcute, citind publicații românești și streine, vrednice de a fi luate la cunoștință! În bibliotecă se află mai mult de 50,000 volume și broșuri. Sosesec *toate* revistele din România și editurile de cărți sunt chemate prin lege să trimită tot ce publică”. *Transilvania*, 1924, p. 64.

¹⁸ În perioada 1918 – 1919 fondul de publicații al bibliotecii ajunge de la 10.717 la 28.404; cifrele raportate de către bibliotecar nu ni se par a fi eronate, cea mai plauzibilă explicație fiind aceea că în perioada amintită Consiliul Dirigent a funcționat la Sibiu iar infuzia de publicații, preponderent românești, a fost orientată spre Biblioteca Asociațiunii.

¹⁹ *Transilvania*, 1926, p. 417.

orarului cititorii fiind anunțați sporadic în paginile revistei *Transilvania*.

La venirea sa în postul de bibliotecar al Asociațiunii, Victor Lazăr, bibliotecar cu experiență la Biblioteca Academiei Române, va critica dur starea în care se găsea biblioteca, el procedând și la o reorganizare a fondului de publicații, intervenind, de asemenea, și în politica de achiziție a publicațiilor; tot el este cel care va da o anumită coerență în ceea ce privește modalitatea de raportare a situației bibliotecii, a fondurilor sale și a cititorilor săi, încercând, după modelul universității clujene, să extindă plaja categoriilor de cititori ai bibliotecii. Relevant în acest sens ni se pare a fi articolul publicat de acesta în revista *Transilvania*: „Intelectualii noștri de astăzi nu se prea ocupă cu studiul și cu cetitul, iar ceice totuși cetesc, caută mai ales romane senzaționale. E și aceasta una din boalele postbelice. Dar ea s’ar putea vindeca în parte făcându-se o propagandă inteligentă de îndemn la cetire nu prin notițe prizărite odată la an, că *Biblioteca e închisă sau deschisă* (s.n.), ci arătându-se *ce cuprinde* Biblioteca noastră. Dealtminteri și timpul, în care e deschisă sala de lectură (înainte de masă dela 9 la 13 după masă dela 16 la 18) e nepotrivit pentru partea cea mai mare a celor doritori de citit, căci tocmai în aceste ore sunt ocupați cu lucrul, munca lor profesională. E însă un alt public lacom de carte, care o ar căuta, având cunoștință *de ce se găsește* și *ce se găsește* în timpul, când el e liber. Publicul acesta se compune din *elevi și eleve, ucenici și muncitori*, chiar și *intelectuali*, cari dispun de timp liber numai spre seară. Ne trebuie adecă o sală de lectură care să fie deschisă dela ora 15 până la 21 seara. Localul ar putea fi subsolul din actualul Internat, rămânând la Muzeu parterul pentru bibliotecar și ajutorarea lui, iar sala de lectură pentru cei ce

pot veni înainte de masă și pentru cei ce fac studii speciale”²⁰. Victor Lazăr indică și halucinantă cifră de peste 39 de mii de cititori în cazul sălii de lectură amenajate de către bibliotecarii universității clujene în anul 1927²¹, cifră de care, spune autorul „... cu o bună propagandă s’ar putea apropia și Sibiuul, care se pretinde oraș cultural [...], după câțiva ani”.

O atitudine anterioară celei prezentate mai sus în ceea ce privește nevoia de formare a publicului cititor prin orientarea lecturii spre opere de calitate științifică probate de organisme abilitate, o regăsim la Horia Petra-Petrescu (viitor bibliotecar al Asociațiunii); aceasta se referă la situația de fapt a spațiului cultural românesc și nu face referire la Asociațiune: după modelul vest-european, Horia Petra-Petrescu este partizanul ideii de a orienta lectura publicului prin „cataloge de cărți bune” compuse de către specialiști, din domenii variate; în articolul *Călăuze literare și de știință popularizată, engleze, franceze și germane*²², Horia Petra-Petrescu descrie experiențele

---

²⁰ *Transilvania*, 1930, p. 233 – 238.

²¹ În anul universitar 1926/1927 numărul vizitatorilor la Biblioteca Populară este de 41.807, cele două săli de lectură amenajate dispunând de 220 de locuri pentru lectură, biblioteca fiind deschisă publicului și în zilele de duminică și sărbători legale între orele 14 și 20. Pentru o statistică a cititorilor și a numărului de publicații împrumutate la această bibliotecă în perioada 1921 – 1935, vezi Traian Brad, *op. cit.*, p. 42.

²² *Transilvania*, 1925, p. 127 – 139. Motivând faptul că nu avea posibilitatea de a urmări îndeaproape cultura engleză (motivele țineau de distanță și de necunoașterea limbii), Horia Petra-Petrescu face referire la lucrarea lui Ernst Schultze, *Volksbildung und Volkswohlfahrt in England (Cultura populară și bunăstarea populară în Anglia)*, München și Berlin, 1912, în ceea ce-i privește pe englezi; în cazul francezilor el amintește mai multe astfel de ghiduri, printre care *Tout les Chefs d’Oeuvre de la littérature française, Le livre français*, 1917, *Catalogue de livres classiques édités par 48 éditeurs*, 1919;

bibliotecarilor vest-europeni, din marile orașe și din provincie, care „au simțit trebuința unor astfel de ghizi, căci altfel munca lor ar fi fost – de cele mai multe ori – ingrată, având să împartă cărțile fără de nici un sistem, în mijlocul unei populații desorientate”.

Începând cu anul 1932, conform principiului biopolitic care primează celui cultural în ceea ce privește dezvoltarea societății românești însușit de președintele Asociațiunii, Iuliu Moldovan, se hotărăște ca unul dintre scopurile principale pe care trebuie să le urmărească Asociațiunea să fie „administrarea prudentă și îmbogățirea calitativă și cantitativă a capitalului biologic uman”²³. Probabil și sub impulsionul acestei noi direcții, dar și datorită preocupărilor sale în sensul diversificării formelor de instruire prin lectură, Horia Petra-Petrescu propune înființarea în cadrul Asociațiunii unei biblioteci specializate pe carte de tineret într-unul din marile orașe ale României sau, cel puțin organizarea unei secții de carte pentru tineret pe lângă biblioteca centrală a Asociațiunii²⁴ – este prima încercare de înființare a unei secții a bibliotecii. După modelul francez, biblioteca trebuia să fie organizată conform unor cerințe specifice: încăperile să fie mari, vesele, bine încălzite, cu mese și scaune de înălțimi diferite pentru

---

germanii au editat, la Berlin, încă din 1889, *Die besten Bücher aller Zeiten und Literaturen* (Cele mai bune cărți din toate timpurile și din toate literaturile) avându-i coautori pe Max Schneidewin și Hans Herrig; autorul articolului apreciază că lucrarea *Literarischer Ratgeber* (Sfătătorul literar) editată de societatea culturală germană *Dürerbund* poate să fie adoptată și de către români ca un îndreptar pentru modalitatea de culturalizare a publicului român.

²³ Olimpiu Boitoș, *Le progrès culturel en Transylvanie de 1918 à 1940*, în *Revue de Transylvanie*, Tomes VII – IX, Sibiu, 1941 – 1943, p. 199.

²⁴ Elena Dunăreanu, *Horia Petra-Petrescu – bibliotecar al „Astreii”. 100 de ani de la naștere*, în *Biblioteca și cercetarea*, 9/1985, Cluj Napoca, p. 150.

cititori de vârste diferite, rafturile să nu treacă de înălțimea unui copil de 10 ani, cărțile să fie plăcute în ceea ce privește aspectul grafic și să conțină albume ilustrate, povești cu zâne și cu animale, descrieri de călătorie, aventuri, istorie, știință; micii cititori trebuie să aibă „ca sfetnici” tinere bibliotecare care au absolvit un curs special, iar formalitățile de înscriere să fie foarte reduse²⁵. Deplângând suportul slab pe care statul îl asigura bibliotecilor și lecturii în general, precum și lipsa instrumentelor de lucru pentru bibliotecari, Horia Petra-Petrescu face cunoscute publicului o parte din greutățile cu care se confruntă bibliotecarii: „În anii copilăriei, la mișcarea pornită cu înființarea de biblioteci în țări înaintate ca Anglia, Franța și Germania, s-a crezut că este de ajuns dacă se împumută cât mai multe volume, la cât mai mulți cititori. Datele statistice cu cifre respectabile umpleau de bucurie pe oamenii naivi, cari credeau că numai de la numărul ridicat de volume împrumutate atârnă valoarea propagandei. Încet pe încetul s-a încetățenit altă părere, care cuprinde tot mai mult teren la oamenii aleși să conducă mișcarea bibliotecilor. Reformele sunt radicale și pun pondul principal pe felul cum este citit materialul împrumutat ... Funcționarii aplecați în serviciul bibliotecilor sondează mentalitatea clienților lor dând sfaturi, ajutând ca cetitorul neîndemânatic, fără sistem de lectură, să nu înoate fără cârmă în toate direcțiile. Se stabilesc statistici, cari arată până la evidență foloasele cutărei sau cutărei inovații în felul de împrumut al publicațiilor. La prima privire s-ar părea că nu este nimic mai ușor decât conducerea unei biblioteci. Dacă vă voi spune că există zeci și zeci de reviste de specialitate cari se ocupă numai cu problemele impuse de o conducere conștiincioasă și dacă voi constata că la noi nu se dă aproape

---

²⁵ Vezi această descriere în articolul *Cum luptă alții pentru cultură*, publicat în *Transilvania*, 1925, p. 28 – 34, semnat de Horia Petra-Petrescu cu pseudonimul *Mintea sănătoasă*.

nici o importanță acestei probleme de capitală importanță pentru răspândirea cetitului în masele poporului, n-are să vă mire deloc”²⁶.

De altfel, nu este singurul care face cunoscută o situație tristă în ceea ce privește exercițiul lecturii în spațiul românesc: inapetența pentru lectură a publicului cititor. Într-una din conferințele sale, Liviu Rebreanu afirma că „la noi nu se citește [...] Se știe doar că românul e atât de inteligent de la Dumnezeu, încât se poate dispensa de lecturi fastidioase. Când ești deștept n-ai trebuință să mai fii și cultivat [...] A nu citi devine astfel pentru românul sută la sută o chestie de principii. În orice caz, românul nu citește când îi merge bine și-n vremuri de belșug, pentru că atunci are alte distracții, mai agreabile; dar, evident, nu citește nici când e sărac și necăjit, ori când e criză [...] fiindcă atunci nu-i ajung banii să-i cheltuiască pe cărți”²⁷. În 1933, George Călinescu identifică 12 cauze ale lipsei pentru interesul lecturii în cazul publicului cititor, printre care: familia românească nu stimează carierele intelectualilor, iar tinerii sunt crescuți în spirit ostil culturii românești; manualele școlare, în felul în care erau alcătuite, propagau o aversiune față de scrisul contemporan; scriitorii se boicotează unii pe alții prin reviste, bârfindu-se fără rațiuni critice, ceea ce face ca cititorii să nu mai creadă în ei; editorii văd în tipărirea unei cărți o simplă afacere, publicând o mare cantitate de volume fără valoare; snobismul „lumii bune”, axate doar pe lectura cărții și a revistelor străine. Acest dezinteres pentru lectură creează un cerc vicios care se regăsește între producătorul de carte și reviste, scumpirea acestora și

---

²⁶ Horia Petra-Petrescu, *Viața intelectuală în orașele din Ardeal (cum este și cum ar trebui să fie)*, conferință, *apud* Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 35.

²⁷ *Cfr.* Traian Brad, *Lectura și biblioteca publică la Cluj*, Cluj Napoca, Casa Cărții de Știință, 2001, p. 46.

greutatea de a fi achiziționate; criticul mai face cunoscut și faptul că „numărul de cititori de cărți literare românești de oarecare ținută a continuat să scadă în așa fel încât [...] la 10.000 de locuitori, n-avem decât un cititor”²⁸.

Aparent paradoxal, Al Doilea Război Mondial a însemnat pentru Biblioteca Centrală a Asociațiunii perioada cea mai bună din existența ei; refugiuul universitarilor clujeni la Sibiu va impune o reorganizare a bibliotecii după criterii științifice, cu sprijinul specialiștilor de la Biblioteca Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj și al unui număr mare de cadre didactice detașate de către Ministerul Educației Naționale, aflate, de asemenea, în refugiu (deși nu am întâlnit numele lor în documentele de după 1950, bănuim că o parte dintre aceste persoane au rămas în continuare la bibliotecă).

Aurel Gherasim, conducătorul bibliotecii în perioada 1945-1948, va reuși să reorganizeze biblioteca aproape integral; el va insista pentru restrângerea accesului publicului la colecțiile considerate de valoare, biblioteca urmând astfel să revină la caracterul său inițial, de bibliotecă destinată cercetătorilor.

Ironic sau simplă coincidență, la desființarea sa ca organism al Asociațiunii, biblioteca pare să fi avut traseul unei bucle încheiate acum, în care va intra din nou în anul 1951, când ea va avea ca obiect tot ridicarea nivelului cultural, de data aceasta a „oamenilor muncii”; desigur cu alte metode, după alte principii ...

---

²⁸ Cfr. Liviu Malița, *Eu scriitorul. Condiția omului de litere în Ardeal între cele două războaie*. Cluj Napoca, Centrul de studii Transilvane. Fundația culturală Română, 1997, p. 81.

ANEXE

1874 – raportul lui Ioan Crețu referitor la situația bibliotecii

Raportul bibliotecariului Asociațiunei transilvane pro 1872/3 și 1873/4¹

Onorabilă adunare generală!

În concesiune cu reportulu dein anulu 1871/2 veniu cu totu respectulu a presentá onorab. adunație în pucine liniaminte unu conspectu generalu despre starea actuală a bibliotecii Asociațiunei transilvane pentru literatura'a romana și cultur'a poporului romanu.

Recapitulandu dein acelu reportu datele, carii stau în strânsă legătură cu întréga espunere voliu arată specialminte acrescamentulu bibliotecii nóstre în acestu periodu de 2 ani dela adunarea generale dein S. Sebesiu în anulu 1872 până la aceasta presenta.

Cu asta ocasiune fia-mi permisu a face câteva observațiuni contemplative asupra bibliotecelor vechi și nóue în genere și asupra bibliotecii nostre în specie.

Cuventulu biblioteca (dein grecesculu *βιβλιον* – carte și *τηκη* – încăpere) semnifică în sensulu genelicu încăpere seau locu de pusu cărți, dar și colecțiune de cărți însăși încă se numesce bibliotecă.

Cuventulu biblioteca póte însă se mai însemne și unu edificiu construitu a nume pentru depunerea și păstrarea de cărți. Unu atare edificiu se aflá d.e. pentru bibliotc'a renumită dein Alesandria antică, unde se păstrau la 700.000 volume de manuscrise dein toți autorii antici cunoscuți pe timpulu acela.

Pe frontispicele acelu edificiu colosale seau asia numitului Museu stá semnificativ'a inscripțiune: „Medicina sufletului”.

---

¹ *Raportul bibliotecariului Asociațiunei transilvane pro 1872/3 și 1873/4.* DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 196/1874.

Aceasta bibliotecă a fost cea mai renumită în antichitate, care înseamnă spre mare dauna a omenirii a deorsă în 3 rânduri întregă.

Bibliotecile sunt sau publice sau private. Cele dintâi sunt destinate spre folosul general și că atari stau la dispozițiunea publicului întreg; cele de în urmă sunt restrinse la un cerc cu mult mai îngust, căce sunt menite numai spre folosința posesorului său și a familiei sale.

Mai aflăm și alte subîmpărțiri în bibliotecile alese, istorice, filosofice, clasice etc. După categoriile sferelor de știință ce reprezintă unele ori altele.

Tiranul din Atena Pisistratu de altminterea un mare protector al artelor și științelor, a format, cum ni se spune, prima bibliotecă publică în Atena. O altă bibliotecă a mai înființat Eumene în Pergamu, care numără la 200.000 volume de manuscrise, dar amândouă aceste bibliotecile nu au ajuns la însemnată de care s'a bucurat menținută bibliotecă celebră din Alesandria.

Românii încă, începându de la inițiatorii mai însemnați a bibliotecilor a-nume Emiliu Paulu, Luciu Sulla și Marcu Luculu (an 54 ant. Chr.) până la cei de în urmă începători, au acumulat în formarea de biblioteci private și publice, întrecându toate întreprinderile egale ale celorlalte popoare antice.

Între bibliotecile publice mai însemnate de pe timpul, când literatură română se află în floarea ei în Asia numită epoca de aur întepinăm înre altele ună formată de împăratorele Augustu în onora sororii sale Octavia și numită „Octaviană”, altă Asia numită „Capitolina bibliotecă” și alta bibliotecă publică înființată de împăratorele Traianu sub numele „Ulpiană”.

Dintre bibliotecile private ce mai [indescifrabil] la Români vom mai aminti numai a lui T. Pomponiu Atticus și a lui Marcu Tului Cicero.

Despre toate aceste biblioteci ne vom forma o mai clară idee, dacă vom considera c pe timpul, despre care vorbim, unu singuru poetu romanu a nume Serenu Saminicu a fost în

stare a testá discipulului seu Gordiamu jun, dein bibliotec'a s'a privata unu numeru de 62.000 volume de manuscrise.

Cu enumerarea mai departe a multeloru si considerabilelor bibliotece la diferitele popóre dein timpurile mediane si nóue nu voliu a a castiga atenziunea onorab. adunantia, ci aducându ér numai câteva esemple, voliu aminti, că cu naintarea culturii în genere a progresatu si numerulu si starea biblioteceloru preste totu.

În Ungari'a a fostu Mateiu Corvinu celu dentâiu, care a formatu în Buda o biblioteca mai însemnata. Densulu țienea 30 de copiști italieni pentru a decopiá carti si manuscrise diverse pe seam'a bibliotecei fundatá de densulu. Paguba înse, ca aceasta biblioteca, care ajunsé a numerá la 50.000 tomuri si volume fu devastata si instreinata la Turci la anulu 1526, asia încâtu dein aceasta grandiosa colectiune abia au mai remasu 400-500 bucati.

Adi numera bibliotec'a Universitatiei dein Buda Pest'a preste 130.000 tomuri si peste 8.000 de manuscrise.

În Austri'a se afla in biblioteca imperiala dein Vien'a preste 300.000 tomuri, 12.000 incunabule (seau opuri tiparite la inceputulu artei tipografice) si la 20.000 manuscrise. Bibliotec'a Universitatiei din Vien'a posiede peste 142.000 tomuri.

Bibliotec'a asia numita „imperiala” dein Parisu, fundata la anulu 1475 de Ludovicu a XI-le numara adi preste 1.800.000 tomuri si la 100.000 manuscrise.

Biblioteca de asemenea marime si însemnate s'ar potea enumerá inca cu sutele, me restringu inse la esemplele premamorate.

Dein tóte cele premise se pótu deci deduce, ca dein cea mai inalta antichitate s'a simtitu si apretiatu importanti'a biblioteceloru, s'a recunoscutu marea loru importantia asupra scientieloru si arteloru, privindusa totu-deauna de foculariulu producteloru spirituale a omenimei si de una bogatu nutrimentu spirituale pentru adeptii si adoratorii scientieloru se belezoru arte.

Daca vomu mai considerá, că in antichitate si in timpurile mediane formarea si amplificarea de biblioteci erá impreunata

cu cele mai mari fatige [?] si speze, de óre-ce operele numai prin transcriere se poteau amplificá si acuirá, precând dela aflarea artei tipografice, cam dela anulu 1440 încóce, infiintarea de biblioteci fórte s'a facilitatu si se facilita dein di in di, daca dicu, vomu considerá tóte aceste momente, trebuie se recunoscemu adevverulu, ca chiar anticitatea ne-a precedatu si pe acestu terenu in modulu celu mai demnu de imitatu.

E deci adi unu faptu de toti recunoscutu si necontestabilu, ca n'a asistatu si nu póte asista unu poporu cu óre-ce pretensiune de cultura inaintatu care se nu numere in sinulu seu mai multe biblioteci, de categoria celoru enumerate mai susu.

Cele mai insemnate biblioteci, ce le posedu romanii pana acumu suntu cele din Bucuresci si Iasi, formate si sustienute ambele pe spezele statului Romaniei.

Afara de aceste mai intempinamu si pe alocurea bibliotece atatu publice, catu si private, de o insemnatate inse mai secundaria; dar celu pucinu atata potemu constatá , ca spiritulu de asotiatiune s'a manifestatu deja si la noi pe acestu terenu intr'unu modu inbucuratoriu, de óre-ce mai in totu anulu si mai in tóte partile locuite de Romani potemu inregistrá biblioteci nóue ce se infiintiéza prein diferite societati si corporatiuni.

Se revenimu acum la bibliotec'a Asociatiunei nóstre.

Biblioteca nostra inca se póte numerá intre bibliotecele publice, potându-se folosi de dens'a numai membrii Asociatiunei, ci intre marginile regulamentulu sustatoriu pentru bibliotec'a nostra si altii, carii nu suntu membrii. Bibliotec'a nostra nu se póte clasifica inse nece specialminte alésa, nice curatu istorica ori clasica etc.; nefiendu formata dupa unu planu statoritu a nume pentru o specialitate, ci e mai multu unu conglomeratu de carti din diferite ramuri de scientia si cunoscintia si de unu interesu multu-pucinu corespundietoriu scopulu Asociatiunei, asi dupa cum bunulu simtiu alu daruitoriloru de carti spontanaminte a contribuitu la realisarea si ameliorarea bibliotecei nóstre.

„Neque ullus liber tam malus est, ut non aliqua sua parte prodesset”, dupa dis'a lui Pliniu Maioru, mi-ar para cea mai

nimerita caracteristica pentru bibliotec'a noastră in stadiulu ei actuale si in privinti'a unui considerabilu numeru de scrieri.

Dar în totalitatea s'a biblioteca nostra reprezenta opere din tóte ramurile de cunoscentia vechi si nóue, teoretice si practice si posieda prin urmare bas'a necesara care este si trebuie se fia inceputulu pentru ori-ce biblioteca care are se reprezente sciintiele clasice si moderne in desvoltarea loru cronologica.

Operele procurate pana acum de insasi Asociatiunea noastră sunt in asemenare cu cele primite gratuitu inca fórte pucine, aceste inse de o valóre cu multu mai mare pentru scopurile Asociatiunei nóstre, care suntu cele mai nobile si culmineda in 2 cuvinte in „literatura si cultura”. Mai elocinte inse decatu tóte frasele voru vorbi cifrele urmatorie.

Bibliotec'a noastră numerá la adunarea generale din urma 1022 opere in 1752 tomuri si volume din care 405 erá legate, 1347 nelegate. Adi posieda bibliotec'a noastră preste totu 2494 tomuri, volume si manuscrise din 1331 opere diverse si tractate si preste 55 diverse diuare romanesci din Austro-Ungaria si dein Romania, aceste inse sunt in cea mai mare parte necomplete. Legate avem adi 510 tomuri, cele-alalte suntu séu osioru legate séu brosiurate. Afara de aceste se mai afla in biblioteca 7 mape si 6 tabele archeologice telurice etc.

Din tóte aceste opere preste o tertialitate suntu scrisa in limba romanescă, cela-alalte in limbile latina, german, maghiara etc.

În cei doi ani din urma s'au procuratu dein sumele preliminate pentru inavutirea bibliotecei 177 opere in 365 tomuri si volume si totu in acestu periodu s'a daruitu din mai multe parti pe seam'a bibliotecei nóstre 134 opere in 377 tomuri si volume. Numerulu cartiloru a crescutu deci cu 742 volume séu cu 311 opere diverse.

Din sumele destinate pe seam'a bibliotecei s'au legatu in acesti 2 ani si 21 de tomuri dein cartile bibliotecei.

Numerulu moneteloru si a mineraleloru a crescutu in acestu periodu numai cu 7 bucati. Colectiunea noastră numismatică – mineralogica si de anticitati numera adi preste totu 48 bucati.

O accuisiune foarte importanta si considerabila pentru bibliotec'a noastră sunt operele edate dein partea academiei scientifice dein Vien'a, care constau dein lucrarile séu repórtele a dóue sectiuni deosebite din clas'a matematico-fisica si din reportele clasei filologico – historice; mai incolo dein lucrarile comisiunei instituite pentru histori'a patriei, ale carei lucrari éra se estindu in dóue directiuni, dintre care un'a e: „Archivulu pentru historia austriaca” si cea-alalta „Fontes [?] rerum austriacarum”, si in fine dein memoarele laudatei academie. Tóte aceste lucrari, unele incepandu dela anulu 1848, altele de mai incóce, constau pana acumu dein 322 tomuri mari séu aprópe la 2.000 volume si se afla in posesiunea bibliotecei nóstre cu foarte pucine lacune.

Atatu in privintia cuprinsului loru catu si in privinti'a numerica aceste opere se pótu privi pana acumu de cea mai pretiósá si importanta accuisiune a bibliotecei nóstre.

Ni-a mai venitu de mai multi ani incóce si ne vinu inca gratuitu si alte scrieri pe seam'a bibliotecei nóstre, care inca merita tóta apretierea nóstra si dein care inca posediemu deja o frumoása colectiune asia dein: Archivulu Reuniunei (germane) pentru cunoscenti'a patriei; dein impartasirile Reuniunei transilvane pentru scientiele naturale, ambe edate in Sibiiu, mai incolo dein Revista scientifica si dein Revista contemporane, edate ambele in Bucuresci; din dictionarului limbei romane, dein glosariulu si analele societatii academice din Bucuresci; dein pertractarele Universitatiei natiunei sasesci din Sibiiu etc., etc.

Desi s'a exprimat in organulu Asociatiunei nóstre „Transilvani'a” multiamit'a comitetului pentru tóte cartile si obiectele ce s'a daruitu in acesti 2 ani pe seam'a bibliotecei, totusi mi-tienu de o placuta datorinti'a a reaminti si cu aceasta ocasiune numele acelu onorati Domni cari a bine voitu a darui opere de ceva importantia pentru biblioteca nóstra si anume a daruitu: Domnulu archimandritu Nicolau Popea opulu seu intitulatu: Contr'a critica la critica Dlui I.M. Moldovanu; Dlu I. Moldovanu opulu seu: Spicuire ca respunsu la contr'a critic'a Dlui Popea; Dlu Gavriela Pop opulu seu; Istori'a revelatiunei

divine; fericitul Dr. Ioane M. Lazaru opulu seu: Tabele istorice sincronistice ale coloniilor romane din Daci'a traiana etc; Dlu Ladislau Vaida opulu seu: Epistola deschisa catra Telegrafulu Romanu; Dlu Michailu Cogalniceanu opulu seu: Chronicele Romaniei seu Letopisicile Moldaviei si Valachiei; Dlu Dr. Anastasie Fetu operele sale: Enu meratiunea speciilor de plante si manualulu de medicina practica populara; Dlu I. M. Bojoreanu opulu seu: Colectiune de toate partile Legiurilor (in Romania); Dlu Junius opulu tradusu de densulu si intitulatu: Femeile de Iuliu Pederzani; Dlu C. Adalbert Bielz opulu seu: Tetradrachmele dacice in Transilvani'a; mai incolo a mai daruitu pre lenga alti binefacatori D-lu Friedrichu Engber, anticuaru in Sibiu 28 de carti pe seam'a bibliotecii; D-lu Iuliu Bardosi a daruitu 3 si Dlu Dr. Aurelu Brote 2 monete vechi – dintre care 4 de argintu – pentru colectiunea noastra numismatica.

Cifrele espuse despre modulu in care progresa bibliotec'a noastra ne potu deci de o parte servi de o secura proba, ca publiculu nostru scia apretia a atare institutiune dupa meritu si ne confirma de alta parte destulu in convictiunea noastra despre celu mai d'apropo si ne contestabilu viitoriu, cei si compete bibliotecii nostre facia cu alte institutiuni egale.

Nainte de a fini acestu reportu bienalu trebuie se mai facu o obsevar. Asemnendu-se Asociatiunii nostre la espositiunea universale dein Vien'a in anulu trecutulu unu locu speciale, s'a tramesu dein bibliotec'a noastra spre espunere urmatoarele carti: Transilvani'a, foi'a Asociatiunii pro 1868 legata separat, Transilvani'a dela 1869-1872 legata in doue tomuri, statutele Asociatiunii din anulu 1862-1866, deimpreuna cu regulamentul membrilor Asociatiunii dein 1866-1872 era legate la oalta.

Preste toru s'a tramesu spre scopulu indigetatu 6 bucati legate in modulu celu mai corespundietoriu.

Pentru doritorii de a-si procura atatu actele adunarilor generale a Asociatiunii nostre dela activarea ei pana la 1866 catu si foi'a Asociatiunii „Transilvani'a” dela aparitiunea ei pana in presente se mai notifica, ca dein toate aceste – cu pucine

esceptiuni – se mai afla la bibliotec'a n'ost'ra unu numeru considerabilu si se potu procurá dela secretariatulu Asociatiunei pre lenga unu pretiu destulu de moderatu – sub anumite justari si gratuitu.

Cu aceste mi-ncheiu acestu reportu cu firm'a si viu'a sperantia, ca facia de starea descrisa a bibliotecei Asociatiunei atatu onorabilu publicu, catu si prea marit'a adunare generale va continuá a aduce si pe anulu viitoriu si mai departe posibilele sele sacrifice in favórea bibliotecei n'ost're.

Fiindu alu prea maritei adunantia / devotatu / Ioane Cretiu / secretariu magistratuale si bibliotecariu / alu Asociatiunei.”

1879 – raportul lui Nicolae Petra-Petrescu referitor la situația bibliotecii

Raportulu asupra bibliotecei Asociatiunei transilvane pro 1878/9²

Onorabila adunare generala,

În urm'a alegerii de oficiali ai Asociatiunei facuta in adunarea generala din Blasiu fiindu subscrisulu onoratu cu postulu de archivariu si bibliotecariu alu Asociatiunei, am si luat in primire bibliotec'a acesteia.

Asiu fi doritu se presentu Onor. Adunări generali de asta data unu raportu perfectu despre întréga stare a bibliotecei, trebuie inse se marturisescu ca, pe langa t'óta bunavoincia, nu am pututu terminá asiá precum am fi doritu. Éta pentru ce!

La primirea bibliotecei am capetatu unu catalogu de cărți scrisu pe foi singuratice, cu care nu m'am pututu folosi de locu. Acest'a nu este de catu o consemnare simpla , cea mai mare parte necompleta, de t'óte opurile cate au intratu in seria chronologica. Unu defectu f'órte mare este ca operi ce constau din mai multe tomuri cum sunt de ex. „Actele academiei de scientie din Vien'a”,

---

² *Raportulu asupra bibliotecei Asociatiunei transilvane pro 1878/9.* DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 174/1879.

aprópe 200 tomuri, fia-care volumu, chiar parte de volumu (Abdheilung) occupa sub N^o separatu; altele, cum sunt „Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde”, ce apare periodice, fia-care tomu vine sub N^o correntu din anul in care a iesítu, in catu nici nu s’a pututu scí déca si sub ce N^o ocupá tomurile precedente. Asemene se afla mai multe tomuri de opuri duple induse in protocolu in ordinea in care au intratu. Am gasitu in protocolate chiar si foliante fora nici o valóre. Déca ai fi voitu se scii, ca cutare carte afla-se in biblioteca, trebuiá se percuigi cu atenziune intregu catalogulu, cà-ci de óre-care impartire dupa specialiatì, nici vorba. În dulapurile singlarice N^o currentu mergea pana la unu locu, se continua in altu dulapu apoi se intorcea éa la dulapul de mai nainte!

Acést’a fiindu starea bibliotecei, ce aveamu d’a face? Bibliotec’a continea la 3,000 si cateva sute de volumi.

Am luatu mai întâiu fia-care opu, dupa cum a fostu in dulapuri, am scrisu titulele, fórmatulu, ici-colo pagina [indescifrabíl], si mi-am compus unu catalogu alfabeticu mobilu, adica pe foliante singlarice, cá se se póta scí la momentu, déca cutare opu se afla in biblioteca, ori nu se afla.

Dupa acést’a am scosu tóte cartile din dulapuri si, pe catu s’a pututu le-am impartitu dupá specialitatì si le-am aseidiátu in urmatórea ordine: 1. Teologia; 2. Jurisprudentia si legislatiune; 3. Filosofia; 4. Medicina; 5. Istoria; 6. Geografia si voiagie; 7. Pedagogia si didactica; 8. Matemeteecele; 9. Sciintiele naturali; 10. Agricultura si Industria; 11. Literatura classica vechia; 12. Literatura moderna; 13. Filologia (gramatice, lexicografie); 14. Arta; 15. Brosiuri si Manuscrisse; 17. Periodice scientifiche; 18. Tablouri si 19. Diuare politice.

Firesce numerotarea s’a schimbatu cu totulu.

Pe langa catalogulu alfabeticu se va compune unulu chronologicu, altulu dupa specialitati, cá ori si cine, la momentu, se póta aflá datele relative din biblioteca.

În anulu trecutu s’au cumperatu din sum’a preliminarata pe sém’a bibliotecei urmatórele opuri in pretiu de fl. 62:50: operile lui Alexandri, Bolintineanu si Negruzzi C. 11 vol.; Majorescu, Critice;

Cipariu, Archivu pentru istori'a si filologia; Radulescu, I. N. Cursu de poesia v. I, Canini, Studii istorice asupra originei natiunei romane; Majorescu T. Poesia romana. Cercetari critice; Polizu - Baritiu, Dictionaru romana germanu; Cipariu, Principia de limba, Muresianu A. Poesii; Hodosiu Dr. I. Romanii si constitutiunile Transilvaniei; Frollo, Limba nationala si limbile straine in scolele din Romani'a; Revista romana publicata de 12 colaboratori, Bucuresti 1851/3 18 fascicli; Convorbiri literare pro 1875/6, adeca 13 opuri in 28 volumi.

Cá donatiuni au intratu:

1. Porcius Florian, Enumeratio plantarum phaneroganicarum districtus quondam Naszodiensis, Claudiopoli 1878; 2 Filipesculu Jul. Chemi'a anorganica, Brasiovu 1879; 3. Meitani G.G. Studii constitutionali, Bucuresti 1878; 4. Damé et Densusianu, Les roumains du sud, Bucarest et Paris 1877; 5. Velceanu M. Doctrina fericirei, Sibiu 1878; 6. Brotea P., Libera comuna regésca Resinari, Sibiu '878; 7. Calinescu M. Calindariu pro 1879 Cernanti [?]; 8. Program'a gimn. Din Blasiu pro 1877; 9. Antonelli J[?] Breviariu istoricu alu scoleloru din Blasiu, 1877 donate fia-care de la auctorii; 10. Marianu Flor. Traditiuni poporali romane Sib. 1878; 11. Florescu Limba floriloru Sib. 1878 donate de dlu Wolf tipografu in Sibiu; 12. Szazadok fasc. VII-X pro 1878 si I, II, III pro 1879; 13. Verhandlungsprotocole der sächsichen Universität ex octobre 1876 – Januar 1878; 14. Archiv des Vereins für Sbgische Landeskünde 14er Band III [indescifrabil]; 15. [indescifrabil] Jahresbericht für 1877/8; 16. Academia Magyar tudományos – Értekezések a tordenelmi tudományok Kőréből. Tom VI bros. 3, 8-10, VII 1-10; 17. [indescifrabil] a nyelv és széptudomány Kőréből VI 1-10, VII 1-5; 17. [indescifrabil] a tártadalmi tudományok Kőréből V, 1,2,3; 18. [indescifrabil] a nyelv és széptudomány Kőréből, VI 1-10, VII 1-5; 19. [indescifrabil] Értekezések a mathem [...]; 29. Atlas german fara titulatura de 88 foi de la N° 21-29 inclusive donate prin D. Baritiu de la d. Cons. Pens. Dimitrie Modovanu din Tresthi'a; in fine 30. Revist'a scientifica de Aurelian pro 1878 fasc. 4-15, 18/9 donata de d. G. Baritiu – preste totu 30 de opuri in 44 volumi.

Dintre jurnale ni s'au tramisu gratuitu: 1. Observatoriulu; 2. Telegrafulu rom.; 3. Famili'a; 4. Siedietórea; Scól'a romana; 5. Foi'a scolastica; 6. Economulu; 8. Predicatoriulu fateanului [?] rom.; 9. Higien'a si scóla; 10. Cãrtile sateanului rom.; 11. Amiculu familie; 12. Gur'a satului si 13. din Romani'a: Revist'a scientifica.

Precum se vede de aici, cele mai multe cãrți cu cari s'a sporit bibliotec'a in anulu espiratu provinu din donatiuni si fôrte pucine prin cumperare.

Considerandu inse insemnatatea la care dorimu se se avente bibliotec' Ass., cá adeca aci se flãmu nu numai tóte produsele literaturii române – cari pana astadi sunt prea pucinu reprezentate – dar si producetele cele mai pretióse din alte limbi din tóte sciintiele, ori-cine va concede ca sum'a de fl. 40 cãta se preliminéza în bugetele anuali ale Ass. este prea bagatela. De aici provine si impregiurarea ca, afãra de jurisprudetia si istoria (compuse cu preferinta din cãrți vechi) cei-lalti rami de scientia sunt fôrte reu reprezentati, dar nice se putea altfelu, déca se va reflectá, ca sum'a totala pentru biblioteca pana astadi face numai fl. 45,84.

Din cauzele aceste mi-am permis a rugá pe On. Comitetu se preliminéze pe sém'a bibliotecei in bugetulu an crt. minimum 100 fl., carea nu dubleza, ca Onor. Adunare gen va si aplacidá.

În fine, atati in interesulu bibliotecei, cãtu si a particulariloru, cari vreau se se folosésca de acést'a imi permitu rugarea: Onor. Adunare gen. se binevoiésca a incuviintiá tiparirea catalogului alfabeticu, ceea-ce, dupa parerea subscrisului s'ar putea in dóue moduri, anume séu cá acelasiu se se publice mai antãiu in Analele Ass. séu, candu nu ar esî acestea, in cutare fóia periodica si dupa aceste se se faca apoi estrase separate. Mai tardiu, din anu in anu, s'ar poté urmá totu asemene si cu opirile adause de aici in colo; atunci foliantele respective s'ar anectá numai la catalogulu precedentu. Dispositi'a acest'a va fi de mare folosu.

Sibiu, 29 iulie 1879.

N. Petra-Petrescu, archivariu si bibliotecariu alu Ass. tr.

1897 - Nicolae Togan, scrisoare adresată Comitetului Central, din care reiese situația bibliotecii la preluarea sa

„Onorat Comitet!

Se împlinesc 8 ani, decând din încrederea adunărilor generali și a Onoratului Comitet port oficiul de bibliotecar al „Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român”. Servitiile, ce le-am adus în acel timp în interesul organizării și aranjării bibliotecii, cred că sunt destul de bine cunoscute Onoratului Comitet și această împrejurare mă dispensează de a le înșira aici în detaliu; va fi destul, dacă voui aminti în general, că eu am primit pe lângă un catalog primitiv o bibliotecă, în care ordinea era sub tótă critica: cărți neînregistrate cu sutele și un morman de diare și reviste aruncate grămadă la o parte într’o cămară a localului vechiu; m-au îngămădit însemnatele donațiuni în mii de volume din bibliotecile rămase dela răposații S. Mangiuca, Dr. J. Moga, Dr. Jos. Hodoș, G. Barițiu etc.; a trebuit să strămut biblioteca în localul actual, lucrând singur ca un diler săptemâni întregi, scutind astfel cassa Asociațiunei de cheltuieli mai însemnate, și după tóte aceste astădi biblioteca Asociațiunii se găsește, pot să dic cu satisfacție, în deplină ordine, aranjată și catalogisată până la cea din urmă broșură și număr de diar. Ei bine, ca să aduc biblioteca la aceasta stare n’a fost destul să mă prezentez, cum ar puté să creadă cineva, după amiadi de 2-3 ori pe săptemână la bibliotecă ci a trebuit să muncesc ani dearëndul di de di, am făcut’o însă aceasta bucuros, nu pentru neînsemnata remunerațiune înscrisă în buget³, care nici pe departe nu se găsește în proporție cu servițiile prestate, ci din cel mai curat zel național.

Cum însă afacerile bibliotecii și după aranjarea făcută se tot înmulțesc și reclamă o ocupațiune continuă, cuget a fi sosit

---

³ 170 fl. v.a./an.

momentul, ca Onoratul Comitet să binevoiescă a se îngriji de o remunerare mai potrivită și mai dreaptă a oficiului de bibliotecar.

Drept-aceea ținând, că „vrednic este lucrătorul de plata sa”, îmi iau voe a ruga pe Onoratul Comitet să binevoiescă a propune proximei adunări generale a Asociațiunii transilvane ca în bugetul anului viitor să se fixeze remunerațiunea bibliotecarului macar cu 200 fl. v.a.

În speranță că Onoratul Comitet va lua în dreaptă cumpănire respectuoasa mea rugare, rămân

Al Onoratului Comitet

Sibiu, în 10 Iulie 1897

prea-plecat:

Nic. Togan

bibliotecar”⁴

1928 - Victor Lazăr, *Constatări și propuneri* [...]

Constatări și propuneri cu privire la Biblioteca Centrală din Sibiu a Asociațiunii „Astra”⁵:

Invitat de d-l Dr. Preda fac următoarea dare de seamă despre Biblioteca Centrală a Asociațiunii arătând și calea de urmat pentru a se păstra și face utilizabilă, dacă va fi condusă de un bibliotecar, care să aibă numai grija ei.

I. Localul și cărțile.

În sala Bibliotecii mai sunt într’un dulap (la 26 Iunie 1928) 5 metri de raft, așa că întinderea aceasta e posibil să nu ajungă nici până la finele anului.

Jos, în magazia periodicelor, toate acestea sunt așezate unele peste altele, expuse mare parte din ele deteriorării. S’au legat

---

⁴ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 316/1897.

⁵ Biblioteca Județeană „Astra”, *Colecții speciale*, M XLIX 12/1, nr. inv. 8.273; document nr. 2155/1928 (DJSAN, *Fond „Astra”, Registre de intrare*, 30.VI.1928).

câțiva ani din Monitorul Oficial și din periodice ardeleno antebelice. Periodicele cele nouă fac de nu se mai cunoaște această scădere.

La cărți nu se poate constata exact numărul opurilor, de oarece lipsește un inventar sistematic complet, cărțile nu sunt trecute toate nici în fișe. Cauzele principale, care împiedică o constatare exactă, sunt însă următoarele: 1. S'au dat numere deosebite, pe fișe deosebite și volumelor următoare din același op, precum și dubletelor și tripletelor; 2. Din bibliotecă lipsesc cărți împrumutate sau luate, despre unele nu se mai poate afla la cine sunt, lipsind cu ani înainte de războiu.

II. Ce s'ar putea face

1. Să se afle un bibliotecar de carieră, care să se ocupe numai de organizarea bibliotecii. Punerea la rând a ei ar putea-o face cam în doi ani.

2. Să se aranjeze ca a doua sală pentru cărți, odaia în care lucrează acum d-l Simțion și d-na Cojocariu, d-lor trecând în sala cea mare a cassieriei. S'ar putea întrebuința ca a doua sală de cărți odaia, în care se află acum revistele legate, dacă acestea vor fi mutate în localul arătat la pct. 3 alin. 2.

3. Din depozitul cu reviste, să se scoată deocamdată periodicele, cari nu prezintă interes (Buletine și Monitoare de ale județelor și comulelor, gazete de provincie etc.) afară de revistele din toată țara și periodicele din întreagă Transilvania. Lucrul acesta e obișnuit și în Germania în bibliotecile de stat, căci în privința înmagazinării revistelor, chiar și a cărților, se face selecție. Tot așa se urmează la Biblioteca „Fundatiunii Regele Carol” din București. În felul acesta se câștigă loc, dar tot numai pe timp limitat.

Se vor lega foile, cari apar zilnic precum și revistele mai importante, acestea și câte doi, trei ani la un loc. Cele legate ies astfel din depozit, dar nu au loc în sala revistelor. Se vor pune pe jos sau în pod. În casele Asociațiunii ar fi un local mare în care s'ar putea plasa toate periodicele: e localul rezervat, contrar dispozițiilor legii sanitare, ca infirmerie pentru boale contagioase ce s'ar ivi în internatul Asociațiunii.

De tot buclucul – adevărat că numai de ordin cultural – împreună cu Biblioteca centrală s'ar putea scăpa renunțându-se de a mai primi în ea toate cărțile și periodicele, cari apar în țară. Aceasta nu dispensează însă pe cei ce au conducerea „Astrei” la centru de a face rânduială în biblioteca existentă (cărți, reviste, stampe, documente etc.).

4. Fișe scrise – multe greșit – sunt peste 20 000 (douăzecidemii). Am început cu așezarea lor pe materii după sistemul dela Halle, potrivit Bibliotecii Centrale a „Astrei”. Mult nu am putut face, căci alcătuirea „Bibliotecii populare” a Asociațiunii, ținerea în evidență exactă a desfacerii ei, împreună și cu corespondența propagandistă a reclamat aproape neîntrerupt și plusul de timp, pe care îl dedic muncii, cu care m'am însărcinat. Afară de aceea, tot eu m'am însărcinat cu ținerea în evidență zilnică a periodicelor din anul acesta (peste 910). Nici în jumătatea a doua a anului acesta nu vom dispune de timp mai mult pentru Bibliotecă, având a face Călimarul poporal și celelalte broșuri din Biblioteca Poporală în cadrul sumei bugetare rămase și a sumei încasate din vânzarea broșurilor din seria anului acesta.

Pentru organizarea Bibliotecii centrale în privința cărților trebuie să se facă următoarele:

a) Se va continua lucrarea începută de mine a așezării fișelor în cutiile lor, conform grupării nouă după materii.

b) Se va controla apoi, pe baza fișelor, carte de carte, din dulapurile Bibliotecii, se va constata ce cărți lipsesc, se va căuta, de mai e posibil, a le reclama pentru a le recăpăta. Dacă nu, fișa fișa se va pune la o parte, numărul ei se va șterge în inventarul Bibliotecii. Cu prilejul acesta se vor concentra într'un singur număr și fișă fișele volumelor în continuare, precum și ale dubletelor și tripletelor (conf. art. 7 din Anteproiectul meu de Regulament al Bibliotecii).

Paralel cu lucrarea aceasta se va face și inventarul cel nou, real, al Bibliotecii.

Nu numai după terminarea acestei lucrări se vor face fișe și pentru cărțile, cari nu le au încă. Altminteri se va face un lucru,

care totuși va trebui odată îndreptat, dacă nu acum, apoi de altă generație de oameni.

O lucrare analogă celei de așezarea cărților reclamă și periodicele.

Din Biblioteca Centrală a Asociațiunii trebuie să se facă una specific românească ardelenescă, din care să nu lipsească, pe cât e posibil, nici una din cărțile românești tipărite în Ardeal, apoi din cele scrise nemțește și ungurește, chiar și în alte limbi, referitor la Ardeal. Biblioteci internaționale avem în Cluj și Cernăuți (la Universități), bibliotecă românească în Iași și îndeosebi în București a Academiei Române. Fiind mică suma trecută în buget pentru creșterea bibliotecii, am propus, în ~~ianuarie~~ ~~anul acesta~~, că pentru achiziționarea de cărți ardelenesti să întrebuițăm și dubletele Bibliotecii centrale. Se înțelege, că mai întâi trebuie să se facă un repertoriu bibliografic ardelenesc, ca să se știe ce ne lipsește.

Propunerile acestea au fost acceptate de Comitetul Central când cu raportul făcut de mine în ședința din Ianuarie 1928.

Tot atunci s'a primit și propunerea făcută de subsemnatul să nu se mai cheltuiască pentru cărți străine, mai ales nu pentru cele de literatură efemeră sau de proiecte salvatoare, ci să se procure, cu încetul, enciclopedii (în limba franceză și germană) pentru toate ramurile de știință, după acestea și cărți documentare.

5. Ar mai fi să propun ceva și în privința mijloacelor de a atrage publicul la întrebuițarea cât mai masivă a Bibliotecii având în vedere mai ales massele, de a căror culturalizare vrea să se ocupe Asociațiunea. O astfel de propunere nu are însă nici un rost până ce nu va fi organizată biblioteca.

Cele expuse până aci sunt realități și ținesc la crearea de realități portivite a face din Biblioteca Centrală a Asociațiunii ceea ce trebuie să fie: un izvor de cultură ușor accesibil și utilizabil pentru un public cât mai mare doritor a se cultiva.

Sibiu, 28 Iunie 1928 / Victor Lazăr, / profesor pensionar”

1929 - Petre Drăghici, propuneri cu privire la reorganizarea bibliotecii și raportul Comisiei Muzeului și a Bibliotecii

„Sibiu, la 18 Martie 1929⁶

Mult stimat Domnule secretar,

Am primit invitare pentru azi la ora 5 p.m. la o consultare a membrilor comisiei de organizare și pentru publicațiuni.

Regret că nu pot lua parte fiind bolnav în pat. Presupun că va fi vorba de cele două puncte sulate de către Dl. președinte al „Asociațiunii” cu privire la instituirea unui bibliotecar și a unui custode al muzeelor de sub îngrijirea „Asociațiunii”.

Pentru amândouă aceste ocupațiuni s’ar recere oameni de specialitate. Cum însă mijloacele de cari dispune Asociațiunea pentru retribuirea muncii depuse în serviciul instituțiilor amintite, - sunt mărginite și modeste, iar de altă parte specialiști cari să fie cu domiciliul aci în Sibiu nu prea sunt, va trebui după părerea mea să se recurgă deocamdată la o instituire provizorie sub conducerea unuia din membrii ai „Asociațiunii”, cari după poziția lor în societate și în urma etății lor, ar putea primi numai o însărcinare de indicator, conducător, organizator și îndrumător, rămânând ca partea tehnică să o îndeplinească puteri tinere cari să facă practică, atât la deservirea bibliotecii cât și a muzeelor.

Bibliotecarul cu puterile auxiliare va avea de îndeplinit o muncă grea și continuă. Nu însă și custodele care cu personalul auxiliar va avea de lucru numai până ce va aranja cataloghisă obiectele de muzeu și va îngriji de curățirea lor. [...]

Dacă este permis a-mi spune părerea și cu privire la persoanele cari ar fi să fie rugate a primi asupra lor însărcinările de mai sus, eu socot că pentru organizarea bibliotecii ar fi cea mai indicată persoana D-lui Victor Lazăr, cari a fost bibliotecar la Academie timp îndelungat și are cunoștință de specialitate. Dânsul cu puteri auxiliare în stagiul angajate dintre absolvenții și absolventele Școalelor Medii cu preferință cu locuință la casa

---

⁶ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 950/1929.

părintească din localitate, ca un bun și vechiu dascăl ar putea crește muncitori în branșa de îngrijire a bibliotecii corespunzător trebuințelor și împregiurărilor Asociațiunii. [...]"

Raportul comisiunilor de organizare, financiare și a Muzeului și Bibliotecii, întrunit în ședința din 18 Martie 1929; președinte de ședință Nicolae Togan⁷:

Nicolae Togan citește scrisoarea lui Vasile Goldiș (adresată lui) prin care solicită, printre altele, angajarea unui bibliotecar.

Comisiunile propun spre aprobare Comitetului central următoarele:

„3. Referitor la angajarea unui bibliotecar, dl. secretar literar Dr. Horia Petra-Petrescu să fie rugat a îndeplini în mod provizoriu și pe lângă o remunerație de lei 4.000 lunar, și funcțiunea de Bibliotecar, urmând ca să se angajeze, pentru un salariu de vreo 2-3.000 de lei lunar, o persoană demnă de încredere care să-i fie ajutor la sistematizarea și catalogarea bibliotecii. [...]"

6. Referitor la lărgirea Bibliotecii centrale să se ceară dela un arhitect o schiță asupra felului cum s'ar putea întregi localul pentru Bibliotecă, iar până la posibilitatea edificării acestei întregiri, Biblioteca să fie lărgită în camerele unde azi este „Astra cinematografică”, urmând, ca la timpul său când și acestea s-ar dovedi ca neîncăpătoare, să fie mutate obiectele din cele trei încăperi din stânga a Muzeului din etajul I, în camerele din etajul al 2-lea, iar în camerele eliberate să se estindă Biblioteca.

Sala de ședințe a comitetului central și sala de citire să rămână și mai departe în parterul edificiului Muzeului, unde se află astăzi, iar casseria Asociațiunii să se mute în locul Dlui Dr. Horia Petra Petrescu, care va trece la Bibliotecă, rămânând în felul acesta camera folosită, de prezent, de către despărțământul Sibiu și mai departe la dispozițiunea acestuia”.

---

⁷ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 978/1929.

1929 - scrisoare a lui Victor Lazăr către Vasile Goldiș, 7 iulie 1929

„Prea Stimate D-le Președinte⁸,

Sigur de convingerea DVoastră, că nici un motiv de ordin personal nu mă face a mă interesă de ceace se lucrează la Asociațiune (unde nu aspir la nimic), - ci numai datoria de vechiu mebru al ei și dorința de-a nu tot auzi, că la Asociațiune nu se face ceva cum se cade, îmi permit de nou a vă face o propunere pentru punerea la rând a Bibliotecii Centrale. Văd de nou, că DVoastră aveți intențiile cele mai bune, dar nu aflați elemente pentru realizarea lor.

Comitetul a numit pe d-l secretar literar bibliotecar îndatorându-l să pună la rând Biblioteca Centrală după toate regulile bibliotecărești. În privința aceasta am arătat anul trecut, cari sunt defectele actualei stări a ei și ce trebuie făcut (am prezentat două rapoarte, un anteproiect de Regulament și un program pentru grupare după materii a fișelor). În privința timpului am arătat, pe baza experienței mele de 13 ani ca bibliotecar la Academia Română din București, că pentru a face fișele (și invetarul cel nou, real) va fi nevoie de doi ani.

De câteva săptămâni văd că se tot discută, ce să se facă, dar nu se face nimic. Îngreuiată e acuma și în urma ordinului, ca până la Septembrie să fie lucrul gata, ceea ce e cu neputință. Urmarea acestui ordin a fost, că pare a se fi luat hotărârea de a se constată toate lipsurile și de a se pune la numărul lipsă o carte mai nouă și netrecută în fișe. Aceasta însemnează a face un lucru superfluu – timp pierdut – pentru că iarăși va trebui să se înceapă dela cap pentru înlocuirea fișelor celor foarte multe scrise greșit, pentru punerea la acelaș număr și pe aceeaș fișă a celor foarte multe cărți în mai multe volume și a dubletelor risipite sub numere diferite.

Lucrul cel mai cuminte ar fi să se procedeze în felul următor:

---

⁸ Biblioteca Județeană „Astra” Sibiu, *Colecții speciale*, M. XLIX 11/3, nr. inv. 8.372.

Se ia în mână fiecare carte începând de la Nr. 1 și de e fișa bună, nu se face alta, de e greșită sau peste tot nu e scrisă cum cere Regulamentul Bibliotecilor (am arătat în Anteproiectul meu procedura), se scrie de nou. Fișele bune vor încetă în curând, căci în urma celei dintâi lipse constatate, se schimbă numerotația, iar fișe cu corecturi nu sunt permise. Celu scrie fișele trece pe foi volante, după alfabet, (cu creionul numai) titlul cărții ca și pe fișe punând în capul rândului și numărul. Inventarul acesta provizor trebuie și pentru a trece la numărul respectiv, când e vorba de dublete sau de volume trecute la alte numere, pe celece s'au aflat ulterior. Va face, separat, un tablou al tuturor cărților, cari lipsesc. Cest tablou se va compara cu registrele existente de împrumutări de cărți, cele aflate ca date cu speranță de neprimire se vor șterge din tabloul lipsurilor.

Făcând o probă pentru timpul necesar la scrierea fișelor și inventarului (celui cu creionul) alfabetic am constatat, că trebuie 2-3½ minute maxim, într-o oră se pot face deci 16-18 fișe, în șase ore pe zi, cât lucrează secretarul literar făcut bibliotecar minimum 100 fișe . Socotind anul de muncă de 275 de zile (se scad 25 de Dumineci, 8 sărbători și 30 zile concediu) într-un an se pot face circa 27-28 mii de fișe, așa că numai în al doilea an s'ar termină numărul de circa 40 mii, cât pare a cuprinde biblioteca, urmând a se face apoi fișele pentru publicațiunile periodice, hărți etc. Apoi gruparea după materii a fișelor.

Se'nțelege, că lucrul se va putea efectua în felul acesta numai dacă secretarul literar va lucra în orele dela 8-2 numai la bibliotecă, rămânând ca după amiazi, în orele pe cari și le va alege, să facă revizia (lunar odată) la revista Transilbania, la cele câteva broșuri din Biblioteca poporală și alte mărunțișuri.

Paralel cu această muncă, d-l colonel Cristea face inventarul definitiv pe coale liniate, cari se vor lega ulterior. În fiecare zi se vor trece fișele lucrate.

S'ar putea forma și o a doua echipă pentru scrierea fișelor. Aceasta ar fi a d-lui colonel Cristea. Bibliotecarul cel nou ia 200 cărți, cari ar primi, pe fișele lor, d.e. numerele 10 001 – 10 100, d-l Cristea scrie imediat următoare de alte sute de cărți, cari vor

primi numerele 10 101 – 10 200. Se'nțelege că și al doilea face tabloul lipsurilor, precum și al dubletelor și al celor cu volume mai multe.

Un om de serviciu permanent va sta la dispoziția celor doi funcționari luând cărțile din rafturi, curățându-le de praf, punându-le iar la loc și lipind pe cărți vignetele cu numărul de ordine, eventual aplicând numărul direct pe carte cu o mașină de numerotat.

Trebuie deci lucrat ca și cum „Astra” ar fi primit acum o bibliotecă, pe care și-o pune la rând. Atunci e speranță că va eși ceva bun.

Sibiu, 7 iuliu 1929 / Cu distins respect, / Victor Lazăr,.

1929 (?) – informații referitoare la starea bibliotecii⁹

„ [fila 2]

Volumul	VI.	cu	Nr.	25001 – 30000	gol;
„	VII.	„	„	30001 – 35000	„;
„	VIII.	„	„	35001 – 40000	„;
„	IX	„	„	40001 – 45000	„; și
„	X	„	„	45001 – 50000	„

b) sunt 2 volume mari (format 41 cm x 50 cm) cu „Evidența Publicațiilor Periodice”. Numai într'unul din volume sunt introduse periodicele dar fără index la sfârșit.

c) Din cele 3 cărți (format 26 ½ cm x 42 cm) cu „Adeverințe de împrumut” (cu cotor) volumul I. începe din 18 februarie 1911 Nr. 1; al 2-lea volum e din 2 aprilie 1917 începând; al 3-lea (încă în curs începe cu

---

⁹ memoriu/raport despre starea bibliotecii întocmit, credem noi, de către Horia Petra-Petrescu după ce Comitetul central l-a însărcinat cu reorganizarea bibliotecii; documentul este incomplet; DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*; nu am reușit să identificăm numărul de înregistrare.

d) Pe lângă aceste volume am mai aflat unul (format 29 ½ cm x 36 cm) în condiții foarte bune de execuție, neutilizat încă: Inventarul Bibliotecii Nr. 1 – 10000.

În 3 Iulie am avut prilejul să cunosc părerile Dlui președinte Vasile Goldiș, în privința reorganizării Bibliotecii centrale. Dsa a insistat ca să se facă constatarea stării actuale a Bibliotecii cât mai curând, dacă este cu putință chiar până la adunarea generală din 14-15 Septembrie. Dlui președinte mi-am permis ai aduce la cunoștință amănunțele de mai sus, arătându-i ce muncă va trebui să se presteze. Dl. președinte a promis că se va interpune cu toată energia ca paralele ce ar fi necesare pentru puterile auxiliare să se găsească la orice caz. În 4 Iulie am rugat să ia parte la o cosfătuire Onor. Comisiune (dl. vicepreședinte Dr. Gh. Preda, a plecat în 6 Iulie într'un concediu de 2 luni, deci nu va putea supraveghea deocamdată lucrările) pe dnii: Dr. I. Bunea, P. Drăghici sen. și Silviu Țeposu. Dnii membri nu s'au putut aduna toți 3 deodată. I-am mai rugat să binevoiască a veni în 5 Iulie, cu acelaș rezultat (fiecare fiind ocupat într'alt loc).

În înțelegere cu dl. Petre Drăghici sen., cu care am putut discuta mai pe larg în 5 Iulie, folosindu-mă de bogata dsale experiență, având sprijinul promis și din partea dlui Dr. I. Bunea (care a promis că va recomanda tineri studenți, capabili de lucru) și a dlui Silviu Țeposu, care supraveghează aproape zilnic lucrările dela Asociațiune, când nu este dus în inspecție școlară – aștern aceste rânduri pe hârtie cu constatările și dezideratele mele, urmând ca dnii din comisiune să subscrie, aderând sau

[filă fără număr de pagină]

III. Deocamdată nu ne vom putea gândi la verificarea stampelor și a documentelor încredințate Asociațiunii.

IV. Numai mai târziu va veni rândul și facerii indexului la „Evidența publicațiilor periodice”.

V. Dubletele, tripletele, etc., indicate cu număr deosebit, să rămână, deocamdată, la locul lor, urmând ca numai mai târziu să se scoată, eventual, pentru alimentarea altor Biblioteci.

VI. Legatul cărților să se sisteze până la noui ordine.

VII. Pentru funcționarea favorabilă a lucrărilor acestora rog Onor. Comisie să dea ordin să primesc următoarele:

- a) o mescioară pe roțile (cca 300 – treisute – de lei);
- b) trei halate à 400 (patrusute de lei), pentru birou, adecă cca 1200 Lei (unamie două sute lei);
- c) 2 metri de șters praful à 45 Lei (patruzeci și cinci lei) adecă 90 Lei (nouăzeci lei); un coș pentru maculatură;
- e) un lavor și un ștergar și săpun;
- f) un lineal cu măsurătoare (centimetri);
- g) un cuier pentru atârnat hinele;
- i) chei speciale și lăcate de siguranță;
- k) soneria adusă până la masa de scris;
- l) eventual stofă pentru șorturi.

VIII. În ceea ce privește retribuiția pecuniară a persoanelor auxiliare, conform dorințelor dlui Petre Drăghici (dsa cu o experiență de ani de zile în Sibiiu și în Săliște) vin cu propunerea următoare:

Elevilor de clase superioare, cari vor copia sau vor săvârși alte lucrări la Biblioteca: 1500 (unamie cincisute) de Lei, lunar, dacă prestează 6 ore de muncă la zi (firește, fără Dumineci și sărbători) – dacă lucrează mai puțin li se va socoti după oră.

Funcționarilor și funcționarelor, cari vor lucra afară de orele de serviciu, li se va da ulterior o rebonificare corespunzătoare. (Condițiile acestea nu se referă la mine, care am deja în salariul ce-l ridic o sumă pentru munca ce vreau să pretez).

Rugând onorata comisiune să-și dea consimțământul sau să adnoteze după cum crede de cuviință acest „memoriu”.

1929 – Horia Petra-Petrescu, rapoarte referitoare la reorganizarea bibliotecii

Raport al lui Horia Petra-Petrescu referitor la lucrările ce se desfășoară în Biblioteca Centrală¹⁰

---

¹⁰ DJSAN, *Fond „Astra”*, Acte, document nr. 2797/1929.

„Biblioteca centrală”

Aduc la cunoștința On. Comit. Central că lucrările în „Biblioteca centrală” progresează.

După ce am început cu prelucrarea fișelor existente din sala de ședințe a comitetului central, fișe repartizate în secții din partea dlui Lazăr în decurs de ½ an, am purces la constatarea lipsurilor de cărți (împrumutate și pierdute), luând număr de număr din bibliotecă, confruntând numărul și fișa cu cartea. S-a făcut o listă a cărților împrumutate, urmând ca în cursul lunii Septemvrie sau Octomvrie, când s'a întors lumea dela băi, să fie rugați împrumutătorii să restituie cărțile (456 lipsuri și împrumutate.)

Cu prelucrarea fișelor definitive ne ocupăm zilnic. Lucrearea este migăloasă și din cauză că sub unul și acelaș număr se află ciar 10-15 publicații, tot cu altă și altă paginație, încât de multe ori un singur număr îți răpește un sfert de oră sau mai mult, având să scrii mai multe fișe.

Catagoalele cele mari (Inventarul „Bibliotecii Asociațiunii”) vor trebui – unite – tipărite din nou, - deoarece înscrierea de mai înainte a volumelor lasă de dorit.

Dacă primim și alte apartamente, dela [indescifrabil]¹¹, după cum ni s'a promis, vom putea lucra cu mult mai mult spor, deoarece în localul de acum al Bibliotecii avem mare lipsă de spațiu.

Horia Petra-Petrescu

10.IX.929 Sibiiu

S'a cetit în șed. din 11 Sept. 929

și s-a luat act.

„Biblioteca centrală”¹²

---

¹¹ probabil „parter”, unde avea sediul „Astra cinematografică”. Vezi raportul aceluiași din 21 noiembrie 1929, DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3679/1929.

¹² Raportul lui Horia Petra-Petrescu referitor la situația lucrărilor de reorganizare a bibliotecii, prezentat în ședința comitetului central din data de 21 noiembrie 1929, DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 3679/1929.

Onorat Comitet Central,

În 16/17 Noemvrie 1929 s'a mutat „Astra cinematografică” în noua sa locuință (str. Șaguna 11 I.) Așa acum ne putem gândi la decongestionarea „Bibliotecii centrale”.

Până acum am suferit de lipsă de loc. Zilnic primim pachetele cu publicații, trimise nouă în urma legii publicațiilor și atât în pivniță, cât și pe podelele din sălile dela stânga ale „Bibliotecii centrale” – am fost siliți să adunăm, fără puțința de a selecționa și cataloga, aceste publicații, pe cari datori suntem să le ținem în bună-stare și să le oferim publicului cetitor sibian spre lectură.

Dacă vrem ca lucrările de reorganizare ale „Bibliotecii centrale” să înainteze, nu este altă cărare, decât ca să ni se pună la dispoziție, deocamdată, cele două odăi unde a fost „Astra cinematografică”, din față, de către parc. Acolo să se adune publicistica noastră (ziarele și revistele) – care va putea fi ținută în evidență și în ordine, ca și până acum, din partea dșoarei V. Jourca.

Astfel vom avea loc pentru cărțile ce așteaptă să fie catalogate, în sala unde au fost revistele și ziarele (fosta sală de lectură) și în saleta de lectură.

Spesele pentru noua organizare vor fi minimale – deocamdată – chiar numai costul mutării (demontarea dulapurilor) – 1200 (unamiedouă sute) Lei.

În ceea ce privește lucrările cu catalogarea „Bibliotecii centrale”, aduc la cunoștință On. Comitet central, că înaintăm. Greutatea este numai că unele cărți, și sunt multe, ca d.e. acelea ale Academiiilor (germ., magh. etc.) au într'aceiaș volum și număr câte odată 10-15 broșuri cu paginație deosebită și cu titlu deosebit. Astfel suntem siliți să scriem 10-15 fișe la un singur număr. De aceea la aparantă, numărul fișelor nu este atât cât s'ar fi așteptat, poate cineva.

Până acum am ajuns, după ce cărțile și broșurile toate au fost stampilate și măsurate (dimensiune și pagini) la 11000 (unsprezece mii de numere). Să se observe că într'aceiaș timp

s'au constatat lipsurile, s'a făcut un catalog al împrumutătorilor restanțieri și un index al revistelor legate.

Deoarece este criză de bani – abstăm – deocamdată – să apelez la sprijinul unui ajutor sau a două – ajutoare, mulțumindu-Vă cu starea actuală.

În privința terminului ducerii în îndeplinire a catalogării, dacă mi s'ar da două puteri de ajutor la bibliotecă (cunosc două persoane, care au lucrat în biblioteci și cari, eventual, ar ajuta) cred că până în 1 iulie 1930 aş putea veni cu un rezultat satisfăcător înaintea Onor. Comitet central – în caz contrar s-ar mai amâna terminul cu ceva.

O curățire radicală a podelelor „Bibliotecii centrale” se impune, deoarece, după spusele dș. Jourca, nu s'a curățit radical de vreo 5 ani – de aceea rog On. Comitet central ca să prelimineze suma mică ce ar recere curățitul parchetelor, după ce curățitul cărților s'a făcut cu aparatul „Astrei” (la începutul lucrărilor noastre de reorganizare).

Aduc la cunoștință On. Comitet central că planul referitor la mutare și curățire este împărțit și de dl. Victor Lazăr (după dorința dlui președinte Goldiș, consultat) și de dș. V. Jourca.

Cu toată stima, / Horia Petra-Petrescu / 21 Noemvrie 1929”.

1930 - Horia Petra-Petrescu, scrisoare către Vasile Goldiș, Sibiu, 16 ianuarie 1930¹³:

„Mult stimată domnule președinte!

Vin să vă încunoștiințez că lucrările dela „Biblioteca centrală” înaintează. Lucrăm cu zor și sper că, dacă condițiile vor fi favorabile, vom ajunge la creangă verde.

Mă bucur de pe acum de folosul ce are să-l aducă biblioteca cetitorilor. Zi de zi mă conving tot mai mult că în dulapurile noastre zac lucrări de valoare. Avem cărți de prin 1698 (Comenius: Orbis sensualium trilingvis – firește, în fișele vechi ascuns sub numele de Comen ...), chiar și de prin 1500 și ceva. O

---

¹³ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 174/1930.

să aranjez un despărțământ deosebit și o să întreb pe la anticarii de seamă (Harrassovitz din Lipsca, etc.) cât valorează astfel de cărți.

Când ați fost în Sibiu ați binevoit a aprobă pașii ce doresc să întreprind în viitorul apropiat, pentruca lucrarea să ajungă la bun sfârșit. Vă aduceți aminte că ați fost de acord ca să angajăm pe dl Dumitrescu-Crețu (v'am mai vorbit de o dș. Smighelschi și o dș. Dumitrescu, prof. de italiană, aici). Tot atunci, când era dl. Dumitrescu-Crețu la noi, mi-ați promis că suma bugetată de 100.000 lei este de sigur a „Bibliotecii centrale”.

Deoarece dl. Crețu este în serviciul nostru din 1 Jan. și deoarece avem neapărată nevoie de dulapuri, lăcate și – mai cu seamă – de 1 sau 2 forțe auxiliare, p. transcris – Vă rog mult să trimiteți o scrisoare comitetului central în sensul promisiunii dv., ca să pot dispune de sumă, firește, contra chitanțelor în toată ordinea.

Cu urări de bine, al dv.

Horia Petra-Petrescu

Horia Petra-Petrescu către Vasile Goldiș, Basna-Băi, „la Farmacie”, 18 august 1930¹⁴

„Mult stimat domnule președinte!

Mai întâi și mai întâi: doresc ca băile din Franța să vă fi folosit și să vă fi întors reconfortat în țară. În decursul petrecerii dv. în Franța Vă veți fi convins și mai mult despre minunatele calități ale poporului francez și despre deosebita sa cultură.

Noi am avut la începutul lunii acesteia la „Astra” o echipă de 11 misionari culturali francezi pe cari i-am așteptat în Sibiu și cari ne-au încântat cu conferențele lor pline de spirit și de bun-simț (abatele Bothinelli și ai săi).

Acum, că Vă aflați în țară, unde, iarăș, ați început cu îndeletnicirile obicinuite, vin și eu să Vă comunic una alta despre starea „Bibliotecii centrale”, care Vă zace – pe drept cuvânt - la inimă.

---

¹⁴ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document fără număr de înregistrare.

Problema cardinală ce mi-ați încredințat dle președinte, a fost: să aflu un status praesens al cărților și broșurilor din „Bibli. centr.” Cu ziua de 30 Iulie 1930 am constat că avem 53011 volume și broșuri. – Am provăzut cu fișe toate volumele, după ce am controlat cărțile, cari au avut fișe și am scris fișe din nou (găsind peste 70% din fișe scrise greșit!) și după ce cărților fără de fișe le-am scris fișe. Așa am ajuns ca să aibă fișe: „Biblioteca Andr. Bârseanu” (din nou) 1881; „Biblioteca Th. Crivetz,, (din nou) 778; din „Biblioteca centrală”, fără de specificare specială: 20215 cu fișe, cu număr cu tot (între cari la câte un număr se află chiar și 10-12 fișe!); din „Biblioteca centrală”, fără de specificare specială: 13,538 cu fișe, încă fără de număr. În „Biblioteca Andr. Bârseanu,, am introdus într’un catalog al Bibliotecii „Academiei Române” cele 753 volume și broșuri, apărute în editura aceasta. Au rămas 9475 broșuri, foi volante, etc., fără de fișe și 6368 „periodice” (calendare, almanahuri, anuare de ale liceelor). Numărul acesta din urmă va scădea deoarece, d.e., „Almanahul Soc. Fond de teatru român” va fi între „periodice” în 10-12 exemplare.

În „Procesul verbal” din 30 Iulie Veți fi aflat ce propuneri am făcut și ce deciz s’a luat din partea Comitetului central.

Aici Vă amintesc că mi-am luat angajamentul ca, îndată ce mă întorc dela cura împotriva reumatismului, care nu-mi dă pace, să numerotez, cu mașina de numerotat, cărțile și fișele, cari încă n’au număr (va să zică cele 13538 volume) și să încep cu împrumutarea cărților gata de împrumut în luna Octomvrie a.c.

Cred, stimate dle Goldiș, că puteți fi satisfăcut cu munca prestată de până acum de mine, deoarece mi-am dat toată truda ca președintele „Astreii”, care sunteți dv., să poată spune viitorului președinte, care tot dv. veți fi:

1. Avem atâtea și atâtea volume și broșuri;
2. Publicul poate beneficia de „Biblioteca centrală” din 1 Octomvrie.

Acum începe altă muncă, mult mai mulțumitoare: valorificarea „Bibliotecii centrale”, lansarea celor mai bune cărți în public (dări de seamă, conferențe, etc.). În privința aceasta mi-am pus câteva păreri în ședința din Iulie, dar voiu mai reveni pe larg.

Pe aici vreme rea. Sunt la a zecea baie. Vreau să mă țin de cură, să nu se răsbune mai târziu.

Vă doresc tot binele.

Al dv. stimător: Horia Petra-Petrescu

1940 – Biblioteca Universității “Regele Ferdinand I” Cluj, propunere colaborare cu Biblioteca Centrală a Asociațiunii¹⁵

5 decembrie 1940 (nr. de înregistrare 7349/1940)

„Domnule Președinte,

Având în vedere necesitatea deosebită ca Biblioteca Centrală a Astrei și Biblioteca Universității clujene, refugiată la Sibiu, să colaboreze într’o înțelegere cât mai rodnică, avem onoarea a vă face următoarele propuneri:

a/. Am constatat că sistemul de catalog al Bibliotecii Dv. este defectuos, întru cât nu corespunde celor mai elementare principii bibliotecărești, conform cărora orice bibliotecă trebuie să aibă la baza un catalog aranjat pe numele autorilor în ordine strict alfabetică, fără nici o împărțire pe secții sau materii. Fixarea acestei împărțiri este, întradevăr, extrem de dificilă chiar și pentru specialiști consacrați, mai ales când secțiile sunt atât de reduse la număr, cum este cazul la biblioteca Dv. Aceasta nu posedă deci principalul mijloc de lucru al unei biblioteci cu număr mare de volume.

Pentru acest motiv, atâta vreme cât se va lucra cu actualul catalog, cetitorii Dv., care în ultimul timp s’au înmulțit în mod considerabil, vor obține cu foarte multă greutate cărțile dorite, iar funcționarii Bibliotecii își vor pierde mult din prețiosul lor timp ajutându-i să găsească ceea ce caută și nu vor putea face față cererilor. Iată pentru ce credem că o suprimare a secțiilor catalogului Dv., deci o unificare a lui, se impune neapărat. Deoarece nu vedem însă ca ea să poată fi înfăptuită cu actualul Dv. personal, atât de redus la număr și atât de ocupat, Vă oferim

---

¹⁵ DJSAN, *Fond „Astra”*, *Acte*, document nr. 7349/1940.

ajutorul benevol al personalului nostru de specialitate pentru executarea acestei lucrări. Credem că ea va dura aproximativ două luni, dacă ni se dă posibilitatea să lucrăm de trei ori pe săptămână, între orele 16.30-19, într-o sală liniștită, încăpătoare și cu mese mai mari /cum ar fi de exemplu Sala de ședințe a Comitetului/. În cazul când propunerea noastră se aprobă, munca aceasta ar fi bine să înceapă chiar înainte de Sărbătorile Crăciunului. În timpul refacerii catalogului, Biblioteca va putea continua să funcționeze /cu foarte mici restricții, de ex. la utilizarea cărților dela una din literile alfabetului: cea la care se lucrează/.

Unificarea ar cuprinde numai catalogul cărților, cu excepția unor secții fără importanță deosebită, dar cu foarte multe fișe /cum sunt: Manualele; a „Dărilor de seamă” și a altor tipărituri care ar urma să fie înglobate în secția periodicelor.

b/. În luna Decembrie vă putem pune la dispoziție în fiecare zi, fie dimineața, fie după masa, pentru lucrări manuale /schimbări de depozit, concentrări de colecții, periodice etc./ 3-4 din laboranții noștri, buni cunoscători ai lucrărilor de bibliotecă.

c/. Pentru a descongiona sala de lectură a Bibliotecii Astrei, pe deoparte, și pentru a putea pune la dispoziția cititorilor noștri cărțile Dv. /mai ales cele întrate ca imprimate legale, care deocamdată ne lipsesc/, ar fi bine să se facă următorul aranjament: Cititorul să caute în catalogul Dv. cartea de care are nevoie, să-și completeze buletinul de cerere, pe care să-l lase apoi la Dv. spre a fi găsită cartea. El ar fi îndrumat apoi să ceară cartea la Biblioteca noastră, a doua zi dimineața. Cărțile s'ar aduce de către laboranții noștri în cursul zilei și ar fi considerate ca împrumutate oficial Bibliotecii Universității. Aceasta le-ar pune apoi la dispoziția cititorilor, în sala noastră de lectură, care are vreo 80 de locuri, eventual le-ar și împrumuta.

Aranjamentul acesta ar urma să între în vigoare imediat după Anul nou /Biblioteca noastră urmând să-și înceapă funcționarea la 8 Ianuarie 1941/.

În cazul aprobării acestor propuneri, ne vom pune de acord cu funcționarii Dv. de specialitate asupra tuturor detaliilor.

O propunere aparte, referitoare la catalogarea materialului arhivistic încă necatalogat, v'a fost înaintată în ziua de 4 Dec. de către Dl. D. Prodan, arhivarul nostru.

**1941 - Biblioteca Universității "Regele Ferdinand I"
Cluj, propunere colaborare în continuare cu Biblioteca
Centrală a Asociațiunii¹⁶**

6 septembrie 1941 (nr. de înregistrare 445/1941):

Domnule Președinte,

În continuarea acțiunii noastre de colaborare la reorganizarea Bibliotecii Centrale a „Astrei”, începută încă astă iarnă, avem onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele:

Rolul important avut de prețioasa Dvoastră Bibliotecă în trecut, se vădește și mai important pentru cultura noastră națională, în împrejurările excepționale prin care trecem. Dacă însă organizarea ei de până la Unire corespundea cerințelor și nivelului vremii, felul în care e organizată astăzi îi face aproape imposibilă utilizarea. Impresia noastră este că în ultimii ani tendința a fost să i se dea din ce în ce mai mult caracterul de bibliotecă populară sau cabinet de lectură ușoară.

Suntem de părere însă că numele „Astrei” și bogăția Bibliotecii Centrale trebuie să oprească lunecarea ei pe această pantă. Biblioteca „Astrei” a fost concepută, încă dela întemeiere, ca o bibliotecă de documentare științifică, cu specială privire la problemele ardelenesti și trebuie să-și păstreze și pe mai departe acest caracter – oricât de puțini ar fi, momentan, oamenii de știință care o cercetează (numărul cărora ar crește, cu siguranță, dacă condițiile de consultare ar fi alttele).

Cel mai grav neajuns al actualei organizări este, de sigur, catalogul, care prin felul cum e alcătuit – diletant și cu desăvârșire neștiințific – este impropriu cercetătorului serios. Menținerea lui în starea actuală ar însemna perpetuarea unui primitivism științific dăunător Bibliotecii. Transformarea acestui

---

¹⁶ DJSAN, *Fond „Astra”*, *Acte*, document nr. 2701/1941.

catalog într'un catalog alfabetic, ar fi prima operație, fără de care nu se poate proceda la reorganizarea bibliotecii.

Pentru desăvârșirea acestei lucrări și pentru cele viitoare, va trebui ca pe lângă actualul personal să fie numit, în cel mai scurt timp, un bibliotecar cu serioase cunoștințe de specialitate (care ar putea, eventual, să conducă și colecțiile muzeale). De asemenea va trebui creat, nepărat, și un post de servitor, care să fie exclusiv la dispoziția Bibliotecii și Muzeului. Pentru întreg acest personal, vor trebui luate măsuri ca el să poată lucra în condiții mai bune (birouri, orar, etc.).

Felul cum e organizată și cum lucrează Biblioteca Brukenthal – cu un personal tot atât de restrâns ca și al Bibliotecii „Astrei” – poate constitui un exemplu pilduitor.

Biblioteca noastră e gata, ca și în trecut, să pună la dispoziția Astrei – firește, întrucât împrejurările îi vor îngădui – câțiva membri ai personalului său, pentru ca în special lucrarea de refacere a catalogului să se facă în condiții cât mai bune și cât mai repede.

În nădejdea că propunerile noastre-izvorâte numai din dorința ridicării culturii naționale și a prestigiului „Asociațiunii ASTRA” – vor fi examinate cu atenție, Vă rugăm să primiți, Domnule Președinte, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

Director, Ion Mușlea

D-sale

D-lui Președinte al Asociațiunii „Astra” Sibiu.”

**1941 - Biblioteca Universității “Regele Ferdinand I” Cluj
solicitare dublete de la Biblioteca Centrală a
Asociațiunii¹⁷**

6 septembrie 1941 (nr. de înregistrare 444/1941)

„Domnule Președinte,

Avem onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele:

---

¹⁷ DJSAN, *Fond „Astra”, Acte*, document nr. 444/1941.

Condițiile în care s'a făcut evacuarea Bibliotecii Universității din Cluj, ne-au silit să lăsăm acolo multe din colecțiile noastre, a căror lipsă o simțim astăzi în mod deosebit de dureros. Pentru a completa aceste lacune, ne-am adresat diferitelor biblioteci (Academiei Române, Fundațiilor Regale) ca să ne doneze din dubletele lor. Ele ne-au pus la dispoziție, cu multă bunăvoință, mai multe mii de volume.

Biblioteca Dv. Centrală dispune de vreo 400 (patrusute) de dublete mai vechi care ar prinde foarte bine instituției noastre. Multe din ele ne lipseau chiar și pe când eram la Cluj și voiam să vi le cerem încă de pe atunci. Dăruindu-ni-le, ne-ați face un mare serviciu și în același timp s'ar descongiona în oarecare măsură și depozitul Dvoastră de cărți.

Constatarea cărților ce sunt dublete s'a făcut după „Catalogul Bibliotecii Asociațiunii Transilvane”... (Sibiu, 1895) de N. Toganu de pe care am întocmit lista alăturată. (Înainte de a ni se ceda, s'ar mai face, bineînțeles, și o verificare în depozit.)

În speranța că cererea noastră va fi examinată cu toată înțelegerea și va fi aprobată, vă rugăm să primiți, Domnule Președinte, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

Director, Ion Mușlea

1942 – Replica lui Aurel Gherasim la raportul lui Dumitru St. Petruțiu¹⁸

Domnule Președinte,
Onorat Comitet Central,

În ziua de 6 octombrie a.c., actualul conducător al bibliotecii noastre, Dl. Petre Olariu, ne-a făcut cunoscut faptul că instituțiunea noastră a primit o copie după un raport întocmit de Dl. subbibliotecar D. Petruțiu dela Biblioteca Universității cu

---

¹⁸ *Replica d-lui Aurel Gherasim la raportul d-lui D. Petruțiu.* DJSAN, *Fond Astra, Acte*, document nr. 3403/1942.

ocazia încheierii primei faze a reorganizării fișierului bibliotecii noastre.

Câteva zile mai târziu am avut ocazia să citim cu toții raportul mai sus amintit și am constatat cu surprindere că prezintă lucrurile într-o lumină care, credem noi, nu corespunde realității. Tot așa de mult ne-a mirat faptul că se afirmă a se vrea numai binele bibliotecii noastre și prestigiul „Astrei”, afirmație care se împacă foarte greu cu prezența ironiilor și expresiilor tari cu cari e presărat raportul.

Noi am socotit că cu asemenea mijloace e mult mi puțin probabil să se poată apăra bunul renume al instituțiunii pe care o servim. De aceea, conducătorul Bibliotecii Centrale a înmănat după puține zile, D-lui Președinte, un memoriu-protest, iar subsemnatul bibliotecar-ajutor – de comun acord cu conducătorul bibliotecii noastre – mi-am luat însărcinarea să întocmesc la rândul meu un memoriu, în care să încerc să prezint lucrurile în adevărata lor lumină.

Domnule Președinte,
Onorat Comitet Central,

Dl. subbibliotecar Petruțiu face în raportul D-sale o serie de afirmațiuni grave relativ la starea în care se găsea fișierul nostru, înainte de începerea lucrărilor de reorganizare, făcute sub conducerea D-sale. Dl. Petruțiu face însă aceste afirmațiuni într'un fel care pare a vrea să arate că noi, cei din Biblioteca „Astrei”, nici măcar n'am bănuit în ce stare deplorabilă se găsește fișierul nostru și deci nici nu puteam întreprinde nimic pentru îndreptarea lui. Potrivit afirmațiunilor D-lui Petruțiu prin urmare, D-sa este singurul care a descoperit „debandada” – după cum se exprimă D-sa – din fișierul nostru și e singurul care a încercat s'o înlăture.

Pentru a prezenta lucrurile în adevărata lor lumină, vom aminti în primul rând, că înainte de a începe lucrările de reorganizare a fișierului, Dl. Petruțiu a întrebuințat acest fișier de nenumărate ori, timp de mai bine de un an, vreme în care și-ar fi putut face o idee despre starea în care se găsește. Totuși,

când s'a pus chestiunea reorganizării fișierului, Dl. Petruțiu – spre surprinderea noastră – a afirmat că va termina aceste lucrări în vre-o două luni, afirmație care a fost adusă și la cunoștința Onor. Comitet Central. Afirmația D-lui Petruțiu ne-a surprin, pentru că noi cunoșteam prea bine starea fișierului și eram de părere că lucrarea nu se va putea termina nici măcar într'un an, chiar dacă la reorganizarea lui vor lucra cinci persoane, așa cum s-a hotărât. Această părere a noastră am făcut-o cunoscută și D-lui secretar administrativ, împreună cu lămuririle necesare, lămuriri de cari D-sa nu prea avea nevoie, deoarece cunoștea destul de bine starea lucrurilor. Cele ce s'au întâmplat după aceea, ne-au dat deplină dreptate, pentru că astăzi – după lucrări de un an de zile – reorganizarea fișierului e departe de a fi terminată.

După toate acestea, ne întrebăm dacă noi am fost cei cari am cunoscut realitățile, sau Dl. Petruțiu?

Credem că nimeni nu se va întreba de ce ridicăm aci această chestiune de prioritate. Pentru că există raționamente pe cari orice om obișnuit să se gândească, le-a construit de un număr de ori așa de mare în cursul vieții lui, încât dela o vreme concluzia îi apare fără să mai bage de seamă că a construit raționamentul. Mărturisim că ne-ar fi rușine să formulăm aci un asemenea raționament, dar felul cum e conceput raportul D-lui Petruțiu, ne obligă să o facem. Într'adevăr, simplul fapt al existenței aceluia raport, în forma în care ni s-a făcut cunoscut, pare a arăta că Dl. Petruțiu și-a închipuit, că cel care va ceti acest raport nu va ști, sau nu va îndrăzni să construiască raționamentul elementar de care vorbim mai sus, caz în care raportul apare ca o sfidare aruncată celor cărora se adresează.

Iată acum și seria de raționamente pe care ne vedem siliți să o formulăm.

Însuși faptul constituirii unei asociațiuni, presupune existența unor scopuri, în vederea realizării cărora această asociațiune va căuta să-și formeze mijloacele necesare. Dacă însă asociațiunea nu reușește să-și formeze aceste mijloace, atunci nici scopurile fixate nu pot fi atinse.

În cazul nostru, noi constituim o mică parte din mijloacele cu cari „Asociațiunea” noastră caută să realizeze scopurile ce și-a propus să atingă. Prin urmare, dacă cei cari ne-au precedat și noi, cei de acum, suntem atât de inapți pe cât pare arieși din raportul D-lui Petruțiu, atunci „Astra”, prin greșita alegere a oamenilor cari o servesc, a compromis într-o bună măsură atingerea scopurilor ce și-a fixat, biblioteca neconstituind un element neglijabil al mijloacelor de acțiune de cari dispune.

Dacă însă Dl. Petruțiu a presupus, că acela care citește raportul D-sale știe, sau nu uită să construiască seria de raționamente de mai sus, atunci acel raport constituie afirmația – făcută într-o formă brutală – că „Astra” e total incapabilă să se conducă într-una din ramurile activității sale.

Și într-un caz, și în celălalt, datoria noastră este să arătăm că realitatea este cu totul alta. Iată de ce am pus mai sus o anumită chestiune de prioritate și iată de ce, vom spune întregul adevăr, acesta constituind cea mai bună dovadă a dreptății cauzei pe care o apărăm.

Dacă fișierul și peste tot biblioteca, a ajuns în starea pe care ne vedem siliți să o facem cunoscută, aceasta se datorește în primul rând creșterilor prea bruște a numărului operelor ce au intrat în posesia bibliotecii noastre, creșteri cari au survenit fie de pe urma numeroaselor și considerabilelor donațiuni ce ni s-au făcut, fie de pe urma legii depozitului legal. Mijloacele materiale ale „Astrei” nepermițându-I menținerea unui aparat funcționaresc mai mare, conducătorii succesivi ai bibliotecii au lucrat și cu elemente streine ei, elemente cari nu întotdeauna s-au dovedit a fi corespunzătoare. Conducătorii bibliotecii însă, au avut de ales între a avea ceva și a nu avea nimic. Credem că nimeni nu s-ar fi gândit vre-o dată să aleagă ultima alternativă. „Astra” este produsul trudei unui popor a cărui sărăcie nu i-a permis uneori decât umilul lux de a-și făuri doar potire de lemn și unul din scopurile „Astrei” este tocmai îmbunătățirea acestei stări. Este normal deci, ca această sărăcie – cu toate silințele depuse – săși mai arate urmele și în sânul „Asociațiunii”. Ar fi elementar să ne gândim la acest lucru.

Actualul conducător al bibliotecii noastre, Dl. Petre Olariu, lucrează aici de vreo doi ani și jumătate, iar subsemnatul bibliotecar-ajutor am început să lucrez în Biblioteca Centrală, câteva luni după venirea D-lui Olariu.

Din raportul D-lui Petruțiu pare a reeși că relativ la starea în care a găsit fișierul există numai două alternative și că ambele sunt în defavoarea noastră. Prima alternativă ar fi că în cei mai bine de doi ani de când lucrăm aici, noi n'am reușit să ajungem să ne dăm seama de starea în care se găsește fișierul, alternativă care, după cum am arătat, este exclusă. Iar a doua alternativă ar fi că am cunoscut starea fișierului, dar n'am făcut nimic pentru îndreptarea acestei stări.

Vom arăta aici starea în care am găsit lucrurile când am intrat în Biblioteca Centrală și felul lucrărilor pe care le-am întreprins până acum și se va vedea atunci că nici ultima alternativă nu poate să rămână în picioare.

Într-adevăr, acum mai bine de doi ani, noi am găsit aici vreo 10.000 de opere netrecute la inventar, neselectionate, nearanjate, nenumerotate și în bună parte chiar necatalogate, sau cu fișe defecte. Sute și sute de volume înapoiate de împrumutători, așteptau și ele să fie așezate la locurile lor. Aceasta e moștenirea pe care am găsit-o la venirea noastră, moștenire în care toată lumea de abea aștepta să punem ordine. Foarte curând ne-am convins însă că aceasta nu e singura moștenire în care trebuie să punem ordine, pentru că cutiile fișierului închideau în sine piedici cari ne opreau la tot pasul în activitatea noastră. Dacă mai adăugăm ca biblioteca a fost aproape tot timpul deschisă pentru public, atunci va trebui să se admită, că munca necesară pentru a birui aceste stări nu era făcută pentru doi oameni. Pentru a se vedea mai clar acest lucru adăugăm că în primul an de lucru s'au împrumutat acasă peste 10.000 de volume, ceea ce reprezintă tot atâtea volume scoase și apoi reasezate la locul lor și aceasta fără ajutorul vre-unui om de serviciu.

Cu toată enormitatea sarcinei ce apăsa asupra noastră, am reușit în primul an de lucru să catalogăm mai multe mii de opere, am trecut la inventar, am selecționat într-o oarecare

măsură după valoare, am aranjat după mărime și am numerotat cele 10.000 opere cari ne așteptau la venirea noastră, iar fișele lor le-am clasat după cele 16 secțiuni în cari era împărțit catalogul nostru, așezându-le apoi după alfabet la secțiunile respective. Cine poate aprecia munca cerută de aceste operațiuni, acela ar refuza desigur să creadă că în primul an de activitate am reușit să mai întreprindem și alte lucrări.

Starea în care se găsea fișierul reclama însă imperios o urgentă reorganizare. De aceea, cu toată avalanșa lucrărilor curente ce ne asalta și cu toată evidența zădărnicii dorinței noastre de a avea odată și odată fișierul pus la punct, am încercat să facem oarecare ordine și în acesta din urmă.

Se știe că biblioteca noastră a avut un catalog pe materii, împărțit în XVI secțiuni și că acum un an s-a hotărât reorganizarea și transformarea lui în catalog alfabetic pe autori.

Pentru ca să dăm o vagă idee a stării în care am găsit catalogul acum mai bine de doi ani, vom începe prin a spune că, la câteva din cele 16 secțiuni, așezarea în ordinea alfabetică după autori era așa de defectă, încât – pentru ca să putem face față măcar în parte cerințelor momentului – am hotărât să facem la acele secțiuni o aranjare provizorie în care să ținem cont doar de primele două litere ale cuvântului de ordine. În afară de aceasta, la julte din cele 16 secțiuni a găsit 2 sau chir 3 alfabete. Am trebuit deci să ne îngrijim și de reducerea la un ingur alfabet a acestor secțiuni.

Tot așa de imperios și de urgent necesară s'a dovedit a fi însă și o revizuire după conținutul fișelor, pentru că o mulțime de fișe se găseau la alte secțiuni decât la cele căror le aparțineau. Credem că nu exagerăm dacă spunem că la fiecare secțiune se găsea cel puțin câte o fișe dela aproape toate, sau chiar de la toate celelalte 15 secțiuni. Fișele unora din publicațiile cu caracter periodic, cum ar fi de ex. calendarele, anuarele etc., am căutat să le separăm în secțiuni aparte, operațiunea aceasta fiind ușurată oarecum de faptul că aceste fișe se găseau răspândite în mare parte numai în cuprinsul a vreo două din cele 16 secțiuni.

În aceste operațiuni de revizuire și reorganizare am dat prioritate secțiunilor mai importante sau celor la care am găsit cel mai mare număr de greșeli. Pe de altă parte, lucrările de reorganizare ale secțiunilor mai importante cereau trei operațiuni, și anume: aranjarea pe un singur alfabet, revizuirea ordinii alfabetice și revizuirea după conținutul fișelor. În general, am dat întâietate primelor două din acest operațiuni, realizându-le într-o primă și grosolană aproximație la cele mai importante secțiuni. Cu o aproximație la fel de grosolană, am reușit să terminăm toate trei operațiunile amintite doar la una din secțiuni, și anume la secțiunea a 5-a, care cuprindea vreo 8000 de fișe și era una din cele mai întrebuițate, ea conținând în cea mai mare parte fișele operelor din domeniul istoriei și istoriei literare.

Pentru ca să ăm o idee de aproximația grosolană cu care am (sic!) trebuit să ne mulțumim în executarea operațiunilor pomenite, vom aminti în primul rând că le-am realizat paralel cu toată seria de lucrări pe care am arătat mai sus că am executat-o în primul an; în că e vorba de munca a numai doi oameni; și în al treilea rând că la reorganizarea fișierului sub conducerea D-lui Petruțiu, cinci persoane s-au ocupat exclusiv de această lucrare – enorm simplificată prin transformarea catalogului pe materii, în catalog alfabetic – lucrare care, totuș, după un an de zile e departe de a fi terminată și foarte departe de a fi desăvârșită. Aceasta însemnează că, în condițiunile în cari am lucrat noi, lucrările de reorganizare de sub conducerea D-lui Petruțiu, ar fi durat vreo 20 de ani.

Dar ca să complectăm expunerea noastră asupra primului an de muncă în Biblioteca Centrală, nu trebuie să uităm faptul că Biblioteca Universității nefiind încă deschisă în acel an, studențimea și-a căutat un refugiu în biblioteca noastră, umplând până la refuz mica noastră sală de lectură. În condițiunile vitrege pe care le-am descris mai sus, noi am trebuit deci să ne facem a noastră și o bună parte di munca ce ar fi trebuit să cadă în sarcina Bibliotecii Universității. Și nimeni n-ar putea afirma că nu ne-am achitat din plin de această sarcină

suplimentară. Nici dorințele D-lor funcționari ai Bibliotecii Universității nu se poate spune că nu le-am satisfăcut cu cea mai largă bunăvoință posibilă.

În afară de toate acestea însă, am trebuit să suportăm și o serie de lucrări legate de organizarea Bibliotecii Universității, lucrări în vederea cărora s-a cerut și concursul „Astrei”. Se știe de ex., că „Astra” a donat Bibliotecii Universității, unul din cele două exemplare ale catalogului bătut la mașină al bibliotecii noastre, catalog care cuprinde operele din ala mai veche a depozitului și o parte a operilor din sala mai nouă, ceea ce însemnează un total de peste 30.000 de opere. Din acest catalog, Biblioteca Universității și-a construit apoi un fișier. O mulțime de numere însă erau lipsă în acel catalog, după cum, de altfel, sunt lipsă multe și în al nostru. De aceea, odată terminate operațiunile de identificare ale numerelor lipsă, funcționarii și oamenii de serviciu ai Bibliotecii Universității s-au deplasat – cu învoirea Onor. Comitet central – în depozitul nostru, pentru a căuta operele respective și pentru a le face fișe. Nimănuși dela Biblioteca Universității nu i-a produs însă nici cea mai mică grijă faptul bine cunoscut, că cel puțin majoritatea acelor opere n-au fisă nici în fișierul nostru. Biblioteca Universității, care astăzi are atâta grije de fișierul nostru – și aceasta, după cum afirmă, numai în interesul nostru – nu ne-a dat nici măcar rezultatele operațiunilor de identificare ale numerelor lipsă, rezultate cari – odată fișele făcute – nici nu le mai puteau servi la nimic.

Câteva luni mai târziu apoi, oamenii de serviciu ai Bibliotecii Universității au fost însărcinați cu revizuirea depozitului, revizuire care a fost făcută sub supravegherea noastră și a cărei utilitate nu o poate nega nimeni. Dar dacă această revizuire s-a făcut – după cum s-a afirmat – numai în interesul nostru, nu înțelegem de ce s-a limitat numai la partea depozitului care era cuprinsă în catalogul donat de noi. De ce s-a oprit această revizuire în regiunea, dincolo de care, intresele imediate ale Bibliotecii Universității încetau de a mai exista?

De ce ni se afirmă mereu că se urmărește exclusiv binele nostru, când, la urma urmei, e foarte normal ca Biblioteca

Universității să-și urmărească în primul rând propriul ei bine? Se va spune că odată cu acest din urmă bine se urmărește și al nostru. Noi, funcționarii Bibliotecii Centrale suntem însă acei cari ne-am lovit cu realitățile și am constatat că grijile noastre sunt trecute totdeauna pe un plan secundar, dacă peste tot sunt luate în seamă. Dacă exemplele date mai sus în sprijinul acestei afirmații n-ar fi suficiente, mai adăugăm unul tot atât de elocvent.

În anul care a trecut, pe măsură ce înaintau lucrările de reorganizarea fișierului nostru sub conducerea D-lui Petruțiu, funcționarii Bibliotecii au lucrat la constituirea unei considerabile liste cuprinzând toate dubletele sau tripletele pe cari le posedă biblioteca noastră. La cerearea Bibliotecii Universității, Onor. Comitet Central a hotărât mai târziu cedarea numai a tripletelor. În vederea realizării acestei hotărâri, s-a admis ca oamenii de serviciu ai Bibliotecii Universității, sub conducerea unui funcționar, să se deplaseze în biblioteca noastră și să scoată din rafturi și să grupezze toate operele din cari aveam mai mult de un exemplar. S-au scos în felul acesta de la locul lor și s-au grupat pe dușumelele strămtului nostru depozit sute și chiar mii de volume, împiedicându-se în felul acesta, timp de luni de zile, normala funcționare a bibliotecii noastre. Operațiunile acestea s-au xecutat în cea mai mare parte fără a pune măcar obișnuitele cartoane numerotate în locul volumelor scoase din rafturi. Credem că în nici o bibliotecă din lume nu s-ar fi admis să se meargă cu bunăvoința până acolo, până unde a mers „Astra” în cazul acesta și mai credem că nici nu s-a întâmplat vreodată, ca o asemenea bunăvoință să fie plătită cu ignorarea celor mai elementare interese ale celor cari au manifestat această bunăvoință. Pentru că, să nu se uite nici faptul că Biblioteca Universității – în baza convenției aprobate de Onor. Comitet Central – putea să împrumute dela noi orișicând și pentru oricâtă vreme, oricare din oerile donate. Că e totu, ceva mai bine pentru Biblioteca Universității sosede în propriul ei depozit aceste opere, de aceasta suntem convinși. Dar suntem tot așa de convinși de ex. de faptul că – pentru noi cari

de abea avem vreme pentru lucrările curente – ar fi fost mai bine dacă eram scutuți de aproape cele 300 de operații de înlocuire, devenite necesare în urma donării tripletelor cerute. Numai aceste operațiuni reprezintă un plus de muncă ce trebuie eșalonată pe întinderea a vreo două – trei luni de zile.

Și acum, după această expunere critică a stărilor și a acțiunilor întreprinse sau suportate de noi, vom examina în lumina acestei expuneri, însăși afirmațiunile cuprinse în raportul D-lui Petruțiu.

În primul rând D-sa găsește că greșelile ortografice întâlnite în fișe, îndreptățesc concluzia că la redactarea acestor fișe au lucrat și elevi de curs primar. Adevărul este că în lipsa funcționarilor pe cari „Astra” nu i-a putut plăti, s-au întrebuițat într-o vreme și elevi de liceu la redactarea fișelor. Este deci limpede că ironia D-lui Petruțiu nu se îndreaptă împotriva noastră, ci împotriva liceelor de pe băncile cărora au eșit acești elevi, licee cari – să nu uităm – se găsesc în țară la noi.

Găsim apoi în raport, o serie de exemple de catalogări după numele de botez, sau alte particule. Dacă Dl. Petruțiu găsea fișierul în starea în care l-am găsit noi, putea să întocmească o listă mai lungă. În trecut fi zis, asemenea greșeli I se întâmplă și D-sale să mai facă. Un exemplu găsit la întâmplare în fișierul reorganizat sub conducerea D-sale, este acela al cunoscutului scriitor american Sinclair Lewis, care – a găsit Dl. Petruțiu – e bine catalogat sub Sinclair, adică sub numele de botez, afirmație pe care a susținut-o cbhiar, până nu i-am dovedit contrariul cu ajutorul unei enciclopedii. Mai interesant este faptul că, o parte din operele scriitorului american amintit, erau corect catalogate și se găseau în fișier la locul cuvenit. Am mai găsit apoi una din operele scriitorului Mihai Tica-Rumano, catalogată sub Rumano și așezată în fișierul reorganizat la Rumano, până când toate celelalte opere ale scriitorului amintit sunt catalogate corect și fișele se găsesc la locul cuvenit. Acestea nu sunt decât exemple găsite la întâmplare și e neîndoios că dacă am căuta intenționat și sistematic, am mai găsi și altele. Este însă dela sine înțeles, că nici prin gând nu ne trece să facem din asemenea greșeli un cap

de acuzare și aceasta, în primul rând, pentru că nu căutăm să lovim în nimeni și, în al doilea rând, pentru că nu suntem de o naivitate așa de uluitoare ca să fie necesar să ni se demonstreze relativa perfecțiune a funcționării creierului omenesc.

O afirmație ceva mai gravă a raportului este aceea că s-au catalogat cărți chiar și sub numele editorului comercial și se citează textul următor al unei fișe:

Hertz, Ig.

50 numere apărute în colecția celor 15 lei.

Dl. Petruțiu, în marea D-sale grije de a gasi greșeli cât mai multe și cât mai mari, n-a găsit că ar fi mai bine să verifice exactitatea unei asemenea afirmațiuni. D-sa și-a închipuit că fișa mai sus amintită constituie catalogarea a 50 de volume din colecția celor 15 lei, ceea ce ar fi fost într-adevăr enorm, chiar dacă e vorba de colecția celor 15 lei. În realitate însă, fișa de care vorbim se referă la un catalog jubiliar al amintitei colecțiuni, catalog care cuprinde și celelalte publicațiuni ale editurii Hertz. Nu este vorba deci de o greșală propriu zisă, felul cum privim această chestiune fiind funcțiune de dispozițiunile de catalogare în lumina cărora vedem lucrurile.

În ce privește fișele tipăriturilor vechi românești, dacă Dl. Petruțiu și-ar fi dat osteneala să se informeze, ar fi aflat că marea lor majoritate au fost redactate pe vremea când primele două volume din „Bibliografia românească veche” a lui Bianu și Hodoș erau în curs de apariție. Biblioteca „Astrei” n-a ajuns în posesiunea primelor două volume ale lucrării amintite decât după războiul mondial. Și în lipsa acestei bibliografii Dl. Petruțiu ar fi întâmpinat și D-lui dificultăți foarte serioase la catalogarea unora din tipăriturile de cari vorbim. Cu acestea, bine înțeles, nu vrem să spunem că fișele amintite ar fi bune, sau că o recatalogare a tipăriturilor vechi românești nu se impune. Punctul asupra căruia însă nu mai suntem de acord cu Dl. Petruțiu este că această recatalogare trebuie neapărat să fie îndeplinită de către un specialist. Biblioteca Universității nu posedă nici ea un specialist propriu zis în domeniul de care vorbim. Totuși, Dl. prim-bibliotecar Mureșanu, care – după cum

ne-a declarat – se ocupă în accesoriu de aceste probleme la Biblioteca Universității și care a binevoit să dea și subsemnatului prețioase indicațiuni, a reușit să facă o ireproșabilă punere la punct a a prețioase biblioteci românești vechi a Bibliotecii Universității. Cu aceste rânduri, se-nțelege, nu intenționăm să afirmăm că ne comparăm modestele noastre puteri și cunoștințe, cu acelea ale Dlui Mureșanu. Indicațiile pentru cari îi suntem foarte recunoscători, ni le-a dat însă chiar Dsa cu intenția de a ne vedea învingând singuri dificultățile și credem că nu ieșim din propriile D-sale convingeri atunci când afirmăm că sunt destul de rare cazurile în cari intervenția unui specialist este într-adevăr necesară. Ba suntem convinși chiar că nici Dl. Petruțiu nu este de altă părere.

Dupăce mai pomenește câteva tipuri de greșeli mai frecvente – cari în treacăt fie zis ne erau arhicunoscute – Dl. Petruțiu se mai plânge, în sfârșit, de arbitrarul cu care au fost așezate mai ales fișele operilor anonime. Dl. Petruțiu vrea să spună probabil că în ce privește operele în chestiune a constatat – ca și noi, de altfel – absența – relativă, adăugăm noi – a unor dispozițiuni directe de catalogare. Pentru că orice dispozițiune de catalogare implică un anumit quantum de arbitrar. Până și legile ce se stabilesc în domeniul științelor exacte închid în ele o bună parte de arbitrar, în sensul că ele nu constituie decât descrieri ale faptelor, descrieri cari nu sunt decât relative, posibilitățile de construire ale acestor descrieri fiind, teoretic, nenumărate. Singurul argument decisiv care impune folosirea uneia din aceste descrieri este comoditatea, ușurința de manipulare. Cu atât mai mult se vor întâmpla lucrurile în felul acesta în domeniul științei catalogării, obiectul acestei științe fiind el însuși o creațiune a omului. Și aici comoditatea, sigurața cu care se poate găsi o operă dată, decide asupra dispozițiunilor de catalogare ce se adoptă.

Și în chiar această privință mai sunt multe de îndreptat în fișierul reorganizat chiar.

Iată de ex. fișa cu textul următor:

Prima ședință anuală a comitetului Observatorului de astronomie fizică situat în Parcul din Duboșarii – Vechi, ținută la 21 mai 1924.

E vorba deci de o publicațiune a singurului observator de astrofizică din România. Crede Dl. Petruțiu că e corect să găsim această fișă în fișierul reorganizat, sub cuvântul de ordine Prima? Adăugăm că nu credem că e vorba de o publicațiune periodică, altfel nici n-aravea ce să caute în fișier.

Am mai găsit apoi de ex. statute și regulamente referitoare la învățământul din fostul regat al Ungariei, ca și alte publicațiuni ale Ministerelor și chiar legi ale aceluiași regat, sub primul cuvânt al titlului. Crede Dl. Petruțiu că e bine ca aceste fișe să rămână la locurile unde le-am găsit?

În sfârșit, sunt o seamă de opere anonime, publicațiuni cu caracter oficial etc. relativ la catalogarea cărora încă nu s-au stabilit nici un fel de reguli, de aceea toate acestea nu se găsesc încă în fișier. Am găsit totuși de ex. 4 fișe sub cuvântul de ordine Primăria, 2 sub Minister și una sub Institutul. Că nu poate fi vorba de fișe așezate conform unor reguli definitiv stabilite, aceasta reiese din faptul că e vorba de un număr mic de fișe. Or, publicațiunile de felul acesta se găsesc în număr destul de mare în biblioteca noastră.

Menționăm faptul că și aici am vorbit numai de cazuri întâlnite întâmplător. Trebuie să mențion deasemenea faptul că n-am pomenit nimic aici de obișnuitele greșeli de așezare în ordine alfabetică a fișelor, greșeli cari se găsesc în număr destul de mare în fișierul reorganizat. Și toate acestea le spunem nu pentru a acuza, ci pentru a măsura munca noastră cu o unitate de măsură furnizată tocmai de cel ce pare a acuza.

Dar Dl. Petruțiu pare a ne aduce în raportul Dsale și o serie de învinuiri cari nu mai privesc munca noastră, ci aptitudinile pe cari le posedăm.

Așa de ex. Dl. Petruțiu găsește că ceea ce îi lipsește bibliotecii noastre este un conducător și aceasta ar fi cauza pentru care lucrurile n-ar merge bine. Or, este elementar că existența și afirmarea unui conducător presupune prezența unui material

uman care să fie condus. Iar pentru atingerea unui scop dat, acest material uman trebuie să fie nu numai de o calitate corespunzătoare, ci trebuie să fie și în număr corespunzător. Am vrea să vedem care conducător ar reuși să reorganizeze biblioteca noastră cu ajutorul a doi oameni, în timp ce biblioteca ar funcționa în permanență. Dacă în aceste condițiuni – presupunând chiar că ar dispune de mijloacele materiale necesare – ar reuși să termine lucrările de reorganizare în mai puțin de 20-30 de ani, ar fi o adevărată minune. Cum însă nimic în această lume nu ne îndreptățește să credem că legile naturii ar fi imuabile, nu ni se poate cere nici nouă să facem minuni.

Din raportul Dlui Petruțiu mai pare a reeși că noi n-am avea la inimă – după cum se exprimă Dsa – problemele „Astrei”. Aceasta – credem noi – nu pare a reeși din cele ce am arătat până acum și nici nu putem fi considerați așa de lipsiți de cultură încât realizarea unui progres cultural să ne lase indiferenți. În sfârșit, subsemnatul se-ntreabă dacă s-ar putea găsi cineva care să conteste bunele sentimente față de „Astra” ale Dlui Olaru, conducătorul bibliotecii noastre?

Dl. Petruțiu pare a găsi apoi că noi nu ne-am ști comporta în relațiunile cu publicul cetitor și aici Dsa pare a avea oarecare dreptate. Într-adevăr, prea am tratat și tratăm pe toată lumea cu cea mai largă bunăvoință posibilă, lucru care nu întotdeauna e de sfătuit. Și mărturisim că răul acesta e greu de înlăturat, pentru că e înrădăcinat în firea noastră.

Ceea ce însă ar fi mai grav este că – după cum găsește Dl. Petruțiu – noi n-am avea cunoștințele fundamentale de specialitate necesare și nici nu ni le-am putea însuși decât printr-un stagiul la Biblioteca Universității. Este departe de noi gândul de a disprețui metoda intuitivă mai ales dacă mediul în care e vorba să se aplice este de prima mână, caz care – nimeni nu se îndoiește – ar fi tocmai cel de care vorbim. Fundamentalul însă într-un domeniu dat este sinteza a ceea ce este diversitate în acel domeniu și fără o cunoaștere profund critică a acestei diversități fundamentalul nu se poate forma într-un creier dat, ci I se poate numai impune. În acest din urmă caz însă omul nostru nu va

putea umbla niciodată pe propriile sale picioare în domeniul respectiv, oricâtă educație i s-ar face și orice metode s-ar întrebuința. Or, covârșitoarea diversitate conținută de orice domeniu este turnată – astăzi mai mult ca oricând – în cărți, și cel care vrea să se poată orienta într-un domeniu dat va recurge în primul rând la acestea din urmă. Și dacă posedă un creier bine organizat, va ști să organizeze concretul cu care vine în atingere și care așteaptă să fie ordonat chiar dacă acest concret e singurul care îi este cunoscut. Dacă ceea ce am spus aici n-ar fi adevărat, atunci cuvântul de evoluție n-ar exista, deoarece nimic nu i-ar corespunde în lumea care cade sub controlul instrumentului de cunoaștere al omului.

Că omul nostru va fi mai bine orientat și va fi capabil de mai mult dacă nu se limitează la cunoașterea unui singur mediu, aceasta reiese în bună parte tocmai din ceea ce am spus mai sus și suntem departe de a o nega. De aceea, subsemnatul, personal nu găsesc că ideea unui stagiu la Biblioteca Universității ar fi rea și nici prin minte nu-mi trece să neg că așa avea ce să învețe această instituție de înaltă cultură. Mărturisesc însă că acum, după citirea raportului Dlui Petruțiu, nu prea văd cum ar mai fi realizabilă această idee. Să ne fie iertat felul de a vorbi, dar oricine citește raportul Dlui Petruțiu aproape rămâne cu impresia că Dsa și-a închipuit probabil că ne va lua de urechi și ne va duce la Biblioteca Universității, raportul Dsale trebuind să constituie prologul la această operație. Cu asemenea tratamente noi n-am fost obișnuiți nici încă pe vremea când eram copii de școală și nici instituțiunea noastră nu a găsit că ar fi cu cale să ni le aplice, și aceasta pentru simplul motiv că „Astra” nu înțelege să se lase servită de oameni cari trebuiesc tratați în felul acesta.

În sfârșit, din raportul Dlui Petruțiu pare a mai reeși că nu cunoaștem limbi străine și că nu posedăm cultura generală cerută de împrejurări. Ne vedem siliți să amintim că în Biblioteca Centrală se cunosc nu mai puțin de 7 limbi, dintre care 4 se citesc, se vorbesc și se scriu. Aceasta însemnează că la nevoie ne putem orienta în domeniul a cel puțin 10 limbi și mai însemnează că nu putem fi lipsiți nici de cultură generală,

pentrucă – în general – o limbă streină nu se îvață sub impulsul cine știe cărei tendințe sportive, ci sub impulsul dorinței de a citi și cărți a căror lectură nu se poate realiza prin cunoașterea exclusivă a limbii materne.

Domnule Președinte,
Onorat Comitet Central,

Faptul că am început aici să ne lăudăm singuri cunoștințele și aptitudinile pe cari afirmăm că le posedăm ar putea să apară pentru oricine citește paginile acestui memoriu cel puțin ca o supărătoare lipsă de modestie. Pe de altă parte însă, în trecut nu ni s-a putut reproșa o asemenea comportare. Dacă astăzi suntem siliți să vorbim altfel, explicația o găsim în faptul că oricine citește paginile raportului Dlui Petruțiu rămâne pur și simplu cu impresia că, în Biblioteca „Astrei” lucrează niște oameni cari, departe măcar de a fi niște semidocti, se deosebesc de analfabeți numai prin aceea că știu într-o oarecare măsură să citească și să scrie. Adevărul este că ulterior ni s-au dat asigurări verbale că în raportul Dlui Petruțiu nu e vorba de noi, cei de acum. E vorba atunci de predecesorii noștri? Și dacă da, atunci crede Dl. Petruțiu că aceasta ar fi mai puțin grav? Noi credem tocmai contrariul. Și, în sfârșit, ca să spunem ceea ce mai era de spus: dacă Dl. Petruțiu afirmă că n-are câtuș de puțin intenția să se refere în raportul Dsale la funcționarii de acum, în cazul acesta raportul Dsale este redactat în mod tendențios, dând oricui impresia că e vorba în acel raport chiar în primul rând de noi. Că Dl. Petruțiu n-ar fi știut să-și exprime gândurile într-un mod corespunzător în raportul Dsale? O asemenea supoziție o exclude faptul că Dsa ocupă un post de subbibliotecar la Biblioteca Universității, ca și faptul că a dispus de mai bine de un an de zile pentru a-și pune la punct raportul.

Atunci, cunoaște Dl. Petruțiu o explicație care să justifice felul curios în care a înțeles să-și redacteze raportul?

Dacă le spunem toate acestea aici, nu este pentru ca să facem chestiune personală din raportul Dlui Petruțiu. Noi vrem numai să apărăm prestigiul – pus la grea încercare, în ultima vreme – al

bibliotecii noastre așa de sărace în mijloace materiale și mai vrem să o vedem mergând pe drumul cel mai bun cu putință. De aceea, ne mai permitem să atragem luarea aminte a celor în drept asupra faptului că propunerile din partea finală a raportului Dlui Petruțiu nu sunt făcute pe lângă o cunoaștere destul de temeinică a stărilor și deci a problemelor ce se pun în biblioteca noastră. Pentru a se vedea că această din urmă apreciere a noastră este fondată, amintim că am mai făcut și în trecut aprecieri analoage privitoare la unele probleme ce s-au pus și timpul a arătat că ele au fost justificate. Am arătat, de ex., la începutul acestui memoriu, aprecierile ce am avut la starea și durata lucrărilor de reorganizare a fișierului, aprecieri cari s-au dovedit a fi corespunzătoare realității. Pentru cazul că acest exemplu n-ar fi suficient, mai prezentăm aici unul tot așa de elocvent;

Odată cu începerea lucrărilor de reorganizare a fișierului, s-a hotărât să lucrăm după instrucțiunile de catalogare ale Bibliotecii Universității. Ba ni s-a spus chiar că cel mai bun lucru va fi ca fișele să nu se mai redacteze în biblioteca noastră, cin în aceea a Universității, pentru că Biblioteca Universității, fiind și ea depozit legal, nu va trebui decât să se facă o fișă în plus pentru fiecare operă ce intră în depozit. Subsemnatul am afirmat atunci că instrucțiunile de catalogare de care am vorbit sunt foarte bune pentru Biblioteca Universității, dar că nu se vor putea aplica fără nici o modificare bibliotecii noastre. Această afirmație am făcut-o bine'nțeleas numai în cercul restrâns al funcționarilor bibliotecii noastre, deoarece n-am avut naivitatea să-mi închipui că ceea ce spun eu s-ar putea auzi în afara acestui cerc. Acum însă, după ce timp de un an a avut sub ochi fișierul nostru, Dl. Petruțiu vine și afirmă același lucru, sub forma uneia din propuneri. Noi mai afirmăm acum că nici viitoarele instrucțiuni de catalogare nu vor fi adecuate realităților din biblioteca noastră, dacă la întocmirea acestor instrucțiuni vor lucra numai persoane cari n-au lucrat efectiv în biblioteca noastră.

În sfârșit, pentru ca aprecierea noastră relativă la propunerile Dlui Petruțiu să nu pară superficială, adăugăm că nu se

pomeneste în acele propuneri de unele probleme ce nu sunt nici de cum lipsite de importanță. Așa de ex. nu se vorbește de faptul că în depozitul nostru sunt chiar poate sute de opere – dintre cari multe foarte importante – cari au cotă dar le lipsește fișa la fișier. Toate aceste opere trebuiesc identificate și recatalogate, operație care cere o muncă foarte considerabilă. Tot așa nu pomeneste Dl. Petruțiu de faptul că pentru jumătate din operele depozitului nostru n-avem inventar, singura evidență a acestei părți a tezaurului nostru fiind fișierul și nici la secțiunea revistelor situațiunea nu este cu nimic mai bună, lucru ignorat de asemenea în raportul de care vorbim. Or, hotărâri sănătoase nu se pot lua decât ținând seamă de totalitatea problemelor ce se pun. Și atragem atențiunea că enumerarea acestor probleme nu este epuizată nici cu seria amintită mai sus.

Tot grija pentru viitorul bibliotecii noastre este ceea ce ne face să amintim că trăim vremuri de nestabilitate, că stările de astăzi nu sunt decât de provizorat. De aceea – crème noi – nu este de sfătuit să se intre în operațiuni de prea mare amploare, operațiuni cari ar atrage cu sine riscul de a rămâne cu biblioteca într-o stare cu totul de ne-ntrebuințat.

Domnule Președinte,
Onorat Comitet Central,

Oricine citește paginile raportului Dlui Petruțiu și acelea ale prezentei replici, va trebui să ajungă la concluzia că Dsa, cât și noi, vrem binele. Și binele, în sens absolut, nu este decât unul. Dar mijloacele cu ajutorul cărora omul încearcă să realizeze acest bine sunt nenumărate și, printre aceste mijloace se găsesc și diferitele instituțiuni de cultură, instituțiuni cari își au fiecare individualitatea lor. Și istoria ne arată că această diversitate a instituțiilor a crescut totdeauna odată cu perfecțiunea societăților umane cari le-au produs. Justificarea mai adâncă a acestor procese o găsim în însăși legile naturii, evoluția omului, și deci și a instituțiilor pe cari acesta le crează neconstituind decât o continuare a procesului evoluțiunii vieții, evoluție care a dus la o covârșitoare diversitate a formelor. Diversitatea și deci

necesitatea conservării individualității instituțiilor omenești își are deci cauze mai adânci decât mici interese omenești. Și această individualitate e cristalizată între altele și sub forma intereselor proprii fiecărei instituții. De aceea este foarte normal ca Dl. Petruțiu să apere interesele Bibliotecii Universității, iar noi pe acelea ale Bibliotecii noastre.

Dar după cum indivizii nu trăiesc izolați – conform unor necesități profund naturale – tot așa instituțiunile pe cari le crează nu se sfiesc să colaboreze, colaborare care se poate manifesta și sub formă de ajutorare reciprocă. De aceea, noi am fost și suntem gata să colaborăm, să ajutăm și să ne lăsăm ajutați, spre cel mi mare bine al nostru. Se pare însă că manifestările noastre în acest sens au fost interpretate drept slăbiciune și nici din raportul Dlui Petruțiu nu pare a reeși o tendință de colaborare, ci una de subordonare.

Vrem să credem că noi suntem cei cari am greșit în aprecierile noastre, pentru că este profund natural ca o subordonare să fie respinsă. Aceasta n-o spunem noi funcționarii în numele nostru, pentru că s-ar putea întâmpla ca alegerea noastră să fi fost greșit făcută, caz în care se poate cere plecarea noastră. Și nimic nu ne-ar putea îndreptăți să ne opunem, calea progresului nevând dreptul să o închidă nimeni. Nimeni însă, în afară de cei ce conduc instituțiunea noastră, nu poate hotărî și nici judeca acest lucru, până atunci, până când „Astra” posedă forțele creatoare cari să-I asigure rațiunea de existență. Și „Astra” a avut totdeauna aceste forțe, le are și le va avea și în viitor. Este ceeace – credem noi - nimeni nu va îndrăzni vre-odată să pună la îndoială.

Sibiu, la 6 Noembrie 1942

Cu întreg respectul și devotamentul cuvenit,
Aurel Gherasim,
Bibliotecar-ajutor al Bibliotecii Centrale a „Astrei”.

1945 – Aurel Gherasim, propuneri de reorganizare a bibliotecii¹⁹

„Raportul bibliotecarului cu privire la următoarele două chestiuni:

I. Lucrările ce se vor întreprinde în Biblioteca Centrală în anul de activitate 1945-46 și repartizarea personalului care va executa aceste lucrări.

II. Chestiune pusă de către Dnul Vicepreședinte Silviu Țeposu și asupra căreia Domnia Sa a cerut referatul subsemnatului: Dacă și în ce condițiuni poate Biblioteca Centrală să reînceapă împrumutarea cărților? ./.

Domnule Președinte,
Onorat Comitet Central,

Subsemnatul, bibliotecar al Bibliotecii Centrale, cu onoare aduc la cunoștință propunerile subsemnatului, pentru a fi debătute și pentru a se aduce hotărârile cuvenite, de către Onor. Comitet Central, cu privire la următoarele chestiuni:

I. Lucrările ce se vor întreprinde în Biblioteca Centrală în anul de activitate 1945-46 și repartizarea personalului care va executa aceste lucrări.

II. Chestiune pusă de către Dnul Vicepreședinte Silviu Țeposu și asupra căreia Domnia Sa a cerut referatul subsemnatului: Dacă și în ce condițiuni poate Biblioteca Centrală să reînceapă împrumutarea cărților?

I.

În anul de activitate 1945-46 vor lucra în Biblioteca Centrală, în afară de funcționarii proprii, următorii membri ai corpului didactic primar, detașați pe toată durata anului școlar în curs:

1. Nicoară Elisabeta
2. Martin Otilia

---

¹⁹ *Raportul bibliotecarului cu privire la următoarele două chestiuni [...].*
DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 3058/1945.

3. Vasilovici Eugenia
4. Erhan Claudia
5. Miha Alexandra
6. Albescu Maria
7. Lăzărici Maria
8. Tipuriță Maria
9. Pistrui Nădejda
10. Crețu Elisabeta
11. Florea Elena
12. Bozovec Teodora
13. Miha Elena
14. Tomescu Victoria
15. Armeanu Nădejda
16. Enăchescu Gheorghe
17. Mărginean Gheorghe

Având în vedere numărul mare de detașați, cari vor lucra anul acesta în Biblioteca Centrală, subsemnatul propune, ca în afară de lucrările curente – a căror executare va mai suferi îmbunătățiri, în afară de cele arătate în Raportul general pe anul 1944-45 – să se întreprindă lucrări de reorganizare, de proporții corespunzătoare.

Dintre numeroasele rele de cari suferă Biblioteca Centrală, subsemnatul înșiră aici numai câteva, cari poate nici nu sunt din cele mai mari:

1. Nu avem decât catalog alfabetic pe autori, aranjat cu prea puțină consecvență și plin de greșeli de aranjare de toate felurile, greșeli cari în bună parte se datoresc numeroaselor și de multe ori inadmisibilelor greșeli de catalogare.

2. Nu avem catalog topografic decât începând cu cota 96.100.

3. Nu avem catalog pe materii. (Avem ce-i drept, pentru cca. 1/3 din depozit, unul bătut la mașină, dar cu nenumărate cusururi.)

4. Printre numeroasele cusururi ale depozitului, mai importante ar fi acestea:

Locul nu este întrebuințat la maximum. De sub multe cote cărțile lipsesc. Numerotarea are numeroase inconsecvențe.

Volumele uneia și aceleiaș opere sunt de multe ori răspândite în locuri diferite ale depozitului. Operele incomplete nu sunt separate decât în sala cea mai nouă. Depozitul e încărcat cu numeroase dublete inutile. Depozitul cuprinde numeroase periodice, volumele fiecăruia fiind răspândite în locuri diferite ale depozitului. Depozitul cuprinde numeroase publicațiuni a căror prezență este cu totul inutilă.

Am arătat aici numai deficiențele cari pot fi remediate cu cheltuieli relativ reduse și cu munca îndelungată a unui număr corespunzător de funcționari, chiar fără pregătire de specialitate, pregătire pe care o suplinește îndrumarea și controlul permanent și direct al bibliotecarului și al bibliotecarului-aj.

Fișele vechi – corectate, sau la nevoie, refăcute – pot fi folosite și ele la întocmirea catalogului pe materii, catalog care ar intra astfel și el în faza realizărilor. Recatalogarea și rearanjarea însă, ar trebui continuată apoi, aproximativ până la cota 20.000, regiune dela care începând, ar urma să se întocmească numai fișe sumare pentru catalogul pe materii. Pentru regiunea 20.000-96.100 trebuie să primeze însă întocmirea catalogului topografic.

În anul de activitate 1945-46, cu D-nele și D-nii detașați cari ne stau la dispoziție, sperăm să putem realiza în felul arătat, regiunea cuprinsă între cotele 1-11.481 (sala veche de jur împrejur), regiune care cuprinde în mare parte opere care – în lipsa cunoștințelor necesare – sunt greu de catalogat.

Planul operațiunilor ar fi următorul:

1. Scoaterea din catalogul alfabetic pe autori a tuturor fișelor cu cota sub 11.481 și aranjarea lor într-un catalog aparte al acestei regiuni a depozitului.

2. Scoaterea din întregul depozit al dubletelor de prisos a oricărei opere cu cota sub 11.481. Se păstrează, dacă sunt – 2 exemplare din transilvanicele apărute înainte de 1924, ca și din orice operă mai importantă. Se păstrează și mai mult de 2 exemplare din operele rare, sau frecvent consultate. Dubletele scoase nu se înlocuiesc, deocamdată; se întocmește un catalog topografic al cotelor rămase goale. Se întocmește și un catalog al secției dubletelor.

3. Scoaterea tuturor operelor a căror volume sunt răspândite în depozit, în cazul când cel puțin când cel puțin unul din volume are cota sub 11.481. Fișele volumelor cu cota peste 11.481 se așează în catalogul topografic al cotelor rămase goale. În cazul când opera e găsită incompletă, se cataloghează ca atare.

4. Scoaterea tuturor publicațiilor cu caracter periodic. Fișele se trec la catalogul topografic al cotelor rămase goale. Se cataloghează provizoriu periodicele astfel scoase și se aranjează în subsecțiunea înființată în anul trecut de activitate.

5. Se recataloghează până la cota 11.481, pe zone succesive. Pentru fiecare operă se scoate fișa veche din catalogul alfabetic al zonei 1-11.481, i se scoate cota veche, se colaționează cu opera și – dacă e cazul – se corectează. În cazul când această fișă e de neîntrebuințat, sau nu se găsește se întocmește o fișă nouă, sumară, pentru catalogul pe materii. Se recataloghează deasemenea operele – complete sau incomplete – ale căror volume au fost găsite răspândite în depozit. Pentru acestea se întocmește o fișă nouă, unică, pentru catalogul pe materii. Toate fișele se lasă în cărți. Cu ocazia recatalogării, se elimină publicațiunile a căror prezență e considerată ca inutilă; ele se păstrează în depozitul secundar.

6. Scoaterea cotei vechi de pe cărți și lipirea etichetelor cari vor purta cota, pe coperta volumelor legate.

7. Se noatează pe fișa pentru catalogul pe materii diviziunea care-i corespunde după sistemul zecimal (Dewey). Se întrebuințează cel puțin primele 100 diviziuni.

8. Rearanjarea în rafturi și numerotarea pe zone succesive.

9. Întocmirea catalogului topografic, pe măsură ce se renumerotează. Fișele se scot din cărți.

10. Se aranjează fișele în cele două cataloage.

Iată acum care ar fi repartizarea întregului personal (cu excepția oamenilor de serviciu), care lucrează în anul de activitate 1945-46 în biblioteca noastră:

I. Serviciul de primire.

Controlul și separarea pe categorii a intratelor; corespondența cu tipografiile și reclamațiile: Bibliotecarul-ajutor (D-na [Minodora] Cristea).

II. Secția cărților.

Verificarea și sigilarea intratelor: D-nele Erhan, Miha Alex. și Tipuriță.

Separarea publicațiilor, cari nu se cataloghează, a transilvanicilor cari nu se cataloghează și a categoriilor de periodice cari, după vechiul obicei, intră la secția cărților: Bibliotecarul.

Aranjarea subsecțiunilor respective: D-nele Erhan și Miha Alex.

Operațiunile 1-4 ale planului de reorganizare: Bibliotecarul-ajut. (D-na Jugăreanu), D-nele Erhan, Miha, Tipuriță, D-șoara Albescu și D-nul Enăchescu.

Control: Bibliotecarul și Bibliotecarul ajut. (D-na Jugăreanu)

Catalogările curente și operațiunea 5 a planului de reorganizare: D-nele Vasilovici, Martin, Bozovec, Florea, Crețu, Lăzărici, Pistrui, D-șoara Albescu și D-nii Enăchescu și Mărginean.

Controlul: Bibliotecarul și D-nele Vasilovici și Martin.

Operațiunea 6 a planului de reorganizare: D-nele Miha Alex. și Tipuriță.

Aranjarea pe mărime, numerotarea și operațiunea 8 a planului de reorganizare: D-nele Erhan și Miha Alex.

Controlul: Bibliotecarul (la sala veche, care se rearanjează; operațiunea se face conform directivelor și sub supravegherea directă a bibliotecarului.)

Catalogul topografic al completelor: D-nele Erhan, Miha Alex. și Florea.

Controlul: Bibliotecarul și D-na Vasilovici

Catalogul topografic al incompletelor: D-nele Miha Alex. și Florea.

Controlul: D-na Vasilovici

Aranjarea alfabetică a fișelor în catalogul alfabetic pe autori:
Bibliotecarul ajut. (D-na Jugăreanu) și D-nele Nicoară, Mișu Alex., Florea, Lăzărici, Armeanu, Tipuriță și Pistrui.

Controlul: Bibliotecarul ajut. (D-na Jugăreanu)

Operațiunea 7. a planului de reorganizare: Bibliotecarul ajut. (D-na Jugăreanu)

Controlul: Bibliotecarul.

Aranjarea și catalogarea subsecției dubletelor: D-nele Nicoară, Erhan, Mișu Alex., Tipuriță, Pistrui și Armean.

Împrumuturi la sală și acasă: Bibliotecarul ajut. (D-na Jugăreanu), D-na Martin și D-nul Mărginean.

Controlul: Bibliotecarul

Operațiunile de epurare: D-na Nicoară

III. Secția periodice:

Catalogarea și aranjarea catalogului: Bibliotecarul ajut. (D-na Cristea).

Aranjarea periodice: D-na Tomescu.

Controlul: Bibliotecarul.

IV. Secția manuscriselor:

Toate operațiunile: Bibliotecarul, ajutat de bibliotecarul ajut. (D-na Jugăreanu).

V. Aranjarea bibliotecilor populare: D-nele Armeanu și MișuElena.

Doamnele detașate cari nu s-au prezentat încă la serviciu (dacă vor fi repartizate la Biblioteca Centrală), vor fi repartizate dupăce, prin activitatea lor, își vor face cunoscute aptitudinile.

Subsemnatul își rezervă libertatea de a modifica planul de repartizare, de mai sus, dacă și în măsura în care se va dovedi că kodificarea e necesară.

II.

În timpul de mai bine de 5 ani, de când subsemnatul lucrează la Biblioteca Centrală, numărul împrumuturilor de cărți acasă s-a triplat, ceea ce arată mai bine decât orice altceva, că

subsemnatul n'a fost câtuș de puțin împotriva împrumuturilor, ci tocmai dimpotrivă, le-a încurajat. Subsemnatul nu este, principial, nici acum împotriva împrumuturilor, dar n'ar vrea ca în viitor să răspundă de stări pe care experiența i le-a arătat drept intolerabile, lucru pe care încearcă să-l arate în cele de mai jos.

Biblioteca Centrală, cuprinde pe deoparte material propriu, a cărui manipulare e reglementată prin regulamentul Bibliotecii; pe de altă parte, materialul aparținând depozitului legal a cărui manipulare este reglementată, în parte, prin legea dreptului legal.

Atât materialul propriu, cât și mai ales acel al depozitului legal a fost întrebunțat în scopuri de bibliotecă populară și școlară de împrumut, fapt de pe urma căruia biblioteca s'a ales – cu toate măsurile de protecție încercate – cu o mulțime de cărți deteriorate, cu altele pierdute, ba chiar și cu câteva ciuntite în mod cu totul expert.

Chestinea ce se pune, nu este numai de a stabili dacă peste tot Biblioteca Centrală trebuie, sau nu, să se ocupe de împrumuturile amintite.

Vom examina, în primul rând, punctul de vedere al depozitului legal:

Art. II. din legea depozitului legal prevede: „Bibliotecile indicate în această lege sunt obligate să primească exemplarele trimise lor, în baza prevederilor de mai sus, să le păstreze în depozitele lor și, în caz de netrimiterere, să le reclame și să le urmărească prin justiție”.

Iar art. 2 din regulamentul legii depozitului legal spune: „Bibliotecile au îndatorirea să primească exemplarele legale, să le păstreze în condiții potrivite fiecărei categorii, precum și să le pună la dispoziția cercetătorilor, în conformitate cu regulamentele și normele în vigoare la fiecare bibliotecă

Este interzisă înstrăinarea, distrugerea sau deteriorarea exemplarelor legale”.

Prin încredințarea exemplarelor legale școlarilor și publicului care de obicei frecventează o bibliotecă populară de împrumut,

dispozițiunile amintite, sunt net încălcate. Se poate obiecta că regulamentul Bibliotecii interzice împrumutarea cărților epuizate, iar celelalte pot fi cumpărate din suma depusă ca garanție, în cazul când s'ar pierde. În conjunctura actuală a pieții cărților însă, o carte poate fi epuizată chiar și în câteva zile. Pe de altă parte, cărțile cari se găsesc pe piață sunt, în cea mai mare parte, încă neintrate la noi, sau sunt încă necatalogate și numerotate, așa încât numărul cărților cari, conform regulamentului, s'ar putea împrumuta, ar fi extrem de redus și în nici un caz n'ar fi suficient ca material pentru o bibliotecă de împrumut. Dar chiar și acest material redus ar trebui supus săptămânal revizuirilor dictate de epuizările ce intervin pe piața cărților. Unde mai punem faptul că garanția, chiar dacă o fixăm foarte urcată, dela o lună la alta. Pentru a arăta grija cu care trebuie să privim lucrurile în situația de astăzi, amintim cazul bibliotecii de împrumut a unei binecunoscute librării sibiene, care după vre-un an de funcționare, a trebuit să-și înceteze activitatea din cauză că din cca. 800 de împrumutători, cca. 200 n'au înapoiat cărțile. Din cca. 2000 volume, au fost pierdute, în felul acesta cca 500, cu toate garanțiile cari – conform regulamentului – au fost depuse.

Dacă amintim legea și regulamentul legii depozitului legal, constatăm, că nici un articol nu interzice împrumutările acasă, dar din întreg felul cum a fost elaborată această lege, reese grija pe care a avut-o legiuitorul de a face din depozitul legal un serios instrument de cercetare științifică. Nu se vorbește în lege decât de cercetători, la dispoziția cărora trebuie să stea materialul depozitului și se cere bibliotecilor cu drept de depozit legal, riguroasa urmărire a exemplarelor legale. Funcționarii cu pregătire, ai Bibliotecii Centrale, sunt prea puțini chiar și pentru organizarea științifică a materialului intrat. Ar mai fi nevoie cel puțin de încă un bibliotecar ajutor priceput, care să se ocupe de operațiunile cerute de serviciul intrărilor și de urmărirea exemplarelor legale. Este chiar și aceasta o muncă ce depășește cu mult puterile unui singur om, dar în orice caz, s'ar putea face mai mult decât nimic. Nu putem pune la dispoziția

cercetătorilor destul de multe din publicațiile apărute în ultimii 22 de ani, pe de o parte din cauza defectuoasei organizări a materialului intrat, pe de altă parte – și mai ales – din cauza neurmăririi exemplarelor legale. Timp de vreo 10 ani au lucrat în Biblioteca Centrală numai 2 funcționari. Este evident, că – chiar fiind foarte bine pregătiți – ar fi fost în totală imposibilitate de a satisface dispozițiunile legii. Totuș, se pierdea vreo 3 zile din săptămână cu împrumuturi cu caracter de bibliotecă populară și școlară. Situația nu e cu mult mai bună nici astăzi. Cu detașajii cari lucrează temporar la noi și n’au pregătirea necesară, nu se pot organiza servicii inexistente. Dar dacă nu putem satisface dispozițiunile legale, cum ne-am putea permite luxul să ne pierdem vremea cu operațiuni pe cari legea nu numai că nu le prevede, dar pare a fi net împotriva lor?

Că depozitul legal este o instituțiune cu caracter eminentemente științific, ne arată și faptul că el a fost acordat celor mai importante instituții științifice ale Țării (Academia Română, bibliotecile universitare, bibliotecile fundațiilor etc.) Iar dacă vom căuta să vedem cum au înțeles aceste instituții să întrebuițeze depozitul legal, vom constata că au fost și sunt deosebiri de vederi, dar că nicăieri nu s-a transformat depozitul legal în bibliotecă școlară și populară de împrumut. La Biblioteca Universității din Cluj, care primea două exemplare legale, se împrumutau acasă cărțile neapuizate, exclusiv pentru scopuri științifice. Unul din exemplarele legale – dacă era vorba de cărți potrivite pentru o bibliotecă populară – era trecut Bibliotecii Populare, care funcționa în subsolul clădirii Bibliotecii Universitare (la Cluj), unde se citeau la sala de lectură; împrumuturi acasă nu se făceau, sub nici un otiv, din această bibliotecă. Biblioteca Universității din Cernăuți, care primea și ea două exemplare legale, împrumuta acasă pentru scopuri științifice numai unul din exemplarele legale. Cu atât mai mare grijă trebuie să avem noi, cari primim numai un singur exemplar legal. Mai adăugăm că Dnul Ioan Mușlea, directorul Bibliotecii Universității din Cluj și membru în Comitetul Central, intenționa, în mai multe rânduri, să propună oprirea

împrumuturilor cu caracter de bibliotecă școlară și populară, pentru a ne putea ocupa serios de organizarea științifică a materialului ce posedăm, ca și de a celui care intră mereu, sau care ar trebui să intre. Subsemnatul a fost în acea vreme pentru continuarea împrumuturilor pomenite, din cauză că orașului nostru îi lipsește o bibliotecă populară de împrumut corespunzătoare, dar experiența pe care a adunat-o zi de zi, l-a obligat să-și schimbe felul de a vedea lucrurile.

Concluzia subsemnatului este că singurul fel de împrumuturi admisibile este cel cu caracter științific pe durată scurtă. În felul acesta și riscurile sunt reduse la minimum posibil, împrumuturile de care vorbim, fiind relativ reduse ca număr, necauzându-ne astfel nici pierderi prea mari de vreme, iar cei cari fac astfel de împrumuturi, își dau mai bine seama de partea de răspundere ce le revine. Dealtfel, nici art. 2 al regulamentului legii depozitului legal nu se opune unei asemenea stratări a materialului intrat, el prevăzând că acest material se va pune „la dispoziția cercetătorilor, în conformitate cu regulamentele și normele în vigoare la fiecare bibliotecă”. Vechiul regulament al Bibliotecii Centrale – care trebuie înlocuit cu unul nou, fiind depășit de vremuri – interzice împrumutarea cărților epuizate și a periodicelor. În felul acesta se asigură materialului depozitului legal măsuri suficiente de protecție.

Dacă examinăm problema din punctul de vedere al materialului propriu, ajungem la concluzii asemănătoare.

Nici din materialul românesc propriu nu putem face împrumuturi cu caracter de bibliotecă populară, ba nici împrumuturi cu caracter științific nu e de sfătuit să facem din acest material, el fiind compus aproape exclusiv din cărți cari sunt nu numai epuizate, dar sunt în mare parte de o neprețuită valoare. Am arătat în partea întâia a acestui referat, câteva din deficiențele de organizare ale acestui material. Și aici, ceea ce se cere în primul rând, este organizarea științifică a acestui prețios material, chiar numai această organizare aducând, în parte, cu sine, exploatarea științifică a lui.

Adevărate comori pentru cultura noastră națională au stat, probabil foarte mulți ani de zile, îngrămădite în dulapuri, fără să se știe de existența lor. Nu exista nici un indiciu al prezenței lor, în afară de propria lor existență. Numai o muncă bibliografică pricepută și migăloasă poate descoperi existența lor și poate face posibilă exploatarea lor. Iată munca de care ar trebui să se ocupe bibliotecarul. Această muncă cere însă multă vreme și multă liniște. Poate fi nevoie de ore și chiar de mai multe zile de cercetări pentru a stabili, de pildă, anul apariției unei cărți vechi românești, sau pentru a stabili identitatea unei cărți vechi, căreia îi lipsește foaia de titlu, dacă peste tot, o asemenea operație e posibilă în modesta noastră urbe. Acesta din urmă a fost, tocmai, cazul unei cărți apărute la Basel în 1558, pe care am găsit-o rătăcită, necatalogată, într-un dulap cu materiale, carte care, cu ocazia identificării la Biblioteca Bruckenthal, s-a dovedit a fi probabil unică în lume, deoarece bibliografiile nu cunosc decât o ediție apărută cu un an mai târziu. Avem un număr destul de mare de cărți vechi, cari ar trebui să fie supuse unui serios examen bibliografic, pentru a identifica raritățile și ale separa în dulapuri aparte. Dar cine ar putea avea vreme pentru această muncă bibliografică îngrijită, care ne mai cere, pedesupra, să lucrăm în biblioteci străine, deoarece noi suntem siliți să lucrăm în condițiuni de primitivitate inadmisibile într'o bibliotecă de proporțiile și importanța Bibliotecii Centrale. N'avem enciclopedii și dicționare suficiente, bibliografiile străine ne lipsesc aproape cu totul, ba nici măcar bibliografiile românești mai importante nu le avem pe toate. Ne lipsesc, deasemenea, multe opere fundamentale pentru cultura românească, sau le posedăm ca incomplete, lucru care împiedică nu arareori și munca bibliotecarului. Nu mai vorbim de tratatele de biblioteconomie, cari – în afară de câteva manuale elementare – se dovedesc a fi cu totul absente, ca să nu mai pomenim de absența quasitotală a tratatelor privind diferitele ramuri ale bibliologiei și arhivisticii. Cel puțin cele mai necesare trebuiau procurate în vremuri bune când se puteau obține cu jertfe relativ modeste. Când pentru prima dată am obținut aprobarea unui

început de realizare pe acest teren, situația internațională a împiedecat încercarea procurării cărților respective. În asemenea condițiuni, noi suntem în neplăcuta situație de a avea conștiința comiterii unui fals, atunci când ni se cer date asupra bibliotecii noastre și suntem siliți, cu toată certitudinea, să arătăm o sărăcie mai mare decât este în realitate. De aceia nu trebuie să ne mire nici faptul că lumea ne cunoaște greșit. În „Manualul bibliotecarului” a lui Barbu Theodorescu, am găsit date deformate în defavoarea noastră asupra Bibliotecii Centrale, iar în unele publicații suntem complet ignorați. Nici articolul D-lui Domșa asupra Bibliotecii Centrale, apărut recent în Transilvania, nu poate fi considerat ca oglindind situația reală. Muzeul Bruckenthal (sic!) scoate un periodic, care apare anual și conține articole bine documentate, nu numai asupra eventualelor noi achiziții, ci și asupra materialelor vechilor colecții ale diferitelor secțiuni ale muzeului și bibliotecii. Acolo însă, nu se fac împrumuturi cu caracter de bibliotecă populară. Aceasta din urmă funcționa complectamente aparte, așa cum o cer norme biblioteconomice. La noi, dacă dă Dumnezeu să ne viziteze, de pildă, colegi de prin bibliotecile mai mari ale Țării și se interesează de raritățile noastre, subsemnatul aproape că se găsește în penibila situație de a fi silit să indice, cu un gest vag, vreo parte a depozitului prin care segăsesc risipite mai multe volume cu aspect de cărți vechi. E adevărat, că acum, cel puțin, avem separate și catalogate cărțile românești vechi, după bibliografia Bianu-Hodoș-Simonescu, cărți dintre cari o parte le-am găsit îngrămădite într-un dulap cu materiale, împreună cu numeroase manuscrise vechi, unele de o valoare deosebită, necatalogate și ele. Catalogarea cărților românești vechi s’a făcut după modelul Bibliografiei românești vechi, dar pentru această catalogare scrupuloasă, am avut concursul Bibliotecii Universității Clujene. Dacă subsemnatul ar fi trebuit să găsească vreme pentru aceste lucrări, ele nu s-ar fi făcut încă cine știe câtă vreme, de aici înainte. Noi am redactat numai fișele, mai sumare, pentru catalogul alfabetic pe autori și lucrul acesta a fost posibil, pentru simplul motiv, că pentru redactarea lor n’a fost necesară

munca personală a subsemnatului, ci numai îndrumarea și controlul său. Subsemnatul deabia a avu vreme să identifice în mare parte și să separe cărțile vechi românești. Ba, dacă nu intervenea evacuarea²⁰, dictată de situația de războiu, ocazie cu care subsemnatul a văzut, carte de carte, cea mai mare parte din sala veche, o mulțime de cărți românești vechi – printre cari și unice – ar fi rămas neidentificate, printre celelalte cărți. Or, în afară de faptul că Bibliografia românească veche cuprinde un extrem de prețios material pentru cercetările filologice și istorice, ea constituie piatra de temelie a bibliografiei românești; este începutul de realizare al planului Bianu, plan cu a cărui realizare Academia Română intenționa să ridice bibliografia roâmnească la nivelul bibliografiilor naționale apusene. Este aceasta o lucrare monumentală, poate singura operă bibliografică cu care ne putem mândri peste hotare. Și, aceste lucrări, atât de importante pentru cultura românească, se pare – subsemnatul n'a avut încă vreme să verifice cu precizie datele numerice exacte ale acestei constatări – că-i sunt, complet sau în parte, necunoscute – chiar și volumului IV, apărut anul acesta - multe din cărțile vechi românești ale Bibliotecii Centrale. Este o constatare îmbucurătoare, dar neplăcută, în acelaș timp. Biblioteca Centrală a Blajului a contribuit incomparabil mai mult la elaborarea Bibliografiei românești vechi, decât biblioteca noastră, cu toate că Biblioteca Blajului a început deabia acum să fie catalogată. Nu numai colecția noastră de cărți vechi românești ar trebui să fie obiectul unei cercetări și descrieri bibliografice exacte, dar ar trebui să se întreprindă aceleași lucrări asupra cărților românești vechi cari s'ar găsi prin cercetarea scrupuloasă a întregului depozit al Bibliotecii Buckenthal (sic!), ca și al altor biblioteci sau instituții ale orașului nostru. Cine ar avea încă vreme pentru a întreprinde această imensă muncă? Bibliotecarul și bibliotecarul-aj. al instituției noastre, în orice caz, nu. Anul acesta – ca și în anii viitori – ne

---

²⁰ este vorba de evacuarea unui număr de cărți și reviste la Gârbova în anul 1944.

așteaptă o muncă enormă, cerută de operațiuni cari implică o mare răspundere și pretind o atențiune încordată de fiecare clipă și de fiecare mișcare. Orice greșală poate însemna o carte pierdută pentru cercetător; este tocmai ceiace s'a întâmplat prea des în trecut și ceiace – prin operațiunile ce trebuie să întreprindem – vrem să evităm pe viitor. Și să nu se uite, că operațiunile de cari vorbim, nu constituie decât cele mai elementare lucrări de organizare ce se cer neapărat făcute. Chiar singură această muncă elementară, cere eforturi cari ar putea depăși puterea de muncă a bibliotecarului și a bibliotecarilor-aj. Subsemnatul, de pildă, în afară de lucrările făcute pe tabloul repartizărilor din partea întâi a acestui raport și în afară de lucrările cari nu sunt pomenite în acel tablou, mai trebuie să se ocupe personal de toate lucrările cari privesc conducerea, lucrări cari îi iau subsemnatului cu mult mai multă vreme decât cele 6 ore de birou stabilite prin orarul instituției. D-na bibliotecar-aj. Cristea e de asemenea nevoită să execute o parte a lucrărilor în afara orelor de birou. De unde s'ar mai putea lua vremea necesară pentru lecturile menite să informeze pe bibliotecar și să-i consolideze cultura enciclopedică de care are neapărată nevoie în exercitarea profesiei sale? În asemenea condițiuni, putem noi fi făcuți răspunzători de munca noastră? Aceasta se poate pretinde la Biblioteca Universității clujene, unde directorul, Dnul Ioan Mușlea, a stabilit numărul orelor de birou la 5 pe zi, pentrucă – spunea D-sa – „munca bibliotecarului e grea”.

După toate cele arătate mai sus, subsemnatul ajunge la concluzia la care a mai ajuns când am privit lucrurile din punctul de vedere al depozitului legal: obligațiunile legale și științifice – pe cari suntem departe de a le putea satisface – ne împiedică a ne ocupa de împrumuturi cu caracter de bibliotecă populară. Dealtfel și normele biblioteconomice prevăd completa separare a bibliotecii populare, organizarea, munca și categoriile de cetitori cari frecventează o asemenea bibliotecă, fiind cu totul altele decât într'o bibliotecă destinată cercetărilor științifice, așa cum se cere a fi Biblioteca Centrală, care ca proporții este a doua

bibliotecă românească din Transilvania și cuprinde pe lângă depozitul legal, material de mare valoare, cum ar fi, de pildă, - în afară de cele pomenite mai sus – bogata colecție de publicațiuni transilvanice românești din epoca 1831-1923, colecție poate unică în Țară.

Observăm, că în cele de mai sus, o mulțime de inconveniente ce survin de pe urma împrumuturilor cu caracter de bibliotecă populară – inconveniente mai ales de natură tehnică, dintre cari unele de cea mai mare importanță – nici n’au fost amintite, mare parte dintre ele reeșind, indirect, din expunerea de mai sus. Subsemnatul a preferat să pună – măcar unilateral – chestiunea mult mai importantă a fixării caracterului Bibliotecii Centrale, precum și aceea a împlinirii obligațiunilor noastre legale, chestiuni cari – odată și odată – trebuiau puse.

Există însă un motiv nu tocmai neglijabil – de natură trecătoare, ce-i drept – care constituie o serioasă piedică în calea împrumuturilor cu caracter de bibliotecă populară; de aceea nu-l putem trece cu vederea. Este tocmai motivul pentru care – acum mai bine de o jumătate de an – am oprit împrumuturile pomenite. Și anume, legea Nr. 364 din 2 Mai a.c., prevede retragerea din circulație a publicațiilor cuprinzând chiar și numai pasagii care ar putea fi dăunătoare bunelor relații cu Națiunile Unite, publicații cari sunt prinse în listele publicate în Monitorul Oficial. Or, probabilitatea ca volumele cari se împrumutau, să conțină pasagii din cele amintite, este destul de mare și odată cartea ieșită din biblioteca noastră, data înapoierii ei – dacă peste tot putem avea certitudinea că această dată va exista – este destul de nesigură. Între timp, însă, cartea în chestiune ar putea să figureze pe una din listele cari apar mereu. În felul acesta ne putem ușor expune rigorilor legii.

Iată acum, în concluzie, propunerile subsemnatului: Biblioteca Centrală să facă împrumuturi numai cu caracter științific, pe durată scurtă, cu garanții mari și taxă de uzaj (50-100 lei săptămânal de volum) și, eventualcu obligațiunea pentru împrumutător de a fi membru al „Astrei”. Întregul mecanism al împrumuturilor trebuie reorganizat, cel întrebuintat până acum

fiind mult prea greoiu, lăsând prea mult loc incertitudinilor de diferite feluri și neoferind suficiente posibilități de control. Onor. membrii ai Comitetului Central, ca și funcționarii cari lucrează în instituția noastră, ar putea beneficia de un regim excepțional, în sensul că ar putea fi scutiți de taxa de uzaj și de obligația de a depune garanții și ar putea împrumuta, în afară de cărți științifice, și cărți de altă natură, lucru admis și în alte depozite legale, ca de ex. la Biblioteca Universității din Cluj.

Acestea ar fi propunerile subsemnatului, care consideră, că alternativa nu poate fi transformarea depozitului legal în bibliotecă școlară și populară de împrumut, ci interzicerea totală a împrumuturilor, soluție care – crede subsemnatul – n’ar fi cea mai sănătoasă și deci jici cea mai viabilă.

Că depozitul legal s’ar mai putea folosi și în alt fel decât în cel care reese din acest raport, aceasta e probabil. S’ar putea folosi de ex. – cu un catalog, o sală de lectură și un personal aparte – o parte din el în scopuri de bibliotecă populară, nu de împrumut însă. Este însă puțin probabil ca o asemenea soluție să fie recomandabilă. Chestiunea ar comporta o expunere destul de amplă și poate am ajunge la un răspuns afirmativ. Chiar în acest din urmă caz însă, realizarea acestei idei ar cere sacrificii materiale de cari, în vremurile de acum, nu poate fi vorba. Cea mai sănătoasă soluție ar fi însă, crearea unei biblioteci populare afiliate Bibliotecii Centrale, scop pentru care ar trebui găsite fondurile necesare. Obligațiuni de asemenea natură ar reveni, dealtfel, și unei biblioteci municipale, lucru prevăzut, chiar prin legile în vigoare. „Asociațiunea” ar putea chiar aminti municipiului această obligație și ar putea să-i ofere colaborarea, sau ar putea cere fondurile și funcționarii necesari, pentru a realiza ea însăși această bibliotecă a cărei nevoie e într’adevăr simțită în orașul nostru.

Sibiu, la 3 Decemvrie 1945

Cu întreg respectul și devotamentul cuvenit,
Aurel Gherasim
bibliotecarul „Bibliotecii Centrale”

1947 – Aurel Gherasim, rapoarte referitoare al conferința organizată de Biblioteca Academiei Române²¹

„Domnule Președinte,
Onorat Comitet Central,

Prin adresa nr. B.80 din 5 martie 1947, înregistrată la noi sub nr. 754/1947, Biblioteca Academiei Române ne făcea cunoscut că în ziua de 21 Martie a.c., urma să se țină în localul Bibliotecii, o conferință a conducătorilor principalelor biblioteci din țară, conferință pentru organizarea căreia majoritatea bibliotecilor și-au dat adeziunea.

Problemele ce urmau să fie debătute, erau următoarele:

- 1.- Organizarea unitară a bibliotecilor publice.
- 2.- Împrumuturile și schimburile interbibliotecare
- 3.- Întocmirea unui catalog general al tuturor bibliotecilor din țară.
- 4.- Legăturile cu străinătatea.
- 5.- Înregistrarea bibliotecilor și situația personalului de serviciu.

Întrucât Dl. Vicepreședinte administrativ a hotărât să participăm și noi la conferința organizată de Biblioteca Academiei, am răspuns d-lui Conservator al Bibliotecii, anunțând participarea noastră, scop în vederea căruia subsemnatul s'a deplasat în ziua de 20 Martie la București.

A doua zi, la 21 Martie, ora 10, a început prima ședință a conferinței, ședință care a durat până la ora 13.30. Ordinea de zi ce ni s-a anunțat a fost sensibil diferită de cea comunicată în adresa prin care ni se anunța organizarea conferinței și cuprindea următoarele:

- 1.- Cuvânt de deschidere rostit de Conservatorul Bibliotecii Academiei.

---

²¹ *Raportul Bibliotecarului „Asociațiunii” asupra conferinței interbibliotecare care a avut loc în zilele de 21 și 22 Martie 1947, din inițiativa și în localul Bibliotecii Academiei Române. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 754/1947.*

2.- Referat asupra fondului de cărți din Biblioteca Academiei.
Referent dl. Traian Popovici.

3.- Referat asupra fondurilor de periodice. Referent dl. G. Baiculescu.

4.- Referat asupra creșterii colecțiilor. Referent dl. A.P. Todor.

5.- Referat asupra fondului de manuscrise și documente.
Referent dl. G. Nicolaiasa.

6.- Referat asupra fondului de stampe, hărți și muzică.
Referent dl. I.C. Băcilă.

7.- Referat asupra cabinetului numismatic. Referent dl. C. Moisil.

8.- Referat asupra serviciului de consultare a colecțiilor.
Referent d-na C. Ioanescu.

9.- Referat asupra necesității de colaborare între biblioteci.
Referent dl. N. Istrati.

10.- Referat asupra situației și personalului din serviciul bibliotecăresc. Referent dl. A.P. Todor.

Dl. prof. Ion I. Nistor, Conservatorul Bibliotecii Academiei Române, în cuvântul de deschidere subliniază importanța acestei prime conferințe a conducătorilor de biblioteci și arată cari sunt problemele cari urmează a fi mai urgent soluționate pentruca bibliotecile din Țară – așa de precar dotate și organizate – să ajungă a constitui un cât mai serios instrument de muncă științifică, accesibil în cât mai bune condițiuni cercetătorilor și creatorilor de valori culturale din Țară.

Dsa arată că punctele 2-8 din ordinea de zi, au menirea de a arăta organizarea și metodele de lucru într'o bibliotecă de importanța celei a Academiei Române, urmând ca fiecare referat să fie urmat de discuții în cursul cărora s'ar putea face sugestii care să constituie o primă încercare de coordonare unitară a muncii de organizare a cărții la noi în Țară.

În ședința dela 21 Martie au fost epuizate punctele 1-4 ale ordinei de zi, la discuții participând specialiști cunoscuți din domeniile bibliologiei, biblioteconomiei și arhivistice, ca D-nii N. Georgescu-Tistu, Aurelian Sacerdoțeanu, G-ral R. Rosetti etc.

La punctul 4 s'a discutat și problema depozitului legal. Sugestiile mai importante ce s'au făcut cu această ocaziune, ar fi următoarele: 1. Depozite legale să nu fie decât bibliotecile științifice cu caracter permanent și bibliotecile naționale/centrale și regionale/. 2. Urmărirea exemplarelor legale să fie centralizată, ea urmând a intra în atribuțiile unui oficiu bibliografic central. 3. Să se ceară sancționarea netrimiterii la vreme a exemplarelor legale. S'a hotărât ca o comisie de trei să redacteze un memoriu în sensul sugestiilor ce s'au făcut, memoriu care urmează a fi înaintat Ministerului Educației Naționale.

La ședința dela 22 Martie, care a început la ora 9 și a durat până la ora 13.30, au fost epuizate ultimele 6 puncte din ordinea de zi. A fost de față și Președintele Academiei Române. Într-o scurtă cuvântare Domnia Sa a subliniat importanța inițiativei Bibliotecii Academiei Române.

La punctul 9. dl. A.P. Todor arată că până acum reglementarea situației personalului bibliotecilor era variată, dar că prin noul Statut al funcționarilor publici, încadrarea personalului de serviciu al tuturor bibliotecilor e unitară și la fel de injustă, întrucât s'a ajuns la o asimilare totală cu funcționarii administrativi. O delegație va interveni la Ministerul Educației Naționale, pentru o încadrare mai justă.

În cursul discuțiilor din ambele ședințe, dar mai ales în cursul discuțiilor referitoare la punctele 9 și 10, s'a invederat necesitatea creerii unei Asociații a bibliotecarilor din Țară, organ care ar urma să studieze și să rezolve problemele care au imus convocarea conferinței interbibliotecare și care ar avea posibilitatea să impună hotărârile cari deocamdată nu pot avea decât calitatea de sugestii. În consecință se hotărăște crearea unui comitet compus din 9 membri care să studieze organizarea Asociației, redactând și un proiect de statut care va fi trimis tuturor participanților, urmând ca aceștia să mai facă eventuale propuneri. Urmează apoi să se convoace o a doua conferință, pentru a se constitui Asociația. Prima întrunire a Comitetului de 9 s'a hotărât pentru ziua de 25 Martie, a.c., ora 9.

În după masa zilei de 21 Martie, am fost invitați să participăm la o ședință a Academiei Române, ședință în care Dl. G-ral R. Rosetti a făcut o comunicare asupra bibliotecilor naționale.

În după masa zilei de 22 Martie am fost invitați să vizităm Biblioteca Academiei Române.

În ziua de 23 Martie, subsemnatul a vizitat muzee și expoziții, nereușind să găsească posibilități de înapoiere decât pentru ziua de 24 Martie.

Totalul cheltuielilor a fost de 811.496 lei al deplasării.

Sibiu, la 5 Aprilie, 1947,

Cu întreg respectul și devotamentul cuvenit,

Aurel Gherasim,

Bibliotecarul „Asociațiunii”

Pe acest raport se află rezoluția lui Silviu Țeposu, vicepreședinte administrativ: „Dl. Gherasim este rugat să completeze raportul cu sugestiile pe cari și le-a însușit cunoscând organizarea Bibliotecii Academiei cu a noastră. Cu ce s'a ales instituția noastră din acest drum?”. În pachetul de documente identificat la DJAN Sibiu înregistrate sub numărul 754/1947, se mai află încă un raport al lui Aurel Gherasim referitor la participarea sa la conferință²²:

„Domnule Președinte,
Onorat Comitet Central,

Subsemnatul, bibliotecar al „Asociațiunii”, solicitat fiind de către Dl. Vicepreședinte administrativ, să-mi completez raportul asupra Conferinței interbibliotecare dela 21 și 22 Martie 1947, arătând profitul pe care l-a avut Biblioteca Centrală de e urma participării la această conferință, cu onoare mă achit de această obligație în cele trei puncte cari urmează:

1.– Necesitatea stabilirii de relații sistematice de colaborare între biblioteci și de coordonare a activității lor, este impusă de evoluția

---

²² DJSAN, *Fond „Astra”*, *Acte*, document nr. 754/1947.

culturii universale, în sfera căreia se înglobează culturile naționale, în măsura în care sunt capabile să producă valori universale valabile. România este una din cele câteva țări – sau poate chiar singura țară din Europa – în care pentru prima dată are loc un contact între conducătorii de biblioteci, pentru scopuri analoage arătate în raportul subsemnatului. Este deci evident că din nenumărate motive, participarea noastră la conferința interbibliotecară n'a putut fi decât profitabilă, chiar dacă ne'am limita la considerații de prestigiu. Chiar și numai programul conferinței arată câteva din foloasele directe pe cari le va putea avea Biblioteca în viitor, de pe urma colaborării începute acum. Dealtfel, dacă acum am fi evitat contactul, mai târziu ne forțau împrejurările să-l realizăm.

2.- Am văzut Biblioteca Academiei. Clădirea și instalațiile sunt cu totul moderne, la nivelul bibliotecilor mari apusene. Atât clădirea, cât și instalațiile au fost făcute cu mijloace și de către firme și specialiști din Țară /Firma Pichet din București a construit instalațiile/. Este un mănunt pe care trebuie să-l reținem și de care va trebui să ținem cont când se va pune practic problema, de pe acum arzătoare, a măririi spațiului Bibliotecii Centrale. Îmi permit de pe acum să atrag atențiunea Onor. Comitet Central asupra faptului că soluție sănătoasă nu poate fi decât una care să rezolve problema pentru vre-o 50 de ani. O asemenea rezolvare s'ar putea obține de ex. prin construirea unor depozite moderne, cari să prelungească spațiul actualmente existent până la terenul Prefecturii județului, urmând ca întreg parterul clădirii Muzeului, ocupat astăzi de Bibliotecă, să cuprindă numai sălile de lectură și birourile. Acestui etaj cu caracter administrativ, i-ar corespunde, pe terenul amintit, cam două etaje de depozite. Se mai pot imagina și alte soluții, mai bune chiar, dar mai costisitoare.

3.- Am văzut metodele de lucru ale Bibliotecii Academiei. Am văzut că datorită insuficienței personalului, conducerea s'a văzut nevoită să impună unele simplificări, de ex. la fișele pentru catalogul alfabetic, la catalogarea edițiilor succesive ale aceleiaș opere etc. Aceste simplificări sunt regretabile, dar se impun pentru a se putea sigura funcționarea tuturor serviciilor. Această menținere în funcțiune a tuturor serviciilor, prin coborârea mai mult sau mai

puțin generală a nivelului științific al muncii, e posibilă la Biblioteca Academiei datorită faptului că întreg personalul e compus din oameni cu o solidă pregătire, partea profesională a acesteia din urmă, nefiind singura importantă, ea marcându-i doar caracterul. La noi, în situația actuală, adică secondați de 16 detașați din învățământul primar, simplificările amintite mai sus ar fi zadarnice: n-am putea obține îmbunătățiri cari să le compenseze. Numărul redus al oamenilor cu pregătirea cerută se traduce prin quasiinexistența unora din servicii și prin imposibilitatea de a le crea: n'ar avea cine să le conducă. Mă gândesc aici, în primul rând, la serviciul intrărilor, care ar trebui să se ocupe și de urmărirea exemplarelor legale, serviciu care – în afară de pregătire – cere mai ales o perfectă continuitate. De aceea încă cel puțin un post de bibliotecar sau bibliotecar-ajutor este o necesitate care nu poate fi nicidecum trecută cu vederea, mai ales că e vorba de obligațiuni legale. Deasemenea nu trebuie să se uite faptul că intrările au crescut considerabil în ultimii 5-6 ani; a crescut de asemenea numărul celor care frecventează Biblioteca. Cu toate acestea am realizat îmbunătățiri printre care catalogul pe materii și catalogul topografic poate nu sunt cele mai importante. Toate aceste realizări au fost și sunt posibile însă datorită numai faptului că avem la spate ajutorul a 16 detașați. Odată lipsită de ajutorul lor, Biblioteca ar ajunge din nou în situația de acum 7 ani. Am trebui din nou să încercăm găsirea unei ieșiri dintr-o dilemă indamisibilă, mai ales pentru un depozit legal: aceea de a închide Biblioteca pentru a putea aranja materialul predat, sau de a ține Biblioteca deschisă, neglijând totalmente organizarea materialului care intră.

Cele de mai sus ar fi câteva din cele mai importante concluzii și probleme cari s'au impus atenției mele cu o acuitate crescută – dacă n'au fost cu totul noi -, după conferința interbibliotecară dela București.

Cu întreg respectul și devotamentul cuvenit,
Aurel Gherasim,
Bibliotecarul „Asociațiunii”

Sibiu, la 2 Mai 1947.

1948 – Decizia (Comitetului Central) de dizolvare a Asociațiunii²³

„Comitetul Central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român – „Astra” întrunit în ședința a 5-a plenară în ziua de 30 Octombrie 1948 analizând situația „Astrei” creiată în urma inactivității acesteia și a pierderii legăturilor cu masele largi populare a hotărât:

1. Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român – Astra, se contopește – Centrala, despărțămintele dela orașe și cercurile dela sate de pe întreg cuprinsul țării, cu întregul ei patrimoniu cultural și material – cu Sfaturile județene ale Căminelor Culturale și Sfaturile Căminelor culturale la sate.

2. Dela această dată, centrala, despărțămintele și cercurile „Astra” vor fi înglobate cu întreg patrimoniul cultural și material în Sfaturile județene și sătești ale căminelor culturale”.

Semnează Spiridon Căndea, președinte; Ion Mețiu, Nicolae S. Creangă, Dr. Oct. Opreanu, Dumitru Domnariu, Maria Pop, Vasile Hada și Dr. Ermil Moga, membri și Nicolae Băilă notar, la 30 octombrie 1948.

1949 – Raportul lui Aurel Vasilescu referitor la bibliotecă²⁴

„Activitatea bibliotecii.- Tov. director [Aurel Vasilescu] raportează că, s’a terminat inventarierea și verificarea cărților după lista de publicații interzise apărute până în prezent și prezintă în același timp actul Nr. 1995/13 IV.1949 prin care Ministerul Artelor și Informațiilor răspunde Consilieratului Cultural Sibiu la un raport al lor că este de acord cu deschiderea

---

²³ *Proces verbal luat în ședința a 5-a plenară a Comitetului Central, ținută la 30 Octombrie 1948 în Sibiu, dec. 60. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 1495/1948.*

²⁴ *Proces verbal. Astăzi, 19 Aprilie 1949, orele 18, Dresat în ședința Consiliului de conducere a Asociațiunii [...]. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 195/1949.*

bibliotecei dacă se certifică de către aceștia complectă ei verificare.- Comitetul pe baza raportului făcut de către tov. Gherasim Aurel bibliotecar șef al Astrei, constată terminarea operațiunilor de verificare și inventariere și hotărăște dacă se primește avizul necesar din partea Consilieratului Cultural Sibiu deschiderea ei pe ziua de 28 aprilie 1949, fixându-se următoarele ore pentru cititori: 7,30 – 13, iar p.m. dela 16 – 19, aceasta în cazul când personalul existent actual la Astra rămâne detașat mai departe dela Min. Învățământului (Direcția Învățământului Superior) [...]

Tov. director mai face cunoscut că, prin Decretul Nr. 17 pentru ridicarea și difuzarea cărții apărut în Mon. Of. Nr. 11 din 14 Ian. a.c., biblioteca centrală a Astrei pierde dreptul la depozitul legal devreme ce nu figurează pe lista bibliotecilor cu acest drept cuprinsă în Cap. IV. art. 41 al susnumitei legi. Comitetul luând în discuție aceasta socotește că am fost neîndreptățiți cu aceasta și să se stăruie înmăsura posibilităților pe lângă Ministerul Artelor și Informațiilor pentru menținerea pe mai departe a depozitului legal măcar cu câte un exemplar; până când însă vor fi sesizate autoritățile locale ca, din capitolele bugetare cu opere culturale să destineze o sumă pentru cumpărarea de cărți și registre necesară bibliotecei noastre”.

1951 – Proces verbal referitor la situația bibliotecii din perioada iulie 1949 – decembrie 1950²⁵

La 1 noiembrie 1950 Biblioteca ASTRA a trecut la Așezămintele Culturale de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, conform Decretului nr. 326/1950.

Verificarea de fond a Bibliotecii ASTRA – 11 – 14 aprilie 1951.

Băilă Ioan, revizor contabil de la Controlul financiar Intern de pe lângă Secțiunea Financiară a Orașului Sibiu, în baza

---

²⁵ *Proces verbal. Astăzi, 11 – 14 Aprilie 1951. DJSAN, Fond „Astra”, Acte, document nr. 6/1951.*

delegației nr. 977/1950 și a planului de lucru pe luna Aprilie 1951 constată următoarele:

„Proces verbal

astăzi 11-14 aprilie 1951

Noi, Băilă Ioan, revizor contabil dela Controlul Financiar Intern de pe lângă Secțiunea Financiară a Orașului Sibiu, în baza delegației Nr. 977/1950 și a planului de lucru pe luna Aprilie 1951, astăzi data de mai sus ne-am prezentat la Biblioteca ASTRA din Sibiu, unde am găsit prezente pe tov. Droc C-tin., fost administrator și am procedat la verificarea de fond a unității, unde am constatat următoarele:

Capitolul I

Organizare. Funcționare. Scopul și Sediul

1. Denumirea: Biblioteca ASTRA
2. Sediul: Sibiu, strada Gh. Barițiu Nr. 5
3. Obiectul: Punerea la dispoziția oamenilor muncii a cărților de lectură pentru ridicarea nivelului cultural.

4. Biblioteca ASTRA a luat ființă în anul 1861 și întreținută de asociația ASTRA din veniturile proprii până în anul 1949 când o parte din cheltuieli au fost suportate prin subvenție din bugetul Sfatului popular al Orașului Sibiu, până la 31 Decembrie 1950. Cu începere dela data de 1 Nov. 1950 Biblioteca ASTRA a trecut la Așezămintele Culturale de pe lângă Președinția Consiliului de miniștri conform deciziei Nr. 107401 din 10 Oct. 1950 având la bază decretul Nr. 326/1950.

5. Cadre de conducere: Biblioteca ASTRA a fost condusă de un administrator în persoana tov. Droc Constantin și a tov. Băncescu bibliotecară, iar gestiunea dela data de 1 Septembrie 1950 până la 31 Decembrie 1950 a avut-o tov. Goriuc Elena.

6. Prezența verificare se face dela data de 19 mai 1950 la 31 Decembrie 1950.

7. Partea Administrativă conduce următoarele evidențe contabile:

- a) Registrul inventar
- b) Registrul de casă
- c) Registrul partizi venituri

d) Registrul partizi cheltuieli.

8) Verificări făcute anterior

Dela 1 Iulie 1949 dată când a intrat cu subvenție la Sfatul popular al orașului Sibiu a mai avut o verificare de fond la data care prin concluziile puse reiese că unitatea este bine condusă.

9. Verificarea prezentă se face dela data de 19 Mai 1950 și până la 31 Decembrie 1951.

Capitolul II

Verificarea gestiunii

a) Controlul Casei

Având în vedere că dela data de 1 Nov. 1950 Biblioteca ASTRA a trecut la Așezămintele Culturale de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, conform decretului Nr. 326/1950, ne-am mărginit la verificarea gestionară numai pe perioada cât a fost subvenționată de către bugetul Sfatului Popular al orașului Sibiu, nu și la verificarea casei de bani deoarece privește alte organe de revizie.

Capitolul III

Controlul inventarului

Având în vedere că tot inventarul Bibliotecii ASTRA a fost dat Așezămintelor Culturale de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri verificarea inventarului nu am mai făcut-o ci ne-am limitat să examinăm procesul verbal de predare-primire, ce s-a dresat conform ordinului Consiliului de Miniștri Nr. 7042/1950.

Controlul rechizitelor

Am procedat la verificarea rechizitelor și am constatat că toate procurările au fost date la intrare iar consumările date la ieșire.

Nu am constatat abateri cu privire la materiale.

Consumarea s'a făcut cu mult spirit de economie din partea personalului administrativ.

Capitolul IV

Controlul executării bugetului de venituri și cheltuieli

Verificarea veniturilor

Unitatea are venituri numai din alocațiile bugetare ce sunt dela Bugetul Sfatului popular al orașului Sibiu. Biblioteca mai primea pentru întreținere sa din partea comitetului Asociațiunii ASTRA mici sume. Biblioteca propriu-zis nu încasa pentru punerea la dispoziția oamenilor muncii a cărților de lectură nici o sumă de bani, ca făcându-se în mod gratuit.

Verificarea cheltuielilor

Având în vedere că unitatea a întocmit bugetul de cheltuieli conform instrucțiunilor Ministerului de Finanțe însă nu pe toată gama clasificăției bugetare și numai la articolul 22, structura subvențiilor acordate pe anul 1950, dela care dată a trecut pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri a rămas următoarea:

Credite pe trimestrul I-III

suma lei ... 230.462

Credite pe trimestrul IV

suma lei ... 80.404

Total credite 310.866

Analizând utilizarea creditelor am constatat că ele nu au fost depășite.

Toate creditele au fost folosite pentru cumpărăturile din sectorul socialist.

Pentru toate cheltuielile au fost oportune și necesare.

Unitatea a primit sumele sub formă de avans și le justifica ulterior. Din constatările făcute toate avansurile au fost justificate și în termenele date de către Secțiunea Financiară Serv. Buget.

În concluzie, întreaga gestiune a bibliotecii ASTRA a fost bine condusă.

Drept care am dresat prezentul proces verbal 1.-”.

Bibliografie

Surse inedite:

Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, *Fond „Astra”*, părțile structurale *Protocoloale de exhibite*, respectiv *Registre de Intrare-Ieșire*, *Indici alfabetici*, *Procese verbale* și *Acte*, perioada 1861 – 1950.

Biblioteca Județeană „Astra” Sibiu, *Colecții speciale*, perioada 1861 – 1950.

Surse editate:

Revista *Transilvania*, Brașov, 1868-1878; Sibiu, 1881-1946.
 Annalele Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, Sibiu, 1880, 1902-1908.

Actele privitoare la Urdirea și înființarea Asociațiunii Transilvane pentru literatur'a romana, si cultur'a poporului romanu, date IN TIPARIU de Insasi Asociatiunea. Sibiiu, in Tipografi'a diecesana, 1862.

II. *Adunare generale a Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu tienuta in Brasiovu. Dela 28/16 – 30/18 Iuliu 1862. Sibiiu, in Tipografi'a diecesana, 1862.*

Protocolulu Adunarei generali a Asociatiunii Transilvane pentru Literatur'a romana si Cultur'a Poporului Romanu, tienuta in 7. si 8 Septembre s.n. 1863. in Opidulu Blasiu. Sabiiu, in Tipografi'a diecesana, 1863.

Protocolulu Adunarei generale a IV-a a Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, tienute la Abrudu in anulu 1865, sub presidiulu Reverendiss. D. Vice-presiedinte alu Asociatiunii Timotetiu Cipariu. Sabiiu, in Tipografi'a diecesana, 1865.

Protocolu despre a Sies'a Adunare generale, ce Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu a tienutu la Alb'a Iuli'a in anulu 1866, sub presidiulu Eselentiei Sale Domnului Presedinte alu Asociatiunei, Archiepiscopu si Metropolitu Andreiu Bar. de Siagun'a. Sabiiu, in Tipografi'a diecesana, 1866.

Biblioteca „Astra” în publicații. Culegere de articole din periodice. Vol. 5: *Perioada 1990 – 1998.* Sibiu, Biblioteca ASTRA, nr 28 (serie nouă), 2001; Vol. 6: *Perioada 1999 – 2000,* Sibiu, Biblioteca ASTRA, nr. 28, 2001; Vol. 1: *Biblioteca ASTRA în actele Asociațiunii și în revista „Transilvania”. 1861 – 1944,* Sibiu, Biblioteca ASTRA, nr. 28 (serie nouă), 2002.

Bibliografie specială (selectiv):

Astra 1861 – 1950. 125 de ani de la înființare, coordonator Victor V. Grecu, Sibiu, 1987. pp.

Astra 1861 – 1991. 130 de ani de la înființare, coordonatori Ion Mariș, Mircea Avram și Mircea Oprișiu, Sibiu, 1992.

Astra în primii ani de după război (1918 – 1928), Sibiu, Editura „Asociațiunii”, [1928].

Bibliotecarii ASTREI (1861 – 1999). Dicționar. Ediția a II-a., Biblioteca ASTRA, serie nouă, nr. 16, 1999.

Regulamentul Bibliotecii Universitare „Regele Ferdinand I” din Cluj. 1929.

Agârbiceanu, Ion, *Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român „Astra”. Ce a fost? Ce este? Ce vrea să fie?,* Sibiu, 1936, 14 p.

Anghelescu, Hermina Georgeta-Benedicta. *Public Libraries in Modern and Contemporary Romania:*

- Legacy of French Patterns an Soviet Influences, 1830-1990*. Dissertation. Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Austin [...] for the Degree of Doctor of Philosophy. The University of Texas at Austin, August 2000, 520 p.
- Antonescu, Nae (coord.). *Reviste românești de cultură din Transilvania interbelică*. Cluj Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, Vol. I., 1999.
- Băncescu, Lidia. *Revista Transilvania – cronică a dezvoltării Bibliotecii „Astra” din Sibiu*. În: *Centenarul revistei „Transilvania”*. Sibiu, Biblioteca „Astra” Sibiu, 1969, p. 37-44.
- Barbul, Eugen. *Biblioteca Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj*. Cluj, Tipografia Cartea Românească, 1935.
- Bariț, George. *Părți alese din istoria Transilvaniei. Pe două sute de ani în urmă*. Volumul III. Ediția a II-a. Brașov, Muzeul de Artă, 1995.
- Bițu, Voichița. *Bursieri ai „Astrei”*. În: *Astra 1861 - 1991. 130 de ani de la înființare*. Sibiu, 1992, p. 68 – 70.
- Bocșan, Nicolae. *Bibliotecile studenților români din Cluj (până la 1918)*. În: *Biblioteca și învățământul*, II, Cuj Napoca, Biblioteca Centrală Universitară, 1976, p. 707 – 720.
- Bocșan, Nicolae. *Carte și cititori la începutul secolului al XIX-lea*. În: *Studia Universitatis „Babes-Bolyai”. Historia*, 21, 1976, p. 24 – 38.
- Bocșan, Nicolae. *Evoluția ideii de națiune la românii din Transilvania și Banat. 1840 – 1860*. În: *Revue de Transylvanie*, I, 1991, p. 38 – 63.
- Bocșan, Nicolae. *Transilvania și Unirea din 1859. Implicațiile culturale*. În: *Anuarul Institutului de Istorie al Academiei*, XXVII, 1985 – 1986.

- Bocșan, Nicolae; Edroiu, Nicolae; Raduțiu, Aurel. *Cultură și societate în epoca modernă*. Cluj Napoca, Editura Dacia, 1990.
- Boitoș, Olimpiu. *Le progrès culturel en Transylvanie de 1918 à 1940*. În: *Revue de Transylvanie*, Tomes VII – IX, Sibiu, 1941 – 1943.
- Bondoc, Gheorghe. *Note privind începuturile unei vechi biblioteci românești și colecțiile sale („Astra” – Sibiu)*. În: *Probleme de bibliologie*, vol. II, București, 1967, p. 140-175.
- Bota, Ionel. *Bibliotecile din Banat între 1850 – 1918*. Ediție îngrijită de Nicolae Sârbu. Reșița, Editura Timpul, 2000.
- Botezan, Ioana. *Documente referitoare la generalizarea alfabetului latin în scrisul românesc din Transilvania*. În: *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”. Historia*, XXV, 1980, nr. 1, p. 26 – 31.
- Brad, Traian. *Lectura și biblioteca publică la Cluj*. Cluj Napoca, Casa Cărții de Știință, 2001.
- Breazu, Ion. *Literatura Transilvaniei. Studii, articole, conferințe*. București, Tipografia Casa Școalelor, 1944.
- Brote, Eugen. *Biblioteca societății*. În *Foișoara Telegrafului român*, Sibiu, An I, nr. 16/29 iulie 1876, p. 122 – 123.
- Bucuța, Emanoil. *Statistica publicațiilor periodice din Transilvania*. În: *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul. 1918 – 1928*. Vol. II. București, Cultura Națională, 1929, p. 1291.
- Colan, Ion. *Biblioteca „Astra” de la Brașov*. În: *Scriptum*, I, 1943.
- Corbu, George; Mătușoiu, Constantin. *Tradiții în dezvoltarea colecțiilor de publicații ale bibliotecilor (I - IX)*. În: *Biblioteca*, 1998, nr. 10 – 2000, nr. 6.

- Cornea, Paul. *Originile romantismului românesc. Spiritul public, mișcarea ideilor și literatura între 1780 – 1840*. București, Editura Minerva, 1972.
- Costea, Ionuț; Király Istvan-Sigismund; Radosav, Doru. *Fond secret. Fond „S” special. Contribuții la istoria fondurilor secrete de bibliotecă în România. Studiu de caz: Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj Napoca*. Cluj Napoca, Editura Dacia, 1995.
- Cozma, Aurelia. *Despărțământul Săliște al ASTREI în perioada 1894 – 1918*. În: *Marisia*, XXV, Tîrgu-Mureș, 1996, p. 298 – 302.
- Crăciun, Ioachim. *Bibliografia Transilvaniei românești (1916-1918)*. În: *Revue de Transylvanie*, Cluj, 1938, nr. 3-4, p. 210 – 233.
- Crăciun, Ioachim. *Bibliografia Transilvaniei românești (1916-1936)*. București, 1937.
- Crăciun, Ioachim. *Biblioteci și cititori români în trecut și azi. Extras din Omagiu Înalt Prea Sfinției Sale dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, la douăzeci de ani de arhipăstorire*. Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1940.
- Crăciun, Ioachim. *Cartea românească în decursul veacurilor*. Cluj, Tipografia Eparhiei Ortodoxe Române, 1937.
- Crăciun, Ioachim. *Tiparul la românii din Transilvania*. Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1941.
- Curticăpeanu, Vasile, *Întemeierea societății „Astra” și rolul ei în cultura poporului român (1861)*. În: *Studii. Revistă de Istorie*, XIV, nr. 6, p. 1439 – 1466.
- Curticăpeanu, Vasile, *Mișcarea culturală românească pentru unirea din 1918*, București, Editura Științifică, 1968.
- Dădârlat, Mioara. *Colecțiile de periodice ale Bibliotecii „Astra”*. În: *Centenarul revistei „Transilvania”. Sesiunea de comunicări 11 – 12 mai 1968*. Sibiu, 1969. p. 211 – 214.

- Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900.*
București, Editura Academiei, 1979.
- Dima, Ileana. *Începuturile bibliotecilor pentru copii în România.* În: *Revista bibliotecilor*, LXII, nr. 12, 1966.
- Domșa, Ioan. *Biblioteca Centrală a Asociațiunii (ASTRA). Istoric – Desvoltare – Perspective.* Sibiu, Tipografia „Astra Culturală”, 1945. Extras din revista *Transilvania*, anul 76, nr. 3 – 4, 1944.
- Domșa, Ioan. *Bibliotecile populare sătești din Transilvania, în anii 1870 – 1910.* În: *Călăuza bibliotecarului*, IX, 1956, nr. 6.
- Drăghiță, Zevedei Ioan. *Muzeul și patrimoniul cultural la Blaj (1848-1918). Între educație și identitate națională.* Alba Iulia, Editura Altip, 2007.
- Dragoman, Corneliu. *Asociațiunea „Astra”. Activitatea editorială la Sibiu.* Sibiu, 1973.
- Dunăreanu, Elena. *Biblioteca „Astrei” până la Marea Unire*, Colecția „Biblioteca «Astra»”, serie nouă, nr. 29, Sibiu, Biblioteca „Astra”.
- Dunăreanu, Elena. *Biblioteca în concepția marilor bărbați ai ASTREI.* În: *Astra. Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. 1861-1950. 125 de ani de la înființare*, coordonator Victor V. Grecu, Sibiu, 1987, p. 395-398.
- Dunăreanu, Elena. *Bibliotecari ai „Astrei”, publiciști.* În: *Centenarul revistei „Transilvania”. Sesiunea de comunicări 11 – 12 mai 1968.* Sibiu, 1969, p. 29 – 36.
- Dunăreanu, Elena. *Horia Petra-Petrescu – bibliotecar al „Astrei”. 100 de ani de la naștere.* În: *Biblioteca și cercetarea*, 9/1985, Cluj Napoca.
- Dunăreanu, Elena; Bițu, Voichița. *La Bibliothéque „Astra” de Sibiu.* În: *Transylvanian Review*, volume IV, No. 2, Summer, 1995, p. 72 – 80.

- Fola, Nicolae-Victor. *Activitatea Asociației culturale ASTRA în zona Tîrnavelor și contribuția sa la lupta pentru desăvîrșirea unității naționale românești în perioada 1867 – 1918*. În: *Marisia*, XV – XXII, Tîrgu-Mureș, 1992, p. 285 – 293.
- Georgescu, Ioan, *Astra*. În: *Boabe de grâu*, I, nr. 4, iunie 1930, p. 217 – 235.
- Georgescu, Ioan, *Ce este și ce vrea să facă Asociațiunea*, Sibiu, Biblioteca Poporală a „Asociațiunii”, an XI, nr. 100, 1921.
- Glodariu, Eugenia. *Asociațiile culturale ale tineretului studios român din monarhia habsburgică. 1860 - 1918*. Cluj Napoca, Ministerul Culturii; Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei; Bibliotheca Musei Napocensis, XVII, 1998.
- Glodariu, Eugenia. *Biblioteci populare ale „Astrei”*. În: *Acta Musei Napocensis*, VI, Cluj-Napoca, 1969, p. 347 – 360; VII, 1970, p. 309 – 328.
- Glodariu, Eugenia. *Casina română din Cluj*. În: *Acta Musei Napocensis*, Istorie 32, II. Cluj Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, 1996.
- Glodariu, Eugenia. *Despărțământul Cluj al „Astrei” (1870 – 1914)*. În: *Acta Musei Napocensis*, XII, 1975.
- Goția, Dorin, „Astra” – *realitate și simbol*. În: *Anuarul Institutului de Cercetări Socio – Umane Sibiu*, III, 1996, p. 196 – 207.
- Goția, Dorin. *ASTRA în anii Primului Război Mondial (1914 – 1918)*. Teză de doctorat susținută în 1998, conducător științific Liviu Maior, Facultatea de Istorie – Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.
- Goția, Dorin. *Din activitatea ASTREI de sprijinire culturală a soldaților români în Primul Război*

- Mondial*. În: *Marisia*, XIII – XIV, Tîrgu-Mureş, 1984, p. 306 – 327.
- Heitmann, Klaus. *Imaginea românilor în spaţiul lingvistic german. Un studiu imagologic*. Bucureşti, Editura Univers, 1995.
- Hitchins, Keith. *Conştiinţă naţională şi acţiune politică la românii din Transilvania (1700 – 1868)*. Cluj Napoca, Editura Dacia, 1987.
- Hitchins, Keith. *Ortodoxie şi naţionalitate. Andrei Şaguna şi românii din Transilvania. 1846 – 1873*. Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1995.
- Hitchins, Keith. *Românii. 1774-1866*, Bucureşti, Humanitas, 1996.
- Holhoş, Ioan. *Concepţia biblioteconomică promovată în acţiunea ASTREI de creare a sistemului de biblioteci publice în Transilvania şi în alte provincii româneşti. În: Astra. Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român. 1861-1950. 125 de ani de la înfiinţare*, coordonator Victor V. Grecu, Sibiu, 1987, p. 383-394.
- Holhoş, Ioan. *Caracterul naţional al fondurilor de publicaţii ale Bibliotecii ASTRA din Sibiu*. În: *Astra în slujba Marii Uniri*. Sibiu, Biblioteca ASTRA, 1990.
- Hulea, Eugen, *Astra. Istoric, organizare, activitate, statute şi regulamente*. Sibiu, Biblioteca „Astra”, nr. 32, 1944.
- Ion Muşlea. *Biblioteca Universităţii clujene în anii 1919-1940*. Extras din *Transilvania*, 76 (1945) Sibiu, 1934.
- Ionescu, Mircea. *Biblioteci muncitoreşti din Transilvania de la 1848 şi până la Unire. Contribuţii la istoricul dezvoltării lor*. În: *Revista bibliotecilor*, XXVI, 1973, nr. 5, p. 291 – 296.

- Istoria României. Transilvania*. Volumul II, Cluj Napoca, Editura „George Barițiu”, 1997 (<http://www.istoriatransilvaniei.ro/vol2/v2c2.pdf>, accesat la 10/01/2008)
- Ivănuș, Nicușor Dănuț. *Dezvoltarea instituțiilor culturale românești sibiene în perioada interbelică*. Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 1999.
- Landheer, Bartholomeus. *Social Functions of Libraries*. New York, Scarecrow Press, 1957.
- Le Rider, Jacques. *Modernitatea vieneză și crizele identității*. Iași, Editura Universității „A. I. Cuza”, 1995.
- Malița, Liviu. *Eu scriitorul. Condiția omului de litere în Ardeal între cele două războaie*. Cluj Napoca, Centrul de studii Transilvane. Fundația culturală Română, 1997.
- Mândruț, Stelian Arcadie. *Istoria modernă și contemporană a României reflectată în periodicele maghiare de specialitate (1945-1995). Bibliografie selectivă*. Cluj Napoca, 1996.
- Marica, George Em. *Ideologia generației române de la 1848 din Transilvania*. București, Editura Politică, 1968.
- Marica, George Em. *Studii de istorie și sociologia culturii române ardelenice din secolul al XIX-lea*. Vol. I – III. Cluj Napoca, Editura Dacia, 1977 – 1980.
- Marino, Adrian. *Biografia ideii de literatură*, vol. II, *Secolul luminilor, secolul 19*. Cluj Napoca, Editura Dacia, 1992.
- Mariș, Ion. *Biblioteca Centrală a „Asociațiunii”. Cronologie 1861 – 1950*. Sibiu, Biblioteca ASTRA, nr 24 (serie nouă), 2001.
- Mariș, Ion. *Biblioteca Județeană ASTRA. 1861 – 2001*. Sibiu, Editura Imago, 2001.
- Matei, Alexandru. *Din istoria presei agrare din Transilvania. „Cărțile săteanului român” (1076-1886)*. În: *Terra nostra*, 1973, p. 449 – 458.

- Matei, Pamfil, „*Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român*” (*Astra*) și rolul ei în cultura națională (1861 – 1950). Cluj Napoca, Editura Dacia, 1986.
- Matei, Pamfil. *Asociațiunea în lumina documentelor (1861 – 1950). Noi contribuții*. Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2005.
- Matei, Pamfil. *Andrei Bârseanu și „Asociațiunea”*. Sibiu, Editura InfoArt Media, 2011.
- Mătușoiu, Constantin; Dinu, Mihaela Hélène. *Istoria bibliotecilor din România în legi și documente*. Vol. I. (1817 – 1944); vol. II (1945 – 2000). Constanța, Ex Ponto, 2001.
- Mitu, Sorin. *Geneza identității naționale la românii ardeleni*. București, Editura Humanitas, 1997.
- Moga, Valer. *Astra și societatea. 1918 – 1930*. Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003.
- Mușlea, Ion. *Biblioteca Academiei Române. Creșterea colecțiilor în anii 1916 - 1919 (XXVIII-XXX)*. București, Editura Academiei Române, 1929.
- Mușlea, Ion. *Biblioteca Universității Clujene în anii 1919 – 1940*. Sibiu, Tipografia „Astra culturală”, 1945; *Ibidem*. În: *Transilvania*, LXXVI, 1945, nr. 1 – 2, p. 32 – 49.
- Mușlea, Ion. *Biblioteca Universității din Cluj*. În: *Boabe de grâu*, 1930, 1, p. 290 – 305.
- Mușlea, Ion. *Bibliotecile românești din Ardealul cedat*. În: *Transilvania*, 72 (1941), nr. 1, p. 77 – 79.
- Mușlea, Ion. *Contribuțiuni la cunoașterea bibliotecilor românești ale orașelor din Transilvania (până la Unire)*. Cluj, Tipografia Cartea Românească, 1935.
- Mușlea, Ion. *Date noi privitoare la cunoașterea bibliotecilor românești ale orașelor din Transilvania*. În:

- Probleme de bibliologie*, II. București, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, 1967, p. 119 – 139.
- Mușlea, Ion. *Din istoria tipografiei, editurii și librăriei românești din Ardeal (1830-1918)*. În: *Gând românesc*, 7 (1939), p. 415 – 423.
- Nastasă, Lucian (ed.). *Studii istorice româno-ungare*. Iași, Fundația Academică „A. D. Xenopol,” 1999.
- Neuman, Victor. *Tentația lui Homo-Europaes. Geneza spiritului modern în Europa Centrală și de Sud-Est*, București, Editura științifică, 1991, p. 150.
- Niessen, James P. *Museums, Nationality, and Public Research Libraries in Nineteenth-Century Transylvania*, în *Libraries & the Cultural Record*. Vol. 41, No. 3, Summer 2006, (http://muse.jhu.edu/journals/libraries_and_culture/v041/41.3niessen.pdf, accesat la 10/01/2008).
- Nistor, Ioan Silviu. *Ideea ridicării prin cultură a românilor din Transilvania, oglindită în cărțile tipărite la sfârșitul secolului XVIII și începutul secolului XIX*. În: *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”*. *Historia*, 1974, 19, fasc. 1, p. 17 – 34.
- Nistor, Ioan Silviu. *Întemeierea primelor biblioteci publice românești*. În: *Tribuna*, 1986, 14 aug. p. 2.
- Nitecki, Joseph Z. Nitecki. *Metabibliography: A Model For Intellectual Foundations of Library Information Science*. Volume 1, 1993 (<http://twu.edu/libr ary/Nitecki/Meta-bibliography>, accesat la 01/10/2008).
- Nițu, Valeriu. *Timotei Cipariu și începuturile Bibliotecii „Astra” din Sibiu*. În: *Centenarul revistei „Transilvania”*. Sibiu, Biblioteca „Astra” Sibiu, 1969, p. 193-200.
- Olteanu, Virgil. *Din istoria și arta cărții. Lexicon. Vademecum pentru editori, ziariști, tipografi, bibliotecari, librari, documentariști, arhiviști*,

- muzeografi, profesori și studenți. București, Editura Enciclopedică, 1992.
- Pervain, Iosif. *Românii în periodicele germane din Transilvania (1841 – 1860)*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Petra-Petrescu, Horia. „Astra” de după război. În: *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul. 1918 – 1928*. Vol. II. București, Cultura Națională, 1929, p. 1331 – 1332.
- Petra-Petrescu, Horia. *Cum luptă alții pentru cultură*. În: *Transilvania*, 1925, p. 28 – 34.
- Petra-Petrescu, Nicolae. *Catalogulu cartiloru aflatore in bibliotec'a „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu” până inclusive la adunarea generala dela Turd'a din 7-9 Augustu 1880, compusu de Petra-Petrescu, archivariu si bibliotecariu alu Asociatiunei*. Sibiiu, Tipariulu tipografiei archidiecesane in Sibiiu, 1882, 66 p.
- Pintea, Emil. *„Boabe de grâu” 1930 - 1935. Indice bibliografic adnotat*. Cluj Napoca, 1986.
- Pișcu, Dina. *Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov*. Monografie. Brașov, Editura Aula, 2000.
- Ploieșteanu, Grigore. *Vechi biblioteci românești în județul Mureș (secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea)*. În: *Revista bibliotecilor*, XXV, nr. 8, 1972.
- Popescu, Nicoleta; Papuc, Liviu; Tătărăcă, Radu. *Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu: - Iași. Monografie*. Iași, 1989.
- Preda, Gheorghe, *Activitatea „Astrei” în 25 ani dela Unire (1918 – 1943)*. Sibiu, Biblioteca „Astra”, nr. 31, 1944.
- Puiu, Sidonia. *Contribuții la istoricul Bibliotecii Centrale din Blaj. Concepții și principii de organizare până la 1860*, în *Biblioteca și cercetarea*, LX, 1985, p. 234 – 256.

- Puşcaş, Vasile. *Universitate – Societate – Modernizare. Organizarea și activitatea științifică a Universității din Cluj (1919-1940)*. Ediția a II-a, revizuită și adăugită. Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2003.
- Radosav, Doru. *Carte și societate în sec. XVII – XIX*. Oradea, Fundația Cele Trei Crișuri, 1995.
- Radu, Măriuca. *Contribuția Brașovului la întemeierea și dezvoltarea „Asociațiunii ...”*. *Activitatea Despărțământului Brașov al „Astrei” (1870 – 1918)*. În: *Cumidava*, XIV, Brașov, 1989, p. 166 – 177.
- Sâncrăian, Viorica (colab.). *Bibliografia istorică a Transilvaniei (1936 – 1944)*. *Bibliografie selectivă*. Cluj Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1998.
- Simonescu, Dan. *Biblioteca Academiei și istoria bibliotecilor din România*. În: *Studii și cecetări de documentare și bibliologie*, IX, 1967, nr. 2 – 3.
- Sigmirean, Cornel. *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*. Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000.
- Sofronie, Mihai. *Asociațiunea Transilvană (ASTRA). De la solidaritate la unitate națională*. Sibiu, Editura Caleidoscop, 1998.
- Sofronie, Mihai. *Asociațiunea Transilvană (ASTRA). Model de organizare culturală până la 1918*. Sibiu, Editura Caleidoscop, 1996.
- Tiesse, Anne-Marie. *Crearea identităților naționale în Europa. Secolele XVIII-XX*. Editura Polirom, 2000.
- Togan, Nicolae. *Biblioteca „Asociațiunii”*. În: *Transilvania*, 4/iulie-august 1911, p. 476-478.
- Togană, Nicolaă. *Catalogul Bibliotecii Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român*. Sibiiu, Editura „Asociațiunii transilvane” (Tipariul tipografiei archidiecesane), 1895.

- Tomescu, Mircea. *Istoria cărții românești de la începuturi până la 1918*. București, Editura Științifică, 1968.
- Tomescu, Mircea. *Istoria cărții românești*. București, 1968.
- Turc, Lucia. *Istoriografia privind bibliotecile românești din Transilvania (1850 – 1918)*. În: *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”*, XLV, 2000, p. 85 – 100.
- Turc, Lucia. *Rolul presei românești în colportajul de carte din Transilvania. 1900 – 1910*. În: *Studii de istorie a Transilvaniei*, Cluj Napoca, 1994, p. 144 – 147.
- Turdeanu, Emil. *Oameni și cărți de altădată*. București, Editura Enciclopedică, 1997.
- Ureche, Lazăr. *Bibliotecile populare din Despărțământul Năsăud al „Astrei” până în anul 1914*. În: *Acta Musei Porolissensis*, IV, 1980, p. 747 – 757.
- Vătășianu, Virgil. *Ostatistică maghiară a bibliotecilor din Ardeal*. În: *Gând românesc*, I, 1933, nr. 1.
- Veress Andrei. *Bibliografia româno-ungară*. Vol. I – III. București, Tipografia Cartea Românească, 1931 – 1935.
- Zsigmond, Jakó. *Philobiblon transilvan*. București, Editura Kriterion, 1977.

Indice de nume

A

Agârbiceanu, Ion, 184, 255,
256, 259
Albescu, Maria, 217, 218, 337,
340
Albini, Aurelia, 179
Alecsandri, Vasile, 80, 92
Alexandrescu, Grigore, 80
Alexi, Artemiu Publiu, 92
Androne, Simion, 192
Anghel, Iulian, 180
Anghelescu, Hermina
    Georgeta-Benedicta, 11, 34
Antonelli, Ioan, 58, 271
Aricescu, Constantin D., 88
Armeanu, Nădejda, 218, 337,
341
Aron, Petru Pavel, 99
Arsenescu, Alexandru, 238
Asachi, Gheorghe, 40
Avram, Mircea, 32, 239

B

Baiculescu, G., 353
Balca, Silvia, 200, 204, 207
Balomiri, Ioan, 87
Banciu, G., 158
Banciu, Ioan, 14, 21, 25, 132,
136, 138, 139, 142, 144,
145, 146, 149, 155, 156,
157, 158, 159, 161, 165,
193, 273
Bâra, Maria, 189, 190
Baranyai Aladár, 115
Baraș, Iuliu, 81
Barcianu, Daniil Popovici, 88,
93, 98
Barcianu, Sava Popovici, 64, 65
Barcianu, Sava Popovici, 132

Bardoși, Iuliu, 58, 59, 83
Barițiu, George, 21, 37, 38, 44,
45, 47, 58, 69, 84, 88, 92, 98,
104, 105, 107, 112, 117,
143, 243, 271, 296
Barițiu, Ieronim, 104
Bârseanu, Andrei, 141, 153,
154, 155, 176, 312
Bârseanu, Catinca, 152, 153,
154
Bart, Maria, 240
Bátky Zsigmond, 136, 137
Băcilă, I.C., 353
Bădilă, Ioan, 121
Bădulescu, Alexandru, 234
Băilă, Ioan, 244, 359, 360
Băilă, Nicolae, 158, 159, 166,
183, 195, 214, 217, 239,
240, 244, 358
Băltărețu, Nicolae, 160
Băncescu, Lidia, 28, 29, 244,
360
Bârseanu, Catinca, 154
Bechnițiu, Antoniu, 47
Bechnițiu, Ioan, 66, 69, 71
Beju, Ioan, 180
Beu, Ilie, 141, 146, 157, 250
Bibicescu, Ioan G., 254
Bielz, Adalbert, 83
Bodilă, Petru, 65
Boer, Dimitriu, 47
Bogdan-Duică, Geo, 111
Boitoș, Olimpiu, 279
Boiu, Zaharia, 47, 50, 64, 66,
71, 79, 80, 103, 106
Bolintineanu, Dimitrie, 80, 81,
92, 293
Bolliac, Cezar, 80

Bologa Iacob, 76
Bologa, Iacob, 44, 77, 98
Bologa, Vasile, 25, 146
Bondoc, Gheorghe, 10, 28
Borcia, Lucian, 141, 146, 159,
160, 250
Borlovan, Petru, 135
Bozovec, Teodora, 217, 218,
337, 340
Brad, Traian, 278, 281
Bran, Petru, 87
Breazu, Ion, 200, 202, 255, 256,
259, 261
Broșiu, Ioan, 154
Broșiu, Maria, 154
Brote, Eugen, 66, 86, 87, 94,
272, 273
Bukle, Thomas, 81
Bunea, Augustin, 99
Bunea, Ioan, 146, 168, 173,
186, 306

C

Câmpeanu, Vasile M., 31
Câdea, Spiridon, 237, 239,
358
Candrea, Gherasim, 103
Canini, M.A., 92
Cantacuzino, Nicolae, 40
Călinescu, George, 281
Cămărașu, M., 214
Cătănescu, Cezar, 69
Cicero, Marcus Tullius, 81
Cioloboc, Eliza, 200, 204, 207
Cioloboc, Ioan, 200
Cioran, Emilian, 185
Ciornei, Sergiu, 217
Cipariu, Timotei, 13, 29, 44,
45, 46, 47, 56, 57, 58, 59, 92,
271, 272

Citirigă, Minodora, 167, 189,
190, 193, 194, 202, 206,
211, 214, 248
Ciungan, Aurel, 186, 187, 188,
189, 190, 193, 196, 214,
248, 253
Codru Drăgușanu, Ioan, 45
Cojocariu, Steluța, 217
Cojocariu, Valeria, 189, 190
Cojocar, Steluța, 207
Comșa, Carol, 195, 240
Comșa, Nicolae, 188
Comșa, Valeria, 194, 226, 236
Constantinescu, Pimen, 247
Cosma, Ioan, 222
Cosma, Partenie, 94
Cosma, Silviu, 180
Creangă, Nicolae, 237, 239
Creangă, Nicolae S., 358
Cremene, Ioan, 236
Crețu, Elisabeta, 218, 337, 340
Crețu, Ioan, 50, 81, 82, 83, 84,
86, 87, 88, 90, 96, 285
Crețu, Ion, 272
Criste, Oscar, 165, 167, 172,
173, 175, 304
Cristea, Minodora, 191, 192,
193, 195, 236, 240, 241,
340, 341
Cristea, Nicolae, 20, 28, 29, 61,
65, 66, 67, 68, 69, 71, 76, 77,
78
Crișan, Ioan, 20, 95, 97
Crivăț, Teodor, 152, 176, 312
Curticăpeanu, Vasile, 37, 48

D

Dandea, Ion, 131
Dădârlat, Mioara, 29
Dăncilă, Ioan, 214, 250

Deromas, Eugenia, 160
Diaconovici, Cornel, 99, 106,
110, 118, 119
Dietrich, W., 95
Dima, Maria G., 132
Dinu, Mihaela Hélène, 38, 39,
41
Domnariu, Dumitru, 237, 239,
240, 358
Domșa, Ioan, 10, 26, 27, 86, 97,
101, 105, 106, 118, 347
Dragoman, Corneliu, 49
Dragoșescu, Vasile, 88
Drăghici, Petre, 146, 147, 165,
168, 301, 306, 307
Drăghici, Ștefania, 217
Droc, Constantin, 243, 244
Dumitrescu-Crețu, (?), 174,
311
Dunăreanu, Elena, 29, 31, 33,
56, 58, 88, 96, 97, 100, 103,
110, 117, 132, 181, 279, 281
Dunca, Paul, 44, 79

E

Elges, Fritz W., 116
Enăchescu, Gheorghe, 217,
218, 337, 340
Engber, Friedrich, 82, 83, 87
Erhan, Claudia, 217, 218, 337,
340, 341

F

Fătu, Atanasie, 83
Fekete Negruțiu, Nicolae, 88,
93
Ferdinand I al României, 100,
313
Filipescu, Iuliu, 92
Filtsch, Samuel, 58, 59

Filtsch, Samuil, 60
Fleacă, Mihail, 237
Florea, Elena, 217, 218, 337,
340, 341
Francisc Iosif I, 46, 100
Franz Joseph al Austriei, 12
Fröstl, A., 116

G

Gabor, Eugenia, 207
Gagy, Iuliu, 139
Georgescu, Ioan, 44, 143, 146
Georgescu-Tistu, Nicolae, 353
Gherasim, Aurel, 21, 27, 196,
197, 199, 201, 203, 204,
205, 206, 208, 209, 211,
214, 215, 217, 218, 219,
220, 221, 222, 223, 224,
226, 227, 228, 230, 231,
233, 234, 235, 236, 241,
253, 254, 258, 259, 264,
267, 282, 317, 335, 336,
351, 352, 355, 357
Gheție, Ioan, 111
Glodariu, Eugenia, 10, 52
Göbbel, C., 95
Goethe, Johann Wolfgang von,
80, 81
Goga, Octavian, 21, 29, 127,
130, 131
Goldiș, Vasile, 146, 159, 165,
167, 168, 169, 170, 171,
172, 173, 174, 176, 302,
305, 310, 311, 312
Goriuc, Elena, 244, 360
Goția, Dorin, 32, 34, 138, 142,
274
Grama, Ana, 56
Greco, Victor V., 30, 368
Guth, W., 95

Gyurgyevich, Julius Ernst, 208,
267

H

Hada, Vasile, 239, 240, 358
Harșianu, Basiliu P., 95
Heliade-Rădulescu, Ion, 80, 81
Hențiescu, Ioan, 87
Herrig, Hans, 279
Hitchins, Keith, 36
Hodoș, Ana, 101
Hodoș, Enea, 128, 129
Hodoș, Iosif, 90, 101, 112, 296
Hofrichter, Iohann, 115
Holhoș, Ioan, 28, 31, 48, 51, 53,
94, 105
Hurdu, M., 158
Huszka, Iosif, 139

I

Iana, Aurel (Liuba, Sofronie
Marcu), 111
Iancu, Avram, 100, 157
Ianopol, Larisa, 218
Ickrich, W., 95
Ilea, Dumitru, 234
Ioan, N., 129
Ioanescu, C., 353
Iorga, Nicolae, 27
Istrati, N., 353
Iuga, A., 132
Ivănuș, Nicușor Dănuț, 275

J

Jantea, Marcu, 178
Jikeli, Josef, 124
Jourca, Victoria, 21, 145, 146,
147, 161, 164, 166, 167,
169, 171, 173, 193

Jugăreanu, Veturia, 229, 236,
237, 265, 340, 341

K

Kantz, I., 115
Kogălniceanu, Mihail, 83

L

Landheer, Bartholomeus, 18
Lazaru, Ioan, 83
Lazăr, Victor, 14, 21, 26, 29,
146, 149, 160, 161, 162,
163, 164, 165, 168, 169,
170, 174, 176, 179, 277,
297, 300, 301, 302, 305, 310
Lăzărici, Maria, 217, 218, 337,
340, 341
Lebu, Veturia, 266
Lemény, L., 129
Lewis, Sinclair, 326
Liba, S., 111
Literat, Valer, 180
Liuba, Sofronie Marcu, 111
Loew, Albert, 78
Luca, Ilie, 229
Luca, Ioan, 113
Lupaș, Ioan, 98, 198
Lupean, Octavia, 180

M

Maetz, Gustav, 115
Maior, Liviu, 32, 138
Mairescu, Titu, 92
Malița, Liviu, 282
Mangiuca, Ana, 101
Mangiuca, Simion, 101, 102,
112, 117, 296
Maniu, Ioan, 71, 79
Manole, Damian, 66

- Maria Tereza, împărăteasa Austriei, 55
- Marienescu, Ana, 136
- Marienescu, Atanasie, 123, 130, 136
- Mariș, Ioan, 31, 32, 98
- Mariș, Ion, 33, 150
- Martin, Otilia, 213, 217, 218, 336, 340, 341
- Masca, V., 132
- Matei, Pamfil, 10, 29, 30, 38, 47, 49, 50, 116, 144, 187, 238, 239
- Maxim, Ioan, 20, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 272, 273
- Măcelaru, Ilie, 61, 70
- Mărginean, Gheorghe, 218, 337, 340, 341
- Mărină, Gheorghe, 189, 195, 211, 236
- Mătușoiu, Constantin, 38, 39, 41
- Meitani, George, 97, 102, 294
- Mera, Iuliu T., 131
- Mețiu, Ioan, 239, 240
- Mețiu, Ion, 358
- Micu Klein, Samuil, 80
- Mihali, Simion, 71
- Mihu, Alexandra, 217, 218, 337, 340, 341
- Mihu, Elena, 218, 337, 340, 341
- Moga, Ana, 102
- Moga, Constantin, 159
- Moga, Ermil, 239, 240, 241, 358
- Moga, Gheorghe, 161, 183, 188, 201, 204, 207, 208, 251, 256
- Moga, Ioan, 101, 112, 117, 214, 240, 251, 296
- Moga, Valer, 10, 32, 33, 34, 48, 140, 141, 167, 181
- Moisil, Constantin, 353
- Moldovan, Ion, 83, 290
- Moldovan, Iuliu, 198, 261, 279
- Moldovan, Silvestru, 99
- Morariu, Ion, 158
- Munteanu, Gavril, 44, 45, 58, 271
- Mureșan, Sabin, 212, 260, 264, 327, 328
- Mureșanu, Andrei, 45, 80
- Mureșianu, Iacob, 44, 61
- Mușlea, Ion, 15, 42, 198, 200, 202, 204, 209, 212, 220, 249, 252, 253, 254, 255, 259, 261, 262, 264, 266, 316, 317
- Mutu, Nicolae, 216, 229
- N**
- Negruțiu, Ioan, 45
- Negruzzi, Constantin, 92
- Nemeșiu, Ioan, 47, 62, 66, 71
- Neuman, Victor, 17
- Nicoară, Elisabeta, 200, 204, 207, 217, 218, 336, 341
- Nicolaiasa, G., 353
- Niessen, James, 11
- Niessen, James P., 19, 34, 385
- Nilvan, N., 111
- Nistor, Ion I., 231, 353
- Nitecki, Joseph Z., 18, 36
- Nițu, Valeriu, 29, 272
- Nițulescu, N., 81
- O**
- Olariu, Petre, 21, 191, 196, 197, 198, 200, 201, 202,

204, 205, 206, 207, 222,
254, 255, 256, 258, 259,
317, 320
Olaru, Iosif, 88
Olteanu, Virgil, 17
Oprean, Ioanichie, 132
Opreanu, Octavian, 239, 358
Oprîșiu, Mircea, 32
Oteteleşanu, Enric, 199

P

Pamfilie, Ioan, 139
Panga, Moise, 58, 59, 60
Pap, Ioaniț, 76
Papuc, Liviu, 40
Paraschiv, Constantin, 217
Păcățian, Teodor V., 122
Petra-Petrescu, Horia, 14, 21,
28, 29, 158, 161, 165, 166,
167, 168, 169, 170, 171,
172, 173, 174, 176, 180,
181, 182, 183, 184, 185,
186, 189, 193, 206, 216,
230, 247, 255, 264, 278,
279, 280, 281, 302, 305,
307, 308, 310, 311, 312
Petra-Petrescu, Nicolae, 20,
25, 29, 31, 90, 91, 92, 95,
181, 292
Petriceicu-Hașdeu, Bogdan,
81, 87
Petrik Géza, 109
Petruțiu, Dumitru St., 204,
205, 218, 253, 259, 318,
319, 320, 321, 323, 326,
327, 328, 329, 330, 331,
332, 333, 334, 335
Petruțiu, Emil, 115, 124
Petruțiu, Nicolae, 158, 161
Pinciu, Ioan, 47, 58, 59

Pipoș, Petru, 111
Pipoșiu, Ioan, 69
Pistru, Nădejda, 217, 218, 337,
340, 341
Pitaru, Savu, 217
Plămădeală, Antonie, 45
Pletosu, Grigore, 111
Pliniu cel Tânăr, 85
Pop Reteganul, Ioan, 97
Pop, Gavrilă, 83
Pop, Iosif, 71
Pop, Maria, 239, 358
Pop, Vasile Ladislau, 76
Popazu, Ioan, 44, 45
Popea, Nicolae, 44, 47, 62, 83
Popescu Rimniceanu, Virgil,
81
Popescu, Ioan, 47, 70, 71, 87,
95
Popescu, Nicoleta, 40
Popovici, Timotei, 98
Popoviciu, Nicolae, 237
Porcius, Florian, 92
Preda, Gheorghe, 140, 146,
147, 148, 162, 168, 172,
185, 198, 306
Prodan, David, 198, 249, 252
Pumnul, Aron, 44
Purece, Eremie, 124
Pușcariu, Ilarion, 88, 129
Pușcariu, Ioan, 45

R

Radu, Măriuca, 52
Rațiu, Ioan, 44, 46, 136, 137
Răcuciu, Dimitrie, 71, 84
Rădulescu-Motru, Constantin,
140
Rebreanu, Liviu, 281
Rénan, Ernest, 81

Roman, Visarion, 13, 20, 29,
47, 54, 56, 57, 59, 60, 61, 62,
63, 64, 65, 66, 67, 80, 93, 94,
269
Rosetti, Radu R., 353, 355
Roșescu, Malvina, 217
Russu, Ioan V., 85, 87
Russu, Octavian, 146, 154, 157
Rusu, Ioan, 132

S

Sacerdoțeanu, Aurelian, 353
Salade, Nicolae, 31
Schiller, Friedrich von, 80, 81
Schneider, Iosif, 115
Schneidewin, Max, 279
Schultze, Ernst, 278
Schuschnig, Iosif, 115
Sentz, A., 98
Sentz, Hermina, 98
Sever, Axente, 44
Shakespeare, William, 80, 81
Simion, S.P., 111
Simtion, Constantin, 156, 158,
159, 160, 161, 162, 163, 165
Simu, Romul, 128, 130, 146,
155, 156, 157, 172, 174
Sion, Gheorghe, 80, 249
Slavici, Ioan, 66
Slavici, Ion, 100
Sofronie, Mihai, 32, 45, 46, 47,
49, 57, 95, 114, 115
Speck, Rudolf, 175
Stan, Liviu, 237
Stan, Vasile, 98
Stăniloaie, Dumitru, 222, 250
Sterca Șuluțiu, Alexandru, 44,
46
Sterca Șuluțiu, Aureliu., 97
Sterca Șuluțiu, Iosif., 97

Stoia, Nicolae, 47, 58, 59
Stoichiția, Iosif, 235
Sturza, Mihai, 40
Szalay Gabor, 138
Szalay Imre, 138

Ș

Șaguna, Andrei, 13, 44, 45, 46,
47, 55, 57, 66, 68, 101, 143,
170, 275, 364
Șincai, Gheorghe, 80
Șpan, Petru, 29, 97, 98
Ștefulescu, Alexandru, 111
Șuțu, Ioan, 40
Șuțu, Nicolae, 40

T

Tăslăuanu, Octavian C., 21, 25,
115, 127, 128, 129, 130,
131, 132, 133, 141
Tătărucă, Radu, 40
Teodorescu, P., 111
Teodorescu, Barbu, 10, 27,
347
Thiesse, Anne-Marie, 9
Tibalt, Smidt, 139
Tica-Rumano, Mihai, 326
Tipuriță, Maria, 217, 218, 337,
340, 341
Todor, A.P., 353, 354
Togan, Nicolae, 13, 20, 25, 29,
31, 51, 99, 101, 102, 104,
106, 107, 108, 109, 110,
111, 112, 113, 117, 118,
125, 128, 130, 146, 165,
255, 273, 296, 302
Tomașiu, Ladislau, 47
Tomescu, Victoria, 218, 337,
341
Tordășianu, Victor, 275
Trancu-Iași, Grigore, 180

Trausch, Carl Josef, 88
Trefort Ágoston, 11
Trifan, Dionisie, 236
Turc, Lucia, 42
Tzigara-Samurcaș, Alexandru,
182

Ț

Țeposu, Silviu, 146, 168, 184,
203, 205, 207, 217, 218,
230, 232, 250, 254, 258,
260, 262, 306, 336, 355

U

Urechia, Vasile Alexandrescu,
69, 71
Urs de Margina, David, 94

V

Vaida, Ladislau, 71, 291
Vaida-Voievod, Alexandru,
210, 262

Vânătoriu, Ioan, 240
Vasici, Pavel, 44, 47, 62, 71
Vasilescu, Aurel, 240, 241, 243,
358
Vasilovici, Eugenia, 217, 218,
337, 340
Văcărescu, Ienăchiță (?), 80
Vătășan, Ion, 180, 250
Vătășan, Nicolae, 98
Vătășian, Ioan, 157
Veniamin, Mitropolitul
Moldovei, 40
Veștemean, Antoniu, 45, 46,
47
Vlad, Al. Claudiu, 59
Vuia, Iuliu, 111
Vuia, Romulus, 261
Vulcan, Iosif, 136

W

Weigand, Gustav, 111, 180

Central Library of the Association. 1861-1950.

Abstract

The function of every library, either public or private, specialized or encyclopaedic, popular or scientific etc., is associated with the function held within the society by the institution which sponsors it. The collections of the library usually mirror what is considered to represent the top production, both editorial and typographical, of any society; according with this idea, the library assumes the role of a filter which mostly reflects the image of the respective society; normally, the tendency of any library is that of developing its publication collections, so that it should be able to provide a minimum set of knowledge to the social, economical, cultural, political or national group owing to whom it exists¹.

With the creation in 1861 of the Transylvanian Association for Romanian Literature and for the Culture of the Romanian People, with all its functional structures, elaborated according with the model of the similar German and Hungarian societies², each of the three great

---

¹ We can find the idea at Bartholomeus Landheer, *Social Functions of Libraries*, New York, Scarecrow Press, 1957, p. 9 *et passim*.

² Namely the Verein für Siebenburgische Landeskunde, created in Sibiu in 1840, and the Society of the Transylvanian Museum, created in Cluj in 1859, which one year later will also have a library of its own. Following the model of the first society mentioned above, the Association settled the organization of yearly general gatherings, the existence of a librarian within the functional structures being typical for the documents concerning the Society of the Transylvanian Museum. *Cfr.* James P. Niessen, *Museums, Nationality, and Public Research Libraries in Nineteenth-Century Transylvania*, in *Libraries & the Cultural Record*, Vol. 41, No. 3, Summer 2006, p. 317

Transylvanian nations had its own national library; each of the three ethnical groups aspired to the elaboration of some specific national collections, which then to be placed at the public's command³. If the Association proved to be a cultural society which served the nationalist interests of the Romanians, and less the political ones (at the declarational level), through reasonable cultural and educational programs intended for the Romanians, and moreover in a century during which Romanian nationalism asserted itself in all its social, cultural, economical, and political forms, it is only natural to assume which were the role and the function of the Library of the Association.

The evolution of the Library of the Association must be associated with the evolution of the Association as cultural society, as the latter had in its turn an evolution specific to the European ethno-political movements; even though, organizationally speaking, the library was mostly associated with the archive and the museum, situation which enjoyed a long tradition up to the end of the XIXth century, from the functional point of view the library has been set on a secondary position. Even the librarians were sometimes chosen only thanks to their names' sonority. Analyzed in detail, the activity of every librarian gives the impression of a work only partially accomplished, mostly because of the material resources the library lacked, but also because of the clerks, within whose concerns the library held, in most of the cases, a secondary or a tertiary place; at a general view of the library's evolution, we

---

(http://muse.jhu.edu/journals/libraries_and_culture/v041/41.3nies-sen.pdf, accessed on 10/01/2008).

³ *Ibidem*, p. 299.

nevertheless realize that each of the 13 librarians left his imprint on the library. Of course, if we make our analysis from the modern point of view regarding the systematization of the collections, the situation changes completely.

Visarion Roman, professor, magazine editor, founding member of the “Albina” Institute for Credits and Economy from Sibiu, correspondent member of the Romanian Academic Society from 1877, managed to create the first collections of the library by appealing at donations and at the inter-institutional publication exchange, and then succeeded to elaborate the first catalogue of the library, even though it proved to be a simple list of the publications observing their chronological entrance in the library; the first systematization of the publications, in 15 classes, is also realized by Visarion Roman. To Nicolae Cristea, professor, editor, Memorandist leader, we owe the elaboration of the library’s first functioning regulation; Ioan Maxim, professor and royal judge, readjusted the library’s catalogue, dividing its collections into 19 classes, and Ioan Crețu, judicial assessor and comitatens notary, re-systematized library’s collections into 21 classes, also proposing the elaboration of three catalogues: the alphabetical, the systematical and the chronological one. To Nicolae Petra-Petrescu, publicist and translator, we owe the elaboration and the publication of the library’s first catalogue (1882) and the re-organization of the library’s collections in 19 classes. Ioan Crișan – doctor in history of the Leipzig University, teacher and headmaster of the Association’s girls school – was the one who succeeded to realize a new systematization of the collection, in new headquarters. We must observe the activity of Nicolae Togan, elementary teacher, priest and

Greek-Catholic protopope, librarian between 1893-1907: the yearly systematization of the library's collection in 13 classes, the elaboration of library's second functioning regulation and catalogue (in 1893, respectively 1895), the reception and organization of some important donations, among which George Barițiu's, the selective inclusion of the publications in the library's collection, the transfer and reorganization of the library in the National House (in 1904), the introduction of a new entrance record for the publications. In the short time span spent at the library, event though the official position was held by Octavian Goga, Octavian C. Tăslăuanu also undertook a new organization of the collections following the Romanian Academy's system, task carried out and finalized by Ioan Banciu, librarian between 1910-1928; it was also Ioan Banciu who introduced library's third functioning regulation (1912); then there was also organized the collection of periodicals as a separate department of the library, administered by a second person (Victoria Jourca, auxiliary librarian). Victor Lazăr – teacher, editor and former auxiliary librarian at the Romanian Academy's Library – is the person who imposes a reorganization of the library's collections by the means of elaborating an inventory and an alphabetical catalogue, observing the system of Halle University's library; the reorganization he started was carried out and realized (partly observing the system he intended) by Nicolae Petra-Petrescu, publicist and writer, literary secretary of the Association. Starting with 1940, the library will be reorganized until 1945, with the help and according with the model of the library of "King Ferdinand the 1st" University from Cluj, by Petre Olariu and Aurel Gherasim (the latter continuing the work from 1945 until 1948.)

One must notice that every crisis period encountered by the Association is sensed as benefic for the library: the elimination of the archive as a responsibility for the librarian after the reorganization of the Association provoked by the imposition of the Statutes' revision in 1897; the separation from the Museum and the supplementation of the personnel during the directions of Ioan Banciu, Victor Lazăr, and Horia Petra-Petrescu; the elaboration of the catalogues on mobile cards, alphabetically, topographically, and systematically, under the guidance and with the support of the Cluj academics, in refuge in Sibiu; the supplementation again of the library's personnel with teaching personnel also in refuge in Sibiu, detached there by the Ministry of National Education, as a result of World War II.

In what regards the headquarters in which the library functioned in the respective time span studied, we must underline that the library followed the Association's offices every time the latter changed its headquarters: the library's first head office was on Cisnădiei street, at no. 5, vis-à-vis to the actual location of the „Romans' Emperor” Hotel, in the beginning in a hall in the building of the Orthodox Seminary from Sibiu, altogether with the common room and the archive, supplemented in 1871; the second headquarters of the library was installed in the building on Morii street no. 8, the formel „White Lion” Hotel, purchased by the Association as its headquarters; the third and last head office of the library was built by the Association at the beginning of the XXth century on the intracity land bought by the Association in order to build a national house (which was to become the headquarters for a historical and an ethnographical museum, for the central library, for the administrative offices, also comprising a

great hall for lectures, concerts, theatre representations, social gatherings, and headquarters for Sibiu's cultural societies) on George Barițiu street, at no. 5, next to the Soldisch Park (today the Astra Park). The first functional structure of the Association to move in this headquarter was the library (starting even in 1904); as its collections developed, the library will occupy more and more rooms, causing the proposition to erect some buildings next to the existing ones, intended for the library.

In what regards the library's public, the Association settled in the beginning that the access at the library's collection was only allowed to its members, and mainly those from the scientific departments; on the basis of recommendations from Association members, some other cultural personalities could have access at these collections. The three known functioning regulations from the period we study state successively the public character of the library, the access at its collections being made on the basis of a financial assurance, sometimes a major one, condition abrogated beginning with 1948. The space for study was most of the time ineffective, the information regarding the setting up of reading rooms for book and periodical collections only appearing - except for the librarians' reports - in 1897, 1904, 1925, 1935. There have also been periods during which the librarians intended to restrict the access of some categories of readers to the periodical collections or to those resulting from the law of the legal tender on the grounds that in this respect there was recorded a big number of deteriorated or stolen publications and that the law stipulated that some collections were to be studied/examined by researchers only. However, in 1951 the library's public was mostly

composed of “working people”, the library thus returning to its initial function of raising the cultural level.

The paper is structured in four chapters of variable dimensions, to whom there are added the *Appendices*, *Bibliography*, and *Name Index*. In the chapter dedicated to the *Historiography regarding the Central Library of the Association* we undertook an analysis of the works treating, either completely or partially, the topic we approached; a survey of the steps achieved so far in what concerns the efforts of documentation and elaboration of the present monographical paper about the Central Library of the Association is presented in the *Preliminary considerations*. The most consistent chapter, *Stages in the development of the Central Library of the Association*, is divided in its turn in three subsections; in the first one we aimed to describe the library within the social, cultural, and political context of the period studied and, moreover, the role the library played in the logic of the Association on the span of the respective 90 years. The subsection about *The Librarians of the Association (1861-1950)*, divided in several parts, approaches in a descriptive manner and, on a considerable scale, only on the basis of archive documents, the story line of the formation of the library's collections as they were successively structured by the 13 personalities who have held the position of librarian of the Association, to whom there must be added the persons who held the position of auxiliary librarian. We have also dedicated a special subsection to the relations between the Central Library of the Association and the Library of the “King Ferdinand the 1st” University from Cluj, which was in refuge in Sibiu between 1940 and 1945, as a result of the Vienna Arbitrations.

Taking into account the great amount of data and of statistic situations excerpted from both edited and unedited sources, we undertook a descriptive approach of the topic; perhaps one could have considered as more logical a division of the paper following the evolution of the historical events which have inevitably marked the volution of the library; we think that we would have thus caused a rift in the linear presentation of the library's collection development; however, we have inserted this type of interventions – some of appreciable length – wherever it was possible. Furthermore, in the chapter of *Final Considerations*, we realized a structuring of the information which would have been inappropriate in the previous chapter.

We did not succeed to make use in the paper of all the documents we identified in the archive fund we have studied, even though we have reproduced from time to time some unedited documents; some of them, as well as some edited ones considered by us as illustrative, have been reproduced in the *Apendices* chronologically, with the intention of completing the whole picture about the evolution of the library.